



12
47

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

**Ο ρόλος της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην
ενεργοποίηση της διαδικασίας Τοπικής – Ενδογενούς
Ανάπτυξης: Η περίπτωση του Δήμου Μετσόβου**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της

ΚΑΛΛΙΟΠΗΣ ΖΟΥΛΙΑ

Επιβλέπων : Μανώλης Χριστοφάκης
Λέκτορας Παντείου Πανεπιστημίου

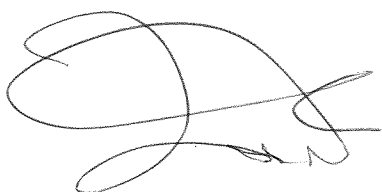
Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή

Χριστοφάκης Μ.
Λέκτορας Παντείου
Πανεπιστημίου

Γιώτη – Παπαδάκη Ο.
Αναπληρώτρια καθηγήτρια
Παντείου Πανεπιστημίου

Σαπουνάκη – Δρακάκη Λ.
Αναπληρώτρια καθηγήτρια
Παντείου Πανεπιστημίου

(Υπογραφή)



.....
ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΖΟΥΛΙΑ

Διπλωματούχος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης Παντείου
Πανεπιστημίου

© 2007 – All rights reserved

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Παντείου Πανεπιστημίου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία με τίτλο «Ο ρόλος της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ενεργοποίηση της διαδικασίας Τοπικής – Ενδογενούς Ανάπτυξης: Η περίπτωση του Δήμου Μετσόβου», εκπονήθηκε από την Ζούλια Καλλιόπη, πτυχιούχο του τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, υπό την επίβλεψη του Λέκτορα του τμήματος κ. Μ. Χριστοφάκη, της Αναπληρώτριας καθηγήτριας Γιώτη – Παπαδάκη Ο. και της Αναπληρώτριας καθηγήτριας Σαπουνάκη – Δρακάκη Λ.

Η εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2006 και υλοποιήθηκε σε 14 μήνες, τον Αύγουστο του 2007. Κατά την εκπόνηση της, δεν υπήρξαν ουσιαστικά προβλήματα, παρά μόνο κάποιες δυσκολίες που αφορούν κυρίως την προσέγγιση των φορέων που εμπλέκονται στην περιοχή μελέτης (Δήμος Μετσόβου) αλλά και στην παραχώρηση υλικού που θεωρήθηκε ως εμπιστευτικό και απόρρητο.

Παρόλα αυτά, ελπίζω να δίνεται η δυνατότητα στον αναγνώστη να διαμορφώσει μία όσο το δυνατόν πληρέστερη εικόνα σε ότι αφορά τη συμβολή της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ενεργοποίηση της τοπικής ανάπτυξης, μέσα βέβαια από την περιοχή μελέτης, το Δήμο Μετσόβου.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στον κ. Μ. Χριστοφάκη για τις επιστημονικές επισημάνσεις και παρατηρήσεις, τη βιβλιογραφική υποστήριξη, καθώς και τη βοήθειά του σε ο,τιδήποτε χρειάστηκε στην πορεία της μελέτης αυτής. Τέλος, πολύτιμες υπήρξαν η εμπειρία και οι γνώσεις του σε όλα τα στάδια της εργασίας αυτής. Θα ήθελα, επίσης, να ευχαριστήσω την Αναπληρώτρια καθηγήτρια κα. Γιώτη – Παπαδάκη και την Αναπληρώτρια καθηγήτρια κα. Σαπουνάκη – Δρακάκη για την πολύτιμη βοήθειά και συνεργασία τους.

Πολύτιμη και ανεκτίμητη ήταν η βοήθεια και η στήριξη που μου προσέφεραν, κατά τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας, ο Χαράλαμπος Ζούλιας, υποψήφιος διδάκτωρ του τμήματος Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου και ο Στέργιος Νάκας, του οποίου η βοήθεια ήταν σημαντική κατά το στάδιο της διάθεσης και συλλογής των ερωτηματολογίων της έρευνας, που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της εργασίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον οικογενειακό μου περίγυρο για τη βοήθεια και συμπαράσταση που μου παρείχε, όχι μόνο κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας αυτής, αλλά σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου. Γίνεται φανερό ότι για την ολοκλήρωση αυτής της εργασίας με βοήθησαν πολλοί άνθρωποι στους οποίους εκφράζω την απέραντη ευγνωμοσύνη μου, εάν τυχόν έχω ξεχάσει να αναφερθώ σε αυτούς ονομαστικά.

Ζούλια Καλλιόπη
Αθήνα, 7/9/2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....</u>	<u>5</u>
<u>ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....</u>	<u>6</u>
<u>ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ.....</u>	<u>9</u>
<u>ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ.....</u>	<u>11</u>
<u>ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ.....</u>	<u>13</u>
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....</u>	<u>15</u>
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....</u>	<u>17</u>
<u>ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....</u>	<u>17</u>
1.1 Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	17
1.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΝΔΟΓΕΝΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	22
1.3 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	26
1.3.1. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ «ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΤΩ» ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	28
1.4 ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	30
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....</u>	<u>33</u>
<u>Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η</u> <u>ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ.....</u>	<u>33</u>
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	33
2.2 ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	37
2.3 ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. – ΜΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ.....	41
2.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ Ο.Τ.Α.	50
2.5 Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ	
ΧΩΡΟ.....	51
2.5.1. ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ.....	52
2.5.2. Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.....	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....58

ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ: ΚΥΡΙΑ ΜΕΣΑ & ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ.....58

3.1 Η ΣΧΕΣΗ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΩΝ Ο.Τ.Α. ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	58
3.2 ΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΩΣ ΦΟΡΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	61
3.2.1. ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ / ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	62
3.2.2. ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΎΔΡΕΥΣΗΣ – ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ.....	64
3.2.3. ΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ.....	64
3.2.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ.....	66
3.3 Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΟΤΑ ΣΤΟΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ.....	67
3.3.1. Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΩΝ ΟΤΑ ΣΤΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ.....	68
3.3.1.1. Η ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2007 - 2013.....	(71)
3.3.2. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.....	76
3.3.3. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΗΣΕΑΣ.....	76
3.4 ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ.....	82

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....84

ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ: ΒΑΣΙΚΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....84

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ.....	84
4.2 Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ.....	87
4.2.1. Ο ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.....	89
4.2.1.1 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ.....	93

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....97

ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ Δ. ΜΕΤΣΟΒΟΥ.....97

5.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	97
5.2 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΝΠΙΔ.....	101
5.2.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ.....	101
5.2.2 ΤΟΜΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΜΕΤΣΟΒΟΥ.....	103
5.2.3 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ.....	105
5.2.4 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	106
5.2.5 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΣΕ ΕΘΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	106
5.2.6 ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΟΜΕΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΜΕΤΣΟΒΟΥ.....	106

5.2.7 ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	107
5.2.8 ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ, ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ, ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ	107
5.2.9 ΤΟΜΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΔΗΜΟ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	111
5.2.10 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΔΗΜΟ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	112
5.2.11 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ, ΤΗΝ Β΄ ΒΑΘΜΙΑ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	113
5.2.12 ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	113
5.2.13 ΠΗΓΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	114
5.2.14 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	115
5.2.15 ΠΗΓΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	116
5.2.16 ΒΑΘΜΟΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ	117
5.3 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ	117
5.3.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ	118
5.3.2 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ	118
5.3.3 ΤΟΜΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	120
5.3.4 ΠΗΓΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	121
5.3.5 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟ	121
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	123
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	123
ΠΑΡΑΤΗΜΑΤΑ	130
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	130
ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ, ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ, ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	130
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	132
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ – ΕΝΔΟΓΕΝΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	132
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΦΟΡΕΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	132
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3	149
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3	149
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ – ΕΝΔΟΓΕΝΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	149
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	149
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	166
A. ΕΛΛΗΝΙΚΗ	166
B. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ	171
Γ. ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ	172

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1	ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΠΗΓΗ: Coffey W. J., Polèse M., 1984.	Σελ: 31
ΠΙΝΑΚΑΣ 2	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε., Πραγματικός Πληθυσμός, Απογραφή 2001	Σελ: 39
ΠΙΝΑΚΑΣ 3	«ΘΗΣΕΑΣ» ΤΥΠΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ (45% ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ)	ΠΗΓΗ: Υπουργείο Εσωτερικών, Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ», 25/1/2007	Σελ: 78
ΠΙΝΑΚΑΣ 4	«ΘΗΣΕΑΣ» ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ (35% ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ)	ΠΗΓΗ: Υπουργείο Εσωτερικών, Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ», 25/1/2007	Σελ: 78
ΠΙΝΑΚΑΣ 5	ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ	ΠΗΓΗ: Περιφέρεια Ηπείρου, 2005.	Σελ: 88
ΠΙΝΑΚΑΣ 6	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΩΝ, ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001.	Σελ: 91
ΠΙΝΑΚΑΣ 7	ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΣΤΟ Δ. ΜΕΤΣΟΒΟΥ	ΠΗΓΗ: Soutsas Kon. et al, 2005	Σελ: 96
ΠΙΝΑΚΑΣ 8	ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΈΡΕΥΝΑΣ	ΠΗΓΗ: Πρωτογενής έρευνα	Σελ: 97
ΠΙΝΑΚΑΣ 9	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ	ΠΗΓΗ: Πρωτογενής έρευνα	Σελ: 102

ΠΙΝΑΚΑΣ 10	ΝΠΔΔ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ	ΠΗΓΗ: Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ:</u> 103
ΠΙΝΑΚΑΣ 11	ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	ΠΗΓΗ: Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ:</u> 104
ΠΙΝΑΚΑΣ 12	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	ΠΗΓΗ: Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ:</u> 105
ΠΙΝΑΚΑΣ 13	ΤΟΜΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΦΟΡΕΩΝ ΜΕ ΤΟ Δ. ΜΕΤΣΟΒΟΥ	ΠΗΓΗ: Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ:</u> 111
ΠΙΝΑΚΑΣ 14	ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ, ΙΔΙΩΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ	ΠΗΓΗ: Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ:</u> 113
ΠΙΝΑΚΑΣ 15	ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	ΠΗΓΗ: Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ:</u> 114
ΠΙΝΑΚΑΣ 16	ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΦΟΡΕΩΝ	ΠΗΓΗ: Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ:</u> 115
ΠΙΝΑΚΑΣ 17	ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΟΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	ΠΗΓΗ: Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ:</u> 119

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 1	ΕΝΕΡΓΕΣ ΚΑΙ ΑΔΡΑΝΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ 1997 – 2004	ΠΗΓΗ: Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2006.	<u>Σελ:</u> 63
ΓΡΑΦΗΜΑ 2	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΘΗΣΕΑΣ» ΑΝΑ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΠΗΓΗ: ΚΕΔΚΕ, 2007.	<u>Σελ:</u> 80
ΓΡΑΦΗΜΑ 3	ΤΑ 1.396 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΘΗΣΕΑΣ»	ΠΗΓΗ: Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης	<u>Σελ:</u> 81
ΓΡΑΦΗΜΑ 4	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΑΝΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ (ΑΣΤΙΚΑ, ΑΓΡΟΤΙΚΑ, ΠΕΔΙΝΑ, ΗΜΙΟΡΕΙΝΑ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΑ)	ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001.	<u>Σελ:</u> 90
ΓΡΑΦΗΜΑ 5	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ ΑΝΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, 2001	<u>Σελ:</u> 92
ΓΡΑΦΗΜΑ 6	ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ Δ. ΜΕΤΣΟΒΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ	ΠΗΓΗ: Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ:</u> 107
ΓΡΑΦΗΜΑ 7	ΤΑ ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ Δ. ΜΕΤΣΟΒΟΥ	ΠΗΓΗ: Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ:</u> 109

ΓΡΑΦΗΜΑ 8	ΟΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ Δ.	<u>ΠΗΓΗ</u> : Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ.</u> : 109
ΓΡΑΦΗΜΑ 9	ΟΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ Δ. ΜΕΤΣΟΒΟΥ	<u>ΠΗΓΗ</u> : Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ.</u> : 110
ΓΡΑΦΗΜΑ 10	ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ Δ. ΜΕΤΣΟΒΟΥ	<u>ΠΗΓΗ</u> : Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ.</u> : 110
ΓΡΑΦΗΜΑ 11	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΤΟ Δ. ΜΕΤΣΟΒΟΥ	<u>ΠΗΓΗ</u> : Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ.</u> : 112
ΓΡΑΦΗΜΑ 12	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	<u>ΠΗΓΗ</u> : Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ.</u> : 116
ΓΡΑΦΗΜΑ 13	ΠΗΓΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ Δ. ΜΕΤΣΟΒΟΥ	<u>ΠΗΓΗ</u> : Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ.</u> : 116
ΓΡΑΦΗΜΑ 14	ΒΑΘΜΟΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ	<u>ΠΗΓΗ</u> : Πρωτογενής έρευνα	<u>Σελ.</u> : 117

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρεία
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΜΚΕ	Αμιγής δημοτικές – κοινοτικές επιχειρήσεις
ΑΝ.ΕΤ.	Αναπτυξιακή Εταιρεία
Δ.Δ.	Δημοτικό Διαμέρισμα
Δ.Ε.Υ.Α.	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης Αποχέτευσης
Δ.Κ.Κ.	Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας
Ε & Α	Έρευνα και Ανάπτυξη
Ε.Α.Π.Τ.Α.	Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΕΓΤΠΕ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Γεωργικού Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΤΑΑ	Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
Ε.Μ.Π.	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Π.	Επιχειρησιακά Προγράμματα
Ε.Π.Ε.	Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης
Ε.Π.Τ.Α.	Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Ε.Σ.Π.Α.	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
Ε.Σ.Υ.Ε	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία
ΕΤΠ	Επιτροπή των Περιφερειών
Ε.Τ.Π.Α	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
Ε.Χ.Τ.Α.	Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Ι.Κ.Α.	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΚΕΔΚΕ	Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων
Κ.Ε.Π.	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών
Κ.Π.	Κοινοτική Πρωτοβουλία
Κ.Π.Α.	Κέντρο Προώθησης Απασχόλησης
Κ.Π.Σ.	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΜΜΕ	Μικρομεσαίες επιχειρήσεις
ΜΟΠ	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ο.Τ.Α.	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΠΑΑΧ	Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου
Π.Ε.Π.	Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα
ΠΕΤΑ Α.Ε.	Πληροφόρηση – Επιμόρφωση – Τοπική Ανάπτυξη
Τ.Α.	Τοπική Αυτοδιοίκηση
Τ.Ε.Π.	Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα
ΤΕΕ	Τεχνικό Επαγγελματικό Επιμελητήριο
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών
Τ.Σ.	Ταμείο Συνοχής
Τ.Υ.Δ.Κ.	Τεχνική Υπηρεσία Δήμων και Κοινοτήτων
ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α.	Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η τοπική ανάπτυξη μπορεί να θεωρηθεί ως μια διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης και διαρθρωτικών αλλαγών, η οποία οδηγεί σε βελτίωση του επιπέδου ζωής του τοπικού πληθυσμού και η οποία έχει οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική – διοικητική διάσταση. Η στρατηγική της τοπικής ανάπτυξης αντιμετωπίζει κάθε χωρική ενότητα με διαφορετικό τρόπο, σύμφωνα με το επίπεδο ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας, της δομής και λειτουργίας του παραγωγικού συστήματος, της αγοράς εργασίας και των χαρακτηριστικών που προσδιορίζουν την τοπική κουλτούρα.

Στη διεθνή βιβλιογραφία, καθώς επίσης και στην πολιτική πρακτική των περισσότερων χωρών, η έννοια της αποκέντρωσης και τα προβλήματα που σχετίζονται με αυτή βρίσκονται τα τελευταία χρόνια στο επίκεντρο των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνιολογικών αναζητήσεων και προβληματισμών.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως Ιδέα, ως Πολιτική Επιλογή, ως Τρέχουσα Καθημερινή Πρακτική, έχει να επιδείξει από μακρού χρόνου περιόδους δημιουργικής συμβολής σε επίπεδο διοικητικό, κοινωνικό, πολιτικό, περιόδους αδράνειας και λανθάνουσας κατάστασης, περιόδους εγκατάλειψης, ανάστασης και ανάκαμψης.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) αποτελούν κυρίως πολιτικό θεσμό, ενώ από τη φύση τους μπορούν να υλοποιήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις αρχές της συμμετοχικής δημοκρατίας και συνάμα να αποτελέσουν το φορέα οργάνωσης της κοινωνικής συμμετοχής. Μέσα και γύρω από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης μπορεί να ενεργοποιηθούν όλοι οι πολίτες (συνελεύσεις κατοίκων, συνοικιακές επιτροπές) για να γίνουν οι πρωταγωνιστές της όλης διαδικασίας της τοπικής ανάπτυξης και οργάνωσης.

Υπάρχουν περίοδοι και μάλιστα πρόσφατες, όπου άλλοτε π.χ. οι αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α. ήταν περιορισμένες, όπως περιορισμένοι ήταν και οι σχετικοί πόροι για την υλοποίησή τους, και άλλοτε αυτές οι αρμοδιότητες «διογκώνονταν» με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η άσκησή τους από τους Ο.Τ.Α., δεδομένης και της συνήθους μόνιμης οικονομικής τους καχεξίας.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει με υπευθυνότητα και διοικητική ικανότητα στην προώθηση των στρατηγικών στόχων της Εθνικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης δεδομένου πως ο νέος ρόλος που επιδιώκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ανοίγει έναν ουσιαστικό διάλογο για το ρόλο της στην ανάπτυξη της χώρας μας και στη συμμετοχή της στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας, λοιπόν, ήταν να διαπιστωθεί κατά πόσο η πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση, και ιδιαίτερα ο Δήμος Μετσόβου, μπορεί να δημιουργήσει συνθήκες τοπικής ανάπτυξης και κάτω από ποιες συνθήκες (νομοθετικό πλαίσιο, στρατηγική ανάπτυξης, αρμοδιότητες) είναι δυνατό να επιτευχθεί μια τέτοια προσπάθεια.

Όσον αφορά στο μέσο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων, αυτό ήταν δύο αυτοσχέδια ερωτηματολόγια, ένα για τις επιχειρήσεις και τα ΝΠΔΔ, και ένα για το Δήμαρχο του Δήμου Μετσόβου, τα οποία κατασκευάστηκαν από την εκπονήτρια – μεταπτυχιακή φοιτήτρια της παρούσας διπλωματικής εργασίας – σε συνεργασία με τον υπεύθυνο επιβλέποντά της, κύριο Μανώλη Χριστοφάκη, Λέκτορα του

Παντείου Πανεπιστημίου. Το δείγμα της παρούσας μελέτης αποτελούν 33 φορείς του Δήμου Μετσόβου, από τους οποίους οι 29 ήταν ατομικές επιχειρήσεις, ενώ οι 3 ήταν ΝΠΔΔ και ο Δήμαρχος.

Η διπλωματική αυτή εργασία αναλύεται σε έξι κεφάλαια.

Το θεωρητικό πλαίσιο της τοπικής ανάπτυξης αποτελεί αντικείμενο του πρώτου κεφαλαίου και, ειδικότερα, γίνεται ολοκληρωμένη παρουσίαση της διαμόρφωσης του προτύπου τοπικής ανάπτυξης, αποσαφηνίζονται οι έννοιες τοπική και ενδογενής ανάπτυξη, προσδιορίζεται η πολιτική της τοπικής ανάπτυξης, οι προϋποθέσεις εφαρμογής της «εκ των κάτω» ανάπτυξης, ενώ τέλος, παρουσιάζονται αναλυτικά τα στάδια του μοντέλου αυτού.

Στο δεύτερο κεφάλαιο προσεγγίζεται η σημασία και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα μέσα από μια ιστορική αναδρομή στο θεσμό. Παράλληλα, γίνεται αναφορά στο μέγεθος και στη διάρθρωση των Ο.Τ.Α. στην Ελλάδα, ενώ προσδιορίζονται οι αρμοδιότητές τους μέσα από μία σύγκριση με τις αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α. στην Ευρώπη. Στη συνέχεια, αναφέρονται οι οικονομικές λειτουργίες των Ο.Τ.Α. και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στον Ευρωπαϊκό χώρο, με ειδική αναφορά στον Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Το τρίτο κεφάλαιο αναλύει το ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στον αναπτυξιακό προγραμματισμό, μέσα από την αναφορά στη σχέση πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. και τοπικής ανάπτυξης. Ταυτόχρονα, γίνεται σκιαγράφηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. και της συμμετοχής τους σε εθνικά και κοινοτικά προγράμματα, ενώ γίνεται και μία αναφορά σε θέματα διαδημοτικής συνεργασίας.

Το τέταρτο κεφάλαιο αφιερώνεται στο Δήμο Μετσόβου μέσα από το ευρύτερο πλαίσιο της περιφέρειας Ηπείρου. Το κεφάλαιο αναφέρεται στα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και στις βασικές στρατηγικές επιλογές των ορεινών περιοχών, ενώ στη συνέχεια περιγράφονται τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της περιφέρειας Ηπείρου, του Ν. Ιωαννίνων και τελικά του Δ. Μετσόβου.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται αναλυτική παρουσίαση της έρευνας, που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας στο Δήμο Μετσόβου, και στην οποία συμμετείχαν επιχειρηματικοί φορείς, ο δήμαρχος και διάφορα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου του Δήμου. Τέλος, στο έκτο, και τελευταίο, κεφάλαιο παρατίθενται τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.1 Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η διαμόρφωση του προτύπου ανάπτυξης αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη χάραξη και την εφαρμογή της περιφερειακής πολιτικής καθώς και για τον προσδιορισμό συγκεκριμένης αναπτυξιακής στρατηγικής.

Στα χρόνια της μεγέθυνσης, χρησιμοποιήθηκαν διάφορα μέτρα για την ανάπτυξη των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών στα διάφορα κράτη, τα σημαντικότερα των οποίων ήταν οι επενδύσεις σε υποδομή και τα κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις. Στο αστικό και περιφερειακό πεδίο συνέβησαν σημαντικές αλλαγές τόσο στην πρακτική των χωρικών πολιτικών όσο και στις απόψεις των συγγραφέων επί των χωρικών πλευρών της οικονομικής ανάπτυξης.

Οι στόχοι, τα εργαλεία και οι μηχανισμοί υλοποίησης των πολιτικών των κινήτρων άλλαξαν με διάφορους τρόπους¹:

1. ο αριθμός των δικαιούχων περιοχών συρρικνώθηκε, οι δαπάνες μειώθηκαν, και οι πολιτικές διακριτικής ευχέρειας αντικατέστησαν τις αυτόματες,
2. ο χειρισμός των κινήτρων, η λήψη των αποφάσεων και οι προϋπολογισμοί αποκεντρώθηκαν,
3. τα κίνητρα συνδέθηκαν περισσότερο με την εργασία και επεκτάθηκαν στον τομέα των υπηρεσιών.

Στο πλαίσιο της συγκυρίας του τέλους της δεκαετίας του '70, δηλαδή κάτω από συνθήκες δημοσιονομικών ελλειμμάτων, στασιμοληθωρισμού και υψηλότερων ρυθμών ανεργίας, η αντιμετώπιση των περιφερειακών προβλημάτων δεν ήταν πια εύκολο να επιτευχθεί μέσω της παραδοσιακής αναδιανεμητικής πολιτικής. Παρόλο που το πρότυπο ανάπτυξης - από πάνω προς τα κάτω - δεν εγκαταλείφθηκε, ωστόσο άρχισαν να διαφαίνονται σημαντικά δείγματα κινητοποίησης τοπικών πρωτοβουλιών, ως αποτέλεσμα κατανόησης της ανάγκης ενεργοποίησης του ενδογενούς δυναμικού των διάφορων περιοχών, ιδιαίτερα των ορεινών και μειονεκτικών, που το προηγούμενο πρότυπο ανάπτυξης άφηνε ουσιαστικά ανεκμετάλλευτο.

Οι διασυνδέσεις και συνεργασίες στο τοπικό επίπεδο, που άρχισαν να σφυρηλατούνται μετά το 1978, οδήγησαν σε μεγαλύτερη συμμετοχή των τοπικών παραγόντων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Κατά τον Γερ. Ποταμιάνο (1991), οι στρατηγικές που διαμορφώθηκαν σκόπευαν:

¹ Dunford Mick, *Ενδογενής ανάπτυξη, αναπτυξιακό κράτος και παγκόσμιες αγορές*, ΤΟΠΟΣ, Επιθεώρηση Αστικών και Περιφερειακών Μελετών, τόμ. 2, Αθήνα, 1991.

- στην ενθάρρυνση του επιχειρηματικού πνεύματος, των γνώσεων, των ικανοτήτων διαχείρισης και του «πολιτιστικού υποβάθρου» των τοπικών παραγόντων,
- στον εντοπισμό και την εμπορική εκμετάλλευση των τοπικών πόρων για τη δημιουργία απασχόλησης,
- στην προώθηση της δημιουργίας και ανάπτυξης επιχειρήσεων,
- στη δημιουργία δικτύων και συνεργασιών μεταξύ ατόμων και φορέων για το συνδυασμό της δράσης και το συντονισμό των ενεργειών τους.

Έτσι, από τις αρχές της δεκαετίας του '80, παρατηρείται «στροφή» της πολιτικής και επιχειρείται η μέγιστη δυνατή συνεισφορά των περιφερειών στην ανάπτυξη και αναδιάρθρωση της εθνικής οικονομίας, μέσω κυρίως της ανάπτυξης του ενδογενούς δυναμικού των καθυστερημένων περιοχών και της διάδοσης των τεχνολογικών καινοτομιών.

Η «στροφή» προς πολιτικές προώθησης της τοπικής ανάπτυξης ήταν αποτέλεσμα συγκεκριμένων αναγκών όπως²:

- της ανάγκης ενθάρρυνσης των επενδύσεων, σε συνδυασμό με το γεγονός πως οι μικρές σχετικά μονάδες παρουσιάζουν πλεονεκτήματα ως προς τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας,
- της ανάγκης αύξησης και αναδιάρθρωσης της παραγωγής και ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας,
- της ανάγκης προώθησης μιας πολιτικής απασχόλησης που θα εναρμονίζεται με τις τοπικές δυνατότητες και θα συμβάλλει στη διεύρυνσή τους.

Κατά τον Λεωνίδα Παπακωνσταντινίδη (1997), τρία είναι τα βασικά επιχειρήματα για τη στήριξη των πολιτικών τοπικής ανάπτυξης³:

- Με την κρίση της δεκαετίας του '70 και τη μείωση των κινητών επενδύσεων, οι εξωγενείς στρατηγικές ανάπτυξης της κεντρικής διοίκησης δεν μπορούν πλέον να είναι επιτυχείς.
- Οι εξωγενείς στρατηγικές ανάπτυξης δεν απέδωσαν στο παρελθόν.
- Οι νέες τεχνολογικές κατευθύνσεις ευνοούν τις επιχειρήσεις μικρού και μεσαίου μεγέθους, τις στρατηγικές της «ευέλικτης εξειδίκευσης» και τις αποκεντρωμένες και τοπικά ελεγχόμενες στρατηγικές για την αξιοποίηση των τοπικών πόρων.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες έγινε αντιληπτό ότι η ανάπτυξη δεν είναι αρκετό να προγραμματίζεται αποκλειστικά από τους κεντρικούς φορείς. Συνειδητοποιήθηκε ότι οι κάτοικοι των περιοχών πρέπει να απορρίψουν τη στάση αναμονής και να αναλάβουν πρωτοβουλίες για τη δημιουργία των προϋποθέσεων για την ανάπτυξη των περιοχών τους. Για την προσέγγιση του στόχου αυτού, είναι αναγκαία η συστηματική χάραξη της πολιτικής τοπικής ανάπτυξης με κύριους άξονες την τόνωση της τοπικής

² Ποταμιάνος Γερ., *Η προώθηση της τοπικής ανάπτυξης στην ευρωπαϊκή κοινότητα και τα κράτη μέλη. Στρατηγικές και μέσα ενεργοποίησης των τοπικών αγορών εργασίας*, ΤΟΠΟΣ, Επιθεώρηση Αστικών και Περιφερειακών Μελετών, τόμ. 3, Αθήνα, 1991.

³ Παπακωνσταντινίδης Λεωνίδας, *Από τις παραδοσιακές τομεακές κοινοτικές παρεμβάσεις στην κοινή πολιτική «τοπικής ανάπτυξης»*, Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 1997.

δραστηριότητας, την κατάκτηση της τοπικής αγοράς, την κατάρτιση στελεχών, την αύξηση της πληροφόρησης και την εισαγωγή σύγχρονης τεχνολογίας.

Παρόλα αυτά, η πολιτική της τοπικής ανάπτυξης, παρά την εξαιρετική της σημασία και το γεγονός ότι πολλές φορές αποτελεί τη μοναδική δυνατότητα προώθησης της ανάπτυξης, δεν πρέπει να θεωρείται υποκατάστατο αλλά συμπλήρωμα της εθνικής πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης. Επειδή οι περιφέρειες είναι ανοικτές οικονομίες και οι εξωτερικοί παράγοντες είναι σημαντικοί, για το λόγο αυτό είναι επιβεβλημένη η λειτουργική σύνδεση της διαδικασίας της τοπικής ανάπτυξης με μία στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης: η στρατηγική που μπορεί να προωθήσει την τοπική ανάπτυξη είναι η στρατηγική της «από τη βάση» ανάπτυξης⁴. Η «από τη βάση ανάπτυξη» ή τοπική ανάπτυξη ταυτίζεται με την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη γιατί ο σχεδιασμός, η εφαρμογή και η παρακολούθησή της επιβάλουν τον συμμετοχικό προγραμματισμό και την ενεργοποίηση των κατοίκων και των φορέων της περιφέρειας⁵.

Σύμφωνα με τους Γι. Πετράκο και συνεργ. (1991) η τοπική πολιτική δεν μπορεί να είναι ανεξάρτητη από τις πολιτικές του κεντρικού κράτους χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα είναι σε σχέση άμεσης και συνολικής εξάρτησης από αυτές. Μια ρεαλιστική πολιτική ενδογενούς τοπικής ανάπτυξης πρέπει να εξασφαλίζει διαλεκτική σχέση με τις κεντρικές παρεμβατικές πολιτικές με κύρια χαρακτηριστικά:

1. την ενεργό στήριξη των κεντρικών πολιτικών με μακροχρόνια προοπτική για τις τοπικές κοινωνίες,
2. την αξιοποίηση του θεσμικού πλαισίου που παρέχει το κεντρικό κράτος και
3. τη σταδιακή υπέρβαση αυτής της σχέσης και των αγκυλώσεων που συνεπάγεται μέσω της αυτόνομης συμμετοχής σε υπερτοπικά και υπερεθνικά δίκτυα επικοινωνίας με ιεραρχικά ανώτερα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Κατά τον Κωστή Χατζημιχάλη (1992) οι πολιτικές τοπικής ανάπτυξης έχουν παρόμοιες υποθέσεις με εκείνες της «ανάπτυξης από τα κάτω» και μπορούν να χωριστούν σε δύο βασικές κατηγορίες:

- ❖ σε αυτές που θέλουν να περιορίσουν δραστικά το κεντρικό παρεμβατικό κράτος, και κάθε μορφής περιφερειακή πολιτική, ενισχύοντας τοπικές πρωτοβουλίες για δημιουργία μικρομεσαίων επιχειρήσεων και απασχόλησης, και
- ❖ σε αυτές που αναγνωρίζουν τον τοπικό δυναμισμό σε ορισμένες περιοχές και επιζητούν να στηρίξουν την ανάπτυξη σε αυτόν, αντί μεγάλων εξωτερικών επεμβάσεων (κρατικών ή μεγάλου κεφαλαίου).

Η τοπική ανάπτυξη είναι μια μορφή περιφερειακής ανάπτυξης, στην οποία οι τοπικοί παράγοντες (τοπικοί οργανισμοί και φορείς, τοπικές επιχειρήσεις, τοπική πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα) συνιστούν τους βασικούς μοχλούς της αναπτυξιακής διαδικασίας⁶. Ως τοπικοί παράγοντες δεν θεωρούνται μόνο τα γεωγραφικά και φυσικά χαρακτηριστικά των χωρικών μονάδων (τοπικά φυσικά συγκριτικά πλεονεκτήματα,

⁴ Παπαδασκαλόπουλος Αθανάσιος, *Τοπική ανάπτυξη και διακοινοτική συνεργασία*, στο «Θέματα τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης», ΕΕΤΑΑ, Αθήνα, 1989.

⁵ Παπαδασκαλόπουλος Αθανάσιος, *Πρότυπα και πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1995.

⁶ Χριστοφάκης Μανώλης, *Τοπική ανάπτυξη και Περιφερειακή ανάπτυξη*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2001.

φυσικοί πόροι, ορυκτός πλούτος κ.λπ.) αλλά και τα κοινωνικοπολιτισμικά χαρακτηριστικά της τοπικής παραγωγής που σχετίζονται με την αναπτυξιακή διαδικασία.

Παράλληλα, η τοπική ανάπτυξη μπορεί να θεωρηθεί ως μια διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης και διαρθρωτικών αλλαγών που οδηγεί στη βελτίωση του επιπέδου ζωής του τοπικού πληθυσμού και στην οποία μπορούν να παρατηρηθούν οι εξής διαστάσεις⁷:

- 1) η οικονομική, όπου οι τοπικοί επιχειρηματίες χρησιμοποιούν την ικανότητά τους για να οργανώσουν τους τοπικούς παραγωγικούς συντελεστές σε ικανοποιητικά επίπεδα παραγωγικότητας ώστε να είναι ανταγωνιστικοί στις αγορές,
- 2) η κοινωνικοπολιτιστική, όπου οι αξίες και οι τοπικοί θεσμοί αποτελούν τη βάση της αναπτυξιακής διαδικασίας και
- 3) η πολιτικοδιοικητική, όπου οι χωρικές πολιτικές επιτρέπουν τη δημιουργία ενός τοπικού ευνοϊκού οικονομικού πλαισίου προστατεύοντάς το από τις εξωτερικές επιδράσεις και προωθώντας την ανάπτυξη της τοπικής δυναμικής.

Σύμφωνα με τους Πέτρο Τομάρα και συνεργ. (2005), οι νέες τάσεις στην τοπική ανάπτυξη εστιάζονται στην αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού κάθε περιοχής, στην αποκέντρωση της λήψης αποφάσεων, στην ενίσχυση των τοπικών πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, στην ενεργοποίηση του κοινωνικού μηχανισμού της «τοπικής συνείδησης», στην ανάπτυξη πολυκεντρικών δικτύων και συνέργιας και στην αντιμετώπιση οικουμενικών προβλημάτων (μόλυνση περιβάλλοντος, ανεργία, παγκοσμιοποίηση, ανάπτυξη νέων τεχνολογιών κ.λπ.) με στόχο την αποτελεσματική εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε περιφέρειας, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και την προώθηση της τοπικής αειφορίας.

Αντίθετα ο Mick Dunford (1991) ισχυρίζεται πως η εστίαση αποκλειστικά στην ενδογενή ανάπτυξη καθιστά τις τοπικές κοινωνίες αδύναμες απέναντι στους σημαντικότερους χρηματιστικούς και βιομηχανικούς ομίλους, η δραστηριότητα των οποίων συνεχίζει να παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ανάπτυξης των αστικών, περιφερειακών και εθνικών οικονομιών.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο σύμφωνα με τον Λεωνίδα Παπακωνσταντίνιδη (1997), που φαίνεται τα τελευταία χρόνια να συμβάλλει αποφασιστικά σε μια νέα θεώρηση του τόπου ως αυτοτελούς οικονομικής και λειτουργικής γεωγραφικής μονάδας, αποτελεί η τεχνολογική εξέλιξη που με μεγάλη ευχέρεια «απαξιώνει» αγαθά και προωθεί νέα σε συνδυασμό με την προσαρμοστικότητα και την ικανότητα ανάπτυξης των επιχειρηματικών μονάδων που παρουσιάζουν το στοιχείο της «ευέλικτης εξειδίκευσης». Το στοιχείο αυτό ενισχύει το «οπλοστάσιο» εκείνων που επιχειρηματολογούν υπέρ της υιοθέτησης στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης.

Το επίθετο τοπικός υποδεικνύει κάθε ενέργεια, γεγονός ή διαδικασία που διενεργείται σε ένα μέρος ή σε μία περιοχή σε όρους τοπικότητας. Με αυτόν τον τρόπο, ο όρος τοπικός μπορεί να χρησιμοποιηθεί σα συνώνυμος του περιφερειακός, αν και συνήθως το τελευταίο αναφέρεται σε μία περιοχή σχετικά οριοθετημένη ή περιορισμένη. Ο ορισμός της τοπικής ανάπτυξης που προκύπτει από αυτή τη την ερμηνεία υπονοεί την αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη των μικρών περιοχών – την ανάπτυξη της τοπικότητας.

⁷ Coffey S., Polese M., *Local Development, Conceptual Bases and Policy Implications*, Regional Studies, V 19-2, 1985.

Η διαφορά της τοπικότητας και της περιφέρειας φαίνεται πως είναι δύσκολο να ερμηνευτεί πέρα από το κριτήριο του μεγέθους. Το επίθετο τοπικός έχει παραδοσιακά χρησιμοποιηθεί ως προσδιοριστικό περιοχών με αυτόνομες κυβερνήσεις.

Η διαφορά ανάμεσα στην τοπική και στην περιφερειακή ανάπτυξη αναφέρεται κυρίως στη διαφορά του μεγέθους της περιοχής και δεν αναφέρεται αναγκαστικά σε διαφορά της διαδικασίας ανάπτυξης⁸.

Η τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη χρειάζονται να προσεγγιστούν ως δυναμικές συνιστώσες, που αλλάζουν μέσα στο χρόνο⁹. Η τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη αναφέρεται σε ένα σύνολο δραστηριοτήτων που σκοπό έχουν τη βελτίωση της οικονομίας μίας περιοχής. Σε κάποιες περιοχές αυτές οι δραστηριότητες οργανώνονται και ξεκινούν από την κοινότητα, από δωρεές ή από τον ιδιωτικό τομέα, αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις η κυβέρνηση αποτελεί το μεγαλύτερο υποστηρικτή αυτών των πρωτοβουλιών. Τυπικά η προσέγγιση της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης περιλαμβάνει έναν ή περισσότερους από τους ακόλουθους τύπους δραστηριοτήτων:

- εξασφάλιση μίας τοπικής οικονομικής αναπτυξιακής στρατηγικής,
- έρευνα της κατάστασης της τοπικής οικονομίας,
- προώθηση του τόπου (περιοχής ή περιφέρειας),
- ομάδες πίεσης για την εξασφάλιση από την κυβέρνηση μεγαλύτερης χρηματοδότησης για τη δημιουργία υποδομών,
- άμεσες επιχορηγήσεις στις επιχειρήσεις για την προώθηση της εργασίας,
- μεταφορά τεχνολογίας, καινοτομίας,
- πρωτοβουλίες για την αγορά εργασίας,
- υποστήριξη των ΜΜΕ επιχειρήσεων,
- ανάπτυξη πολιτιστικών βιομηχανιών,
- προώθηση του τουρισμού,
- πρωτοβουλίες κατά της φτώχειας αλλά για συγκεκριμένα τμήματα του πληθυσμού, όπως γυναίκες, μετανάστες και νέους ανθρώπους.

Οι όροι τοπική και ενδογενής ανάπτυξη, αν και είναι στενά συνδεδεμένοι, διαφοροποιούνται μερικώς, με τον πρώτο να έχει σαφώς ευρύτερο περιεχόμενο από το δεύτερο¹⁰. Σύμφωνα με την ανάλυση αυτή, ο ορισμός και το περιεχόμενο της τοπικής ανάπτυξης, είναι λιγότερο περιοριστικός από αυτόν που προτείνεται από τη μεγαλύτερη πλειοψηφία των απόψεων, οι οποίες ταυτίζουν την τοπική με την ενδογενή ανάπτυξη, με καθοριστικό και αποκλειστικό το ρόλο των τοπικών παραγόντων. Έτσι, λοιπόν, η

⁸ Coffey William J., Polèse Mario, *The concept of local development: a stages model of endogenous regional growth*, Springer Berlin / Heidelberg, Issue: Volume 55, Number 1, Publication: Papers in Regional Science, 1984.

⁹ Beer Andrew, Clower Terry, Maude Alaric, Houghton Graham, *Multinational lessons from local and regional economic development agencies*, presented to the annual meeting of the European Regional Science Association, Porto, 2004.

¹⁰ Χριστοφάκης Μανώλης, *Τοπική ανάπτυξη και Περιφερειακή ανάπτυξη*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2001.

παρούσα ανάλυση θα κινηθεί στην άποψη πως εννοιολογικά η τοπική και η ενδογενής ανάπτυξη είναι ταυτόσημες.

Η ενδογενής ανάπτυξη είναι δυνατή σε περιφέρειες που βρίσκονται την ίδια στιγμή σε κομβικά σημεία της παγκόσμιας οικονομίας και βασίζονται σε μεγάλες πόλεις που λειτουργούν ως παγκόσμια κέντρα συσσώρευσης κεφαλαίου, παραγωγής και ελέγχου. Για τις ανά τον κόσμο αστικές περιφέρειες, η ενδογενής ανάπτυξη είναι αποτέλεσμα της «πάλης» ανάμεσα στα τοπικά και τα λειτουργικά φαινόμενα, με τα τελευταία να υπερέχουν¹¹. Κατά μία άλλη άποψη η στρατηγική της ενδογενούς ανάπτυξης αποκτά καλύτερη έννοια όταν συνδέεται με την προώθηση της βελτίωσης του επιπέδου ζωής, χωρίς να απομονώνει τις τοπικές κοινότητες από τη συνοχή που προσδιορίζεται από το οικονομικό σύστημα, μέσα στο οποίο λειτουργεί η εθνική οικονομία¹².

Η Ε.Ε γίνεται σημαντικός δράστης στην πολιτική της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης, βάζοντας αυστηρά όρια στις αρμοδιότητες των κυβερνήσεων των κρατών - μελών προκειμένου να επιχορηγήσουν συγκεκριμένες περιοχές. Ειδικότερα, ο δυναμισμός που προκύπτει από τις διάφορες πολιτικές της Ε.Ε έχει τείνει να καταστήσει τη δυτικοευρωπαϊκή πολιτική της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης παρόμοια με αυτήν που επικρατεί στις ΗΠΑ¹³. Όπως στην περίπτωση των ΗΠΑ, έτσι και στην Ε.Ε. δεν υπάρχει πλέον κανένας περιορισμός στη μετακίνηση των εμπορευμάτων, του κεφαλαίου και σε έναν αυξανόμενο βαθμό της εργασίας, μεταξύ των κρατών - μελών της.

1.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΝΔΟΓΕΝΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας προσφέρει έναν μεγάλο αριθμό ορισμών της τοπικής ανάπτυξης. Από το πλήθος αυτών είναι χρήσιμο να σταθούμε σε κάποιους. Ένας από τους πρώτους ορισμούς που διατυπώθηκε, δίνει έμφαση στο στοιχείο της αυτοβοήθειας, ενώ βλέπει την τοπική ανάπτυξη ως μια προσπάθεια η οποία θα έρθει από συναινετικές διαδικασίες. Έτσι, λοιπόν, στο συνέδριο για τη δημόσια διοίκηση της Αφρικής που έγινε στο Cambridge της Αγγλίας το 1948, η τοπική ανάπτυξη ορίζεται ως «μια διαδικασία σύμφωνα με την οποία τα άτομα μιας κοινότητας οργανώνονται για την κατάρτιση σχεδίων και την ανάληψη δράσης κατά τις οποίες: προσδιορίζουν τις ανάγκες τους και τα προβλήματά τους, καταστρώνουν σχέδια για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους και να επιλύσουν τα προβλήματά τους, εφαρμόζουν αυτά τα σχέδια με τη μέγιστη δυνατή χρησιμοποίηση κοινοτικών πόρων και συμπληρώνουν αυτούς τους πόρους με υπηρεσίες και υλικά που τους δίνονται από εξωκοινοτικές, κυβερνητικές και μη, υπηρεσίες»¹⁴.

¹¹ Friedman John, *Περιφερειακή ανάπτυξη σε αναπτυσσόμενες χώρες: Ενδογενής ή autárκης*, στο βιβλίο *Περιφερειακή ανάπτυξη και πολιτική*, επιμέλεια – εισαγωγή Κ. Χατζημιχάλης, Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα, 1992.

¹² Barquero Vasquez Antonio, *Τοπική Ανάπτυξη, Μία στρατηγική για τη δημιουργία απασχόλησης*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1991.

¹³ Cox Kevin R., *Introduction: The Politics of Local and Regional Development*, Space and Polity, Vol. 9, No. 3, December 2005.

¹⁴ Δαουτόπουλος Γεώργιος, *7 απλά μαθήματα ανάπτυξης*, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 2002.

Η θεωρία της ενδογενούς οικονομικής ανάπτυξης αντιπροσωπεύει τη νέα τάση στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη και στηρίζεται στην ενεργοποίηση και συμμετοχή του πληθυσμού στην αναπτυξιακή διαδικασία, την ολοκληρωμένη ανάπτυξη όλων των χωρικών μονάδων κάθε περιφέρειας και στην προώθηση των στόχων της περιφερειακής πολιτικής¹⁵.

Ο Γεώργιος Δαουτόπουλος (2000) ορίζει την τοπική ανάπτυξη ως το σύνολο των προσπάθειών ομάδων ανθρώπων σε τοπικό επίπεδο για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, που βασίζονται κατά κύριο λόγο στις δικές τους δυνάμεις, για το σχεδιασμό και την υλοποίηση αυτών των αναπτυξιακών προσπαθειών και αναφέρεται σε ένα πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα. Το 1788, πριν 219 χρόνια, οι 6.000 κάτοικοι μιας ορεινής κοινότητας του Κίσαβου έκαναν κάτι που στα επόμενα χρόνια έμεινε γνωστό ως το «θαύμα των Αμπελακίων». Οι πλούσιοι έβαλαν τα κεφάλαιά τους, οι κτηματίες τα χωράφια τους, οι εργάτες την εργασία τους και όλοι μαζί ίδρυσαν τη Συντροφιά των Αμπελακίων. Καλλιεργούσαν βαμβάκι και ερυθρόδανο (ριζάρι), με το οποίο έβαφαν τα νήματα που παρήγαγαν.

Για να μην κυριαρχείται ο συνεταιρισμός από το «μεγάλο κεφάλαιο» έθεσαν ανώτερο όριο συμμετοχής τα 20.000 γρόσια και κατώτερο τα 5.000. Παρόλα τα λίγα χρόνια λειτουργίας του, ο συνεταιρισμός είχε κέρδη, και μάλιστα με ένα μέρος από αυτά χρηματοδοτούσε κοινοτικά έργα. Εννέα χρόνια μετά την ίδρυση του συνεταιρισμού πέρασε από τα Αμπελάκια ο Γάλλος Πρόξενος στη Θεσσαλονίκη Μπεαζούρ και έγραψε προς τους προϊστάμενους του: «Τα Αμπελάκια θυμίζουν με τη δραστηριότητά τους περισσότερο μια πόλη της Ολλανδίας παρά χωριό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Αυτό το χωριό ζωντανεύει με τη βιοτεχνία του και την ανάπτυξή του ολόκληρη τη γύρω περιοχή και έχει δημιουργήσει ένα τεράστιο και πολύπλοκο εμπόριο ανάμεσα στην Ελλάδα και στη Γερμανία. Οι Αμπελακιώτες έχουν την καρδιά τους καθαρή και στα πρόσωπά τους φαίνεται η ικανοποίηση». Μπορεί λοιπόν, οι άνθρωποι εκείνης της εποχής να μην είχαν όλα τα απαραίτητα για μια αναπτυξιακή προσπάθεια (επιδοτήσεις, δίκτυα υποδομών, τραπεζικό σύστημα κ.λπ.), είχαν όμως δημιουργικότητα και έμπνευση¹⁶.

Μετά από το παραπάνω παράδειγμα γυρίζοντας στην παράθεση των θεωρητικών απόψεων συναντάμε τους Robert J. Bennet *et al.* (1991), που υποστηρίζουν πως η τοπική ανάπτυξη αφορά ένα ευρύ φάσμα παραγόντων, οι οποίοι συνδυαζόμενοι ενθαρρύνουν την ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών. Οι εν λόγω παράγοντες είναι οι εξής:

- έδαφος, υποδομή και χωροθέτηση,
- δημιουργία κεφαλαίου και επένδυση,
- καινοτομία, επιχειρηματικότητα και τεχνολογική αλλαγή,
- άνθρωποι πόροι,
- ανάπτυξη κατάλληλου θεσμικού πλαισίου.

¹⁵ Barquero Vasquez Antonio, *Τοπική Ανάπτυξη, Μία στρατηγική για τη δημιουργία απασχόλησης*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1991.

¹⁶ Δαουτόπουλος Γεώργιος, *Ανάπτυξη και τοπική κοινωνία*, στο βιβλίο 1ο Αναπτυξιακό συνέδριο Νομού Πέλλας, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πέλλας και Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Αθήνα, 2000.

Κάθε ένας από αυτούς τους παράγοντες συνεισφέρει στην τοπική ανάπτυξη, με αναγκαία συνθήκη τη συνεργασία σε τοπικό επίπεδο, δηλαδή το συντονισμό κάθε παράγοντα με τους υπόλοιπους. Η συνεργασία είναι μία έννοια που αναφέρεται σε ένα μηχανισμό, ο οποίος θα εγγυάται και θα εξασφαλίζει μία επιτυχή και βιώσιμη τοπική οικονομική ανάπτυξη. Βεβαίως η έννοια της συνεργασίας δε συνεπάγεται υποχρεωτικά ότι όλα τα συμμετέχοντα σε αυτήν στοιχεία είναι ισότιμα, αλλά καθένα από αυτά εκπληρώνει το ρόλο του στην αναπτυξιακή διαδικασία ώστε να παραχθεί ένας βιώσιμος μηχανισμός ανάπτυξης.

Ο Γεώργιος Δαυτόπουλος (2002) στον ορισμό του για την τοπική ανάπτυξη τονίζει και τη συμβολή ενός οργανωμένου φορέα για την τοπική ανάπτυξη, έτσι η τοπική ανάπτυξη ορίζεται ως: η σχεδιασμένη αλλαγή σε τοπικό επίπεδο που αποβλέπει στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του τοπικού πληθυσμού και μπορεί να υποβοηθείται από έναν φορέα αλλαγής με τρόπο τέτοιο ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή συμμετοχή των κατοίκων τόσο στον προσδιορισμό του περιεχομένου του τοπικού προγράμματος αλλαγής όσο και στη διαδικασία υλοποίησής του.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η τοπική ανάπτυξη αποτελεί διαδικασία, η οποία αναφέρεται σε επίπεδο χαμηλότερο από το κρατικό και το περιφερειακό και πραγματοποιείται στο πλαίσιο μίας τοπικής αγοράς εργασίας, ενώ συχνά καλύπτει επιφάνεια μεγαλύτερη από μία περιοχή τοπικής εξουσίας, αλλά με εστιασμένη δραστηριότητα σε ειδικές θέσεις, τομείς ή κοινωνικές ομάδες. Το στοιχείο επομένως που πάντοτε υπεισέρχεται στο θέμα είναι η τοπική εξουσία.

Ιδιαίτερη, ωστόσο έμφαση πρέπει να δοθεί στο ρόλο του ιδιωτικού τομέα και στη διάρθρωσή του, και ιδίως στα εμπορικά και επαγγελματικά επιμελητήρια, στα όργανα συλλογικής κοινωνικής ευθύνης, στις αναπτυξιακές εταιρείες, στα συμμετέχοντα κεφάλαια, στις επιχειρηματικές δράσεις, στα συμβούλια των επιχειρήσεων και σε άλλους τομείς συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα¹⁷.

Ο Παναγιώτης Γιαννόπουλος (2001), τονίζει πως η τοπική ανάπτυξη είναι μία διαδικασία χωρίς τέλος, γιατί το τέλος της τοπικής διαδικασίας ανάπτυξης θα σήμαινε αυτόματα και την εκπνοή της τοπικής κοινωνικής δυναμικής και δεν αποτελεί σκοπό, με την έννοια του σκοπού που τίθεται από εξωτερικούς ως προς τις λειτουργίες του τοπικού επιπέδου παράγοντες. Η τοπική ανάπτυξη δεν είναι σκοπός αλλά συστατικό κομμάτι αυτών των λειτουργιών.

Ο όρος «ενδογενής» ανάπτυξη τονίζει το βαθμό στον οποίο η διαδικασία ανάπτυξης ελέγχεται από τους τοπικούς φορείς. Είναι αυτή η διαδικασία του συνεχούς επαναπροσδιορισμού και επαναδιαπραγμάτευσης των εξωτερικών και εσωτερικών στοιχείων από τους τοπικούς φορείς, η οποία επιτρέπει τη συνεχή εξέλιξη των μορφών αλληλεπίδρασης με τις αγορές, την τεχνολογία, τη διοίκηση και τους φυσικούς πόρους. Έτσι, στην καρδιά της ενδογενούς ανάπτυξης είναι η σχέση μεταξύ εξωγενούς και ενδογενούς. Δεν είναι τόσο σημαντικό να καθοριστεί που βρίσκεται το όριο μεταξύ των δύο, αλλά περισσότερο να καταλάβει κανείς πώς και τα ενδογενή και τα εξωγενή στοιχεία αποτελούν πλεονέκτημα των τοπικών φορέων¹⁸.

¹⁷ Bennet Robert J. and Krebs Gunter, *Local economic development, public - private partnership initiation in Britain and Germany*, Belhaven Press, London, 1991.

¹⁸ Gaston G.A. Remmers, *Hitting A Moving Target: Endogenous Development In Marginal European Areas*, International Institute for Environment and Development, Gatekeeper Series No. 63, 1994.

Οι έννοιες, «ενδογενής δυναμικότητα», «αυτόνομη ανάπτυξη», «ενδογενής ανάπτυξη», μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε οποιοδήποτε επίπεδο χώρου. Όταν η τοπική κοινότητα αποφασίζει να ενεργοποιήσει τη δυναμικότητα που διαθέτει, αποκλείοντας ορισμένους εξωτερικούς παράγοντες που θέτουν περιορισμούς στην τοπική ανάπτυξη, το αποτέλεσμα είναι ο καθορισμός μίας στρατηγικής ενδογενούς ανάπτυξης.

Η ενδογενής ανάπτυξη αναφέρεται στην αποκατάσταση ή στη δημιουργία και κατόπιν στην αξιοποίηση των τοπικών πόρων, ανθρώπινων και φυσικών. Αναφέρεται στην έμφυτη ικανότητα των ανθρώπων μίας κοινωνίας να ανακαλύψουν τους εαυτούς τους και την τοπικότητά τους, αλλά και τα μέσα βελτίωσης της κοινωνικοοικονομικής τους κατάστασης. Για το λόγο αυτό η συμμετοχή και η τοπική γνώση (τοπικά πλεονεκτήματα, ήθη) αποτελούν κεντρικούς παράγοντες στην ενδογενή ανάπτυξη¹⁹.

Ο Λεωνίδας Παπακωνσταντίνιδης (1997) δίνει έμφαση και σε μια άλλη πλευρά της ανθρωποκεντρικής θεώρησης της αναπτυξιακής διαδικασίας του χώρου, στην ανάγκη ενεργοποίησης ενός δυναμικού (τοπικού δυναμικού) που όμως βρίσκεται σε λανθάνουσα κατάσταση, επειδή δεν έχει ενδεχόμενα παρουσιασθεί το κατάλληλο «ερέθισμα» που θα «μετέφερε» το δυναμικό αυτό από την λανθάνουσα κατάσταση στην οποία βρίσκεται σε μια ενεργότερη μορφή, η οποία θα συνέβαλε αποφασιστικά και κρίσιμα στην όλη αναπτυξιακή διαδικασία.

Τέλος, ο Clyde Weaver (1992) αναφέρεται σε «ανάπτυξη σε συγκεκριμένες περιοχές» και σε χρησιμοποίηση των πόρων μιας περιοχής από τους κατοίκους της για την ικανοποίηση των αναγκών τους. Η «ανάπτυξη σε συγκεκριμένες περιοχές» μπορεί να συγκριθεί με την έννοια της λειτουργικής ανάπτυξης, δηλαδή τη στενή εκμετάλλευση των δυνατοτήτων μιας περιφέρειας εξαιτίας του ρόλου που διαδραματίζουν αυτές στην ευρύτερη διεθνή οικονομία. Κατά τον Clyde Weaver αυτό που καθιστά εφικτή την «ανάπτυξη σε συγκεκριμένες περιοχές» είναι η «θεληματική κοινωνική δράση», δηλαδή ο μετασχηματισμός της κληρονομιάς μιας περιφέρειας, σε σχέση με τα πράγματα που αυτή εκτιμά και θέλει να κάνει, και η χρησιμοποίηση αυτού του νέου αισθήματος - σκοπού ως βάση για νέες πρωτοβουλίες και δράσεις. Στη συνέχεια προτείνει πως η «ανάπτυξη σε συγκεκριμένες περιοχές» μπορεί να περιλαμβάνει τις ακόλουθες συνιστώσες²⁰:

- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας με τη χρησιμοποίηση των τοπικών δεξιοτήτων και πόρων.
- Ανάπτυξη δραστηριοτήτων του τομέα των υπηρεσιών.
- Ανάπτυξη περιφερειακής υποδομής. Βασικό στοιχείο για την τοπική ανάπτυξη είναι η εξασφάλιση σύγχρονης υποδομής που να εξυπηρετεί την περιφέρεια. Ουσιαστική σημασία έχουν τα συστήματα μεταφοράς που αποφεύγουν τη μορφή δέντρου και εξασφαλίζουν οριζόντιες διασυνδέσεις μεταξύ των υπαρχόντων πληθυσμιακών κέντρων.
- Διαμόρφωση βασικού πλαισίου για τους περιφερειακούς θεσμούς. Μία αυτάρκης περιφέρεια πρέπει να διαθέτει ένα καλά αναπτυγμένο δίκτυο υπηρεσιών και θεσμών για την υποστήριξη της κοινότητας.

¹⁹ Christopher Ray, *Reconsidering the evaluation of endogenous development: two qualitative approaches*, University of Newcastle, Working paper 39, 1999.

²⁰ Weaver Clyde, *Ανάπτυξη από τα κάτω: Προς μια θεωρία της "ανάπτυξης σε συγκεκριμένες περιοχές"*, στο βιβλίο *Περιφερειακή ανάπτυξη και πολιτική*, επιμέλεια - εισαγωγή Κ. Χατζημιχάλης, Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα, 1992.

- Προώθηση της παιδείας και των τοπικών αξιών της κοινότητας, προκειμένου να προάγεται η συνείδηση της περιφερειακής ταυτότητας, των περιφερειακών προβλημάτων και συμφερόντων.
- Ενίσχυση της αποκέντρωσης, της μικρής κλίμακας και του τοπικού ελέγχου. Προκειμένου να πραγματοποιηθεί η θεληματική δράση της κοινότητας χρειάζεται ο τοπικός έλεγχος της περιφερειακής οικονομίας. Αυτό σημαίνει μικρής κλίμακας μονάδες παραγωγής, κατά προτίμηση σε αποκεντρωμένους τόπους, που μεριμνούν για τις ανάγκες του περιφερειακού πληθυσμού.
- Αξιοποίηση των φυσικών πόρων από τον τοπικό πληθυσμό.

1.3 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η τοπική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία ανάπτυξης και διαρθρωτικής αλλαγής, που επιδρά σε μία χωρικά καθορισμένη κοινότητα και αποβλέπει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της. Στρατηγικός μηχανισμός της διαδικασίας αυτής αποτελεί η ικανότητα των τοπικών επιχειρηματιών και αρχών να οργανώνουν αποτελεσματικά τους πόρους της περιοχής, ώστε τα τοπικά προϊόντα να είναι ανταγωνιστικά στις εθνικές, και τελικά στις διεθνείς αγορές. Ταυτόχρονα, όπως έχει ήδη ειπωθεί, οι διαδικασίες της τοπικής ανάπτυξης δεν στηρίζονται μόνο σε ένα διευρυμένο σύνολο οικονομικών παραγόντων, αλλά και στην ύπαρξη ενός κατάλληλου κοινωνικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Ο παραπάνω σχεδιασμός της τοπικής ανάπτυξης εισάγει κατά τον Antonio Barquero Vasquez (1991) ορισμένα χαρακτηριστικά που πρέπει να καθορίζουν τις πολιτικές της τοπικής ανάπτυξης. Αρχικά, οι πολιτικές αυτές θα πρέπει να θεωρηθούν ως μακροχρόνιες, αφού οι τελικοί στόχοι τους είναι ο μετασχηματισμός του τοπικού παραγωγικού συστήματος, η αύξηση της παραγωγής και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού.

Συγχρόνως, οι πολιτικές τοπικής ανάπτυξης υποδεικνύουν έμμεσα την αύξηση της απασχόλησης και τη μείωση των χωρικών διαφοροποιήσεων του εισοδήματος, καθότι μεγαλώνει η χρήση των ανθρωπίνων πόρων που υπάρχουν στην τοπική κοινότητα και βελτιώνεται η θέση της περιοχής, στην οποία εφαρμόζεται η τοπική πολιτική σε σχέση με τις περισσότερο εκβιομηχανισμένες ζώνες της χώρας. Παράλληλα, εισάγεται η μείωση του βαθμού εξάρτησης των διαδικασιών από τα κέντρα αποφάσεων του παραγωγικού συστήματος στο σύνολό του. Έτσι, η ενίσχυση των τοπικών συστημάτων επιτρέπει στις τοπικές κοινότητες να έχουν περισσότερη αυτονομία στη λήψη των αποφάσεων που αφορούν την ίδια την ανάπτυξή τους. Το είδος, η μορφή, η έκταση και ένταση των τοπικών πρωτοβουλιών προκαθορίζει την ένταση της ανάπτυξης αλλά και το βαθμό μιας μεγαλύτερης ή μικρότερης «αυτοδύναμης ανάπτυξης»²¹.

Ένας από τους άξονες στους οποίους στηρίζεται ο σχεδιασμός της τοπικής ανάπτυξης είναι η γνώση πως στις οικονομίες της αγοράς οι επιχειρήσεις είναι εκείνες που καλούνται να παίξουν δυναμικό ρόλο στις διαδικασίες της ανάπτυξης και της

²¹ Παπακωνσταντινίδης Λεωνίδας, *Στρατηγική της ανάπτυξης, τοπική ενδογενής ολοκλήρωση*, Εκδόσεις Marel - Π.Ν. Νίκας, Αθήνα, 1995.

διαρθρωτικής αλλαγής. Οι Γι. Πετράκος και συνεργ. (1992) επισημαίνουν πως στην ελληνική περίπτωση υπάρχει η ανάγκη να μετατοπιστούν οι άξονες πολιτικής από την παροχή χρηματοδοτικών κινήτρων σε πολιτική διεύρυνσης της πληροφόρησης και της επιχειρηματικής συμβουλής.

Πάντως, η επιτυχία των πολιτικών της τοπικής ανάπτυξης είναι δυνατή μόνο όταν οι τοπικές κοινότητες τις θεωρήσουν ως κατάλληλες. Αυτό απαιτεί όχι μόνο γνώση των ικανοτήτων τους και των δυνατοτήτων να χρησιμοποιούν παραγωγικά τους υπάρχοντες τοπικούς πόρους, αλλά και τη γνώση του ότι υπάρχει μια σιωπηρή συμφωνία ή συνεχής και σταθερή επιθυμία της τοπικής κοινότητας να επισπευσθούν οι διαδικασίες της διαρθρωτικής αλλαγής. Για το λόγο αυτό, αναγκαία συνθήκη θεωρείται η επίτευξη ενός σημαντικού βαθμού αυτονομίας, γεγονός που προσκρούει σε εμπόδια που πηγάζουν από τις περιορισμένες αρμοδιότητες των τοπικών κυβερνήσεων και την ύπαρξη ενός χαμηλού βαθμού ανεξαρτησίας των τοπικών φορέων²².

Ένας άλλος κρίσιμος παράγοντας για την αποτελεσματικότητα των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης κατά τον Λεωνίδα Παπακωνσταντινίδη (1995) είναι η καθολική συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού αλλά και η ενεργός συμμετοχή του κατά τη διάρκεια εφαρμογής τους. Η σημασία της ενεργούς συμμετοχής του τοπικού πληθυσμού στα προγράμματα τοπικής ανάπτυξης έγκειται στο ότι τα άτομα που ζουν την καθημερινότητα των προβλημάτων του τόπου τους είναι σε καλύτερη από τον καθένα θέση να εκτιμήσουν τη συμβολή των προγραμμάτων αυτών στην αντιμετώπιση των προβλημάτων τους.

Κατά την Ewa Bojar (2004) σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη μίας περιοχής, αλλά και γενικότερα μιας περιφέρειας και μιας χώρας, διαδραματίζει η ικανότητά της στην προσέλκυση του ξένου κεφαλαίου. Έλλειμμα στο κεφάλαιο μπορεί να θεωρηθεί ως σημαντικό εμπόδιο για την περιφερειακή και την τοπική ανάπτυξη. Τα ποσά ξένου κεφαλαίου που ρέουν σε μια συγκεκριμένη χώρα ή σε μια συγκεκριμένη περιοχή αποτελούν τα άμεσα στοιχεία ελκυστικότητας της χώρας ή της περιοχής στα μάτια των ξένων επενδυτών, οι οποίοι είναι αδιαφιλονίκητα οι προσεκτικότεροι οικονομικοί παρατηρητές.

Παράλληλα, η ανάπτυξη της τοπικής υποδομής θεωρείται από τις τοπικές αρχές ως απαραίτητη προϋπόθεση για την περαιτέρω οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των περιοχών. Η υποδομή προσελκύει το ξένο κεφάλαιο και ενθαρρύνει τις κοινωνικές δραστηριότητες των κατοίκων. Η «φτωχή υποδομή», ειδικά στις παραδοσιακά αγροτικές περιοχές αποτελεί σημαντικό τροχοπέδη της ανάπτυξης, ενώ αποτελεί εμπόδιο και στην πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας.

Σύμφωνα με την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (1988) σημαντικός παράγοντας για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης είναι και η δημοσιότητα. Η δημοσιότητα χρησιμεύει για την προβολή και την ανάπτυξη ευρείας σειράς ειδικών προγραμμάτων, από την προβολή μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, δυνατοτήτων εκπαίδευσης, ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων, μέχρι την ενθάρρυνση τοπικών πρωτοβουλιών απασχόλησης και την καινοτομία. Χρησιμεύει επίσης, στο να ενημερώνει ειδικές ομάδες, όπως, επιχειρηματίες, νέους, γυναίκες, ανέργους για τα μέτρα των διαφόρων προγραμμάτων, κοινοτικών και εθνικών, καθώς και για τις δυνατότητες αξιοποίησης των χρηματοδοτήσεων από αυτά. Η δημοσιότητα και γενικότερα η καλύτερη πληροφόρηση αποτελούν παράγοντες αποφασιστικής σημασίας για τη δημιουργία ή την αύξηση των ενδογενών διεργασιών που μπορούν να

²² Barquero Vasquez Antonio, *Τοπική Ανάπτυξη, Μία στρατηγική για τη δημιουργία απασχόλησης*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1991.

κινητοποιήσουν το τοπικό δυναμικό και να απορροφήσουν τις εξωγενείς εισροές πόρων και τεχνογνωσίας.

Κατά τον Λεωνίδα Παπαδασκαλόπουλο (1989), δύο είναι οι κατευθύνσεις για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης:

1. Ενίσχυση των τοπικών πρωτοβουλιών και της τοπικής επιχειρηματικότητας

- Πληροφόρηση, ενημέρωση και κατάρτιση στελεχών.
- Καθιέρωση ειδικών κινήτρων για την προώθηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας σε δραστηριότητες μικρού μεγέθους.

2. Προγραμματισμός της οργάνωσης, της υποδομής και της παροχής υπηρεσιών

- Πολυπυρηνική διάρθρωση και διασπορά του δικτύου υπηρεσιών και των υποστηρικτικών υποδομών.
- Βελτίωση του συστήματος μεταφορών, με στόχο την εξάλειψη της γεωγραφικής, οικονομικής και κοινωνικής απομόνωσης.

Επιχειρώντας να προσδιορίσουμε την έννοια και το περιεχόμενο της τοπικής ανάπτυξης, συμπεραίνουμε ότι έχουν διατυπωθεί πλήθος εννοιών και έχουν υπάρξει αρκετές ερμηνείες και προσεγγίσεις με μικρές παραλλαγές αλλά και σημαντικές αλληλοκαλύψεις, γεγονός που οφείλεται σαφώς και στις διαφοροποιήσεις των περιπτώσεων. Ωστόσο ανακεφαλαιώνοντας μπορούμε να καταλήξουμε πως κοινός τόπος όλων των προσεγγίσεων είναι ότι η τοπική ανάπτυξη:

- προϋποθέτει την ενεργοποίηση της τοπικής επιχειρηματικότητας, των τοπικών φορέων και του τοπικού πληθυσμού,
- σχεδιάζεται τοπικά,
- βασίζεται στην αξιοποίηση των τοπικών πόρων,
- δεν έχει μόνο οικονομική διάσταση.

1.3.1. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ «ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΤΩ» ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Σύμφωνα με τον Αθανάσιο Παπαδασκαλόπουλο (1989) η εφαρμογή της «από τη βάση» στρατηγικής απαιτεί βασικές διαρθρωτικές μεταβολές, που στοχεύουν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που θα ακυρώσει τα συγκριτικά μειονεκτήματα των υποβαθμισμένων περιφερειών και θα προωθήσει τη διαδικασία της τοπικής ανάπτυξης.

Προϋπόθεση της υιοθέτησης της «από τη βάση» στρατηγικής είναι η πολιτική δύναμη και η αυτονομία, οι οποίες επιτρέπουν στις χωρικές μονάδες να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, που μπορούν να τις οδηγήσουν στη μεγέθυνση του αναπτυξιακού τους δυναμικού. Οι μεταρρυθμίσεις στο πολιτικό πεδίο αναφέρονται τόσο στην αποκέντρωση του συστήματος λήψης αποφάσεων, όσο και στην ενδυνάμωση του συστήματος αυτού σε τοπική βάση, η οποία μπορεί να προωθηθεί με μια θεσμοθετημένη διακοινοτική συνεργασία.

Κατά τον Λεωνίδα Παπακωνσταντινίδη (1997) για την μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας ενός ολοκληρωμένου προγράμματος ανάπτυξης απαιτούνται πολλαπλές παρεμβάσεις και από διαφορετικές κατευθύνσεις που να ανταποκρίνονται πλήρως στις πραγματικές ανάγκες και τα όνειρα του τοπικού πληθυσμού για ευημερία και κοινωνική δικαιοσύνη, στα πλαίσια των οποίων, η κάθε δράση, η κάθε παρέμβαση είναι απόλυτα αναγκαία για την επίτευξη της αμέσως επόμενης και όλα μαζί, για την επίτευξη του τελικού στόχου της ευημερίας και ευτυχίας του τοπικού πληθυσμού.

Παράλληλα, διατυπώνονται οι ακόλουθες παραδοχές για το θεσμικό πλαίσιο της τοπικής ανάπτυξης:

1. Οι φορείς τοπικής ανάπτυξης θα πρέπει να θεωρούνται ως αντικείμενα της ανάπτυξης και όχι ως μέσα για την επίτευξη της τοπικής ανάπτυξης.
2. Η «ζωή» στην ύπαιθρο θα πρέπει να θεωρηθεί ως ένα «ανοικτό» σύστημα, με την έννοια της κοινωνικής και οικονομικής σύνδεσης συγκεκριμένου μικροχώρου υπαίθρου τόσο με άλλους, όσο και με τα αστικά κέντρα, και όχι σαν ένα σύστημα απομονωμένο και «κλειστό»²³.

Στο θεσμικό πλαίσιο η οριζόντια εταιρική σχέση «φέρνει» τα θεσμοθετημένα τοπικά όργανα σε μια άμεση διαπραγμάτευση «στο κοινό τραπέζι», όπου καθορίζονται δραστηριότητες, αίρονται θέματα επικαλύψεων, παρέχονται οι απαραίτητες διασαφηνίσεις και διευκρινίσεις, της μορφής του «τι αναλαμβάνει και πως ο κάθε φορέας», έτσι που η συμβολή του ενός να συμπληρώνει την συνεισφορά του άλλου και όλοι μαζί, να ολοκληρώνουν μία προσπάθεια.

Προϋπόθεση της «από τη βάση» στρατηγικής είναι και η οριοθέτηση μικροπεριφερειών προγραμματισμού στα όρια κάθε περιφέρειας προγραμματισμού. Το κριτήριο οριοθέτησης αυτών των μικροπεριφερειών δεν είναι δυνατόν να ταυτίζεται με την πολιτική της εξάρτησης, αλλά με το κριτήριο της ομοιογένειας.

Οι μικροπεριφέρειες προγραμματισμού, λοιπόν, είναι τοπικές ομοιογενείς ζώνες μικρής γεωγραφικής κλίμακας, με ενότητα δικαιοδοσίας στον αναπτυξιακό σχεδιασμό και στην άσκηση του προγραμματισμού σε τοπικό επίπεδο, για τη διαμόρφωση και εφαρμογή ενιαίων προγραμμάτων τοπικής ανάπτυξης με ολοκληρωμένες και συνεκτικές δράσεις²⁴.

Η διάχυση, τέλος, στις υποβαθμισμένες περιφέρειες σύγχρονης τεχνολογίας προσαρμοσμένης στις τοπικές ανάγκες αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αυτοδύναμη τοπική ανάπτυξη, την εξάλειψη των δυαδικών φαινομένων και την ολοκληρωμένη περιφερειακή ανάπτυξη. Η έλλειψη σύγχρονης τεχνολογίας στην τοπική παραγωγή θα διευρύνει το χάσμα μεταξύ των πολιτικών κέντρων και της περιφέρειας, ενώ η επιβολή τεχνολογίας χωρίς προσαρμογή στις τοπικές συνθήκες είναι δυνατόν να οδηγήσει στην ένταση της εξάρτησης της περιφέρειας, επιβάλλοντας πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης ξένα προς αυτή και μειώνοντας τη δυνατότητα για αυτοδύναμη ανάπτυξη.

²³ Παπακωνσταντινίδης Λεωνίδας, *Από τις παραδοσιακές τομεακές κοινοτικές παρεμβάσεις στην κοινή πολιτική «τοπικής ανάπτυξης»*, Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 1997.

²⁴ Χριστοφάκης Μανώλης, *Τοπική ανάπτυξη και Αναπτυξιακή Στρατηγική για τα Τοπικά Κέντρα Ανάπτυξης*, ΤΟΠΟΣ, Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος, τόμ. 22-23, Αθήνα, 2004.

1.4 ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Από τότε που η ανάπτυξη νοείται ως διαδικασία, η έννοια της τοπικής ανάπτυξης μπορεί καλύτερα να διαγνωστεί μέσα από διαδοχικά στάδια (Πίνακας 1). Το πρώτο στάδιο της τοπικής ανάπτυξης κατά τους William Coffey W. *et al.* (1984) είναι η δημιουργία τοπικών επιχειρήσεων, με άλλα λόγια, η εμφάνιση της τοπικής επιχειρηματικότητας και του τοπικού επιχειρηματικού-ταλέντου.

Σε πολλές οικονομίες, ειδικά στις αναπτυσσόμενες χώρες, αυτό το πρώτο στάδιο συνιστά αδιαμφισβήτητο το αρχικό εμπόδιο για την αποτελεσματική χάραξη της πολιτικής, αφού η εμφάνιση της τοπικής επιχειρηματικότητας αποτελεί τόσο κοινωνικοπολιτική όσο και οικονομική διαδικασία. Η αποτυχία αυθόρμητης εμφάνισης της επιχειρηματικότητας συχνά ωθεί τους σχεδιαστές σε φιλόδοξα «από πάνω – προς τα κάτω» σχέδια, τα οποία αντιτίθενται στην ιδέα της ενδογενούς ανάπτυξης.

Το δεύτερο στάδιο, συνδέεται με την εξάπλωση των τοπικών επιχειρήσεων εκτός της τοπικής περιοχής. Αυτή η εξάπλωση πρέπει να βασίζεται όχι μόνο σε «φυσικά - τοπικά» πλεονεκτήματα της περιοχής, αλλά και σε τεχνητά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα με τα οποία οι επιχειρηματίες (και οι άλλοι κάτοικοι της περιοχής) την έχουν προικίσει. Αυτά τα τεχνικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα είναι ενσωματωμένα στους θεσμούς, στις υποδομές και στη γνώση του τοπικού πληθυσμού. Η επέκταση εκτός τοπικής περιοχής των επιτυχημένων επιχειρήσεων μπορεί να έχει σχέση με την εξαγωγή δραστηριοτήτων ή να συνδέεται με τη δημιουργία παραρτημάτων των επιχειρήσεων, τα οποία ελέγχονται τοπικά.

Πίνακας 1
Τα στάδια του μοντέλου τοπικής ανάπτυξης

ΣΤΑΔΙΑ	ΑΡΧΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	ΒΑΘΥΤΕΡΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	ΠΙΘΑΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
1. Εμφάνιση τοπικής επιχειρηματικότητας και τοπικών επιχειρήσεων	Η τοπική επιχειρηματικότητα δραστηριοποιείται ειδικά σε ενδοπεριφερειακούς ανταγωνιστικούς τομείς	Ένα αρχικό απόθεμα επιχειρηματιών με απαραίτητα προσόντα και πρόσβαση σε κεφάλαιο	Μέτρηση των ενδοπεριφερειακών διαφοροποιήσεων αναφορικά με το επίπεδο επιχειρηματικότητας
2. Ανάπτυξη τοπικών επιχειρήσεων και επέκταση εκτός της περιοχής τους	Σχετικό επίπεδο εξαγωγών και τοπικά ελεγχόμενων άμεσων επενδύσεων εκτός περιφέρειας	Ανάπτυξη του περιφερειακού αποθέματος γνώσης και ικανοτήτων, ανάπτυξη των τεχνολογικών περιφερειακών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων	Μέτρηση διαφοροποιήσεων των τεχνολογικών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, μέτρηση της ενδοπεριφερειακής ροής γνώσεων και δυνατοτήτων
3. Εμφάνιση τοπικών δομών ελέγχου, διατήρηση και ανάπτυξη της σημαντικότητας της τοπικά ελεγχόμενης δραστηριότητας	Επίπεδο τοπικά ελεγχόμενης παραγωγής ως μερίδιο της συνολικής περιφερειακής οικονομικής δραστηριότητας	Περιφερειακή ταυτότητα, θέση της περιφέρειας στην εθνική αστική ιεραρχία	Ανάλυση της χωρικής συμπεριφοράς των περιφερειακών επιχειρήσεων, μέτρηση και ανάλυση της χωρικής κινητικότητας των άμεσων επενδύσεων
4. Ίδρυση ενός δυνατού και τοπικά ελεγχόμενου οικονομικού τομέα, που συμπεριλαμβάνει γραφεία ελέγχου, οικονομικά ιδρύματα και επιχειρηματικές υπηρεσίες	Μια σχετικά «ισορροπημένη» οικονομική δομή, που περιλαμβάνει τοπική υποδομή και υψηλού επιπέδου υπηρεσίες	Όλα τα παραπάνω	Μέτρηση της ροής των ενδοπεριφερειακών επιχειρηματικών υπηρεσιών

Πηγή: Coffey W. J., Polèse M., 1984.

Στο τρίτο στάδιο, για να συνεχιστεί η επέκταση εκτός περιοχής των τοπικών επιχειρήσεων, είναι απαραίτητο κάποιο ποσοστό τοπικών επιχειρήσεων να παραμείνει κάτω από τον τοπικό έλεγχο. Σε αυτό το στάδιο, συγκεντρώνεται η προσοχή στο μηχανισμό που συνδέεται με τη χωρική οργάνωση και με την επέκταση των επιχειρήσεων.

Τα αποτελέσματα της διαδικασίας της τοπικής ανάπτυξης, στάδιο 4, δείχνουν καθαρά τη μορφή μιας περιφερειακής οικονομίας που αποτελείται σε μεγάλο βαθμό από τοπικές επιχειρήσεις, εργατικό δυναμικό και τοπική επιχειρηματικότητα ικανή να υιοθετήσει και να τροποποιήσει την εκροή και τη δομή της περιφερειακής οικονομίας.

Όπως στην περίπτωση όλων των μοντέλων, αυτό που παρουσιάστηκε προηγουμένως δεν μπορεί ποτέ να επιτευχθεί απόλυτα στην πραγματικότητα. Τα εμπόδια στην πραγματοποίησή του ποικίλουν από το ένα στάδιο στο άλλο και από περιοχή σε άλλη²⁵.

Από τη συνολική ανάλυση που έχει προηγηθεί, προκύπτει ότι το ζητούμενο για την ενεργοποίηση της διαδικασίας της ενδογενούς ανάπτυξης μίας τοπικής χωρικής μονάδας είναι η δημιουργία των προϋποθέσεων της αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης της, δηλαδή των προϋποθέσεων που θα δώσουν την ώθηση, την εκκίνηση της τοπικής αναπτυξιακής διαδικασίας και της διαδικασίας ενεργοποίησης των ενδογενών κοινωνικών και παραγωγικών δυνάμεων της περιοχής.

Η «ενδογενής ώθηση» δίνεται: με την ενίσχυση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τη δημιουργία ισχυρών και βιώσιμων διοικητικών μονάδων και την οριοθέτηση «μικροπεριφερειών προγραμματισμού» με βάση τα κοινά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των επιμέρους χωρικών μονάδων που τις απαρτίζουν, την ενεργοποίηση και οργάνωση των φορέων του τοπικού πληθυσμού (επιμελητηρίων, επαγγελματικών ενώσεων, εργατικών κέντρων, συλλόγων, αναπτυξιακών εταιριών, τοπικών συμβούλων ανάπτυξης κ.ά.), με τη δημιουργία των μηχανισμών οικοδόμησης της τοπικής κοινωνικής συναίνεσης και την εξασφάλιση της ενεργής συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και σχεδιασμού.

Το πλαίσιο αυτό, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την εμφάνιση και ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας, τη δημιουργία δικτύων παραγωγικών σχέσεων και συνεργασιών των τοπικών επιχειρήσεων και την ανάπτυξη της συνέργειας, την ανάπτυξη της καινοτομίας, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας και τελικά την επέκταση και κυριαρχία των τοπικών οικονομικών δραστηριοτήτων στην περιοχή. Αυτά με τη σειρά τους οδηγούν στην προσέλκυση νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, στην περαιτέρω ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας και κατ'επέκταση στη συνέχιση, αλλά και διατήρηση της ανάπτυξης, δηλαδή στη βιωσιμότητα, του τοπικού παραγωγικού συστήματος²⁶.

²⁵ Coffey William J., Polèse Mario, *The concept of local development: a stages model of endogenous regional growth*, Springer Berlin / Heidelberg, Issue: Volume 55, Number 1, Publication: Papers in Regional Science, 1984.

²⁶ Χριστοφάκης Μανώλης, *Τοπική ανάπτυξη και Περιφερειακή ανάπτυξη*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2001.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η αποκέντρωση αποτελεί έννοια πολύπλευρη και πολυδιάστατη, γιατί η σημασία της δεν αφορά μόνο την οργανωτική δομή, αλλά έχει και έννοια πολιτική. Από αυτή την άποψη το περιεχόμενο της διαφοροποιείται ανάλογα με την πλευρά από την οποία εξετάζεται και σύμφωνα με την ιδεολογία του κάθε μελετητή. Ειδική επιτροπή που συστήθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη προσπάθησε να συνθέσει τις διάφορες απόψεις και προσδιόρισε ότι «αποκέντρωση είναι η μεταβίβαση αποφασιστικών αρμοδιοτήτων από το κέντρο στην περιφέρεια, είτε με τη μεταβίβασή τους με νόμο στις μονάδες Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή στους λοιπούς Τοπικούς Οργανισμούς ειδικής αρμοδιότητας, είτε με την αποσυσκεύωση, δηλαδή την παροχή εξουσιοδότησης προς τα περιφερειακά κρατικά όργανα για λήψη αποφάσεων πάνω σε θέματα τοπικής σημασίας». Παρά την προσπάθεια που έγινε να περιληφθούν στον πιο πάνω ορισμό πάρα πολλά στοιχεία, είναι προφανές ότι ένας και μοναδικός ορισμός είναι αδύνατο να υπάρξει. Αυτό όμως για το οποίο υπάρχει γενική αποδοχή είναι ότι η σχέση μεταξύ Κεντρικής Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να υπόκειται σε συνεχείς αναθεωρήσεις και αναπροσαρμογές. Παράλληλα, για να λειτουργήσει η Τοπική Αυτοδιοίκηση αποτελεσματικά, ως ουσιαστικός μοχλός της ανάπτυξης και της δημοκρατίας, πρέπει η σχέση της με την Κεντρική Διοίκηση να είναι πάντα σαφής και αντιληπτή.

Μια προσπάθεια απομάκρυνσης από συμβατικές προσεγγίσεις για το θεσμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δηλαδή από μελέτες με ισχυρό πυρήνα θεσμικοδιοικητικής προβληματικής, αποτελεί η «θεωρία του τοπικού κράτους». Οι προσεγγίσεις αυτές είναι περισσότερο πρόσφορες για την κατανόηση των τοπικών πολιτικών και της επιρροής που ασκούν σε αυτές οι διάφορες ομάδες πίεσης. Η Cockburn, η οποία και «εγκαινιάζει» τη συζήτηση το 1977, επισημαίνει τη λειτουργική συγγένεια του τοπικού με το κεντρικό κράτος, θεωρώντας έτσι «το τοπικό κράτος ως έναν αντιπρόσωπο του κεντρικού κράτους σε τοπικό επίπεδο, επιφορτισμένο με την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης. Για τους Dear και Clark το τοπικό κράτος είναι ένας μηχανισμός στη διάθεση του κεντρικού κράτους, όπου η αυτονομία του πρώτου ορίζεται από την κυριαρχία – εξουσία του δεύτερου. Η κρατική παρέμβαση γενικά, ερμηνεύεται ως διαχείριση της κρίσης που αποσκοπεί στην αποκατάσταση της διαδικασίας της συσσώρευσης και στην εξασφάλιση της αναπαραγωγής των κοινωνικών σχέσεων²⁷.

Θεμελιώδης προϋπόθεση επιτυχίας και αποτελεσματικής εφαρμογής της στρατηγικής του θεσμικού πλουραλισμού και της πολλαπλότητας στο πεδίο της διοικητικής αποκέντρωσης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελεί ο προσδιορισμός του

²⁷ Γεωργαντάς Ηλ., *Θεωρητικές προσεγγίσεις για το τοπικό κράτος*, ΤΟΠΟΣ, επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών, τόμ. 2, Αθήνα, 1991.

κατάλληλου επιπέδου, διαδικασιών, μεθόδων και οργάνων εξασφάλισης του ελέγχου και της λογοδοσίας, όχι μόνο για την διαχείριση των δημοσίων πόρων, αλλά και για την ποιότητα και τη νομιμότητα της δράσης και των αποτελεσμάτων της λειτουργίας των αποκεντρωμένων και αυτοδιοικούμενων μονάδων του κράτους.

Μια πρόσθετη ουσιαστική συνθήκη ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στο περιφερειακό και το τοπικό επίπεδο είναι η εξειδίκευση των στόχων και των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων, μέσω του προσδιορισμού κατάλληλων ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών και κριτηρίων.

Επιπλέον, η παροχή και ιδίως η καλύτερη δυνατή αξιοποίηση οικονομικών και υλικών πόρων, καθώς και της σχετικής τεχνογνωσίας, είναι παράγοντες των οποίων η συμβολή στην ποιότητα και την αποτελεσματικότητα της αποκέντρωσης και της αυτοδιοίκησης κάθε άλλο παρά μπορεί να υποτιμηθεί και να αγνοηθεί.

Ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχει μία μακρά ιστορική παράδοση στην Ελλάδα. Κατά την αρχαιότητα κάθε Πόλη – Κράτος ήταν διηρημένη για την άσκηση της διοίκησης σε μικρές περιοχές τους Δήμους, οι οποίοι απολάμβαναν πλήρους αυτονομίας.

Κατά την εποχή του Κλεισθένη, ο Δήμος άρχισε να λειτουργεί στην Αθήνα με όλα τα χαρακτηριστικά της δημοτικής αυτονομίας (με τη σημερινή έννοια του όρου). Δήμοι είχαν δημιουργηθεί, επίσης στη Μίλητο, σε νησιά του Αιγαίου και σε πολλές άλλες ελληνικές περιοχές.

Κατά τη νεότερη εποχή ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης απαντάται στην Ελλάδα σε πλήρη ακμή αμέσως μετά την Επανάσταση του 1821. Εδώ πρέπει να τονιστεί ότι αφενός η απουσία εθνικού κέντρου και αφετέρου οι οικονομικές, κοινωνικές, συγκοινωνιακές και τεχνολογικές συνθήκες της εποχής εκείνης δεν ευνοούσαν το συγκεντρωτισμό, αλλά αντίθετα συνέβαλαν καθοριστικά στην συγκρότηση ενός συστήματος ενδογενούς ανάπτυξης σε κάθε περιοχή και άρα τη δημιουργία πολλών κέντρων παραγωγής, αγορών και γενικότερα «λήψης αποφάσεων». Υπήρχε δηλαδή ένα πολυκεντρικό σύστημα και μια πολυκεντρική δομή, οικονομικού, λειτουργικού και γεωγραφικού χαρακτήρα με την έννοια της σύμμετρης κατανομής των δραστηριοτήτων στο χώρο και της σχετικής ισοτιμίας και ισοδυναμίας των διαφόρων «πόλων» μεταξύ τους.

Έμμεσα ή άμεσα όλα τα Συντάγματα του νεότερου ελληνικού Κράτους περιλαμβάνουν ειδικές ρυθμίσεις για την Τοπική Αυτοδιοίκηση²⁸. Το Σύνταγμα της Ελλάδος του έτους 1975 τροποποιήθηκε δύο φορές: το έτος 1986 και το έτος 2001. Η πρώτη τροποποίηση δεν έθιξε τις αρχικές διατάξεις για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, ενώ η δεύτερη οδήγησε σε ένα νέο καθεστώς των Ο.Τ.Α.

Η ελληνική ιδιομορφία στο θέμα της εδαφικής αναδιάρθρωσης, έγκειται στο γεγονός ότι οι διοικητικές μεταρρυθμίσεις τόσο τον 19^ο όσο και τον 20^ο αιώνα, εκούσια ή ακούσια, δεν στόχευαν στην ικανοποίηση νέων λειτουργικών και αναπτυξιακών αναγκών αλλά είχαν πρωτίστως πολιτικές επιδιώξεις: επιβολή της κεντρικής εξουσίας σε όλες τις

²⁸ Αθανασόπουλος Κων., *Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία*, Τόμος Β', Αθανασόπουλος Κων. και Κέντρο Επιμόρφωσης Μελετών, Έρευνας και Ανάπτυξης, Αθήνα, 2003.

περιοχές της χώρας και διευκόλυνση του παρεμβατικού και ελεγκτικού ρόλου του κράτους²⁹.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Οι αρχές τους εκλέγονται με καθολική και μυστική ψηφοφορία όπως νόμος ορίζει. Το Κράτος ασκεί εποπτεία στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης η οποία συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας και δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους.

Το Κράτος λαμβάνει τα νομοθετικά, κανονιστικά και δημοσιονομικά μέτρα, που απαιτούνται για την εξασφάλιση της οικονομικής αυτοτέλειας και των πόρων, που είναι αναγκαίοι για την εκπλήρωση της αποστολής και την άσκηση των αρμοδιοτήτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης με ταυτόχρονη διασφάλιση της διαφάνειας κατά τη διαχείριση των πόρων αυτών. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την απόδοση και κατανομή, μεταξύ των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των φόρων ή τελών, που καθορίζονται υπέρ αυτών και εισπράττονται από το Κράτος. Κάθε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από κεντρικά ή περιφερειακά όργανα του Κράτους προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση συνεπάγεται και τη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων³⁰.

Επ' αυτών των νέων συνταγματικών ρυθμίσεων για την Τοπική Αυτοδιοίκηση παρατηρούνται τα εξής:

Με τις ρυθμίσεις αυτές ενισχύεται η συνταγματική κατοχύρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και εισάγονται νέες εγγυήσεις για αυτήν, έναντι εννοείται της Κρατικής εξουσίας. Έτσι εισάγονται τρεις νέοι κανόνες: Πρώτον κατοχυρώνεται συνταγματικά και ο πρώτος και ο δεύτερος βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ο δεύτερος όμως βαθμός δεν «ταυτίζεται» με τον ισχύοντα θεσμό της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, πράγμα που σημαίνει, ότι αυτή μπορεί να καταργηθεί με νόμο.

Δεύτερον, κατοχυρώνεται συνταγματικά το τεκμήριο αρμοδιότητας των Ο.Τ.Α. για την άσκηση τοπικών υποθέσεων, τις οποίες νόμος μπορεί να προσδιορίζει, αλλά και να κατανέμει στους διάφορους βαθμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Τρίτον, εφεξής, θα δίνεται η δυνατότητα να ανατίθεται στους Ο.Τ.Α. και η άσκηση κρατικών αρμοδιοτήτων, που κατά κανόνα συνιστούν ενέργειες έκφρασης της αποστολής του νομικού προσώπου της Πολιτείας³¹.

Το νομικό καθεστώς των Ο.Τ.Α. απετέλεσε κα εξακολουθεί, να αποτελεί αντικείμενο πολλών συζητήσεων και διαφορετικών προσεγγίσεων. Κατά μία άποψη πρέπει οι σχετικές ρυθμίσεις, οι οποίες προσδιορίζουν την νομική υπόσταση των Ο.Τ.Α., ανεξαρτήτως βαθμού να περιλαμβάνονται σε επίπεδο Συντάγματος, για να υπάρχει βεβαιότητα, ότι δεν θα τροποποιούνται συχνά μέσω του κοινού νομοθέτη, ενώ κατ' άλλη οι ρυθμίσεις αυτές πρέπει να είναι τέτοιας μορφής ούτως ώστε οποτεδήποτε να είναι

²⁹ Μπεριάτος Ηλ., *Η διοικητική αναδιάρθρωση σε τοπικό επίπεδο: η πολιτική της ανακυτάρωσης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (1984-1994)*, ΤΟΠΟΣ, επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών, τόμ. 8, Αθήνα, 1994.

³⁰ Αθανασόπουλος Κων., *Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Τόμος Α' Βέλγιο, Βέλγιο, Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία, Η Επιτροπή των Περιφερειών, Αθανασόπουλος Κων. και Κέντρο Επιμόρφωσης Μελετών, Έρευνας και Ανάπτυξης, Αθήνα, 2003.

³¹ Ζαχαρόπουλος Γεωρ., *Το νομικό καθεστώς δανειοδότησης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Παρούσα κατάσταση, προβλήματα, προοπτικές*, Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2001.

ευχερής η μεταβολή τους με απλές διαδικασίες, δηλαδή με νόμο ή ακόμη και με διάταγμα.

Το Φεβρουάριο του 1997 η κυβέρνηση κατέθεσε το Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» το οποίο προέβλεπε αναγκαστικές συνενώσεις βάσει κεντρικού σχεδιασμού.

Η ονομασία του προγράμματος μεταρρύθμισης εξέφρασε σε συμβολικό επίπεδο την πολιτική αποφασιστικότητα της νέας κυβέρνησης για βαθιές εκσυγχρονιστικές αλλαγές³². Το αίτημα της αναδιάρθρωσης της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης μετά τις αλληπάλληλες αποσπασματικές διαδικασίες συνενώσεων ήταν μια πολιτική αναγκαιότητα: Ισχυροί Δήμοι, νέο και επιστημονικά καταρτισμένο προσωπικό, νέο επίπεδο οικονομικής και διοικητικής αυτοτέλειας, ισχυροποίηση και αναδιάταξη των τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Σύμφωνα με το νόμο (2539/1997) μειώθηκε ο αριθμός των ΟΤΑ από 5.825 (1996) σε 1033 (1999). Έκτοτε δημιουργήθηκε ένα νέο τοπίο στο χώρο της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς αυτή μπορεί, ανάμεσα στα άλλα, να αναλαμβάνει ενεργότερο ρόλο στην τοπική ανάπτυξη.

Οι αρχές της μεταρρύθμισης σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση ήταν οι εξής: η αρχή της συντονισμένης δράσης, της κοινωνικής συναίνεσης, της αποτελεσματικής διοίκησης και της δημοκρατικής αντιπροσώπευσης, της ενδοδημοτικής συνεργασίας και της εγγυημένης αντιπροσώπευσης. Τη θέση των χιλιάδων μη βιώσιμων κοινοτήτων, που λειτουργούσαν με ελάχιστο προσωπικό και ανεπαρκείς πόρους, πήραν μεγαλύτεροι Δήμοι οι οποίοι μπορούν να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των τοπικών κοινωνιών για καλύτερη παροχή υπηρεσιών στους πολίτες.

Το Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» εξυπηρετεί μακροπρόθεσμα την οικονομική και τεχνολογική αποτελεσματικότητα της προσφοράς των δημόσιων αγαθών. Το χωρικό επίπεδο κατανάλωσης των αγαθών αυτών ιεραρχείται σε αντίστοιχες διοικητικές μονάδες, που εξασφαλίζουν την παροχή των υπηρεσιών, με βέλτιστη σχέση κόστους και απόστασης. Η συγκρότηση των νέων Δήμων δημιουργεί σημαντικές θετικές εξωτερικές οικονομίες που αναβαθμίζουν ποιοτικά και αυξάνουν ποσοτικά τα δημόσια αγαθά που προσφέρονται στους κατοίκους των Δήμων και των οικισμών που εντάσσονται στα γεωγραφικά τους όρια. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση Α' βαθμού αναβαθμίζει το ρόλο της, τόσο ως προς την συμβολή της στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής δικαιοδοσίας της, όσο και ως προς την πολιτική κινητικότητα και την παραγωγή πολιτικού προσωπικού³³.

Βέβαια, σε αντίθεση με την προηγούμενη θέση έρχεται η άποψη του Επαμεινώνδα Πανά (1998), ο οποίος τονίζει «Η Πολιτεία με το σχέδιο «Ι. Καποδίστριας» δημιουργεί νέους μεγάλους Δήμους με βάση τον πληθυσμό και συνεπώς θα επιτύχει οικονομική αποδοτικότητα. Η ιδεολογία αυτή δεν εξετάστηκε επιστημονικά από την Πολιτεία. Οι επιστημονικές μελέτες αποκαλύπτουν ότι, δεν υπάρχει ευθεία και συνεπής σχέση ανάμεσα στο πληθυσμιακό μέγεθος ενός Δήμου ή μιας Κοινότητας, με το κόστος και την αποδοτικότητα της προσφερόμενης υπηρεσίας».

³² Γιαννόπουλος Παν. Μ., *Κοινωνία Πολιτών και Αυτοδιοίκηση, Πυλώνες Δημοκρατίας και Ανάπτυξης για την Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα*, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα – Γιάννενα, 2001.

³³ Ψυχάρης Ιωαν., Σιμάτου Έλλη, *Η οργάνωση της δημόσιας διοίκησης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο στην Ελλάδα*, Σειρά ερευνητικών εργασιών, 9(29): 645-684, Βόλος, Δεκέμβριος 2003.

Συμπερασματικά μπορεί να λεχθεί, πως ο ρόλος των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) διευρύνεται στη σημερινή συγκυρία; δεδομένων και των εξελίξεων σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο:

- ο Το εθνικό κράτος αναπροσανατολίζεται προωθώντας ρόλο «κράτους-στρατηγείου» και επομένως προγραμματίζει την ανάπτυξη των επιτελικών λειτουργιών του και την αποκέντρωση της εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών, με βάση και την αρχή της επικουρικότητας.
- ο Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, διευρύνεται γενικότερα ο ρόλος των περιφερειών και ειδικότερα ο ρόλος των περιφερειακών και τοπικών αρχών στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των αναπτυξιακών προγραμμάτων και στην παροχή υπηρεσιών στους πολίτες.
- ο Σε διεθνές επίπεδο, οι πολίτες απέναντι στα προβλήματα της παγκοσμιοποίησης αναζητούν απαντήσεις σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, για τα ζητήματα της απασχόλησης, της κοινωνικής φροντίδας και της πολιτιστικής ταυτότητας.

Επομένως, ο ρόλος των Ο.Τ.Α. μπορεί να είναι σημαντικός, ιδιαίτερα στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των αναπτυξιακών προγραμμάτων, στην προώθηση της τοπικής ανάπτυξης και στην παροχή υπηρεσιών στους πολίτες. Παράλληλα, μπορούν να συγκροτήσουν ένα εθνικό πολυκεντρικό και πολυλειτουργικό δίκτυο υποστήριξης της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης. Οι Ο.Τ.Α. μπορούν να αξιοποιήσουν τις σύγχρονες αντιλήψεις για την οργάνωση και τη διοίκηση της Δημόσιας Διοίκησης και της Αυτοδιοίκησης (Δήμος - στρατηγείο, «πελατοκεντρικός» προσανατολισμός, αρχές ποιότητας και διοίκησης ολικής ποιότητας κ.λπ.).

2.2 ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Είναι γενικώς αποδεκτό ότι ο ρόλος της Αυτοδιοίκησης είναι σημαντικός στη λειτουργία της κατανομής των μέσων παραγωγής και ιδιαίτερα στην παροχή τοπικών δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών. Όμως ακόμα και αν έχουν προσδιορισθεί με σαφήνεια τα τοπικά δημόσια αγαθά κι έχουν αποφασισθεί οι αρμοδιότητες που πρέπει να εκχωρηθούν στην Αυτοδιοίκηση, παραμένει προς διευκρίνιση το ζήτημα σε ποιο βαθμό Αυτοδιοίκησης πρέπει να εκχωρηθεί κάθε μία από τις αρμοδιότητες. Η αλλιώς, δεδομένου ότι οι βαθμίδες Αυτοδιοίκησης διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το μέγεθος, το ερώτημα που ανακύπτει είναι πιο μέγεθος πρέπει να έχουν οι κατώτερες βαθμίδες διοίκησης για να μπορούν να αναλάβουν αποτελεσματικά τις αρμοδιότητες που τους έχουν εκχωρηθεί ή πρόκειται να τους εκχωρηθούν.

Το ερώτημα αυτό, δηλαδή το ερώτημα του άριστου μεγέθους των Ο.Τ.Α., έχει αποτελέσει αντικείμενο έντονου προβληματισμού σε επιστημονικό επίπεδο. Πριν όμως εξετασθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν το άριστο μέγεθος των Ο.Τ.Α. και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που έχουν οι μονάδες μικρού μεγέθους είναι σκόπιμο να διευκρινισθεί τι εννοούμε με τη λέξη «μέγεθος».

Αν και το μέγεθος ενός Ο.Τ.Α. μπορεί να αφορά είτε την έκτασή του, είτε τον πληθυσμό, έχει επικρατήσει στη διεθνή βιβλιογραφία, όταν γίνεται αναφορά στο μέγεθος ενός Ο.Τ.Α. να νοείται το μέγεθος του πληθυσμού. Ωστόσο, στην ουσία δεν υπάρχει συνήθως διαφορά ανάμεσα στους δυο αυτούς τρόπους μέτρησης του μεγέθους γιατί στην πράξη η δημιουργία μεγαλύτερων μονάδων Αυτοδιοίκησης δεν επιδιώκεται με τη μετακίνηση πληθυσμού από ορισμένους Ο.Τ.Α. σε κάποιους άλλους, αλλά με υποχρεωτική ή εθελοντική συνένωση ή συγχώνευσή τους, κάτι που λόγω της μείωσης του αριθμού τους προκαλεί ταυτόχρονα αύξηση του πληθυσμού και των ορίων τους³⁴.

Πολλοί θεωρούν ότι οι μεγάλοι Ο.Τ.Α. υπερτερούν γιατί έχουν σαφή οικονομικά πλεονεκτήματα. Άλλοι βλέπουν με συμπάθεια τους Ο.Τ.Α. μικρού μεγέθους, για λόγους κυρίως πολιτικούς ή συναισθηματικούς. Ειδικότερα, τα σημαντικότερα επιχειρήματα αυτών που είναι υπέρ της διατήρησης των Ο.Τ.Α. μικρού μεγέθους είναι τα εξής:

1. Όσο μικρότερο είναι το μέγεθος των Ο.Τ.Α. τόσο περισσότερο σύμφωνες είναι οι δραστηριότητές τους με τις επιθυμίες των κατοίκων τους.
2. Με δεδομένο το μέγεθος του πληθυσμού μιας χώρας όσο μικρότεροι είναι οι Ο.Τ.Α. τόσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός τους που σημαίνει ότι τόσο μεγαλύτερος θα είναι και ο συναγωνισμός που αναπτύσσεται μεταξύ τους στην ανάληψη πρωτοβουλιικών δραστηριοτήτων και στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών. Επομένως, τόσο μεγαλύτερες θα είναι και οι επιλογές των δημοτών.
3. Είναι πολύ πιο εύκολο στους κατοίκους των μικρών Ο.Τ.Α. να αντιληφθούν τα προβλήματα της περιοχής τους και τις δυνατότητες αντιμετώπισής τους, από ότι στους μεγάλους Ο.Τ.Α.
4. Όσο μικρότερος είναι ένας Ο.Τ.Α. τόσο πιο στενή είναι η σύνδεση ανάμεσα στις αποφάσεις για δαπάνες και στα έσοδα που απαιτούνται για την ικανοποίηση των αναγκών του, κάτι που οδηγεί σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.
5. Όσοι περισσότεροι είναι οι Ο.Τ.Α. τόσο περισσότεροι είναι και οι εκλεγμένοι από τους κατοίκους αντιπρόσωποι. Οι αντιπρόσωποι αυτοί θα αποκτήσουν εμπειρία στη δημόσια διοίκηση και κατ' αυτό τον τρόπο η Αυτοδιοίκηση θα αποτελέσει φυτώριο στελεχών για την Κεντρική Διοίκηση.

Από την άλλη πλευρά, τα επιχειρήματα αυτών που είναι υπέρ των μεγάλων Ο.Τ.Α. είναι τα εξής:

1. Οι σημαντικές οικονομίες κλίμακας που υπάρχουν στην παροχή πολλών αγαθών και υπηρεσιών κάνουν τις μεγάλες μονάδες πολύ πιο αποτελεσματικές.
2. Αν οι Ο.Τ.Α. έχουν μεγάλο μέγεθος θα μπορούν να προσελκύσουν υψηλής ποιοτικής στάθμης εκλεγμένους αντιπροσώπους και εξειδικευμένο προσωπικό.
3. Το διαχειριστικό κόστος είναι χαμηλότερο αν υπάρχει μικρός σχετικά αριθμός Ο.Τ.Α.
4. Όσοι περισσότεροι είναι οι Ο.Τ.Α. τόσο περισσότερες είναι οι εξωτερικές επιδράσεις που προκαλούν σε άλλους Ο.Τ.Α. οι δραστηριότητές τους με συνέπεια τόσο περισσότερες να είναι οι τριβές που δημιουργούνται μεταξύ τους.

³⁴ Τάσος Νικ., *Το μέγεθος των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης: Μερικές οικονομικές διαστάσεις*, Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 1, Αθήνα, 1998.

5. Όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος των Ο.Τ.Α. τόσο μεγαλύτερη είναι η δυνατότητα άσκησης εντός των ορίων τους αναπτυξιακής και αναδιανεμητικής πολιτικής³⁵.

Από τα παραπάνω διαπιστώνεται ότι τα επιχειρήματα που αναφέρονται υπέρ ή κατά του μικρού (ή μεγάλου) μεγέθους των Ο.Τ.Α. έχουν στις περισσότερες περιπτώσεις κάποια κοινή βάση. Συγκεκριμένα, βασίζονται κατά κύριο λόγο στα οφέλη που αποκτούν οι πολίτες από τη συλλογική παροχή αγαθών και υπηρεσιών, στην ύπαρξη οικονομιών ή αρνητικών οικονομιών κλίμακας που εμφανίζονται στην παροχή αγαθών και υπηρεσιών και στις εξωτερικές (θετικές ή αρνητικές) επιδράσεις που έχει η λειτουργία των Ο.Τ.Α.

Συγκεκριμένα τώρα, η Ελλάδα διαιρείται διοικητικά σε 13 Περιφέρειες, 51 Νομούς, 900 Δήμους και 133 Κοινότητες όπως δείχνει ο παρακάτω πίνακας 2. Σε αυτόν παρουσιάζεται επίσης ο μέσος όρος του πληθυσμού ανά μονάδα Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε κάθε Νομό.

Πίνακας 2
Διοικητική διαίρεση και πληθυσμός της Ελλάδας

Α/Α	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΝΟΜΟΙ	ΠΛΗΘΥ- ΣΜΟΣ ΑΠΟΓΡΑ- ΦΗΣ 2001	Δ.	Κ.	ΚΑΤΟΙΚΟΙ / ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟ ΟΤΑ
1	Α. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ- ΘΡΑΚΗ	ΔΡΑΜΑΣ ΕΒΡΟΥ ΚΑΒΑΛΑΣ ΞΑΝΘΗΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	103.975 149.354 145.054 101.856 110.828	8 13 11 6 9	1 4 3	11.553 11.489 13.187 10.186 9.236
2	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΗΜΑΘΙΑΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ ΚΙΛΚΙΣ ΠΕΛΛΗΣ ΠΙΕΡΙΑΣ ΣΕΡΡΩΝ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	143.618 1.057.825 89.056 145.797 129.846 200.916 104.894	12 43 11 11 13 22 14	 2 1 5	11.968 23.507 7.421 13.254 9.988 7.441 7.492
3	ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ ΚΟΖΑΝΗΣ ΦΛΩΡΙΝΗΣ	37.947 53.483 155.324 54.768	8 12 16 8	7 3 3 4	2.530 3.565 8.175 4.564
4	ΗΠΕΙΡΟΥ	ΑΡΤΑΣ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΠΡΕΒΕΖΗΣ	78.134 46.091 170.239 59.356	13 8 28 8	3 2 13 1	4.883 4.609 4.256 6.595
5	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ΛΑΡΙΣΑΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	129.541 279.305 206.995 138.047	20 28 22 23	1 3 4 3	6.169 9.010 7.961 5.309
6	ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΙΩΝ	ΖΑΚΥΝΘΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	39.015 111.975	6 13	 3	6.502 6.998

³⁵ ό.π.

		ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	39.488	8	1	4.387
		ΛΕΥΚΑΔΑΣ	22.506	6	2	2.813
7	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΙΤΩΛΩΝΙΑΣ	224.429	29		7.739
		ΑΧΑΪΑΣ	322.789	21	2	14.034
		ΗΛΕΙΑΣ	193.288	22		8.786
8	ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	131.085	18	2	6.554
		ΕΥΒΟΙΑΣ	215.136	25	2	7.968
		ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	32.053	11		2.914
		ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	178.771	23	2	7.151
		ΦΩΚΙΔΑΣ	48.284	12		4.024
9	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΤΤΙΚΗΣ	3.761.810	91	33	24.427
10	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	105.770	14	2	6.611
		ΑΡΚΑΔΙΑΣ	102.035	22	1	4.436
		ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	154.624	15		10.308
		ΛΑΚΩΝΙΑΣ	99.637	20	2	4.529
		ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	176.876	29	2	5.706
11	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΛΕΣΒΟΥ	109.118	17	1	6.062
		ΣΑΜΟΥ	43.595	8		5.449
		ΧΙΟΥ	53.408	10		5.340
12	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟ Υ	190.071	25	2	7.040
		ΚΥΚΛΑΔΩΝ	112.615	20	11	3.633
13	ΚΡΗΤΗΣ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	292.489	26		11.249
		ΛΑΣΙΘΙΟΥ	76.319	8		9.540
		ΡΕΘΥΜΝΗΣ	81.936	11		7.449
		ΧΑΝΙΩΝ	150.387	23	2	6.015
Σύνολο			10.961.758 36	900	133	10.611

ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε., Πραγματικός Πληθυσμός, Απογραφή 2001.

Από τα δεδομένα του παραπάνω Πίνακα διαπιστώνεται ότι το μέσο πληθυσμιακό μέγεθος των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. προσεγγίζει τους 10.611 κατοίκους. Σε αρκετές περιπτώσεις, παρά τις συγχωνεύσεις που προωθήθηκαν, μέσω του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας» ο μέσος όρος του πληθυσμού των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. εξακολουθεί και παραμένει σε χαμηλά επίπεδα, όπως στου Νομούς Γρεβενών, Λευκάδος και Ευρυτανίας, που δεν ξεπερνά τους 3.000 κατοίκους. Από την άλλη μεριά, η μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού παρατηρείται νομούς Καβάλας, Θεσσαλονίκης, Πέλλας, Αχαΐας και Αττικής. Τέλος, η Αττική συγκεντρώνει το 34,3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας και η Θεσσαλονίκη το 9,6%.

³⁶ Δεν συμπεριλαμβάνεται το Άγιο Όρος (αυτοδιοίκητο), το οποίο έχει πραγματικό πληθυσμό 2.262 κατοίκους.

2.3 ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. – ΜΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Οι Ο.Τ.Α. συγκροτούν το βάθρο όλου του διοικητικού μας συστήματος. Ουσία και απόρροια της νομικής προσωπικότητας των Τοπικών Αυτοδιοικούμενων Οργανισμών είναι η αυτοτέλειά τους έναντι της κρατικής διοίκησης. Η αυτοτέλεια έχει τη σημασία της «υπό ιδίαν ευθύνην»³⁷ άσκησης δημόσιας διοίκησης, δηλ. τα όργανα του τοπικού οργανισμού ενεργούν στο πλαίσιο των νόμων ελεύθερα χωρίς να υπόκεινται στις διαταγές των οργάνων του κράτους ή οποιουδήποτε άλλου φορέα δημόσιας εξουσίας. Ο τοπικός οργανισμός αποφασίζει αν και πως θα διεκπεραιώσει μια τοπική υπόθεση, την οποία εκτελεί με δικά του όργανα.

Σύμφωνα με τον Ν. Χλέπα (2001) η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να χαρακτηριστεί ως συνάρτηση τοπικής πολιτικής και τοπικής διοίκησης. Το Σύνταγμα προϋποθέτει μια ισόρροπη σχέση ανάμεσα σε αυτές τις δύο θεμελιώδεις συνιστώσες του θεσμού. Οι αποφασιστικές αρμοδιότητες αλλά και οι πραγματικές προϋποθέσεις για την δραστηριοποίηση των Ο.Τ.Α. ως προς τις «τοπικές υποθέσεις» πρέπει να διαμορφώνονται ώστε να είναι εφικτός ο σχηματισμός μιας ιδιαίτερης «τοπικής πολιτικής βούλησης» και η μετουσίωσή της σε πράξεις διαχείρισης των κοινών (δημόσιων) τοπικών συμφερόντων. Η Αυτοδιοίκηση δεν είναι απλώς ένας θεσμός διακυβέρνησης, είναι ουσιαστικά ο ζωτικός πολιτικός χώρος όπου διαμέσου της στενής και αέναης συνεργασίας όλων των εκπροσώπων της, προωθείτε ο συλλογικός χαρακτήρας της πολιτικής απόφασης, εξασφαλίζεται η συμμετοχή των πολιτών, αναδεικνύονται τα πραγματικά προβλήματα και εφαρμόζονται δίκαιες πολιτικές επιλύσεις τους³⁸.

Η διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων ανήκει στην αρμοδιότητα των Δήμων και των Κοινοτήτων, κύρια μέριμνα των οποίων αποτελεί η προαγωγή των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων, καθώς και των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων τους. Μία εποπτική χαρτογράφηση της δραστηριότητας των αυτοδιοικητικών δημοτικών φορέων πιστοποιεί ότι σήμερα το μεγαλύτερο μέρος των άμεσα παρεχόμενων στον πολίτη υπηρεσιών και των αντίστοιχων συναλλαγών πραγματοποιείται σε αυτό το επίπεδο συλλογικής οργάνωσης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, πολύ συχνά οι αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α. δεν ασκούνται μέσω του *stricto sensu* υπηρεσιακού μηχανισμού του Δήμου ή της Κοινότητας αλλά μέσω ιδιαίτερων νομικών προσώπων, άλλοτε επιχειρήσεων (Ν.Π.Δ.Δ.) - οπότε μπορεί να γίνει λόγος για «οργανωτική ιδιωτικοποίηση» - και άλλοτε μέσω ιδρυμάτων και άλλων Ν.Π.Δ.Δ. που ιδρύουν οι Δήμοι και οι Κοινότητες. Αυτή η τελευταία, «παραδοσιακή» μορφή είναι και η περισσότερο διαδεδομένη στην πράξη όταν επιχειρείται η «αυτοτελής οργάνωση μίας δημοτικής ή κοινοτικής υπηρεσίας» (λ.χ. βιβλιοθήκης, παιδικού σταθμού, νηπιαγωγείου). Αυτές οι οργανωτικές μονάδες διατηρούν άμεσες σχέσεις με κρατικούς φορείς (λ.χ. με το Υπουργείο Πρόνοιας) και υπάγονται βέβαια και στην αντίστοιχη

³⁷ Μπεσίλα – Βήκα Ευριδίκη, *Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Εκδόσεις Σάκκουλα, τόμ. 1, Θεσσαλονίκη, 2004.

³⁸ Γιαννόπουλος Παν. Μ., *Κοινωνία Πολιτών και Αυτοδιοίκηση*, Πυλώνας Δημοκρατίας και Ανάπτυξης για την Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα – Γιάννενα, 2001.

εποπτεία. Έτσι, οποιαδήποτε αποτύπωση της οργανωτικής πραγματικότητας των Ο.Τ.Α. δεν θα ήταν πλήρης χωρίς τον συνυπολογισμό των εν λόγω νομικών προσώπων³⁹.

Οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας.

Συγκεκριμένα, με το Νέο Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, που ψηφίστηκε στις 18 Μαΐου 2006, οι αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων αφορούν, κυρίως, τους τομείς⁴⁰:

α) Ανάπτυξης, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:

1. Η προστασία, η αξιοποίηση και η εκμετάλλευση των τοπικών φυσικών πόρων και περιοχών, των ιαματικών πηγών και των ήπιων ή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας.
2. Η μελέτη, κατασκευή, συντήρηση, εκμετάλλευση και διαχείριση των δικτύων φυσικού αερίου.
3. Ο εξηλεκτρισμός, η επέκταση ηλεκτρικών δικτύων και γενικότερα δικτύων ενέργειας, εντός των διοικητικών τους ορίων, για κοινωφελείς σκοπούς, καθώς και για την τόνωση της ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας.
4. Η μελέτη, κατασκευή και εκμετάλλευση βιοτεχνικών κέντρων και κτιρίων στις ειδικές βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες που καθορίζονται στο πλαίσιο του πολεοδομικού και του χωροταξικού σχεδιασμού.
5. Η εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής τους.
6. Η εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων έρευνας και τεχνολογίας για την ανάπτυξη της περιοχής τους.
7. Ο σχεδιασμός, η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση υποδομών για τη στήριξη της τοπικής οικονομίας, όπως έργων οδοποιίας, συστημάτων άρδευσης, αντιπλημμυρικών και εγγειοβελτιωτικών έργων.
8. Η εκπόνηση, υλοποίηση και συμμετοχή σε προγράμματα για την τουριστική ανάπτυξη των περιοχών τους και την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, καθώς και η δημιουργία θερέτρων και άλλων εγκαταστάσεων αναψυχής και διακοπών.
9. Η διοίκηση και εκμετάλλευση των χώρων της ζώνης λιμένα δικαιοδοσίας τους, καθώς και η κατασκευή και συντήρηση των αναγκαίων λιμενικών έργων.
10. Η ίδρυση, κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση δημοτικών και κοινοτικών αγορών.
11. Η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση αποθηκευτικών χώρων υγρών καυσίμων.

³⁹ Ιατρού Στ., Κουδούνη Αμ., Νικολακοπούλου Μ., Χασομέρη Στ., *Δομή και λειτουργία Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, ΤΕΕ, Αθήνα, 2005.

⁴⁰ ΝΟΜΟΣ 3463/2006, *Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων*, 8 Ιουνίου 2006.

12. Η διαχείριση, αξιοποίηση και εκμετάλλευση της δημοτικής και κοινοτικής περιουσίας και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση δημοτικών και κοινοτικών κτιρίων.
13. Η εκμετάλλευση δημοτικών και κοινοτικών δασών.
14. Η διαχείριση και εκμετάλλευση δημοτικών και κοινοτικών καλλιεργητικών εκτάσεων και βοσκοτόπων.

β) Περιβάλλοντος, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:

1. Η εκπόνηση τοπικών προγραμμάτων για την προστασία και αναβάθμιση του φυσικού, αρχιτεκτονικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.
2. Η προστασία και διαχείριση των υδάτινων πόρων, η προστασία του εδάφους και των εσωτερικών υδάτων από την αλιεία (λιμνοθάλασσες, λίμνες, ιχθυοτροφεία, ποταμοί) και η καταπολέμηση της ρύπανσης στην περιφέρειά τους.
3. Η ίδρυση και λειτουργία δημοτικών και κοινοτικών εργαστηρίων.
4. Η καθαριότητα όλων των κοινόχρηστων χώρων της εδαφικής τους περιφέρειας, η αποκομιδή και διαχείριση των αποβλήτων, καθώς και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση συστημάτων αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού και η λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων για την προστασία των κοινόχρηστων χώρων και ιδιαίτερα των χώρων διάθεσης απορριμμάτων από εκδήλωση πυρκαγιάς, σύμφωνα με την κείμενη σχετική νομοθεσία.
5. Η παροχή συνδρομής στην αρμόδια πυροσβεστική υπηρεσία, με κάθε πρόσφορο μέσο που διαθέτουν, για την αντιμετώπιση πυρκαγιών, ιδίως σε περιοχές που έχουν δασικό χαρακτήρα.
6. Η ίδρυση και λειτουργία σφαγείων.
7. Η μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης.
8. Η λήψη μέτρων για την αποκατάσταση και ανάπλαση των περιοχών της περιφέρειάς τους, κυρίως σε περιοχές όπου αναπτύσσεται εκμετάλλευση ορυκτού πλούτου και εγκαθίστανται μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων.
9. Η συμμετοχή τους σε θέματα πολεοδομίας, χωροταξίας και χρήσεων γης, όπως αυτή προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία.
10. Ο καθορισμός των χώρων για τη δημιουργία κοιμητηρίων και η παροχή γνώμης για τον καθορισμό χώρων αποτέφρωσης νεκρών.

γ) Ποιότητας Ζωής και Εύρυθμης Λειτουργίας των Πόλεων και των Οικισμών, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:

1. Η εξασφάλιση και διαρκής βελτίωση των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών όπως η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση συστημάτων ύδρευσης, αφαλάτωσης,

τηλεθέρμανσης, έργων ηλεκτροφωτισμού των κοινόχρηστων χώρων, η δημιουργία χώρων πρασίνου, χώρων αναψυχής, πλατειών και λοιπών υπαίθριων κοινόχρηστων χώρων.

2. Η συμμετοχή στο έργο της αστικής συγκοινωνίας και η διενέργεια μεταφοράς για τη μετακίνηση κατοίκων της περιοχής τους, καθώς και η μεταφορά για την εξυπηρέτηση και την αναψυχή αυτών.
3. Ο καθορισμός, η κατασκευή, συντήρηση και εκμετάλλευση υπόγειων και υπέργειων χώρων στάθμευσης, καθώς και ο έλεγχος της στάθμευσης των αυτοκινήτων.
4. Η ρύθμιση της κυκλοφορίας, ο καθορισμός πεζοδρόμων, μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, η απομάκρυνση εγκαταλελειμμένων οχημάτων και γενικότερα η λήψη μέτρων για την αποφυγή δυσμενών επιδράσεων στην ασφάλεια της κυκλοφορίας.
5. Ο καθορισμός των χώρων και των όρων λειτουργίας των λαϊκών αγορών και των εμποροπανηγύρεων, για άσκηση υπαίθριων εμπορικών δραστηριοτήτων, καθώς και των χώρων για την προσωρινή διαμονή μετακινούμενων πληθυσμιακών ομάδων.
6. Ο καθορισμός χώρων για την τοποθέτηση πλαισίων προβολής υπαίθριας διαφήμισης, καθώς και ο προσδιορισμός ειδικότερων προδιαγραφών κατασκευής και προϋποθέσεων τοποθέτησης διαφημιστικών πλαισίων.
7. Η προστασία του καταναλωτή με τη δημιουργία Γραφείων Ενημέρωσης του καταναλωτή σχετικά με θέματα που αφορούν τα δικαιώματά του, την ποιότητα των προσφερόμενων αγαθών και υπηρεσιών και τις επιπτώσεις τους στην υγεία και το περιβάλλον, σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές.
8. Ο προσδιορισμός ειδικότερων όρων και προϋποθέσεων της ίδρυσης και εγκατάστασης καταστημάτων, επιχειρήσεων και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων της δικαιοδοσίας τους που επηρεάζουν το φυσικό, πολιτιστικό και αρχιτεκτονικό περιβάλλον, καθώς και την αισθητική, φυσιογνωμία και τις εν γένει λειτουργίες της πόλης.
9. Ο προσδιορισμός των όρων και των ωρών λειτουργίας μουσικής σε καταστήματα, τα οποία λειτουργούν στην πόλη, στο πλαίσιο των υγειονομικών και κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης.
10. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την προστασία της δημόσιας υγείας, όπως ο υγειονομικός έλεγχος των δημοτικών και κοινοτικών δεξαμενών νερού, ο υγειονομικός έλεγχος των καταστημάτων και επιχειρήσεων που λειτουργούν στην περιφέρειά τους, ο έλεγχος της ηχορύπανσης, της κοινής ησυχίας και της εκπομπής ρύπων, θορύβων και άλλων επιβαρύνσεων του περιβάλλοντος από τροχοφόρα, η περισυλλογή και εν γένει η μέριμνα για τα αδέσποτα ζώα και η δημιουργία καταφυγίων.
11. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την προστασία της ζωής και της περιουσίας των κατοίκων, όπως ο έλεγχος σήμανσης των εργασιών που εκτελούνται στις οδούς και της τήρησης των υποχρεώσεων αυτών που εκτελούν έργα και εναποθέτουν υλικά και εργαλεία στις οδούς του δημοτικού ή κοινοτικού δικτύου, η λήψη μέτρων και ο έλεγχος για την προστασία από επικίνδυνες οικοδομές, από έλλειψη μέτρων ασφάλειας και υγιεινής σε εργασίες που εκτελούνται και γενικότερα από

δραστηριότητες που εγκυμονούν κινδύνους για τη ζωή και την περιουσία των κατοίκων.

12. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την προστασία και αναβάθμιση της αισθητικής των πόλεων και των οικισμών.
13. Η μέριμνα και η λήψη μέτρων για την απρόσκοπτη πρόσβαση στους κοινόχρηστους χώρους.
14. Η ονομασία των οδών, πλατειών, η τοποθέτηση πινακίδων πληροφορίας και η αρίθμηση κτισμάτων.

δ) Απασχόλησης, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:

1. Η υλοποίηση ή η συμμετοχή σε ολοκληρωμένα τοπικά σχέδια και προγράμματα δράσης και πρωτοβουλίες για την εφαρμογή και ανάπτυξη πολιτικών προώθησης της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης διαφόρων κατηγοριών ανέργων, στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.
2. Η προώθηση και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και υπηρεσιών επαγγελματικής κατάρτισης, με την ίδρυση και λειτουργία Κέντρων Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης προσαρμοσμένα στις τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες και κυρίως των πληθυσμών των ορεινών, αγροτικών και νησιωτικών περιοχών, στο πλαίσιο του εθνικού και ευρωπαϊκού σχεδιασμού.
3. Η συμβολή στην απορρόφηση του εργατικού δυναμικού της περιοχής τους με την ανάπτυξη συμβουλευτικών δράσεων που παρέχονται δωρεάν προς τους ανέργους, με στόχο την υποστήριξη και την ενθάρρυνσή τους για την εξεύρεση απασχόλησης, καθώς και στην προώθηση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας, με τη δημιουργία Δημοτικών και Κοινοτικών Γραφείων Ενημέρωσης για την Απασχόληση, σε συνεργασία με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς και τις επιχειρήσεις της περιοχής τους.

ε) Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:

1. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κ.λπ. και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.
2. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής

στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συνοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών.

3. Η μέριμνα για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παραχώρηση δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης.
4. Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρειά τους, με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας.
5. Ο σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.
6. Η προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.

στ) Παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:

1. Η κατασκευή, διαχείριση και βελτίωση των υλικοτεχνικών υποδομών του εθνικού συστήματος της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Παιδείας και ιδιαίτερα η συντήρηση, η καθαριότητα και η φύλαξη των σχολικών κτιρίων.
2. Η ίδρυση και λειτουργία βιβλιοθηκών.
3. Η ίδρυση και λειτουργία κέντρων δημιουργικής απασχόλησης παιδιών.
4. Η ίδρυση και λειτουργία πάρκων κυκλοφοριακής αγωγής.
5. Η εφαρμογή πολιτικών για την ανάδειξη και προστασία του τοπικού πολιτισμού, η προβολή των πολιτιστικών αγαθών και των σύγχρονων πολιτιστικών έργων που παράγονται σε τοπικό επίπεδο, με τη δημιουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, μουσείων, πινακοθηκών, κινηματογράφων και θεάτρων, φιλαρμονικών και σχολών διδασκαλίας μουσικής, σχολών χορού, ζωγραφικής, γλυπτικής κ.λπ., καθώς και η μελέτη και εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων.
6. Η προστασία μουσείων, μνημείων, σπηλαίων, καθώς και αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων της περιοχής και των εγκαταστάσεων αυτών.
7. Η επισκευή, συντήρηση και αξιοποίηση παραδοσιακών και ιστορικών σχολικών κτιρίων και κτιρίων που παραχωρούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς.
8. Η διοργάνωση συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων και άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων ή η συμμετοχή τους σε αυτά.
9. Η προώθηση πολιτιστικών ανταλλαγών, σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
10. Η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού.

11. Η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση αθλητικών εγκαταστάσεων, όπως δημοτικών και κοινοτικών γυμναστηρίων, αθλητικών κέντρων και δημοτικών και κοινοτικών χώρων άθλησης.
12. Η προώθηση και εφαρμογή προγραμμάτων ενίσχυσης μαζικού αθλητισμού και διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων.

ζ) Πολιτικής Προστασίας, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:

1. Ο συντονισμός και η επίβλεψη του έργου της πολιτικής προστασίας για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών που συμβαίνουν στα διοικητικά τους όρια.
2. Η διατύπωση εισήγησης για το σχεδιασμό πολιτικής προστασίας της περιοχής τους, στο πλαίσιο του ετήσιου εθνικού σχεδιασμού και η εφαρμογή των προγραμμάτων, μέτρων και δράσεων που αφορούν την περιοχή τους στο πλαίσιο του εθνικού και περιφερειακού σχεδιασμού.
3. Η διάθεση και ο συντονισμός δράσης του απαραίτητου δυναμικού και μέσων για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών της περιφέρειάς τους.

Παράλληλα, οι Δήμοι και οι Κοινότητες ασκούν, σε τοπικό επίπεδο, κρατικού χαρακτήρα αρμοδιότητες⁴¹, οι οποίες τους έχουν ανατεθεί για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.

Από την ενδεικτική αυτή απαρίθμηση προκύπτει το συμπέρασμα, πως ο πολίτης στην καθημερινότητά του καταναλώνει άμεσα περισσότερο δημοτικές παρά υπουργικές υπηρεσίες.

Στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ανάλογα με τις δυνατότητές και τη δυναμικότητά τους, παρέχεται θεσμικά η δυνατότητα να συστήσουν Υπηρεσίες με αρμοδιότητα στον πολεοδομικό, χωροταξικό και περιβαλλοντικό σχεδιασμό, και συγκεκριμένα⁴²:

Υπάρχει η δυνατότητα να έχουν Πολεοδομικό Γραφείο. Μέχρι σήμερα σε ελάχιστους Ο.Τ.Α. έχει συσταθεί Πολεοδομικό Γραφείο. Στο Πολεοδομικό Γραφείο, εκτός των αρμοδιοτήτων έγκρισης και ελέγχου οικοδομικής άδειας, ανήκουν τα αυθαίρετα, η εφαρμογή των χρήσεων γης και η εφαρμογή των σχεδίων.

Υπάρχει η δυνατότητα να έχουν Γραφείο Περιβάλλοντος. Στην πράξη ελάχιστοι Ο.Τ.Α. έχουν συστήσει Γραφείο Περιβάλλοντος, και σ' αυτές τις ελάχιστες περιπτώσεις οι περισσότεροι ασκούν μόνο εποπτεία και όχι ολοκληρωμένη περιβαλλοντική πολιτική (σχεδιασμό, έλεγχο).

⁴¹ Ενδεικτικά αναφέρουμε κάποιες από τις κρατικές αρμοδιότητες που ανατέθηκαν στους Δήμους: η τήρηση του δημοτολογίου, των ληξιαρχικών βιβλίων, η χορήγηση βεβαίωσης μόνιμης κατοικίας, χορήγηση, ανάκληση και αφαίρεση των αδειών ίδρυσης, λειτουργίας και εγκατάστασης κ.ά.

⁴² Ιατρού Στ., Κουδούνη Αμ., Νικολακοπούλου Μ., Χασομέρη Στ., *Δομή και λειτουργία Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, ΤΕΕ, Αθήνα, 2005.

Σε μερικούς Ο.Τ.Α. υπάρχουν Τεχνικές Υπηρεσίες, επαρκώς ή όχι στελεχωμένες, που έχουν αρμοδιότητα για τον Πολεοδομικό Σχεδιασμό της περιοχής τους. Σε όσους Ο.Τ.Α. δεν έχουν συσταθεί αυτόνομες τεχνικές υπηρεσίες, οι αρμοδιότητες αυτές καλύπτονται από τις Τ.Υ.Δ.Κ. (Τεχνική Υπηρεσία Δήμων και Κοινοτήτων), που υπάγονται στην Περιφερειακή Διοίκηση.

Η ταυτότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ενός κράτους προσδιορίζεται κυρίως από τον πολιτικό ρόλο του θεσμού στο σύστημα διακυβέρνησης της χώρας και αφετέρου από το εύρος των λειτουργιών για τις οποίες έχει αρμοδιότητα. Η ομαδοποίηση των συστημάτων Τοπικής Αυτοδιοίκησης των κρατών της Ευρώπης, με βάση τους δύο βασικούς αυτούς άξονες μπορεί να γίνει σε τρεις ομάδες⁴³:

- η ομάδα του γαλλικού προτύπου: Τα κράτη αυτής της ομάδας, στην οποία συμπεριλαμβάνεται και η Ελλάδα, επηρεασμένα από το Ναπολέοντειο σύστημα διοίκησης⁴⁴, χαρακτηρίζονται από παραδοσιακά συγκεντρωτικές δομές και ο λόγος ύπαρξης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι κυρίως πολιτικός και λιγότερο λειτουργικός. Κύρια χαρακτηριστικά της λειτουργίας του θεσμού είναι ο προσδιορισμός των αρμοδιοτήτων από τον τοπικό χαρακτήρα των υποθέσεων, η συνεχής εποπτεία από το κράτος και η πολιτικές πιέσεις των αιρετών προς την κεντρική διοίκηση
- η ομάδα του αγγλοσαξονικού προτύπου: Η έμφαση εδώ δίνεται στην αποτελεσματική λειτουργία του θεσμού, που έχει υψηλό βαθμό αυτοτέλειας, ενώ ο πολιτικός του ρόλος είναι σαφώς υποδεέστερος (ασχολείται με θέματα «χαμηλής πολιτικής»).
- η ομάδα της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης: Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται χώρες όπως η Γερμανία και οι Σκανδιναβικές χώρες. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στα συστήματα αυτά διαθέτει αυτοτέλεια και την έμφαση στην παροχή υπηρεσιών όπως η δεύτερη ομάδα, αλλά εξίσου έμφαση δίνεται στην πολιτική λειτουργία του θεσμού και την συμβολή του στην τοπική δημοκρατία.

Οι αρμοδιότητες που έχει αποκεντρώσει το κράτος σε κατώτερα επίπεδα διοίκησης και η κατανομή αυτών σε διάφορες βαθμίδες διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα. Ο νέος ρόλος της αυτοδιοίκησης στην ολοκλήρωση και ανάπτυξη της νέας Ευρώπης εκφράζεται κυρίως μέσα από τη δράση σε προγράμματα διαπεριφερειακής και διασυνοριακής συνεργασίας, όπου η συμμετοχή είναι ελεύθερη και εξαρτάται από τις δυνατότητες και τις ικανότητες της κάθε τοπικής και περιφερειακής αρχής. Δημιουργούνται προγράμματα και δίκτυα συνεργασίας πόλεων και περιφερειών για την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων και για τη μελέτη ειδικών θεμάτων που θα ήταν αδύνατο να αντιμετωπισθούν μεμονωμένα από κάθε Ο.Τ.Α. Η συνεργασία αυτή φέρνει σε επαφή διάφορες περιοχές της Ευρώπης, όπου χωρίς την παρεμβολή των κρατών, εμπλουτίζουν τις εμπειρίες και τις γνώσεις τους και συντονίζουν τις κοινές διεκδικήσεις τους, συμβάλλοντας με τον δικό τους τρόπο στην πολυδιάστατη ενοποίηση του ευρωπαϊκού χώρου. Η διαπεριφερειακή συνεργασία, αποτελώντας εργαλείο της περιφερειακής πολιτικής, υλοποιεί την αρχή της επικουρικότητας και προωθεί τον βασικό στόχο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

⁴³ Χριστοφιλοπούλου Ε., Κατανομή των λειτουργιών μεταξύ κεντρικής εξουσίας και τοπικής αυτοδιοίκησης, βιβλίο Προοπτικές της Τοπικής Δημοκρατίας: Ένας Ελληνογερμανικός Διάλογος για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1998.

⁴⁴ Γεωργούλης Στ., Τοπική και Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1997.

Την τελευταία περίοδο παρατηρείται σε όλες σχεδόν τις Ευρωπαϊκές χώρες μία πολιτική αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων από το κεντρικό κράτος και μεταφοράς τους στην Τ.Α. Η μεταφορά αυτή άλλες φορές συνοδεύεται με τους απαραίτητους χρηματοδοτικούς πόρους και άλλες όχι. Οι περισσότεροι Ευρωπαϊκοί Ο.Τ.Α. πάντως είναι δυσαρεστημένοι με αυτές τις μεταβιβάσεις και ισχυρίζονται ότι οι μεταφερόμενοι χρηματοδοτικοί πόροι δεν καλύπτουν ούτε το κόστος ούτε τη ζήτηση, τόσο σε ποιοτικό όσο και σε ποσοτικό επίπεδο, των νέων αρμοδιοτήτων - υπηρεσιών που καλούνται να προσφέρουν στους δημότες, μιας και γενική αρχή είναι ότι η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων πραγματοποιείται για να προσφέρει καλύτερης ποιότητας και ποσότητας υπηρεσίες στους δημότες. Οι πολιτικές αυτές δεν είναι τυχαίες και δημιουργούν ανισορροπίες και μεγάλες συζητήσεις με δεδομένη την οικονομική συγκυρία και ιδιαίτερα τη δημοσιοοικονομική κατάσταση των κρατών μελών της Ε.Ε.⁴⁵ Οι αρμοδιότητες της Τ.Α. ασφαλώς και συσχετίζονται με τις οικονομικές δυνατότητες και την ευκολία πρόσβασης σε χρηματοδοτικούς πόρους. Παράλληλα, όμως αποτελούν ένα σημαντικό δείκτη αποκέντρωσης και αποτελεσματικότητας του κράτους⁴⁶.

Στην Ευρώπη οι τομείς που παρατηρούνται μεταβιβάσεις αρμοδιοτήτων από το κεντρικό κράτος στην Τ.Α. είναι κυρίως η υγεία, η κοινωνική αλληλεγγύη και το περιβάλλον. Οι περισσότερες πλέον Ευρωπαϊκές Τ.Α. διαχειρίζονται την πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη όπως επίσης και τα ζητήματα προληπτικής ιατρικής. Η παιδική μέριμνα, η φροντίδα των ηλικιωμένων και η στήριξη των κοινωνικά ευαίσθητων ομάδων είναι πλέον αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Τ.Α. Το περιβάλλον (δομημένο ή φυσικό) και ιδιαίτερα η προστασία του κατά ένα μεγάλο μέρος της, ανήκει στην αρμοδιότητα των Ευρωπαϊκών Δήμων. Τέλος ο τομέας της απασχόλησης, ενώ παραδοσιακά ανήκει στην κεντρική διοίκηση, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία έντονη κινητικότητα και ανάληψη πρωτοβουλιών εκ μέρους των Ευρωπαϊκών Ο.Τ.Α.

Από τα παραπάνω προκύπτει πως η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει με υπευθυνότητα και διοικητική ικανότητα στην προώθηση των στρατηγικών στόχων της Εθνικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης και ειδικότερα:

- στη βελτίωση του θεσμικού και διοικητικού πλαισίου που αφορά το σύστημα αναπτυξιακού προγραμματισμού της χώρας,
- στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου της χώρας, με στόχο την Κοινωνία της Γνώσης,
- στη διάχυση της καινοτομίας, την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την εξασφάλιση της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού, με στόχο την Ανταγωνιστικότητα και την Κοινωνική Συνοχή,
- στην κατασκευή των τεχνικών έργων και των δικτύων που θα διασφαλίσουν την Προσπελασιμότητα,
- στην κατασκευή των έργων και τη λήψη των μέτρων που θα διασφαλίσουν την Προστασία του Περιβάλλοντος και την Πρόληψη των Κινδύνων,
- στην κατασκευή των έργων κοινωνικού εξοπλισμού και τη δημιουργία των δομών κοινωνικής φροντίδας που θα προωθήσουν την Κοινωνική Αλληλεγγύη,

⁴⁵ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Φορολογική Αποκέντρωση - Ταμείο Συνοχής. Χωρίς επιβάρυνση του πολίτη, Αθήνα, Οκτώβριος 2005.

⁴⁶ Καρβούνης Αντ., Κολύβα Αθ., Λατουδή Γε., Πιτσούλης Χρ., Τριανταφύλλου Θεόφ., Χατζηχριστοδούλου Παν., Η περιφερειακή διοίκηση και η πολυβάθμια αυτοδιοίκηση στις χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα, 2003.

- στην ανάληψη πρωτοβουλιών για την προώθηση της Διασυνοριακής και της Διαπεριφερειακής Συνεργασίας,
- στο σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων Αγροτικής και Αστικής Τοπικής Ανάπτυξης,
- στην παροχή των αναγκαίων υπηρεσιών προς τους πολίτες, στο πλαίσιο ενός εθνικού προγράμματος Υπηρεσιών Γενικού Οικονομικού Ενδιαφέροντος⁴⁷.

Ο νέος ρόλος που επιδιώκουν οι περιφερειακές και τοπικές αρχές στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ανοίγει έναν ουσιαστικό διάλογο για το ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ανάπτυξη της χώρας μας και στη συμμετοχή της στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

2.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ Ο.Τ.Α.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) εκτός από πολιτικοκοινωνικές μονάδες είναι και οικονομικές μονάδες που πραγματοποιούν δαπάνες, το συνολικό ύψος των οποίων προσδιορίζει το μέγεθος και τη διάρθρωση των δραστηριοτήτων τους. Για να μπορέσει κατά συνέπεια η Αυτοδιοίκηση να επιτελέσει τις λειτουργίες της και να παίξει ενεργό ρόλο στην ανάπτυξη, πρέπει να έχει και τους αναγκαίους πόρους.

Στο ζήτημα του ύψους των πόρων που απαιτούνται για την Τοπική Αυτοδιοίκηση η πρώτη, αλλά και αυτονόητη, απάντηση είναι ότι οι πόροι αυτοί πρέπει να είναι τόσοι ώστε να επαρκούν για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι για να δοθεί λύση στο ζήτημα του ύψους των πόρων που απαιτούνται για την Τοπική Αυτοδιοίκηση πρέπει πρώτα από όλα να προσδιορισθεί με σαφήνεια ο ρόλος της κάθε βαθμίδας διοίκησης και να εκτιμηθεί το κόστος των αρμοδιοτήτων τους.

Εκτός από το Σύνταγμα η δημοσιονομική αυτοτέλεια ενισχύεται σήμερα και από το άρθρο 9 του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Χ.Τ.Α.)⁴⁸, το οποίο αναφέρεται στην αρχή της αναλογίας μεταξύ οικονομικών πόρων και αρμοδιοτήτων των Ο.Τ.Α.. Ειδικότερα, το άρθρο αυτό κάνει αναφορά στο «δικαίωμα» των Ο.Τ.Α. σε «επαρκείς ίδιους πόρους» που πρέπει να είναι «ανάλογοι με τις αρμοδιότητες τους» και τους οποίους «μπορούν να διαθέτουν ελεύθερα κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους».

Αναφορικά, τώρα, με τις οικονομικές λειτουργίες του σύγχρονου παρεμβατικού κράτους διαπιστώνουμε πως είναι η επίτευξη δίκαιης διανομής εισοδήματος, η σταθεροποίηση της οικονομίας και η κατανομή των μέσων παραγωγής. Το ερώτημα, λοιπόν, που ανακύπτει είναι ποιο επίπεδο διοίκησης εξασφαλίζει μεγαλύτερη επιτυχία στην επίλυση του προβλήματος της διανομής, της σταθεροποίησης και της κατανομής των μέσων παραγωγής.

⁴⁷ ΚΕΔΚΕ, *Οι προτάσεις της ΚΕΔΚΕ για τις κατευθύνσεις Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης 2007-2013*, έκδοση II, Αθήνα, 2005.

⁴⁸ Ο ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικών Αυτονομιών, *Η εισηγητική Έκθεση*, Συνέδριο για τα οικονομικά της Αυτοδιοίκησης, Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 1, Αθήνα, 2000.

Μπορεί να υποστηριχθεί, ότι οι προσπάθειες για την αναδιανομή του εισοδήματος έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα επιτυχίας αν γίνονται από την Κεντρική Διοίκηση, γιατί διαφορετικά οι ενέργειες των Ο.Τ.Α. θα προκαλέσουν αλλαγή στον τόπο εγκατάστασης του κεφαλαίου και των πολιτών και κατά συνέπεια δε θα έχουν αποτέλεσμα. Το γεγονός όμως ότι τα εισοδήματα και οι προτιμήσεις των πολιτών για την παροχή δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή, σημαίνει ότι υπάρχουν κάποια μικρά περιθώρια για άσκηση από τους Ο.Τ.Α. ανεξάρτητης αναδιανεμητικής πολιτικής.

Προκύπτει επίσης, ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση διαθέτει λιγότερα μέσα άσκησης σταθεροποιητικής πολιτικής από όσα διαθέτει η Κεντρική Διοίκηση και ότι τα μέσα αυτά, όταν χρησιμοποιούνται από τους Ο.Τ.Α., είναι πιθανό να έχουν τα αντίθετα από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα.

Τέλος, η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι δυνατό να αναμιχθεί με επιτυχία στη λειτουργία της κατανομής των μέσων παραγωγής, αν διαρθρωθεί σωστά το φορολογικό της σύστημα και σχεδιασθεί ένα σύστημα επιχορηγήσεων τέτοιο που να κάνει τους Ο.Τ.Α. να αγνοήσουν το κόστος που συνεπάγεται η παροχή οφέλους σε κατοίκους άλλων περιοχών⁴⁹.

2.5 Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ

Οι προοπτικές των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών πολιτικών των Κρατών – Μελών, καθώς επίσης και των διαφόρων περιοχών του Κοινοτικού εδάφους, κυρίως των λιγότερο αναπτυγμένων, προσδιορίζονται σχεδόν αποκλειστικά από τις πολιτικές και τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο της πορείας προς την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Η προοπτική, λοιπόν, της Ενιαίας Ευρώπης βάζει σε δοκιμασία κάθε περιοχή, η οποία πρέπει με βάση τη μοναδικότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, να ανταγωνιστεί σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον. Η διατήρηση και ενίσχυση της συνοχής, μέσα από το σεβασμό και την αξιοποίηση της ιδιαιτερότητας είναι μία εύκολη εκδοχή για την πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία όμως δεν είναι εύκολο να υλοποιηθεί και να επιβιώσει. Είναι συνεπώς αναγκαίο να ενδυναμωθεί το παραγωγικό δυναμικό κάθε περιοχής προκειμένου να αναπτύξει και να αξιοποιήσει τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα μέσα σε μία Οικονομική και Νομισματική Ένωση, όπου δεν υπάρχουν πλέον εθνικές προστατευτικές πολιτικές. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, η σημασία της τοπικής – ενδογενούς ανάπτυξης έχει αναγνωριστεί από την Ένωση και τα Κράτη – Μέλη εδώ και αρκετό καιρό⁵⁰.

⁴⁹ Τάσος Νικ., *Φορολογική αποκέντρωση: Τάσεις, προβλήματα, πολιτικές*, Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 1, Αθήνα, 2000.

⁵⁰ Χριστοφάκης Μανώλης, *Τοπική ανάπτυξη και Περιφερειακή ανάπτυξη*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2001.

2.5.1. ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ

Στόχος της περιφερειακής πολιτικής της Κοινότητας είναι να συμπληρώσει τη δράση των κρατών - μελών και να την προσανατολίσει προς μια αρμονική ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, προς όφελος όχι μόνον των φτωχότερων περιφερειών, αλλά και της υπόλοιπης Ένωσης. Η σύσταση και η συμβολή των χρηματοδοτικών μέσων της Ε.Ε. στο πλαίσιο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής κρίθηκε αναγκαία διότι «ο κίνδυνος είναι να γίνουν τόσο σοβαρές οι ανισορροπίες στην κατανομή των ωφελειών από την Εσωτερική Αγορά, ώστε να γίνουν αιτία συσσωρευμένης πολιτικής δυσaréσκειας για την Κοινότητα σε μερικές χώρες, υποκινώντας αυτές τις χώρες στη μη συνεργασία και στο τέλος στην απειλή της αποχώρησης»⁵¹.

Η «Πολιτική για τη Συνοχή» (Cohesion Policy) στοχεύει στην σύγκλιση των κρατών - μελών και περιφερειών, ενώ οι προτεραιότητες της αφορούν παρεμβάσεις στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες και κράτη - μέλη. Συγχρόνως όμως η Πολιτική για τη Συνοχή είναι υποχρεωμένη να αντιμετωπίζει προκλήσεις και θέματα που αφορούν όλα τα κράτη - μέλη, όπως η ανταγωνιστικότητα, η αειφόρος ανάπτυξη, η οικονομική και κοινωνική αναδιάρθρωση.

Οι εκθέσεις και οι κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο των περιφερειακών και τοπικών αρχών στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των Κοινοτικών πολιτικών και προγραμμάτων. Το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τον ρόλο των περιφερειακών και τοπικών αρχών στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα ζητεί να επιβεβαιωθεί στις συνθήκες ότι η αρχή της επικουρικότητας δεν πρέπει να διέπει μόνον τη σχέση μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κυβερνήσεων των κρατών - μελών της, αλλά και άλλα επίπεδα διακυβέρνησης. Παράλληλα, θέτει το ζήτημα πρόβλεψης καλύτερων μορφών εξουσιοδότησης των περιφερειακών και τοπικών αρχών, ώστε να προσαρμόζουν σε ενδεχόμενες εξαιρετικές τοπικές περιστάσεις και ανάγκες τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζουν την κοινοτική νομοθεσία, σεβόμενες ταυτόχρονα την ακεραιότητα της νομοθεσίας και τη συνεκτικότητα της πολιτικής της Ε.Ε. Ως εκ τούτου, ζητεί επίμονα από τα κράτη - μέλη, στο πλαίσιο των συνταγματικών τους μηχανισμών να θεσπίσουν και, κατά περίπτωση, να ενισχύσουν τους εσωτερικούς μηχανισμούς συμμετοχής των περιφερειών και των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης σε όλες τις διαδικασίες σύμφωνα με τις οποίες διαμορφώνεται η βούληση του κράτους στον τομέα των ευρωπαϊκών υποθέσεων, οι οποίες έχουν ιδιαίτερη σημασία για τις ως άνω οντότητες⁵².

Οι περιφερειακές και τοπικές αρχές θα πρέπει να είναι σε θέση να συμβάλλουν στη διαμόρφωση των θεσμικών, νομοθετικών επιλογών και επιλογών διακυβέρνησης της Ένωσης, καθώς και στη διαμόρφωση των κοινοτικών πολιτικών, γεγονός που συνιστά θετική και δημιουργική συμβολή, εφόσον δεν αφορμάται από μια στάση δυσπιστίας και δεν καταλήγει να λειτουργεί ως ανασταλτικός παράγοντας όσον αφορά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων της Ένωσης.

Επιπροσθέτως η Επιτροπή των Περιφερειών φρονεί ότι η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση σε μια διευρυμένη Ένωση δεν θα πρέπει να περιορίζεται πλέον στην οικονομική

⁵¹ Κοσμά Κωνσταντίνα, *Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα: Δομή και Λειτουργία στην Ευρωπαϊκή Προοπτική*, Διπλωματική εργασία, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 1998.

⁵² Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *Έκθεση σχετικά με τον ρόλο των περιφερειακών και τοπικών αρχών στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση (2002/2141(INI))*, Επιτροπή Συνταγματικών Υποθέσεων, Εισηγητής: Giorgio Napolitano, 4 Δεκεμβρίου 2002.

συνεργασία, αλλά θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει όλο και περισσότερο τη λήψη πολιτικών αποφάσεων, στις οποίες θα λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις των τοπικών και περιφερειακών αρχών, εφόσον εξ ορισμού η διαδικασία αυτή έχει αντίκτυπο σε κάθε βαθμίδα διακυβέρνησης⁵³.

Η «3^η Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή⁵⁴» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφέρει τις ακόλουθες διαπιστώσεις:

- Σημειώνεται μια αυξανόμενη συναίνεση ως προς τη σημασία της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας για την ορθή διακυβέρνηση, υπό την έννοια των αποδοτικών θεσμών, των παραγωγικών σχέσεων μεταξύ των διαφόρων κοινωνιών που εμπλέκονται στην αναπτυξιακή διαδικασία και των θετικών στάσεων προς τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματική πρωτοβουλία.
- Η ευρύτατα διαδεδομένη τάση εκχώρησης αρμοδιοτήτων για την παροχή δημόσιων υπηρεσιών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, δεν έχει συνοδευτεί από μια παρόμοια τάση σε ότι αφορά τη συγκέντρωση των χρημάτων για τη χρηματοδότηση αυτών των υπηρεσιών.
- Έχουν δοθεί ενισχύσεις στην Έρευνα και Ανάπτυξη (Ε & Α) και στην καινοτομία για να οικοδομηθεί νέο ερευνητικό δυναμικό και, εξίσου σημαντικά, για να βοηθηθεί η χάραξη περιφερειακών στρατηγικών με στόχο τον προσανατολισμό της Ε & Α προς την ικανοποίηση ευκαιριών για τοπική ανάπτυξη και για να προωθηθεί η διάχυση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και των βασικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για τη χρήση των νέων τεχνολογιών.
- Οι ενισχύσεις της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας URBAN επικεντρώθηκαν κυρίως σε μικρές αστικές συνοικίες και στο να ενθαρρύνουν την τοπική εμπλοκή σε σχέδια που άμεσα επηρεάζουν τη ζωή των κατοίκων τους. Αυτό έχει συντείνει στο να καταστεί πιο ορατή η διαρθρωτική πολιτική της Ε.Ε. στο σύνολό της.
- Οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ και ADAPT ενίσχυσαν προγράμματα για την ολοκλήρωση της αγοράς εργασίας και τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε τοπικό επίπεδο, η δε Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL έχει εστιάσει σε νέες καινοτομικές προσεγγίσεις για την καταπολέμηση των ανισοτήτων και των διακρίσεων στην αγορά εργασίας.
- Η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER παρείχε ενισχύσεις σε τοπικές ομάδες δράσης για τη χρηματοδότηση του τουρισμού, των ΜΜΕ και της ανάπτυξης τοπικών προϊόντων.
- Το 2001 εισήχθη ένα νέο σύστημα για καινοτομικές δράσεις, προκειμένου να παρακινηθούν οι Περιφέρειες να αναπτύξουν προγράμματα για την αύξηση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας μέσω της τεχνολογίας και της καινοτομίας (η στρατηγική της Λισσαβόνας), για την εφαρμογή νέων μορφών Τ.Π.Ε. (το σχέδιο δράσης e-Europe) και για την προώθηση μιας αειφόρου ανάπτυξης (Γκέτεμποργκ).
- Ο προγραμματισμός, η εταιρική σχέση, η συγκέντρωση και η προσθετικότητα έχουν παραμείνει οι κεντρικές αρχές των Διαρθρωτικών Ταμείων μετά τη μεταρρύθμιση

⁵³ Επιτροπή των Περιφερειών, Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών σχετικά με τις «Προτάσεις της ΕΤΠ για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη», 9 Οκτωβρίου 2003.

⁵⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Νέα εταιρική σχέση για τη συνοχή. Σύγκλιση, ανταγωνιστικότητα, συνεργασία. Τρίτη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, 2004.

του 1988. Ειδικότερα, η εταιρική σχέση στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων έχει καταστεί ισχυρότερη και πιο περιεκτική, εμπλέκοντας ένα φάσμα φορέων του ιδιωτικού τομέα, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, καθώς και τις περιφερειακές και τοπικές αρχές.

- Η πρόκληση στο μέλλον για τη διαρθρωτική πολιτική στα νέα Κράτη Μέλη είναι, μεταξύ άλλων, να βοηθηθεί η ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας για το σχεδιασμό, την υλοποίηση και τη διαχείριση αναπτυξιακών προγραμμάτων σε περιφερειακό επίπεδο.

Σήμερα έχει γίνει κατανοητό από όλους, ότι η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, η σύγκλιση του ευρωπαϊκού βορρά με τον ευρωπαϊκό νότο, η προώθηση του ενιαίου κοινωνικού χώρου και τόσα άλλα θέματα οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας, δεν είναι υλοποιήσιμα χωρίς την ύπαρξη δυναμικών τοπικών και περιφερειακών πρωτοβουλιών. Η τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη, που αποτελεί βασικό στόχο της οικονομικής και κοινωνικής ευρωπαϊκής πολιτικής, είναι πρωτίστως υπόθεση των αυτοδιοικούμενων αρχών που εκπροσωπούν τα συμφέροντα των κατοίκων και των συλλογικών φορέων της περιοχής τους. Ο στόχος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης περνά αναγκαστικά και μέσα από τους δεσμούς των πόλεων και των περιφερειών που συνθέτουν την ευρωπαϊκή οντότητα.

Οι θεωρητικές αναζητήσεις για τη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής και του τρόπου που επηρεάζει τα εθνικά πολιτικά συστήματα, περιγράφουν τη σχέση εθνικού συστήματος και Ε.Ε. ως ένα «σύστημα πολύ – επίπεδης διακυβέρνησης», με τρία βασικά επίπεδα, το υπερεθνικό – ευρωπαϊκό, το εθνικό και το τοπικό. Η Ευρωπαϊκή Ένωση με τη συμμετοχή των κρατών – μελών και των περιφερειών, δημιουργεί σταδιακά γύρω από τους θεσμούς της ένα ευρύ δίκτυο επικοινωνίας. Σχηματίζεται ένας πυκνός ιστός ανθρώπινης αλληλεγγύης, όπου η «έμπρακτη αλληλεγγύη» είναι μία αλληλεγγύη μεταξύ ανθρώπων, οι οποίοι αντιλαμβάνονται και βιώνουν την ίδια πραγματικότητα⁵⁵. Η πολύ – επίπεδη διακυβέρνηση σημαίνει επίσης ότι οι περισσότερες εθνικές κυβερνήσεις πρέπει να είναι σε θέση να εγγυηθούν τη συνεργασία με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές μέσα στο εσωτερικό τους.

Οι κάθετες σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης, εθνικών διοικήσεων και τοπικών αρχών καταλήγουν στους κύριους παραλήπτες, τους ευρωπαίους πολίτες. Οι σχέσεις αυτές συμπληρώνονται από ιστούς, σχηματιζόμενους από δίκτυα οριζοντίων σχέσεων, που αποτελούνται από οργανώσεις, σωματεία και διάφορες διοργανωσιακές και διαπροσωπικές μορφές επικοινωνίας. Στόχος παραμένει πάντα η καλύτερη διαμόρφωση και εφαρμογή του Κοινοτικού Δικαίου, αναγνωρίζοντας ότι η συνεργασία των διαφόρων επιπέδων οδηγεί στην επίτευξη των επιθυμητών αποτελεσμάτων.

Οι βασικές αρχές που διέπουν τη δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότερη δυνατή ενίσχυση των περιφερειών είναι η ενεργή συμμετοχή όλων των υπευθύνων σε περιφερειακό, εθνικό και κοινοτικό επίπεδο και η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων για λήψη αποφάσεων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και κοινοτικό επίπεδο εξασφαλίζοντας τη μεγαλύτερη δυνατή αποτελεσματικότητα και υπευθυνότητα.

⁵⁵ Μπεσίλα – Βήκα Ευριδίκη, *Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Εκδόσεις Σάκκουλα, τόμ. 1, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2004.

Έτσι λοιπόν, η σημασία της τοπικής ανάπτυξης έχει αναγνωριστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη – μέλη εδώ και αρκετό καιρό. Μετά τις διαρθρωτικές αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1980, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα χρηματοδοτικά της όργανα, έδωσαν ιδιαίτερη έμφαση στην τοπική ανάπτυξη.

Αναπτύχθηκαν διάφορα προγράμματα για τη διερεύνηση της λειτουργίας των τοπικών αγορών, της αποτελεσματικότητας των διαφόρων στρατηγικών και παρεμβάσεων, για το ρόλο των παραγόντων της τοπικής οικονομίας και το ρόλο των δημόσιων αρχών, για την προώθηση της καινοτομίας κ.λπ.

Με διάφορες δράσεις έρευνας, ευαισθητοποίησης, χρηματοδότησης και ανάλυσης, η Επιτροπή διαμόρφωσε μια σειρά εργαλείων πολιτικής για τη μεταφορά «τεχνογνωσίας», για τη βελτίωση της τοπικής «ανάπτυξιακής ικανότητας», για την παροχή οικονομικής και τεχνικής βοήθειας, για την οργάνωση δικτύων, την προώθηση καινοτομιών και την επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού.

Η υιοθέτηση από τα κράτη – μέλη του «Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας» και της «Ευρωπαϊκής Χάρτας των Περιφερειών», η δημιουργία της Επιτροπής των Περιφερειών, καθώς και η διαρθρωτική πολιτική που ασκείται μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης, των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και άλλων προγραμμάτων, προσδιορίζουν σαφώς μία τάση προώθησης της περιφερειακής και τοπικής – ενδογενούς ανάπτυξης.

Τα «εργαλεία» αυτά, αποτελούν μια δυναμική δέσμη μέσων στήριξης της τοπικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα στις περιοχές που χρειάζονται πρόσθετη βοήθεια για την αξιοποίηση των διαθέσιμων κοινοτικών πόρων.

Οι πολιτικές και τα μέσα προώθησης της τοπικής ανάπτυξης ενισχύθηκαν ακόμη περισσότερο, στο πλαίσιο, που δημιουργήθηκε με τη διεύρυνση της Κοινότητας. Στο πλαίσιο αυτό οι αρχές της «εταιρικής σχέσης» και της «επικουρικότητας» χρησιμοποιήθηκαν με σκοπό να κάνουν τα Κοινοτικά Ταμεία «Όργανα Οικονομικής Ανάπτυξης»⁵⁶. Για την εφαρμογή των αρχών αυτών, απαιτούνται ενέργειες σε διαφορετικά επίπεδα και ανάμεσα στα επίπεδα αυτά, γεγονός που υπογραμμίζει τη σπουδαιότητα (αναγκαιότητα) αποτελεσματικών πολιτικών στον τομέα της τοπικής ανάπτυξης⁵⁷.

Παράλληλα, η προώθηση της συνοχής αποτελεί σημαντική παράμετρο των πολιτικών και των κατευθύνσεων της, καθώς η ανάγκη για συνοχή γίνεται όλο και μεγαλύτερη εξαιτίας της διεύρυνσης και διάφορων άλλων προκλήσεων (κλιματικές, δημογραφικές μεταβολές κ.λπ.). Έτσι, λοιπόν, οι περιφερειακές και τοπικές αρχές κρίνεται απαραίτητο να εμπλέκονται όλο και περισσότερο στις πολιτικές της Ε.Ε. η συνοχή απαιτεί πολιτική ηγεσία και ισχυρή αρμοδιότητα εκ μέρους των οργάνων για να εξασφαλιστεί μια συνεπής προσέγγιση εντός ενός πολυσύνθετου μηχανισμού.

Σκοπός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι η εξασφάλιση ότι η πείρα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οι συνθήκες στο επίπεδο αυτό λαμβάνονται υπόψη κατά την

⁵⁶ Ποταμιάνος Γερ., *Η προώθηση της τοπικής ανάπτυξης στην ευρωπαϊκή κοινότητα και τα κράτη μέλη. Στρατηγικές και μέσα ενεργοποίησης των τοπικών αγορών εργασίας*, ΤΟΠΟΣ, Επιθεώρηση Αστικών και Περιφερειακών Μελετών, τόμ. 3, Αθήνα, 1991.

⁵⁷ White Paper on European Governance, Report by Working Group 3b, *Decentralisation Better involvement of national, regional and local actors*, Brussel – Belgium, June 2001.

προετοιμασία των προτάσεων πολιτικής. Προς το σκοπό αυτό, προτείνει τη διοργάνωση συστηματικού διαλόγου με ευρωπαϊκές και εθνικές ενώσεις της τοπικής διοίκησης⁵⁸.

2.5.2. Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Τα θέματα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν αποτελέσει, λόγω της σπουδαιότητάς τους, αντικείμενο σειράς Συνεδρίων, Διεθνών Διασκέψεων αλλά και ρυθμίσεων σε επίπεδο Διεθνών Οργανισμών, Υπηρεσιών κ.λπ.

Μεταξύ των πρόσφατων διεθνών δραστηριοτήτων επί του θέματος, ο Χάρτης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, ο οποίος εκπονήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης (15 Οκτωβρίου 1985) κατέχει σημαντική θέση. Ο Χάρτης έχει επικυρωθεί μέχρι στιγμής από 22 Χώρες, έχει υπογραφεί από άλλες 7, ενώ δεν έχει επικυρωθεί και δεν έχει υπογραφεί από άλλες 9.

Η Ελλάδα έχει ήδη κυρώσει το Χάρτη, βάσει της παραγρ. 1 του άρθρου 28 του Συντάγματος με την επιφύλαξη, ότι η χώρα δεν αναλαμβάνει την υποχρέωση να δεσμευθεί με τις διατάξεις των άρθρων 5 (προστασία των εδαφικών ορίων των Ο.Τ.Α.), 7 παρ. 2 (προϋποθέσεις άσκησης των αρμοδιοτήτων σε τοπικό επίπεδο), 8 παρ.2 (διοικητικός έλεγχος των πράξεων των Ο.Τ.Α.)⁵⁹.

Σκοπός του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι να αντισταθμίσει και να καλύψει, τα ελλείμματα κοινών θεσμικών διατάξεων για την έκταση και την προστασία των δικαιωμάτων των Ο.Τ.Α. (των τοπικών κοινοτήτων), που είναι οι πιο κοντινοί στον πολίτη και του δίνουν τη δυνατότητα να μετέχει ενεργά στη λήψη των αποφάσεων, που αφορούν την καθημερινή του ζωή και τον τρόπο που ζει⁶⁰.

Οι βασικές αρχές του Χάρτη είναι⁶¹:

- το δικαίωμα και η πραγματική ικανότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης να ρυθμίζουν και να διευθύνουν στο πλαίσιο του νόμου, με δική τους ευθύνη και προς όφελος του πληθυσμού τους, ένα σημαντικό μέρος των δημόσιων υποθέσεων,
- η άσκηση των δημοσίων αρμοδιοτήτων πρέπει να ανήκει κατά προτίμηση στο πλησιέστερο επίπεδο προς τον πολίτη,
- οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει στο πλαίσιο της εθνικής οικονομίας να έχουν οικονομική αυτοτέλεια ώστε να μπορούν να ασκούν τις αρμοδιότητές τους.

Ο Ε.Χ.Τ.Α στη θεσμική ιεραρχία ως διεθνής σύμβαση βρίσκεται αμέσως μετά το Σύνταγμα και υπερισχύει των Κωδικών Αυτοδιοίκησης. Σύμφωνα με το άρθρο 4 του

⁵⁸ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση, Μια Λευκή Βίβλος*, Βρυξέλλες, 2001.

⁵⁹ Αθανασόπουλος Κων., *Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Τόμος Β΄ Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Αθανασόπουλος Κων. και Κέντρο Επimόρφωσης Μελετών, Έρευνας και Ανάπτυξης, Αθήνα, 2003.

⁶⁰ Ο ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικών Αυτονομιών, *Η εισηγητική Έκθεση*, Συνέδριο για τα οικονομικά της Αυτοδιοίκησης, Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 1, Αθήνα, 2000.

⁶¹ Γιαννόπουλος Παν. Μ., *Κοινωνία Πολιτών και Αυτοδιοίκηση, Πυλώνες Δημοκρατίας και Ανάπτυξης για την Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα*, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα – Γιάννενα, 2001.

Ε.Χ.Τ.Α. οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να διατυπώνουν τη γνώμη τους, κατά το δυνατόν έγκαιρα, κατά τη διάρκεια των διαδικασιών προγραμματισμού και λήψεως αποφάσεως για όλα τα θέματα που τους αφορούν άμεσα. Ταυτόχρονα, πρέπει οι ίδιοι οι Ο.Τ.Α. να καθορίζουν τις εσωτερικές διοικητικές δομές τις οποίες επιθυμούν να έχουν, ώστε να τις προσαρμόζουν στις ειδικές ανάγκες τους και να επιτυγχάνεται αποτελεσματική διαχείριση.

Ο Χάρτης υποχρεώνει και δεσμεύει τα συμβαλλόμενα μέρη να εφαρμόζουν σειρά από θεμελιώδεις κανόνες, που εξασφαλίζουν την πολιτική, διοικητική και οικονομική ανεξαρτησία των Ο.Τ.Α. Παράλληλα, αποτελεί κατά κάποιο τρόπο μία «πρόταση» προς τα κράτη – μέλη για μεγαλύτερη αποκέντρωση και ενίσχυση του ρόλου των Ο.Τ.Α., κυρίως στις περιπτώσεις των κρατών με ισχυρές συγκεντρωτικές διοικητικές δομές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ: ΚΥΡΙΑ ΜΕΣΑ & ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

3.1 Η ΣΧΕΣΗ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΩΝ Ο.Τ.Α. ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ανάπτυξη δεν είναι αρκετό να προγραμματίζεται αποκλειστικά από τους κεντρικούς φορείς, συνεπώς η όποια αναπτυξιακή πρωτοβουλία και διαδικασία θα πρέπει να στηριχθεί στη συνεργασία και ενεργοποίηση της Αυτοδιοίκησης και των πάσης φύσεως τοπικών δυνάμεων. Οι έννοιες Αυτοδιοίκηση και Ανάπτυξη συμπλέκονται και συναντιούνται σε δύο σημεία, στη βελτίωση των συνθηκών της ζωής (ποιοτική έκφραση) και στην αύξηση του επιπέδου ζωής (ποσοτική έκφραση)⁶².

Σύμφωνα με τον Antonio Barquero Vasquez (1991) η Τοπική Αυτοδιοίκηση αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους φορείς στη διαδικασία της τοπικής ανάπτυξης, αφού ασχολείται με τη διόρθωση των δυσλειτουργιών του οικονομικού συστήματος, συμμετέχοντας στην παροχή των υπηρεσιών, ενώ παρέχει την υποδομή και τον κοινωνικό εξοπλισμό που αποτελούν τα απαραίτητα μέσα για τη λειτουργία της τοπικής οικονομίας. Παράλληλα, η άμεση επαφή με τον πληθυσμό και η γνώση των τοπικών αναγκών κάνουν την Τοπική Αυτοδιοίκηση την πιο κατάλληλη για την προώθηση της εφαρμογής των τοπικών πολιτικών, ενώ ταυτόχρονα η τοπική διάσταση της αναπτυξιακής διαδικασίας της αναθέτει το ρόλο του συντονιστή όλων των ενεργειών.

Αν γίνει δεκτή η υπόθεση ότι η τοπική ανάπτυξη συνίσταται στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη ενός χώρου, τότε η πολιτική της ανάπτυξης πρέπει απαραίτητα να αποκτήσει ένα πολυδιάστατο σχήμα λήψης αποφάσεων. Οι πρωτοβουλίες των τοπικών επιχειρηματιών σχετίζονται με εκείνες των άλλων ιδιωτικών φορέων και με εκείνες των διάφορων δημόσιων φορέων, που παρεμβαίνουν στις διαδικασίες της τοπικής ανάπτυξης (κέντρα κατάρτισης, δυναμικοί επιχειρηματίες, χρηματοδοτικοί φορείς κ.λπ.). Στη διαμόρφωση και εφαρμογή των πολιτικών της τοπικής ανάπτυξης κάθε ένας από αυτούς τους φορείς διαδραματίζει έναν ιδιαίτερο ρόλο, που καθορίζει, με τη μία ή την άλλη μορφή, το τελικό αποτέλεσμα της δημόσιας δράσης.

Με δεδομένο ότι οι τοπικές επιχειρήσεις βρίσκονται πολύ μακριά από τα κέντρα λήψης των οικονομικών και πολιτικών αποφάσεων, ότι έχουν περιορισμένη πρόσβαση στην οικονομική πληροφόρηση και στις τεχνολογικές καινοτομίες και ότι η διαδικασία ολοκλήρωσης των τοπικών συστημάτων είναι αργή, οι ενέργειες των δημόσιων και των ιδιωτικών φορέων πρέπει να ενισχύουν, ταυτόχρονα, τη δημιουργία υπηρεσιών και υποδομής, που να διευκολύνουν την εμφάνιση και ενίσχυση των διαδικασιών της τοπικής ανάπτυξης.

⁶² Παπαστεργίου Κώστας, *Οι αδυναμίες της Τ.Α. και οι επιπτώσεις της στην ανάπτυξη*, Προσυνέδριο Ανάπτυξη της Θεσσαλίας, ΤΕΕ, Τμήμα Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, Λάρισα, 1981.

Συνεπώς, τα μέτρα για την τοπική ανάπτυξη θα πρέπει απαραίτητα να κατευθύνονται προς την εξάλειψη των δυσκολιών που εμποδίζουν την επέκταση των διαδικασιών της τοπικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με τον Antonio Barquero Vasquez (1991) η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλει στην διαδικασία της τοπικής ανάπτυξης με τους ακόλουθους τρόπους:

α) Η χρηματοδότηση των τοπικών επιχειρήσεων

Εκτός από το δυναμισμό και τη δραστηριότητα των επιχειρηματιών, οι τοπικές επιχειρήσεις υστερούν ως προς τους αναγκαίους χρηματικούς πόρους για την επίτευξη των στόχων τους. Το πρόβλημα είναι, αναμφίβολα, πολύπλοκο, αλλά σε τελική ανάλυση οφείλεται στην αύξηση του κόστους της παραγωγικής δραστηριότητας, στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι τοπικές επιχειρήσεις αναφορικά με την πρόσβασή τους στις χρηματοδοτικές αγορές και στην ανεπάρκεια των πολιτικών στήριξης.

Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η χρηματοδότηση των τοπικών επιχειρήσεων συνδέεται στενά με την πληροφόρηση των επιχειρηματιών και των τοπικών αρχών, όσον αφορά τα υπάρχοντα συστήματα και τις υπάρχουσες κατευθύνσεις. Οι τοπικοί αρμόδιοι φορείς μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο σε αυτό το θέμα, ανταποκρινόμενοι στις απαιτήσεις των τοπικών επιχειρηματιών και παρέχοντας τη στήριξη και βοήθεια που ζητούν, ώστε να μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά τους υπάρχοντες χρηματοδοτικούς πόρους.

β) Παροχή υπηρεσιών στα τοπικά συστήματα επιχειρήσεων

Η αναγκαιότητα ικανοποίησης των απαιτήσεων σε πληροφόρηση αποκαλύπτει ένα σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι τοπικές επιχειρήσεις και το οποίο αφορά στην έλλειψη υπηρεσιών στην παραγωγή.

Στην πραγματικότητα, πολλές από τις τοπικές επιχειρήσεις λειτουργούν κάτω από συνθήκες έλλειψης παροχής υπηρεσιών, γεγονός που οφείλεται τόσο στο αυξημένο κόστος που συνεπάγεται για κάθε επιχείρηση η απόκτηση όλου του φάσματος των υπηρεσιών που απαιτεί η παραγωγή και η εμπορία, όσο και στην ταχύτητα με την οποία δημιουργήθηκαν και διαμορφώθηκαν πολλά από τα τοπικά συστήματα επιχειρήσεων στις τελευταίες δεκαετίες. Η διατήρηση ενός τμήματος ελέγχου της ποιότητας του προϊόντος ή ενός τμήματος έρευνας και ανάπτυξης, η επίτευξη μιας σύγχρονης οικονομικής διαχείρισης που ξεπερνά τα παραδοσιακά σχήματα που χρησιμοποιούνται στην οικογενειακή επιχείρηση, απαιτεί ενίσχυση και οικονομικούς πόρους που ξεφεύγουν από τις δυνατότητες πολλών τοπικών επιχειρήσεων.

Όλα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα την εξασθένηση των τοπικών παραγωγικών συστημάτων με την πάροδο των ετών, με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις να αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στη συνέχιση της δραστηριότητάς τους για την επίτευξη των αναγκαίων επιπέδων παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας. Το θέμα είναι ιδιαίτερα σοβαρό σε μία περίοδο όπου, εκτός των άλλων, οι μεγάλες επιχειρήσεις των αστικών περιοχών εκσυγχρονίζουν και εξωτερικεύουν σημαντικό μέρος των υπηρεσιών τους.

Επομένως, είναι απαραίτητο να προσφέρονται στις τοπικές επιχειρήσεις οι υπηρεσίες που χρειάζονται, στην περιοχή όπου πραγματοποιούν την παραγωγική τους δραστηριότητα, με τρόπο ώστε να ενισχύονται τα τοπικά παραγωγικά συστήματα και οι διαεπιχειρησιακές σχέσεις στο χώρο. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να παίξει στρατηγικό ρόλο, προωθώντας την παροχή υπηρεσιών για την τοπική ανάπτυξη, συντονίζοντας τις διαθέσιμες πληροφορίες που υπάρχουν σε πολλά κέντρα και ανταποκρινόμενη γρήγορα και αποτελεσματικά στις ανάγκες των τοπικών επιχειρήσεων. Η τεχνολογική βελτίωση των τοπικών επιχειρήσεων αποτελεί πλεονέκτημα για τη διάδοση και καθιέρωση των διαδικασιών της τοπικής εκβιομηχάνισης, γεγονός που οφείλεται στις μεταβολές των συνθηκών της παραγωγής και της ζήτησης και στην αύξηση του ανταγωνισμού στις αγορές. Για αυτό το λόγο, η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα πρέπει να καταβάλλει συνεχείς προσπάθειες, με στόχο την ευαισθητοποίηση των τοπικών επιχειρήσεων σχετικά με τις βιομηχανικές – τεχνολογικές καινοτομίες, τη διάδοση της υπάρχουσας τεχνολογίας και την πληροφόρηση σχετικά με τις τεχνικές προϊόντων και τις διαδικασίες της παραγωγής. Στο πλαίσιο αυτού του στόχου, θα πρέπει να υπάρχουν σε τοπικό επίπεδο κέντρα υιοθέτησης και διάδοσης των καινοτομιών, στα οποία οι επιχειρήσεις θα μπορούν να έχουν την αναγκαία πληροφόρηση και να επιλύουν τα προβλήματα που εμφανίζονται στη διάρκεια της παραγωγικής διαδικασίας και της διανομής των προϊόντων. Πάνω από όλα, όμως, απαιτείται η δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος και μία στενή σχέση μεταξύ των κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και των μικρών τοπικών επιχειρήσεων.

Η ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικής ικανότητας απαιτεί, επιπλέον, την υπερπήδηση των δυσκολιών που υπάρχουν στην παροχή άλλων υπηρεσιών, ανάμεσα στις οποίες περιλαμβάνονται οι εξής⁶³:

- πρόσβαση σε χρηματοδοτικά και θεσμικά κέντρα,
- παροχή τεχνικής βοήθειας, κύρια στον εξοπλισμό και τον γενικότερο βιομηχανικό σχεδιασμό,
- παροχή βοήθειας για την αγορά πρώτων υλών και μηχανολογικού εξοπλισμού καθώς και για την εμπορία των προϊόντων.

γ) Βελτίωση των υποδομών

Για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης κρίνεται αναγκαία η αύξηση των παροχών για υποδομές στις μεταφορές, στις επικοινωνίες και στις υπηρεσίες. Μία από τις αιτίες των ελλείψεων σε υποδομές αποτελεί η έλλειψη ευαισθητοποίησης των δημόσιων φορέων για την κατάσταση που επικρατεί στις μη μητροπολιτικές περιοχές. Σήμερα, με την αύξηση του ενδιαφέροντος για την ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης, οι δημόσιοι φορείς και κυρίως η Τοπική Αυτοδιοίκηση, πρέπει να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα της πρόσβασης των επιχειρήσεων στις αγορές προϊόντων και συντελεστών, αλλά και της μη ύπαρξης ικανοποιητικού αριθμού κέντρων εκπαίδευσης και υγείας για την κάλυψη των αναγκών του τοπικού πληθυσμού.

Όλα τα μέτρα στήριξης των τοπικών συστημάτων των επιχειρήσεων προϋποθέτουν την ύπαρξη τοπικής επιχειρηματικής ικανότητας, η οποία διαθέτει επαρκή δημιουργική

⁶³ Barquero Vasquez Antonio, *Τοπική Ανάπτυξη, Μία στρατηγική για τη δημιουργία απασχόλησης*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1991.

δύναμη για την ανάληψη νέων δραστηριοτήτων σε περιοχές με δυνατότητες ενδογενούς ανάπτυξης. Ωστόσο, σε ορισμένες περιοχές δεν υπήρξαν αρκετοί επιχειρηματίες ή τοπικές αρχές που να είναι ικανές να κινητοποιήσουν το υπάρχον ενδογενές δυναμικό της περιοχής⁶⁴.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, η πολιτική της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να δίνει ιδιαίτερη προσοχή στη δημιουργία ενός οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος που να ευνοεί την οργάνωση της τοπικής κοινότητας και την επιχειρηματική ικανότητα. Ένας κατάλληλος μηχανισμός είναι η διευκόλυνση της πρόσβασης στην πληροφόρηση για τον τρόπο λειτουργίας του οικονομικού συστήματος, για την παραγωγή αγαθών και συγκεκριμένων υπηρεσιών και για τα είδη των μηχανισμών στήριξης και ενίσχυσης των προγραμμάτων. Σε ένα δεύτερο στάδιο μπορεί να διευκολυνθεί η πρόσβαση στις πηγές χρηματοδότησης, μέσω των οργανισμών τοπικής ανάπτυξης που μεσολαβούν ανάμεσα στο χρηματοδοτικό σύστημα και στους δυναμικούς επιχειρηματίες.

3.2 ΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΩΣ ΦΟΡΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα η παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών αποτελούσε κατά κύριο λόγο έργο της οικονομικής πρωτοβουλίας των ιδιωτών. Η δημόσια εξουσία περιοριζόταν στη ρύθμιση του θεσμικού πλαισίου των οικονομικών σχέσεων και την εξασφάλιση της ισορροπίας κατά την άσκηση των οικονομικών δραστηριοτήτων. Στο τέλος του 19^{ου} αιώνα πραγματοποιήθηκε η σπουδαιότερη αλλαγή, η αναγνώριση του καθήκοντος του κράτους για την ικανοποίηση συλλογικών αναγκών μέσω της παροχής δημοσίων υπηρεσιών.

Οι Δήμοι και οι Κοινότητες μπορούν να συνιστούν ή να συμμετέχουν σε επιχειρήσεις, οι οποίες καλούνται επιχειρήσεις Ο.Τ.Α., σύμφωνα με τις παρακάτω ειδικότερες ρυθμίσεις⁶⁵. Οι επιτρεπόμενες μορφές των επιχειρήσεων αυτών είναι οι εξής:

α. Δημοτικές ή κοινοτικές κοινωφελείς επιχειρήσεις.

β. Ανώνυμες εταιρείες Ο.Τ.Α.

γ. Διαδημοτική ή Διακοινοτική επιχείρηση.

Οι επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α., εφόσον βέβαια λειτουργούν στο πλαίσιο που καθορίζει ο Δημοκρατικός Προγραμματισμός, έχουν τη δυνατότητα⁶⁶:

- Να αξιοποιούν τους τοπικούς φυσικούς και οικονομικούς πόρους των κατοίκων μιας περιοχής.
- Να αξιοποιούν τη σύγχρονη τεχνολογία με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας.

⁶⁴ Coffey S., Polese M., *Local Development, Conceptual Bases and Policy Implications*, Regional Studies, V 19-2, 1985.

⁶⁵ ΝΟΜΟΣ 3463/2006, *Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων*, 8 Ιουνίου 2006.

⁶⁶ Υπουργείο Εσωτερικών, *Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης Α.Ε.*, *Οι επιχειρήσεις των ΟΤΑ*, Σειρά Α40, Αθήνα, 1987.

- Να αυξάνουν την απασχόληση του ανθρώπινου δυναμικού μιας περιοχής και επομένως να το συγκρατούν στον τόπο του.
- Να αναπτύσσουν λόγω του μεγέθους και του κοινωνικού χαρακτήρα τους την οικονομία τοπικής κλίμακας.
- Να αναπτύσσονται σε χώρους που αγνοεί η ιδιωτική πρωτοβουλία.
- Να παρεμβαίνουν στο παραγωγικό κύκλωμα και να παίζουν το ρόλο καταλύτη, προσανατολίζοντας και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις στη βελτίωση της ποιότητας και τη μείωση του κόστους των παραγόμενων προϊόντων και των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Να αναπτύσσουν τη συνεταιριστική και αυτοδιαχειριστική αντίληψη των εργαζομένων.
- Να μετασχηματίζουν σταδιακά τις ανταγωνιστικές σχέσεις της οικονομίας της αγοράς, σε συναγωνιστικές σχέσεις οικονομικών μονάδων που έχουν κοινή βάση, κατευθύνσεις και επιδιώξεις.
- Να αναπτύσσουν λόγω του μεγέθους και της φύσης τους τις διαπροσωπικές σχέσεις των εργαζομένων.
- Να δημιουργούν κίνητρα ουσιαστικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των εργαζομένων και να τους βοηθούν στην απόκτηση εξειδίκευσης.
- Να αξιοποιούν το πλεόνασμά τους σε παραγωγικές αλλά και κοινωνικές επενδύσεις.
- Να προβάλουν καθημερινά νέα πρότυπα κατανάλωσης, ενισχύοντας την κοινωνική σχέση με την ιδιωτική κατανάλωση, και να προωθούν κοινωνικές και πολιτιστικές αξίες.

3.2.1. ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ / ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Οι δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις είναι επιχειρήσεις, το υποκείμενο των οποίων είναι οι αποτελούντες Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που κατέχουν πλήρως ή κατά πλειοψηφία το μετοχικό κεφάλαιο. Πρόκειται για επιχείρηση, αφού για τη σύστασή της εισφέρονται και οργανώνονται παραγωγικά μέσα, όπως η εργασία, το κεφάλαιο, τα δικαιώματα ή άλλα αγαθά από φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που φέρουν τον κίνδυνο της επιχειρηματικής δράσης. Η δημοτική και κοινοτική επιχείρηση είναι έννοια οικονομική, συνδεδεμένη με την ικανοποίηση ανθρωπίνων αναγκών και επιδιώκει οικονομικό αποτέλεσμα, το οποίο συνίσταται στην παραγωγή και διάθεση αγαθών ή υπηρεσιών. Τα αναγκαία περιουσιακά στοιχεία για την ίδρυση και λειτουργία της εισφέρονται από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δηλαδή από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα οποία της προσδίδουν ένα δημόσιο χαρακτήρα.

Οι δημοτικές επιχειρήσεις αποτελούν τις κλασσικές επιχειρήσεις του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, με διάφορες δραστηριότητες και ποικίλες νομικές μορφές, αλλά στη

μεγάλη τους πλειοψηφία λειτουργούν ως αμιγείς ή διαδημοτικές / διακοινοτικές επιχειρήσεις και ανήκουν μόνο σε πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α.

Οι δημοτικές επιχειρήσεις κάθε μορφής παράγουν προϊόντα, εκτελούν έργα και παρέχουν υπηρεσίες στους δημότες, καλύπτοντας βασικές κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες με επιχειρηματικά κριτήρια επηρεάζοντας θετικά τη λειτουργία των ανάλογων ιδιωτικών επιχειρήσεων αναφορικά με τις τιμολογιακές τους πολιτικές και την ποιότητα των προϊόντων και υπηρεσιών τους.

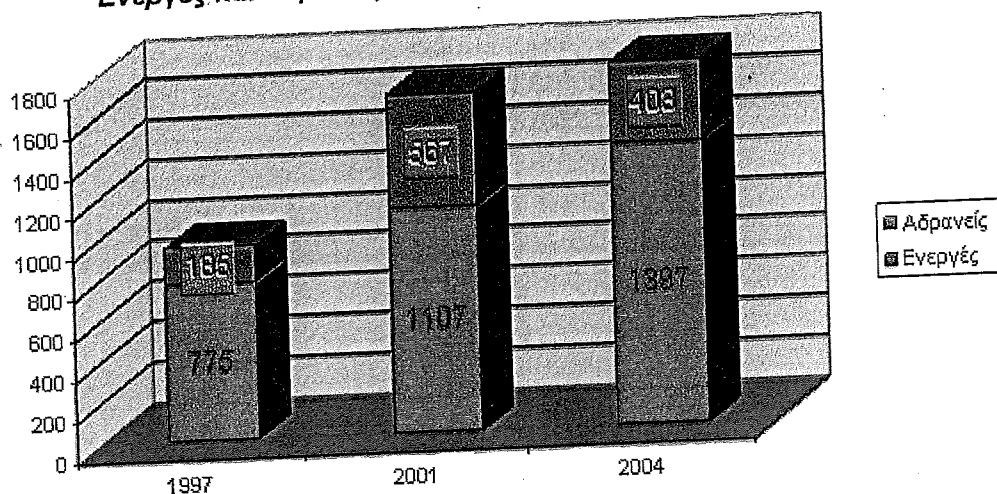
Σύμφωνα με το σύστημα ταξινόμησης που εφαρμόστηκε για τις δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις, αυτές ταξινομούνται στις παρακάτω οικονομικές δραστηριότητες: αγροτική παραγωγή, ορυχεία – λατομεία, ενέργεια, βιομηχανία, κατασκευές, μεταφορές, εμπόριο, δημοτικές αγορές – βιοτεχνικά πάρκα, τουρισμός, επικοινωνία / διαφήμιση, αθλητισμός, κοινωνική παρέμβαση, περιβάλλον⁶⁷.

Η εκμετάλλευση των τοπικών πόρων με τη μορφή των επιχειρήσεων και η παροχή υπηρεσιών στους πολίτες συντέλεσαν τόσο στην ανάδειξη του φυσικού τοπικού πλούτου, όσο και στην αποτελεσματική εκπλήρωση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με την ποιοτική αναβάθμιση των υπηρεσιών προς τους πολίτες της.

Στην Ελλάδα υπάρχουν 1.800 δημοτικές επιχειρήσεις⁶⁸ με ετήσιο τζίρο 500 εκ ευρώ περίπου και 35.000 περίπου απασχολούμενος. Στον αριθμό των απασχολούμενων στις δημοτικές επιχειρήσεις θα πρέπει να προστεθούν και πάνω από 10.000 άτομα, αιρετοί ή όχι, που συμμετέχουν στα Διοικητικά Συμβούλια των δημοτικών επιχειρήσεων.

Μία από τις ιδιαιτερότητες αλλά και τα μεγάλα προβλήματα των ελληνικών δημοτικών επιχειρήσεων είναι το υψηλό ποσοστό των αδρανών επιχειρήσεων, όπως προκύπτει και από το παρακάτω γράφημα.

Γράφημα 1
Ενεργές και αδρανείς δημοτικές επιχειρήσεις 1997 – 2004



ΠΗΓΗ: Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2006.

⁶⁷ Σαπουνάκης Τάσος, 1984-1998 Δεκαπέντε χρόνια επιχειρηματικής δραστηριότητας της τοπικής αυτοδιοίκησης, Τετράδια αυτοδιοίκησης, Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 2, Αθήνα, 1998.

⁶⁸ Η καταμέτρηση ισχύει μέχρι το έτος 2004.

Την τελευταία τριετία επίσης ο τζίρος των δημοτικών επιχειρήσεων παρουσιάζει αύξηση 9%. Ανησυχητικό όμως είναι το φαινόμενο ότι τα συνολικά αποτελέσματα (κέρδη μείον ζημιές) είναι ζημιογόνα για το σύνολο των δημοτικών επιχειρήσεων με μία αύξηση των ζημιών την τελευταία τριετία ίση με 65%, μάλιστα, οι ζημιογόνες δημοτικές επιχειρήσεις αυξάνονται την τελευταία τριετία, από 542 το 2001 σε 663 το 2004⁶⁹.

Ο ρόλος των επιχειρήσεων έχει καταξιωθεί στην τοπική κοινωνία, η οποία έχει αποδεχτεί τις επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αποβλέποντας στον κοινωνικό ρόλο τον οποίο τάχθηκαν να υπηρετούν.

3.2.2. ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΎΔΡΕΥΣΗΣ – ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ

Οι δημοτικές επιχειρήσεις ύδρευσης – αποχέτευσης (ΔΕΥΑ), και σε ελάχιστες περιπτώσεις κοινοτικές, αποτελούν ιδιαίτερο νομικό τύπο επιχειρήσεων της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, και έχουν αναλάβει την άσκηση συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων, αποτελώντας μόνη κατηγορία με θεσμικά κατοχυρωμένο τον κοινωφελή της χαρακτήρα. Πρόκειται για επιχειρήσεις που έχουν αναλάβει σε όλα τα μεγάλα περιφερειακά αστικά κέντρα την κατασκευή και λειτουργία των αντίστοιχων δικτύων, καλύπτοντας μέσα σε είκοσι χρόνια τα κενά μιας αναποτελεσματικής κεντρικής παρέμβασης.

3.2.3. ΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Οι Αναπτυξιακές Εταιρείες, ως επιχειρήσεις των Οργανισμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, συστήνονται και λειτουργούν σύμφωνα με το άρθρο 265 του Ν. 3463/2006 που αφορά την κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, ο οποίος μεταξύ άλλων προβλέπει ότι, «οι Δήμοι μπορούν να συνιστούν δικές τους επιχειρήσεις ή να μετέχουν σε επιχειρήσεις που συνιστούν μαζί με άλλα νομικά ή φυσικά πρόσωπα ή σε επιχειρήσεις που ήδη υπάρχουν».

Η ΑΝ. ΕΤ. είναι εταιρικό σχήμα που:

1. έχει επιχειρησιακή λειτουργία και δομή Ανώνυμης Εταιρείας και έχει ως περιοχή αναφοράς τουλάχιστον ένα Νομό,
2. συμμετέχουν και συμβάλλονται οι περισσότεροι τοπικοί φορείς (Νομαρχιακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Τοπική Ένωση Δήμων, Συνεταιρισμοί, Επιμελητήρια κ.α.),
3. στοχεύει στην εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης τοπικής στρατηγικής ανάπτυξης χωρίς να υποκαθιστά τους συμβαλλομένους.

Ο ρόλος των Αναπτυξιακών Εταιρειών αναπτύχθηκε ως δυναμική διαδικασία συσσώρευσης εμπειριών και σύγκλισης των τοπικών κοινωνικοοικονομικών δεδομένων με τις τάσεις, προσανατολισμούς και απαιτήσεις του ευρύτερου περιφερειακού, εθνικού και ευρωπαϊκού περιβάλλοντος.

⁶⁹ Γκέκας Ράλλης, Μήτσου Κατερίνα, *Οι Δημοτικές Επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Αθήνα, 2006.

Έτσι οι Αναπτυξιακές Εταιρείες συνιστούν φορείς αποκεντρωμένου σχεδιασμού της ανάπτυξης, δίνοντας βαρύτητα στον ενδογενή και αυτοτροφοδοτούμενο χαρακτήρα της. Ταυτόχρονα, υποστηρίζουν τους τοπικούς φορείς και την Αυτοδιοίκηση, μέσα από ένα πρίσμα αμοιβαίων ωφελειών, στον προγραμματισμό αναπτυξιακών έργων, ενώ δημιουργούν προϋποθέσεις και συντονίζουν την ανάληψη νέων και καινοτόμων παραγωγικών πρωτοβουλιών που διευρύνουν, αναβαθμίζουν την τοπική αγορά εργασίας και διαφοροποιούν τον παραγωγικό ιστό. Ταυτόχρονα, αξιοποιούν και δημοσιοποιούν αναπτυξιακές ευκαιρίες, διερευνούν τις δυνατότητες προστασίας και αξιοποίησης των τοπικών πόρων και συνδράμουν στη βελτίωση της τεχνικής, κοινωνικής και πολιτιστικής υποδομής. Τέλος, προβάλλουν την περιοχή εμβέλειάς τους, τα φυσικά και ανθρωπογενή πλεονεκτήματά της και εν γένει συμβάλλουν στη βελτίωση των δεικτών της τοπικής ανάπτυξης.

Οι κύριοι τομείς δραστηριότητας των Αναπτυξιακών Εταιρειών είναι: οι έρευνες και μελέτες προγραμματισμού, η παροχή τεχνικής υποστήριξης στον προγραμματισμό έργων και πρωτοβουλιών των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η εκπαίδευση και κατάρτιση στελεχών οργανισμών και επιχειρήσεων, η εκπαίδευση και κατάρτιση ανέργων, η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών κυρίως στις Μ.Μ.Ε., η συγκρότηση δικτύων συνεργασίας, η συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά και Διεθνή δίκτυα συνεργασίας και ο σχεδιασμός και υλοποίηση Τοπικών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων⁷⁰.

Στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο πολλές ΑΝ. ΕΤ. έχουν ενταχθεί σε σχήματα συνεργασίας με περιφερειακή εμβέλεια με στόχο την υποστήριξη κυρίως της επιχειρηματικότητας, έτσι παρέχουν υπηρεσίες σε επίπεδο Νομού στα Κέντρα Υποδοχής Επενδύσεων και αποτελούν φορείς ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του επιχειρηματικού κόσμου στα προγράμματα που διαχειρίζονται οι ενδιάμεσοι φορείς διαχείρισης του Υπουργείου Ανάπτυξης. Παράλληλα, η συμμετοχή των Αναπτυξιακών Εταιρειών στην Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader+ αποτέλεσε το μοχλό ανάδειξης και καταξίωσής τους⁷¹.

Ως αναγκαία κρίνεται η λειτουργία των Αναπτυξιακών Εταιρειών με επιχειρηματικά κριτήρια, διασφαλίζοντας έτσι την οικονομική τους βιωσιμότητα, την ευελιξία τους σε επίπεδο οργάνωσης και λειτουργίας και την φερεγγυότητα τους. Παράλληλα, η εν γένει φυσιογνωμία της περιοχής δράσης, προδιαγράφει το πλαίσιο άσκησης και εξειδίκευσης του αναπτυξιακού ρόλου των ΑΝ.ΕΤ και τα περιθώρια περαιτέρω συνδρομής τους στη βελτίωση των δεικτών της τοπικής ανάπτυξης⁷². Στο στενό και ευρύτερο περιβάλλον των Αναπτυξιακών Εταιρειών δραστηριοποιείται πλήθος δημόσιων και ιδιωτικών φορέων που συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη (Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, Δήμοι, Δημοτικές Επιχειρήσεις, Αναπτυξιακές Εταιρείες, Επιμελητήρια, Επιχειρήσεις, Ιδιώτες Επιχειρηματίες, Μη Κερδοσκοπικοί Φορείς και Οργανισμοί). Έτσι προκύπτει σαφώς η ανάγκη για συμπληρωματικότητα ρόλων, για σύνθεση και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση, για ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων και πρωτοβουλιών. Κατά συνέπεια οι Αναπτυξιακές Εταιρείες οφείλουν να μην

⁷⁰ Αρταβάνη Μαρία-Αθήνα, *Δομές στήριξης της τοπικής αναπτυξιακής διαδικασίας, η περίπτωση των αναπτυξιακών εταιρειών*, Επιστημονικές μελέτες προς τιμήν του Καθηγητού Νικ. Κόνσολα, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2005.

⁷¹ Μπέλλης Βασίλης, *Οι αναπτυξιακές εταιρείες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως μηχανισμοί στήριξης της επιχειρηματικότητας*, Τετράδια αυτοδιοίκησης, Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 1, Αθήνα, 2001.

⁷² Τσαντάκης Μανώλης, *Ο ρόλος των αναπτυξιακών εταιρειών*, ΤΟΠΟΣ, επιθεώρηση χωρικής ανάπτυξης, σχεδιασμού και περιβάλλοντος, τόμ. 20-21, Αθήνα, 2003.

προσπεράσουν αυτήν την παράμετρο και να αναπτύσσουν διαρκώς σχέσεις συνεργασίας και επικουρικότητας.

Η νέα προγραμματική περίοδος 2007 - 2013 χαρακτηρίζεται από ικανά μέσα – προγράμματα και πόρους, από τους οποίους οι Αναπτυξιακές Εταιρείες, μπορούν να επωφεληθούν ως δικαιούχοι, αλλά και να διαχειριστούν για λογαριασμό άλλων (τρίτων) δικαιούχων. Είναι λοιπόν προφανές ότι ο έγκαιρος προγραμματισμός και η εγρήγορση εν όψει των επερχόμενων ευκαιριών, αποτελεί ουσιώδες προαπαιτούμενο του ρόλου τους και της επιτυχούς συνέχειας τους.

3.2.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Στην Ε.Ε. είναι κατοχυρωμένες 16 χιλ. δημοτικές επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών 140 δις. ευρώ και 1,1 εκατ. εργαζομένους. Ο αριθμός των δημοτικών επιχειρήσεων ποικίλει σημαντικά από χώρα σε χώρα, με έξι κράτη, εκτός από την Ελλάδα, να έχουν περισσότερες ή κοντά στις χίλιες (Γερμανία, Φιλανδία, Γαλλία, Ιταλία, Σουηδία, Πολωνία).

Από τη σύγκριση των αποτελεσμάτων των απογραφών των επιχειρήσεων της Αυτοδιοίκησης που διενεργήθηκαν από την ΠΕΤΑ Α.Ε.⁷³ το 1997, 2001 και 2004, οι επιχειρήσεις της Αυτοδιοίκησης το 2001, αυξήθηκαν κατά 74% σε σχέση με το 1997, ενώ το 2004 φαίνεται η αύξηση αυτή, σε σχέση με το 2001, να κυμαίνεται στο 14%⁷⁴.

Η λειτουργία επιχειρήσεων από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης καταλαμβάνει το σύνολο του γεωγραφικού χώρου της ελληνικής επικράτειας, σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο. Το 50% περίπου των επιχειρήσεων είναι συγκεντρωμένο σε τέσσερις περιφέρειες (Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Αττικής και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης). Οι μισές περίπου αδρανείς επιχειρήσεις είναι κατανεμημένες σε τέσσερις περιφέρειες (Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Πελοποννήσου και Ηπείρου). Η ΠΕΤΑ Α.Ε. έχει ήδη προχωρήσει σε μία καταγραφή των επιχειρήσεων που συστήθηκαν μετά το 2001 από διάφορες πηγές και αρχεία (εφημερίδα «Δημοτικός και Νομαρχιακός Τύπος») και το συμπέρασμα είναι, πως οι περιφέρειες στις οποίες εντοπίζονται οι περισσότερες νεοσύστατες επιχειρήσεις είναι η Δυτική Μακεδονία (ποσοστιαία μεταβολή σε σχέση με την έρευνα του 2001, 22,8%), η Στερεά Ελλάδα (ποσοστιαία μεταβολή σε σχέση με την έρευνα του 2001, 20,4%), η Θεσσαλία, η Δυτική Ελλάδα και η Πελοπόννησος (18,1%, 17,9%, 17,4% αντίστοιχα). Οι Νομοί με τις μεγαλύτερες μεταβολές στην αύξηση των επιχειρήσεών τους είναι: Ν. Γρεβενών (62,5%), Ν. Φλώρινας (50%), Ν. Άρτας (46,2%), Ν. Λάρισας (39,4%) , Ν. Ηλείας (38,1%), Ν. Αρκαδίας (34,8%).

⁷³ Η Πληροφόρηση – Επιμόρφωση – Τοπική Ανάπτυξη (Π.Ε.Τ.Α.) είναι ανώνυμη εταιρεία παροχής συμβουλευτικών και μελετητικών υπηρεσιών. Ιδρύθηκε το 1990 από φορείς της Αυτοδιοίκησης, ενώ σήμερα οι μέτοχοι της είναι 48 αναπτυξιακές εταιρείες και δημοτικές επιχειρήσεις από όλη την Ελλάδα, καθώς και η Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος (Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.). Έχει έδρα στην Αθήνα, με την δραστηριότητά της να εκτείνεται σε όλο τον ελλαδικό χώρο, κυρίως μέσω του δικτύου των μετόχων της, αλλά και των συνεργατών που διαθέτει στην περιφέρεια. Πελάτες της Π.Ε.Τ.Α. Α.Ε. είναι κυρίως η Αυτοδιοίκηση, η Περιφερειακή και Κεντρική Διοίκηση.

⁷⁴ Π.Ε.Τ.Α. Α.Ε., *Ενημέρωση του Μητρώου των Επιχειρήσεων της Αυτοδιοίκησης - Απογραφή των Απασχολούμενων στις Επιχειρήσεις της Αυτοδιοίκησης*, 2^η Ενδιάμεση Έκθεση, 2004.

Από τις υφιστάμενες σήμερα επιχειρήσεις το μεγαλύτερο ποσοστό, ανήκει στην κατηγορία των αμιγών επιχειρήσεων (δημοτικές, κοινοτικές, νομαρχιακές, ΔΕΥΑ κ.α.), ενώ ακολουθεί αυτή των ανωνύμων εταιρειών. Όπως προκύπτει οι αμιγείς δημοτικές/κοινοτικές επιχειρήσεις αποτελούν την επικρατέστερη νομική μορφή των επιχειρήσεων της Αυτοδιοίκησης (66% περίπου). Οι ανώνυμες εταιρείες κάθε μορφής ακολουθούν με ποσοστό 11% περίπου. Αρκετά υψηλό επίσης είναι το ποσοστό των επιχειρήσεων με τη μορφή των αστικών εταιρειών μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (7% περίπου). Καταγράφεται τέλος και μια (1) εταιρεία περιορισμένης ευθύνης (Ε.Π.Ε.), εμφανίζονται δηλαδή κατηγορίες επιχειρήσεων (ΑΜΚΕ, Ε.Π.Ε. κ.α.), των οποίων η νομική μορφή δεν προβλέπεται από τη νομοθεσία που διέπει το καθεστώς της επιχειρηματικής δραστηριότητας των ΟΤΑ. Το μεγαλύτερο ποσοστό καταλαμβάνουν οι επιχειρήσεις του πρώτου βαθμού αυτοδιοίκησης, ενώ οι επιχειρήσεις του δεύτερου βαθμού λόγω της πρόσφατης σχετικά εφαρμογής του θεσμού, καταλαμβάνουν περιορισμένο ποσοστό (2% επί του συνόλου των επιχειρήσεων).

Από τις επιχειρήσεις που απογράφηκαν το 2001, μόνο πέντε (5) επιχειρήσεις έχουν διαλυθεί και άλλες πέντε (5) βρίσκονται υπό καθεστώς εκκαθάρισης. Σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων χαρακτηρίζεται ως «ανενεργές». Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οι επιχειρήσεις εκείνες στις οποίες μετά τη σύστασή τους: α) δεν έχει οριστεί διοίκηση, ή β) δεν έχουν πραγματοποιήσει έναρξη οικονομικής δραστηριότητας, ή γ) δεν απασχολούν προσωπικό.

Το προσωπικό των επιχειρήσεων των Ο.Τ.Α., παρατηρείται ότι σε διάστημα τριών ετών (1997, 2001) σχεδόν διπλασιάστηκε (αύξηση 84%), ενώ αυξήθηκε σημαντικά η αναλογία των γυναικών (από 31% σε 41%). Η μεταβολή αυτή οφείλεται στην αύξηση του αριθμού των ενεργών επιχειρήσεων (από 775 ενεργές επιχειρήσεις το 1997 σε 1.107 το 2001), αλλά και στην επέκταση των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και υπηρεσιών στον πολιτισμό, στον αθλητισμό, στις κατασκευές και την καθαριότητα, σε κλάδους οι οποίοι απασχολούν μεγάλο αριθμό προσωπικού. Η αύξηση των επιχειρήσεων με το ανωτέρω αντικείμενο δικαιολογεί και την αύξηση απασχόλησης των γυναικών, δεδομένου ότι επαγγέλματα όπως κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι που απασχολούνται στις ειδικότητες αυτές, καταλαμβάνονται κατά κανόνα από το γυναικείο πληθυσμό.

3.3 Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΟΤΑ ΣΤΟΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ

Η θεσμική μεταρρύθμιση⁷⁵ έχει δημιουργήσει τέσσερα αλληλοσχετιζόμενα διοικητικά επίπεδα. Το κεντρικό κράτος, με επιτελικό ρόλο, που σκοπός του είναι η χάραξη των βασικών αναπτυξιακών προτεραιοτήτων. Την Περιφέρεια, που αποτελεί το σημείο σύγκλισης και συνεργασίας του κράτους και της αυτοδιοίκησης των δύο βαθμών. Τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, όργανο με αρμοδιότητα λήψης αποφάσεων και τον πρώτο βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που μέσω των συνενώσεων και τη δημιουργία των νέων Δήμων σχεδιάζει και υλοποιεί σε τοπικό επίπεδο δράσεις και έργα αναπτυξιακού χαρακτήρα.

⁷⁵ ΝΟΜΟΣ 2240/1994, ΝΟΜΟΣ 2218/1994, και Ν.2539/97.

3.3.1. Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΩΝ ΟΤΑ ΣΤΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελούν κυρίως πολιτικό θεσμό, ενώ από τη φύση τους μπορούν να υλοποιήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις αρχές της συμμετοχικής δημοκρατίας και συνάμα να αποτελέσουν το φορέα οργάνωσης της κοινωνικής συμμετοχής. Μέσα και γύρω από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης μπορεί να ενεργοποιηθούν όλοι οι πολίτες (συνελεύσεις κατοίκων, συνοικιακές επιτροπές) για να γίνουν οι πρωταγωνιστές της όλης διαδικασίας της τοπικής ανάπτυξης και οργάνωσης.

Το 1^ο και το 2^ο Κ.Π.Σ. συνέβαλαν στην εκπόνηση τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων και γενικότερα στη δημιουργία μιας αναπτυξιακής κουλτούρας στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και, σε κάποιο βαθμό, μιας τεχνογνωσίας προγραμματισμού. Επίσης, συνέβαλαν στην κατασκευή μικρών έργων τεχνικής υποδομής και κοινωνικού εξοπλισμού, τοπικού ή διαδημοτικού χαρακτήρα, στην αξιοποίηση τοπικών πλουτοπαραγωγικών πηγών, ενίοτε μέσω δημοτικών επιχειρήσεων και στην κινητοποίηση του ενδογενούς δυναμικού, κυρίως μέσω των αναπτυξιακών εταιρειών της Αυτοδιοίκησης. Στην κατάρτιση στελεχών των Ο.Τ.Α. και ειδικότερα συμβούλων τοπικής ανάπτυξης, καθώς και στη δημιουργία δομών επαγγελματικής κατάρτισης και συμβουλευτικής, στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και ιδιαίτερα κοινωνικής φροντίδας των παιδιών.

Η Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση επεδίωξε, με πολύ πιο συστηματικό τρόπο από τα προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης, να αξιοποιήσει σε όφελος του αναπτυξιακού σχεδιασμού της, τους πόρους του 3^{ου} Κ.Π.Σ. Κατά τη διάρκεια εφαρμογής των προγραμμάτων, καταγράφονται σημαντικά θετικά στοιχεία, εκτελούνται με κοινοτικούς πόρους μεγαλύτερα και πιο σύνθετα έργα, αποκτάται τεχνογνωσία σχεδιασμού, διαχείρισης, υλοποίησης, ενώ σε ορισμένους Ο.Τ.Α. η κοινοτική συνδρομή είναι ο βασικός χρηματοδότης της αναπτυξιακής προσπάθειας.

Η επικρατούσα άποψη μετά το 1981 ήταν αυτή της ανάπτυξης «από τα κάτω» και της σταδιακής στροφής προς την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του χώρου. Στο τέλος της δεκαετίας του 1990 και στις αρχές του νέου αιώνα, στο πλαίσιο της εφαρμογής του Γ' Κ.Π.Σ., επιχειρείται ο συνδυασμός των δύο αναπτυξιακών προτύπων («από τα πάνω» και «από τα κάτω» ανάπτυξη). Τα Κ.Π.Σ. ήταν αποτέλεσμα της μεταρρύθμισης των Διαρθρωτικών Ταμείων της Κοινότητας, που προωθήθηκε με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Κοινότητας. Η επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής είναι αδύνατη όταν υπάρχουν έντονες περιφερειακές ανισότητες. Στην κατεύθυνση της μείωσης των ανισοτήτων και της προώθησης της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών συμβάλλουν τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης, μέσω της πολυταμειακής, πολυτομεακής και πολυπεριφερειακής προσέγγισης του προγραμματισμού⁷⁶.

Τα διαδοχικά Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης έχουν συμβάλει τόσο «υλικά» όσο και στην ωρίμανση των περιφερειακών και τοπικών θεσμών με τη διάδοση νέων αντιλήψεων για το ρόλο της τοπικής κοινωνίας και της τοπικής ανάπτυξης και την αφομοίωση αυξημένων απαιτήσεων αποτελεσματικότητας και τεχνογνωσίας.

⁷⁶ Παπαδάκη – Γιώτη Όλ., *Ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωση και πολιτικές αλληλεγγύης*, Εκδόσεις Κριτική Α.Ε., Αθήνα, 2004.

Προς την κατεύθυνση της ενεργοποίησης των τοπικών αναπτυξιακών φορέων κινούνται και οι λεγόμενες Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, που αποτελούν διεθνικά προγράμματα, τα οποία προτείνει η Επιτροπή στα κράτη – μέλη, με δική της πρωτοβουλία, για να υποστηρίξει ενέργειες που συμβάλλουν στην επίλυση προβλημάτων με ιδιαίτερες επιπτώσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Κατά τη διαδικασία κατάρτισης και υλοποίησης των προγραμμάτων αυτών απαιτείται η ενεργός συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών αρχών και των συλλογικών φορέων δράσης.

Η Π.Ε.Τ.Α. Α.Ε. παρακολουθεί συστηματικά την πορεία εφαρμογής από την Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2000 – 2006, συγκεντρώνοντας σε τακτά διαστήματα (συνήθως ανά 3μηνο ή 6μηνο) στοιχεία από τις Διαχειριστικές Αρχές όλων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Περιφερειακά, Τομεακά, Ταμείο Συνοχής, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες).

Διανύοντας σήμερα το Γ' Κ.Π.Σ., το Κ.Π.Σ. του χρονικού διαστήματος 2000 – 2006 (2008) είναι αναγκαία η παράθεση κάποιων στοιχείων για τη μέχρι τώρα πορεία εφαρμογής του από τους Ο.Τ.Α. Συνολικά η Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση καταγράφει τις εξής χαρακτηριστικές επιδόσεις στην εφαρμογή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων⁷⁷:

Τα 13 Π.Ε.Π. είναι η κατηγορία των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2000 – 2006 που χρησιμοποιεί περισσότερο η Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση.

Μέχρι 31.12.2003, από το σύνολο 11.683 ενταγμένων έργων στο σύνολο των 11 Τομεακών Ε.Π. και των 13 Περιφερειακών Ε.Π. (δεν περιλαμβάνονται οι 4 Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και τα έργα του Ταμείου Συνοχής), οι πρωτοβάθμιοι Ο.Τ.Α. έχουν εντάξει 3.014 έργα (25,80% του συνόλου των ενταγμένων έργων στα Π.Ε.Π. και Τ.Ε.Π.)⁷⁸.

Όσον αφορά τώρα το Ταμείο Συνοχής συνολικά έχουν εντάξει μέχρι τις 31.12.2003, 89 έργα (μεταφορών και περιβάλλοντος) συνολικού προϋπολογισμού 4.377.391.337,00 €. Από αυτά τα έργα, τα 57 είναι έργα (περιβάλλοντος) Ο.Τ.Α. και ο προϋπολογισμός τους ανέρχεται σε 953.847.924,00 €.

Παράλληλα, την ίδια περίοδο τα ενταγμένα έργα πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. στις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες 2000 – 2006 ήταν 120, αντιπροσωπεύοντας μερίδιο 3,76 % στο σύνολο των ενταγμένων έργων πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. και μόλις 1% στον συνολικό προϋπολογισμό των ενταγμένων έργων πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α..

Αναλυτικότερα στην Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL, διαπιστώνουμε ότι το ποσοστό συμμετοχής των ενταγμένων έργων Ο.Τ.Α. ανέρχεται στο 70% του συνόλου των ενταγμένων έργων, ποσοστό το οποίο είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικό, δεν ισχύει όμως το ίδιο για το ποσοστό συμμετοχής στο συνολικό προϋπολογισμό των ενταγμένων έργων το οποίο ανέρχεται στο 9%. Αυτό σημαίνει πως, αν και οι Ο.Τ.Α. έχουν εντάξει πολλά έργα σε σύγκριση με τους λοιπούς δυνητικούς τελικούς δικαιούχους στη συγκεκριμένη Πρωτοβουλία, ο προϋπολογισμός των έργων αυτών είναι χαμηλός σε σύγκριση με τον προϋπολογισμό των ενταγμένων έργων των λοιπών φορέων.

Όσον αφορά δε, την Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+, το ποσοστό της συμμετοχής του προϋπολογισμού των έργων Ο.Τ.Α. στο σύνολο των ενταγμένων έργων, ξεκινάει στις 31.8.2003 με 1%, καθώς πρόκειται μόλις από 7 ενταγμένα έργα, και στις

⁷⁷ Π.Ε.Τ.Α. Α.Ε., «Πορεία εφαρμογής από την Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2000 – 2006» Γ' Κ.Π.Σ, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, Ταμείο Συνοχής, Σύνοψη ετήσιας έκθεσης 2005, Αθήνα, 2006.

⁷⁸ Οι πρωτοβάθμιοι Ο.Τ.Α. μπορούν, από τον σχεδιασμό των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2000 – 2006 να είναι τελικοί δικαιούχοι (να εντάξουν έργα) στο σύνολο των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (στα 13 Π.Ε.Π.), αλλά μόνον σε 6 από τα 11 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

31.12.2003, με 72 ενταγμένα έργα στο σύνολο των 478 επενδυτικών σχεδίων, φθάνει στο 9,2%. Αυτό είναι φυσιολογικό, καθώς η LEADER+ περιλαμβάνει κυρίως έργα ιδιωτικών επενδύσεων στον αγροτικό χώρο.

Στις 31.8.2004 η Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση είχε εντάξει 3.779 έργα, συνολικού προϋπολογισμού 2,69 δις €, στα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, σε 6 από τα 11 Τομεακά, σε 4 Κοινοτικές Πρωτοβουλίες και στο Ταμείο Συνοχής.

Σε 4 βασικές κατηγορίες έργων (Δομές Υποστήριξης Ανθρώπινου Δυναμικού, Περιβάλλον, Αστικές Αναπλάσεις, Οδοποιία) συγκεντρώνονται το 71% του συνολικού αριθμού ενταγμένων έργων των Ο.Τ.Α., τα οποία έχουν το 87% του συνολικού προϋπολογισμού των ενταγμένων έργων Ο.Τ.Α.

Η σχετικά μικρή συμμετοχή των Ο.Τ.Α. στα Ε.Π., τις Κ.Π. και το Τ.Σ. οφείλεται κυρίως στα ακόλουθα:

- Έλλειψη στελεχιακού δυναμικού ικανού να σχεδιάσει και να εκπονήσει προτάσεις.
- Αδυναμία υλοποίησης έργων υποδομής λόγω της αναγκαιότητας ύπαρξης ικανού αριθμού μελετών σε επίπεδο ωρίμανσης, αλλά και λόγω μη τεχνικής κάλυψης από το υπάρχον στελεχιακό δυναμικό.
- Αδυναμία στην συνεχή πληροφόρηση, επιμόρφωση, κατάρτιση του συνόλου του προσωπικού σε θέματα που άπτονται της λειτουργίας και των διαδικασιών των Διαρθρωτικών Προγραμμάτων.
- Έλλειψη συστηματικής υποστήριξης και συντονισμού μεταξύ των Ειδικών Υπηρεσιών Διαχείρισης των Προγραμμάτων και των φορέων των Πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. με αποτέλεσμα την δημιουργία ελλείμματος τόσο στον τομέα της πληροφόρησης, όσο και στον τομέα της υλοποίησης δράσεων.
- Οικονομική στενότητα των φορέων των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α., που αποτελεί βασικό τροχοπέδη στην ενίσχυση της προσπάθειας υλοποίησης βασικών αναγκών της τοπικής κοινωνίας.
- Αδυναμία συνεργασίας μεταξύ όμορων Δήμων και Κοινοτήτων, με σκοπό την υλοποίηση κοινών έργων και κάλυψη αναγκών σε κοινό χωρικό επίπεδο, όπως και απουσία μόνιμων μορφών διαδημοτικών επαφών με σκοπό την αποτελεσματική συνεργασία τόσο στο παρόν, όσο και στο μέλλον.
- Έλλειψη συνεργασίας, αλλά και συμμετοχής σε ικανό βαθμό, τόσο σε εκδηλώσεις ευρωπαϊκών Ο.Τ.Α., όσο και σε εκείνες της Ε.Ε. με αποτέλεσμα την μη χρησιμοποίηση πλήθους καλών πρακτικών οι οποίες απορρέουν από την μέχρι σήμερα υλοποίηση δράσεων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Υπάρχουν όμως και θετικά αποτελέσματα από την ένταξη και εφαρμογή έργων των Ο.Τ.Α. στα ανωτέρω Προγράμματα που συνοπτικά είναι τα ακόλουθα:

1. Χρηματοδοτήθηκαν σημαντικά έργα τεχνικής υποδομής των Ο.Τ.Α. (κυρίως από το Ταμείο Συνοχής), που δύσκολα θα εξασφάλιζαν χρηματοδότηση από εθνικούς ή ίδιους πόρους.
2. Εφαρμόστηκαν προγράμματα κοινωνικής πολιτικής και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού σε τοπικό επίπεδο, που χωρίς τη χρηματοδότηση της Ε.Ε. δεν θα υλοποιούντο, γιατί δεν έχουν ακόμη εξασφαλίσει στην Ελλάδα πολιτική και κοινωνική προτεραιότητα.
3. Αποκτήθηκε τεχνογνωσία προγραμματισμού και διοίκησης έργων (project management), έστω και από ένα περιορισμένο αριθμό στελεχών των Ο.Τ.Α., που αποτελεί όμως μια αξιόλογη προστιθέμενη και παραμένουσα αξία.

4. Στηρίχθηκαν και αξιοποιήθηκαν οι Αναπτυξιακές Εταιρείες (ΑΝ.ΕΤ.) της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με συνέπεια την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη εφαρμογή τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων (LEADER, ΟΠΑΑΧ, URBAN κλπ.)

Μέσα από την υλοποίηση του Γ' Κ.Π.Σ. αλλά και μελλοντικά του Δ' Κ.Π.Σ. οι Δήμοι και οι Κοινότητες της χώρας μπορούν να εκμεταλλευτούν τις εξής δυνατότητες.

- το σύγχρονο και αναπτυξιακό περιβάλλον της Ε.Ε. που σαφέστατα ευνοεί την εντατικοποίηση και αυτόνομη λειτουργία στα πλαίσια των Κ.Π.Σ.,
- το μεγάλο εύρος θεμάτων και αναγκών που αγγίζουν όλες σχεδόν τις πλευρές των τοπικών κοινωνιών, σε επίπεδο αυτόνομο αλλά και σε ότι αφορά το συνολικό αναπτυξιακό σχεδιασμό των δράσεων,
- τις δυνατότητες χρηματοδότησης των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. σε ότι έχει σχέση με την κατάρτιση στελεχών, ανανέωση του υπάρχοντος εξοπλισμού αλλά και την εκπόνηση μελετών,
- τη συμμετοχή των φορέων των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α., μέσω της Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. στις επιτροπές παρακολούθησης των Ε.Π., από το επίπεδο του σχεδιασμού μέχρι και την υλοποίηση αυτών,
- την δημιουργία Αναπτυξιακών, Δημοτικών αλλά και Διαδημοτικών επιχειρήσεων με την ταυτόχρονη πρόσληψη ικανών εξειδικευμένων στελεχών που θα μπορούν να υλοποιούν, να σχεδιάζουν και να παρακολουθούν τις δράσεις από την αρχή (επίπεδο προσκλήσεων και ωρίμανσης ενός έργου), μέχρι το τελικό στάδιο υλοποίησης.

3.3.1.1. Η ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2007 - 2013

Ο στρατηγικός στόχος της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης με κοινωνική συνοχή μπορεί να επιτευχθεί με την προώθηση μιας ανταγωνιστικής και δυναμικής οικονομίας βασιζόμενης στη γνώση, που να οδηγεί στην πλήρη απασχόληση με τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας. Οι προσανατολισμοί αυτοί αφορούν στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ταυτόχρονα, στρατηγικός στόχος για την Ελλάδα είναι η επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και συνοχής προς το μέσο ευρωπαϊκό επίπεδο.

Με τις προοπτικές αυτές, έχουν ήδη ξεκινήσει, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, οι διαδικασίες σχεδιασμού της περιόδου που θα ακολουθήσει την υλοποίηση του τρέχοντος Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης 2000-2006.

Πρόκειται στην πραγματικότητα για μια γενναία μεταρρυθμιστική προσπάθεια αλλαγής της κοινοτικής διαρθρωτικής πολιτικής, ώστε να εξυπηρετήσει νέους στόχους προτεραιότητας για τις ενισχυόμενες δράσεις.

Η στρατηγική κατεύθυνση της νέας πολιτικής συγκροτείται από τρεις συνιστώσες οι οποίες είναι:

1. η αντιμετώπιση της πρόκλησης για επανεξέταση της αλληλεγγύης στο πλαίσιο της διευρυμένης Ένωσης των 25 κρατών- μελών,
2. η υιοθέτηση νέας, πιο δυναμικής και πιο αποτελεσματικής, πολιτικής για την προώθηση της οικονομίας και κοινωνίας της γνώσης και
3. η ενίσχυση της παρουσίας της Ένωσης στο ανταγωνιστικό περιβάλλον που δημιουργεί η παγκοσμιοποιημένη οικονομία, με ισχυρούς αντίπαλους πόλους

τις Η.Π.Α., την Ιαπωνία, την Κίνα, τη συνεχώς ενισχυόμενη οικονομική δύναμη της Ρωσίας και την αναδυόμενη οικονομική οντότητα της Ινδίας⁷⁹.

Το ΕΣΠΑ (Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς) αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ε.Ε σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007 - 2013. Εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας Στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ «...εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου».

Στόχος είναι η διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της χώρας, η διατήρηση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και η αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου κοινοτικού όρου για την τόνωση της απασχόλησης, την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των πολιτών χωρίς αποκλεισμούς.

Η Ελλάδα της νέας περιόδου 2007 - 2013 στοχεύει στην ανάδειξή της σε μια εξωστρεφή χώρα με ισχυρή διεθνή παρουσία με ανταγωνιστική και παραγωγική οικονομία. Μία Ελλάδα με έμφαση στην εκπαίδευση και τους νέους, στην ποιότητα, στην τεχνολογία και την καινοτομία, στο σεβασμό του περιβάλλοντος.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού, η αναπτυξιακή προσπάθεια επικεντρώνεται εκτός των άλλων και στην αναβάθμιση του θεσμικού περιβάλλοντος, με την απλούστευση του κανονιστικού πλαισίου (μείωση της γραφειοκρατίας) και τον ουσιαστικό εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα σε όλα τα επίπεδα διοίκησης για τη μετατροπή του σε σύγχρονο και αποτελεσματικό εργαλείο σχεδιασμού και εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών. Η ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας των δημόσιων υπηρεσιών θα συμβάλει στην αύξηση της παραγωγικότητας και της ποιότητας της εργασίας, την προώθηση της επιχειρηματικότητας, την προσέλκυση επενδύσεων και τη δημιουργία απασχόλησης. Στο πλαίσιο της αναβάθμισης του θεσμικού περιβάλλοντος, κυρίαρχο ρόλο έχει η αναμόρφωση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου, καθώς και η ενσωμάτωση των κοινοτικών οδηγιών, η ενοποίηση αρμοδιοτήτων και λειτουργιών, που κατανέμονται σε πολλές υπηρεσίες ή φορείς, η αποκέντρωση κεντρικών αρμοδιοτήτων και λειτουργιών προς φορείς δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου σε συνδυασμό με την ενίσχυση του επιτελικού και ρυθμιστικού ρόλου της κεντρικής διοίκησης.

Κεντρικό στοιχείο της αναπτυξιακής στρατηγικής αποτελεί η περιφερειακή διάσταση και εξειδίκευση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων. Η στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης εστιάζει στη διαμόρφωση ευρύτερων και ανταγωνιστικότερων χωρικών ενοτήτων με την εφαρμογή προσαρμοσμένης αναπτυξιακής στρατηγικής και τη δημιουργία ενός μικρού αριθμού ανταγωνιστικών πόλων ανάπτυξης σε αυτές. Έτσι αναδεικνύονται τρεις χωρικές προτεραιότητες:

- η βιώσιμη αστική ανάπτυξη
- η ανάπτυξη της υπαίθρου
- η διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία

⁷⁹ Κόνσολας Νίκος, 2007- 2013: Η Νέα Κοινοτική Διαρθρωτική Πολιτική και η Ελλάδα, Τάσεις – Ειδική Ετήσια Έκδοση, με τη συνεργασία του περιοδικού Επιλογή, Αθήνα, Φεβρουάριος 2005.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας για την περίοδο 2007-2013 θα υλοποιηθεί μέσα από οκτώ (8) Τομεακά ΕΠ, πέντε (5) Περιφερειακά ΕΠ και δώδεκα (12) ΕΠ Εδαφικής Συνεργασίας.

Το ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης» στοχεύει στη δημιουργία μιας πολιτοκεντρικής, αποτελεσματικής, ανοιχτής και ευέλικτης διακυβέρνησης για τη μετάβαση από τη διαχείριση αρμοδιοτήτων και διαδικασιών στη διοίκηση πολιτικών, αποτελεσμάτων και υπηρεσιών.

Μερικές από τις κυριότερες παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του προγράμματος είναι η αξιολόγηση και παρακολούθηση της εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών, η απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών, ο οργανωτικός και λειτουργικός ανασχεδιασμός και η διοικητική ανασυγκρότηση, η κάλυψη των αναγκών της δημόσιας διοίκησης σε εκπαίδευση,⁸⁰ και η αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης στην πράξη.

Στη νέα προγραμματική περίοδο 2007 – 2013 η Τοπική Αυτοδιοίκηση συμμετέχει μέσα από τις παρακάτω κύριες δράσεις ανά κύριο άξονα προτεραιότητας:

Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει κυρίως στην προώθηση της επιχειρηματικότητας και τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος σε τοπικό επίπεδο μέσα από το δημοτικό πρόγραμμα υποστήριξης των επιχειρήσεων, ιδίως των Μ.Μ.Ε., που περιλαμβάνει:

- έργα τεχνικής υποδομής (ύδρευση, αποχέτευση, οδοποιία κλπ.) για τις επιχειρήσεις, ιδίως σε οργανωμένα βιοτεχνικά πάρκα,
- έργα ανάπτυξης κοινοχρήστων χώρων εμπορικών κέντρων,
- καλύτερη οργάνωση στη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων των επιχειρήσεων,
- λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση του παραεμπορίου,
- επιτάχυνση των αδειοδοτήσεων.

Επίσης, μέσα από το δημοτικό πρόγραμμα κινήτρων για την προσέλκυση επενδύσεων, που περιλαμβάνει:

- απαλλαγή ή μείωση των δημοτικών τελών (επί μια πενταετία) για τις νεοεγκαθιστάμενες επιχειρήσεις,
- προτεραιότητα στα έργα τεχνικής υποδομής τους,
- πρόγραμμα ανάδειξης και προβολής κλάδου στον οποίο εμφανίζεται συγκέντρωση επιχειρήσεων (στην περιοχή του Δήμου).

Η προώθηση της επιχειρηματικότητας μπορεί να πραγματοποιηθεί με την αξιοποίηση των δημοτικών ακινήτων για τη δημιουργία επιχειρήσεων (με ενοικίαση, σύμβαση

⁸⁰ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 – 2013*, Αθήνα, Ιανουάριος 2007.

παραχώρησης, αντιπαροχή κλπ.). Παράλληλα, ένα πρόγραμμα υποστήριξης Μ.Μ.Ε. από την Αναπτυξιακή Εταιρεία της Αυτοδιοίκησης, μπορεί να περιλαμβάνει:

- γραφείο ενημέρωσης και συμβουλευτικής υποστήριξης και ιδίως για την πρόσβαση των επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση,
- διάχυση της καινοτομίας και προβολή της επιχειρηματικότητας,
- διαχείριση ενισχύσεων προς Μ.Μ.Ε.

Βελτίωση της προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει κυρίως στη συμπλήρωση των εθνικών δικτύων μεταφορών και επικοινωνιών σε τοπικό επίπεδο και στη βελτίωση των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος σε τοπικό επίπεδο με:

- την κατασκευή τεχνικών έργων που διασυνδέουν και αξιοποιούν τα κατασκευασμένα ή σε εξέλιξη μεγάλα έργα,
- την ολοκλήρωση των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης,
- την κατασκευή ή βελτίωση των απολήξεων των δικτύων μεταφορών στα νησιά (λιμανιών κλπ.),
- τοπικά τεχνικά έργα υποστήριξης των συνδυασμένων μεταφορών,
- την σύνδεση με τα εθνικά δίκτυα Πληροφορικής και Επικοινωνιών (λειτουργική ολοκλήρωση) και την ανάπτυξη ευρυζωνικών υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης σε τοπικό επίπεδο,
- την επέκταση και αναβάθμιση των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (Κ.Ε.Π.),
- την ανάπτυξη των υποδομών κοινωνικού εξοπλισμού.

Αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος και πρόληψη κινδύνων

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει κυρίως στην προστασία του φυσικού και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος μέσω της συμμετοχής των Ο.Τ.Α. στον ορθολογικό σχεδιασμό των χρήσεων γης και στην καλύτερη οργάνωση της διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει, επίσης, στην πρόληψη των κινδύνων σε τοπικό επίπεδο με:

- την βελτίωση της διαχείρισης του νερού και των στερεών και υγρών αποβλήτων (αστικών, αγροτικών και βιομηχανικών), ιδιαίτερη έμφαση στην ενημέρωση των πολιτών και την ανακύκλωση,
- την κατασκευή έργων και λήψη μέτρων στις προστατευόμενες περιοχές,
- την αποκατάσταση και αξιοποίηση υποβαθμισμένων βιομηχανικών χώρων, ανάπλαση υποβαθμισμένων βιομηχανικών/βιοτεχνικών περιοχών,

- την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών ενέργειας και πραγματοποίηση επενδύσεων για την εξοικονόμηση ενέργειας,
- τεχνικά έργα και μέτρα πρόληψης των κινδύνων.

Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει κυρίως στην επισκευή και συντήρηση των σχολείων όλων των βαθμίδων και στην υποστήριξη των πολιτικών απασχόλησης. Επίσης, η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει αποτελεσματικά στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της με:

- την επισκευή και συντήρηση σχολείων, τη λειτουργική υποστήριξη των σχολείων και την αξιοποίηση της ευέλικτης ζώνης για τη σύνδεση του εκπαιδευτικού προγράμματος με την τοπική κοινωνική ζωή,
- τη συμμετοχή στο σχεδιασμό και την εφαρμογή, σε τοπικό επίπεδο, Εθνικής Στρατηγικής Δια Βίου Μάθησης,
- το δημοτικό πρόγραμμα υποστήριξης των πολιτικών απασχόλησης, που περιλαμβάνει:
 - ο κατασκευή και λειτουργία βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών για την υποστήριξη των εργαζόμενων γυναικών,
 - ο μέτρα ενίσχυσης των Κέντρων Προώθησης της Απασχόλησης (Κ.Π.Α.)
 - ο υποστήριξη επιχειρήσεων του κοινωνικού τομέα,
 - ο υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης των προσφύγων και μεταναστών.

Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει κυρίως στη βελτίωση της διοικητικής ικανότητας των δημοτικών υπηρεσιών και στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών με την ενίσχυση των επιτελικών λειτουργιών των Ο.Τ.Α.

Τα μέσα και τα μέτρα για την εφαρμογή των επιχειρησιακών στόχων αυτών είναι τα ακόλουθα:

- Επενδύσεις σε αναγκαίες υλικές υποδομές.
- Βελτίωση του θεσμικού πλαισίου και λήψη των απαραίτητων διοικητικών μέτρων.
- Βελτίωση της δομής των υπηρεσιών των Ο.Τ.Α.
- Λειτουργικός εκσυγχρονισμός.
- Εισαγωγή των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας.
- Βελτίωση των πολιτικών προσωπικού και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού.

- Αναβάθμιση της καταστατικής θέσης των αιρετών.

Ενίσχυση της διασυνοριακής, της διακρατικής και της διαπεριφερειακής συνεργασίας

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει στην προώθηση της διασυνοριακής και της διαπεριφερειακής συνεργασίας, κυρίως χάρις στην εμπειρία της από την Κ.Π. Interreg. Γενικότερα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει στην «προώθηση της αρμονικής και ισορροπημένης ολοκλήρωσης του εδάφους της Ένωσης, μέσω της ενίσχυσης της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων συστατικών μερών της» και στην «αντιμετώπιση επίμονων προβλημάτων ανάπτυξης σε περιφέρειες με γεωγραφικά μειονεκτήματα» (εξασφάλιση της εδαφικής συνοχής)⁸¹. Επομένως, οι Ο.Τ.Α. θα μπορέσουν να συμβάλλουν αποφασιστικά στην αντιμετώπιση των διαπεριφερειακών και των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων της χώρας μας.

3.3.2. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και για την εκπλήρωση της αποστολής τους, οι Δήμοι, οι Κοινότητες και οι Σύνδεσμοι εκπονούν επιχειρησιακά προγράμματα⁸². Το επιχειρησιακό πρόγραμμα περιέχει ένα συνεκτικό σύνολο αξόνων προτεραιότητας για δράσεις τοπικής ανάπτυξης και αποσκοπεί στην υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα καταρτίζεται από το Δημοτικό Συμβούλιο και καλύπτει το σύνολο των δράσεων τοπικής ανάπτυξης, καθώς και οργάνωσης των υπηρεσιών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ενώ συμπεριλαμβάνει όλες τις δράσεις των δημοτικών ή κοινοτικών κοινωφελών επιχειρήσεων, των δημοτικών ή κοινοτικών ανωνύμων εταιρειών, των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και των δημοτικών ή κοινοτικών ιδρυμάτων τους.

Στο επιχειρησιακό πρόγραμμα καθορίζονται οι στρατηγικοί στόχοι, οι προτεραιότητες της τοπικής ανάπτυξης, καθώς και η οργάνωση των υπηρεσιών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των επιχειρήσεών τους, με παράλληλη εξειδίκευση των δράσεων της τετραετίας για την επίτευξη των στόχων αυτών.

3.3.3. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΗΣΕΑΣ

Κρίσιμη προϋπόθεση για την επιτυχή επιτέλεση της αποστολής των Ο.Τ.Α. αποτελεί η πραγματοποίηση επενδύσεων τοπικής ανάπτυξης. Η πρώτη προσπάθεια αυτού του στόχου έγινε με το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης Ι (1989 – 1993, Ε.Α.Π.Τ.Α. – 1) και το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης ΙΙ

⁸¹ ΚΕΔΚΕ, *Οι προτάσεις της ΚΕΔΚΕ για τις κατευθύνσεις Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης 2007-2013*, έκδοση ΙΙ, Αθήνα, 2005.

⁸² ΝΟΜΟΣ 3463/2006, *Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων*, 8 Ιουνίου 2006.

(1994 – 1999, Ε.Α.Π.Τ.Α. – 2). Τα δύο αυτά προγράμματα συγχρηματοδοτήθηκαν από την Ε.Ε., εντάχθηκαν ως υποπρογράμματα στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.) και εφαρμόστηκαν με ίδια συμμετοχή των Ο.Τ.Α. της τάξης του 20%. Ακολούθησε η θεσμοθέτηση, με το Ν. 2539/97 «Ι. Καποδίστριας», του Ειδικού Προγράμματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Π.Τ.Α.), το οποίο είχε αρχικά πενταετή διάρκεια (1998 – 2002), αλλά παρατάθηκε για δύο χρόνια και έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2004⁸³.

Το Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ» αποτελεί το νέο Αναπτυξιακό Πρόγραμμα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, διάδοχος του Ειδικού Προγράμματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Π.Τ.Α.). Πρόκειται για πενταετές αναπτυξιακό πρόγραμμα, με δυνατότητα παράτασης για δύο ακόμα χρόνια. Το Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ» έχει προϋπολογισμό τουλάχιστον 3,5 δις ευρώ περίπου, τη στιγμή που ο προϋπολογισμός του Ε.Π.Τ.Α. δε ξεπερνούσε τα 1,7 δις ευρώ και άρχισε να εφαρμόζεται από την 1 Ιανουαρίου 2005.

Στόχοι του Προγράμματος είναι ο συντονισμός των επιμέρους πολιτικών για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, η ορθολογική αξιοποίηση των χρηματοδοτήσεων των ανωτέρω πολιτικών, η έγκαιρη απόδοση όλων των θεσμοθετημένων πόρων και η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των Ο.Τ.Α. Ταυτόχρονα, προωθείται η μετεξέλιξη των Ο.Τ.Α. σε πραγματικά αυτοδιοικούμενους οργανισμούς, με στόχο τη μείωση του χάσματος μεταξύ του πολίτη και της εξουσίας, ενισχύεται η ικανότητα της διοίκησης των Ο.Τ.Α. να διαχειρίζονται τοπικές υποθέσεις με διαφάνεια, νομιμότητα και σεβασμό στα δικαιώματα των πολιτών και προσδιορίζονται οι επιτελικές αρμοδιότητες των κεντρικών υπηρεσιών. Ταυτόχρονα, υποστηρίζεται η μεταφορά των αρμοδιοτήτων που αφορούν τοπικές υποθέσεις στην πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση βάσει των αρχών της αποκέντρωσης, της επικουρικότητας και της αποτελεσματικότητας, ενώ τέλος, ενισχύεται η ανάπτυξη των Ο.Τ.Α. σε ορεινές και νησιωτικές προβληματικές περιοχές.

Κύριο χαρακτηριστικό του Προγράμματος «ΘΗΣΕΑΣ» είναι ότι η χρηματοδότησή του δεν προέρχεται μονομερώς από τους θεσμοθετημένους πόρους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπως συνέβαινε με το Ε.Π.Τ.Α., αλλά συμμετέχει σε αυτή άμεσα η κεντρική διοίκηση σε ποσοστό 35%⁸⁴.

Το Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ» στηρίζει επίσης, την ωρίμανση των έργων με τη χρηματοδότηση, σε πρώτη φάση, των αναγκαίων μελετών, ενθαρρύνει τις διαδημοτικές συνεργασίες αναπτυξιακού χαρακτήρα καθώς και τις συμπράξεις μεταξύ Ο.Τ.Α. και ιδιωτικού τομέα. Παράλληλα, είναι πλέον δυνατή η παρακολούθηση όλων των έργων των Ο.Τ.Α., που χρηματοδοτούνται από Υπουργεία και Περιφέρειες, μέσω της καταγραφής τους σε ενιαία βάση δεδομένων. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η διαφάνεια και εξασφαλίζεται η συμπληρωματικότητα των πόρων των διαφόρων προγραμμάτων.

Οι πόροι του Προγράμματος «ΘΗΣΕΑΣ» θα κατανεμηθούν⁸⁵:

1. Στην τυπική κατανομή ποσοστό 45% ή 1.575 εκ. €
2. Στην κατανομή με προγραμματικά κριτήρια 35% ή 1.225 εκ. €

⁸³ Εισηγητική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Οργάνωση και λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού», Αθήνα, 2004.

⁸⁴ Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Απολογισμός έργου διετίας – Προγραμματισμός δράσεων για τους Ο.Τ.Α. πρώτου βαθμού: «Τοπική Αυτοδιοίκηση στην υπηρεσία του πολίτη, με σταθερούς πόρους και αναπτυξιακή προοπτική», Αθήνα, Μάρτιος 2004 – Φεβρουάριος 2006, 2006.

⁸⁵ ΚΕΔΚΕ, Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Οι ΟΤΑ σε αριθμούς, Αθήνα, 2004.

Η κατανομή των πόρων ανά Περιφέρεια αποτυπώνεται στους παρακάτω πίνακες (για το 45% και το 35% των πόρων αντίστοιχα):

Πίνακας 3
«ΘΗΣΕΑΣ» τυπική κατανομή ανά Περιφέρεια
(45% των πόρων)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ (%)	ΠΟΣΟ (€)
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ	7,66	120.645.000
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2,93	46.147.500
ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	9,13	143.844.750
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	7,39	116.455.500
ΗΠΕΙΡΟΥ	7,55	118.959.750
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	9,00	141.750.000
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	3,85	60.653.250
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	8,32	131.055.750
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	8,36	131.591.250
ΑΤΤΙΚΗΣ	10,00	157.500.000
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	9,90	155.956.500
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	3,89	61.236.000
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	5,10	80.246.250
ΚΡΗΤΗΣ	6,92	108.958.500
ΣΥΝΟΛΟ	100	1.575.000.000

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Εσωτερικών, Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ», 25/1/2007.

Πίνακας 4
«ΘΗΣΕΑΣ» προγραμματική κατανομή ανά Περιφέρεια
(35% των πόρων)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ (%)	ΠΟΣΟ (€)
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ	7,62	93.345.000
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2,93	35.892.500

ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	9,09	111.352.500
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	7,36	90.160.000
ΗΠΕΙΡΟΥ	7,52	92.120.000
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	8,96	109.760.000
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	3,83	46.917.500
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	8,28	101.430.000
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	8,31	101.797.500
ΑΤΤΙΚΗΣ	10,00	122.500.000
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	9,85	120.662.500
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	4,30	52.675.000
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	5,07	62.107.500
ΚΡΗΤΗΣ	6,88	84.280.000
ΣΥΝΟΛΟ	100	1.225.000.000

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Εσωτερικών, Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ», 25/1/2007.

Το Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ» συντίθεται από τα ακόλουθα Υποπρογράμματα⁸⁶:

- **Υποπρόγραμμα 1 «Οργάνωση και ανάπτυξη των υπηρεσιών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης»** για τους Ο.Τ.Α. πρώτου βαθμού:

Υποστηρικτικές δράσεις οργάνωσης και ανάπτυξης των υπηρεσιών τους, χρηματοδότηση πολιτικών συνολικής υποστήριξης τους και εκπόνηση των αναγκαίων μελετών, αντιμετώπιση ειδικών, έκτακτων και επείγουσών αναγκών, οριζόντιες πολιτικές.

- **Υποπρόγραμμα 2 «Τοπική ανάπτυξη και προστασία περιβάλλοντος»** για τους Ο.Τ.Α. πρώτου βαθμού:

Υποστηρικτικές δράσεις των Μέτρων του Υποπρογράμματος, απαλλοτριώσεις, χρηματοδότηση της μελέτης, κατασκευής, βελτίωσης και συντήρησης έργων τεχνικών υποδομών, προστασίας του περιβάλλοντος και αναβάθμισης της ποιότητας ζωής, καθώς και λοιπών επενδύσεων τοπικής ανάπτυξης, προμήθεια μηχανολογικού εξοπλισμού και οχημάτων, οριζόντιες πολιτικές.

- **Υποπρόγραμμα 3 «Κοινωνικές και πολιτιστικές υποδομές και δραστηριότητες»** για τους Ο.Τ.Α. πρώτου βαθμού:

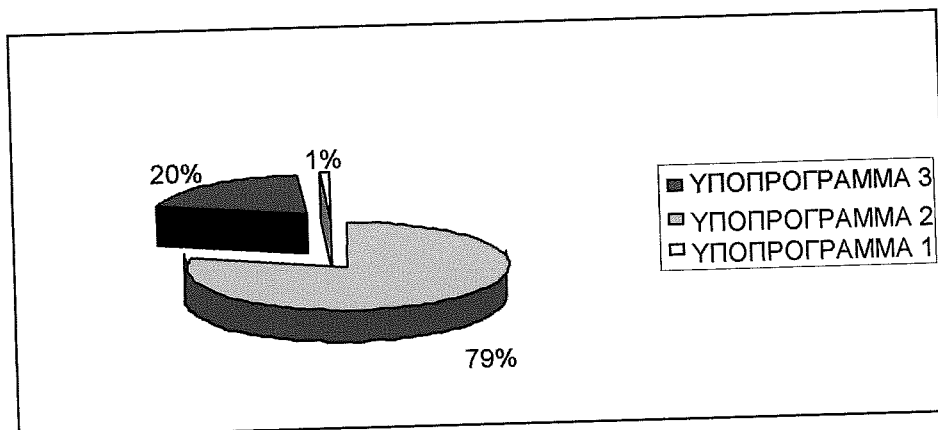
Υποστηρικτικές δράσεις των Μέτρων του Υποπρογράμματος, χρηματοδότηση απαλλοτριώσεων, μελέτης, κατασκευής, βελτίωσης και συντήρησης διοικητικών, κοινωνικών, αθλητικών και πολιτιστικών υποδομών και σχετικών προγραμμάτων, χρηματοδότηση έργων διοικητικής εξυπηρέτησης, οριζόντιες πολιτικές.

- **Υποπρόγραμμα 4 «Τεχνική στήριξη του Προγράμματος».**

⁸⁶ ΝΟΜΟΣ 3274/2004, Οργάνωση και λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού, άρθρο 7, 19 Οκτωβρίου 2004.

Όπως φαίνεται από το παρακάτω γράφημα το μεγαλύτερο μέρος των προτάσεων περιορίστηκε στο Υποπρόγραμμα 2 και 3.

Γράφημα 2
Κατανομή προγράμματος «ΘΗΣΕΑΣ» ανά Υποπρόγραμμα



ΠΗΓΗ: ΚΕΔΚΕ, 2007.

Τα κριτήρια επιλεξιμότητας για ένταξη στο Πρόγραμμα είναι:

- Η συμβολή στη λειτουργική ολοκλήρωση έργων που συγχρηματοδοτούνται από την Ε.Ε.
- Η συμβολή στην εύρυθμη και αποτελεσματικότερη λειτουργία των Ο.Τ.Α.
- Η εξασφάλιση των αναγκαίων κοινωνικών και τεχνικών υποδομών
- Η δυνατότητα ωρίμανσης των έργων
- Η προώθηση διαδημοτικών συμπράξεων και συνεργασιών
- Η προώθηση της απασχόλησης και η καταπολέμηση κάθε μορφής κοινωνικού αποκλεισμού
- Η εξοικονόμηση δημόσιων πόρων μέσω συμπράξεων με τον ιδιωτικό τομέα

Επιπλέον κριτήρια για την ένταξη έργων, μελετών και ενεργειών στο Πρόγραμμα καθορίζονται από την Κεντρική Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος «Θησέας»⁸⁷.

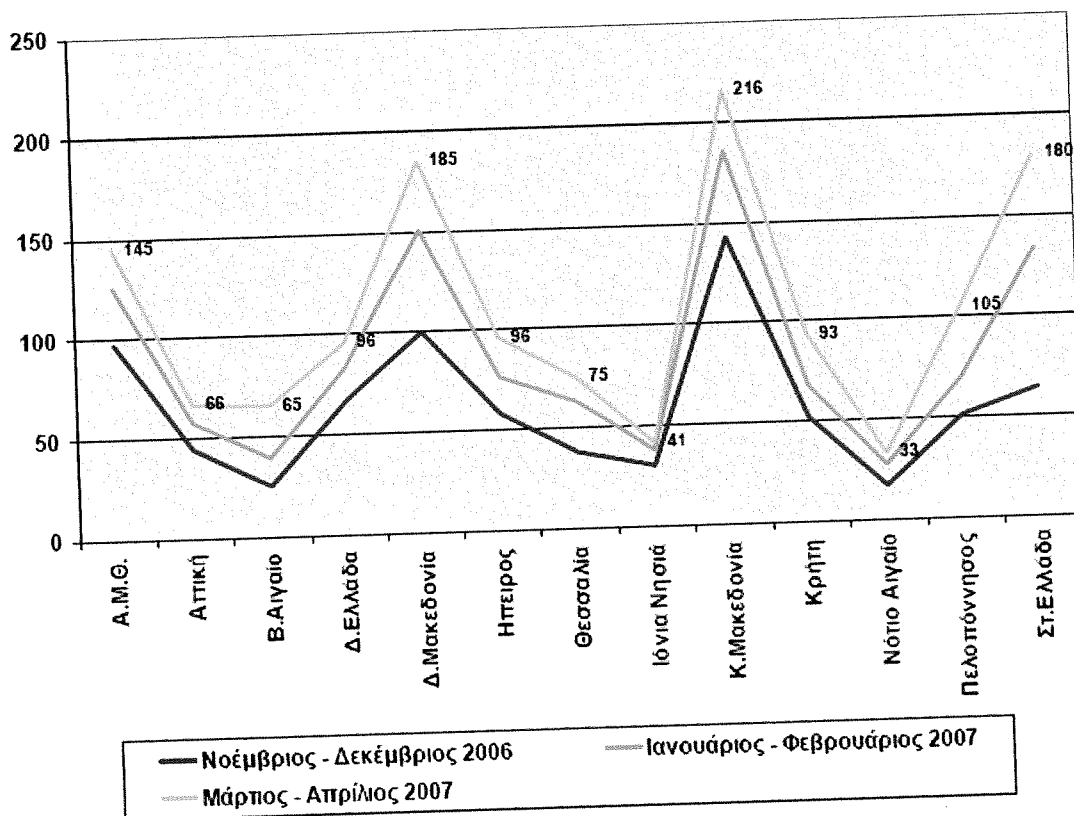
Με αποφάσεις της Κεντρικής Επιτροπής Παρακολούθησης, από τον Απρίλιο του 2005 έως το Φεβρουάριο του 2006, έχουν προενταχθεί στο Πρόγραμμα 7.141 δημοτικά και διαδημοτικά έργα της τυπικής κατανομής, προϋπολογισμού 1.309 εκ. € και 2.493 έργα προϋπολογισμού 461 εκ. € της προγραμματικής κατανομής⁸⁸.

⁸⁷ www.ypes.gr/thiseas

⁸⁸ Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Απολογισμός έργου διετίας – Προγραμματισμός δράσεων για τους Ο.Τ.Α. πρώτου βαθμού: «Τοπική Αυτοδιοίκηση στην

Μέχρι τον Απρίλιο του 2007 έχουν υλοποιηθεί 1.396 έργα του προγράμματος «ΘΗΣΕΑΣ»⁸⁹ η κατανομή, ανά περιφέρεια, των οποίων παρουσιάζεται στο παρακάτω γράφημα.

Γράφημα 3
Τα 1.396 ολοκληρωμένα έργα του προγράμματος «ΘΗΣΕΑΣ»



ΠΗΓΗ: Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Τα οφέλη του Προγράμματος «Θησέας» μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω:

- Μειώνονται οι περιφερειακές ανισότητες και ενισχύονται οι θεσμοί αποκέντρωσης.
- Προγραμματίζονται αναπτυξιακές υποδομές για όλη την Περιφέρεια μέσα από τον κατάλληλο συντονισμό έργων και δράσεων εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας.

υπηρεσία του πολίτη, με σταθερούς πόρους και αναπτυξιακή προοπτική», Αθήνα, Μάρτιος 2004 – Φεβρουάριος 2006, 2006.

⁸⁹ Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης «ΘΗΣΕΑΣ», Ενημερωτικό δελτίο, τ. 10, Αθήνα, Μάρτιος - Απρίλιος 2007.

- Εδραιώνεται μια νέα, σύγχρονη αντίληψη για ανταγωνιστική και βιώσιμη περιφερειακή ανάπτυξη.
- Αναβαθμίζεται η ποιότητα των υπηρεσιών των Ο.Τ.Α. για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.
- Εξασφαλίζονται τα συμφέροντα των πολιτών, μέσω της ορθής και αποδοτικής διαχείρισης του δημόσιου χρήματος.
- Ενισχύονται οι κοινωνικές και πολιτιστικές δράσεις, με στόχο τη διατήρηση της ιδιαιτερότητας και του πλούτου κάθε τοπικής κοινωνίας.
- Προτάσσονται η ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας, η διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, η πρόληψη και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας της χώρας στην ευρωπαϊκή οικονομία.

Παρόλα αυτά όμως, η ΚΕΔΚΕ επισημαίνει πως προτάθηκαν πολλά έργα με μικρό ύψος προϋπολογισμού, με αποτέλεσμα την περιορισμένη δυνατότητά τους να λειτουργήσουν ως μοχλός ανάπτυξης, ενώ τα μέτρα που οι προτάσεις δίνουν ιδιαίτερο βάρος είναι οι μεταφορές, οι οικισμοί και η ύδρευση. Τέλος, επισημαίνει πως διαφαίνεται μία απόκλιση ανάμεσα στη διαμόρφωση των προτάσεων και στις σύγχρονες πρωτοβουλίες τοπικής ανάπτυξης⁹⁰.

3.4 ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Δήμοι και Κοινότητες του ίδιου Νομού ή όμοροι Δήμοι και Κοινότητες σύμφωνα με τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις, με τις οποίες αναλαμβάνουν την άσκηση αρμοδιότητας για λογαριασμό τους ή την υποστήριξη της άσκησης της. Οι συμβάσεις αυτές καλούνται «συμβάσεις διαδημοτικής συνεργασίας».

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει για το πλήθος των διαδημοτικών έργων, και αυτό γιατί οι Ο.Τ.Α. της χώρας πρέπει δώσουν σημαντική βαρύτητα στις Διαδημοτικές Συνεργασίες, οι οποίες θα έχουν καθοριστικό ρόλο στον σχεδιασμό αλλά και μετέπειτα στην υλοποίηση του Δ' Κ.Π.Σ.

Μέχρι και την 28.2.2003 είχαν ενταχθεί 10 διαδημοτικά έργα συνολικού προϋπολογισμού 8,81 εκ €, έως την 31.8.2003 τα διαδημοτικά έργα ανέρχονταν σε 24 και ο προϋπολογισμός τους σε 133,23 εκ € και τέλος την 31.12.2003 τα έργα ανέρχονταν σε 50 με προϋπολογισμό 209,61 εκ €⁹¹.

Στην διάρκεια του 2003 παρατηρείται μία αυξητική πορεία των έργων διαδημοτικής συνεργασίας όμως το πλήθος των Διαδημοτικών Συνεργασιών παραμένει σχετικά πολύ μικρό σε σχέση με την συνολική αναπτυξιακή δραστηριότητα των Ο.Τ.Α.

⁹⁰ Ηλίας Μπενέκος, Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ», Σημαντική και ανησυχητική καθυστέρηση στη δημοπράτηση έργων, Επιθεώρηση Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τόμ. 111, Αθήνα, 2005.

⁹¹ www.info-peta.gr

Στις περισσότερες των περιπτώσεων η συνεργασία προκύπτει λόγω της ανάγκης υλοποίησης μιας αναπτυξιακής παρέμβασης βάσει της προκηρύξεως ενός μέτρου αλλά και της χωρικής εμβέλειας ενός έργου και όχι λόγω ενός αρχικού σχεδιασμού που έπρεπε να είχε προβλεφθεί.

Εξαίρεση αποτελεί το Ταμείο Συνοχής όπου η φύση των έργων είναι διαδημοτικού χαρακτήρα και υλοποιούνται τα έργα μέσω αναπτυξιακών διαδημοτικών επιχειρήσεων που έχουν συσταθεί.

Τα διαδημοτικά έργα και πιο γενικά η κάθε είδους διαδημοτική συνεργασία είναι αναγκαία για την σωστή υλοποίηση των έργων. Μέσω αυτών των συνεργασιών και κυρίως σε επίπεδο όμορων Δήμων, θα μπορέσουν να βοηθηθούν μικροί Δήμοι και Κοινότητες, οι οποίοι/ες στερούνται τεχνικών υπηρεσιών αλλά και μονάδων προγραμματισμού. Με αυτό τον τρόπο θα επιτύχουν να υλοποιήσουν δράσεις και αναπτυξιακές παρεμβάσεις στην περιοχή τους που στο παρελθόν το οικονομικό κόστος και η έλλειψη βασικών δομών υποστήριξης, τις καθιστούσαν απαγορευτικές.

Κατά την προετοιμασία και την υλοποίηση του Δ' Κ.Π.Σ. οι συνεργασίες μεταξύ φορέων της Αυτοδιοίκησης σε τοπικό, διασυνοριακό, διακρατικό επίπεδο θα είναι όλο και περισσότερο αναγκαίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ: ΒΑΣΙΚΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Οι ορεινές περιοχές αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του ηπειρωτικού τμήματος της Ελλάδας ενώ χαρακτηρίζουν σε μεγάλο βαθμό και το ανάγλυφο των περισσότερων νησιών της. Οι ορεινές περιοχές της χώρας αποτελούν ένα ποσοτικά και περιβαλλοντικά σημαντικό τμήμα της που καταλαμβάνει το 65% της συνολικής έκτασης της εθνικής επικράτειας, ενώ κατοικείται μόνο από το 13% του πληθυσμού, παρουσιάζοντας τη χαμηλότερη πυκνότητα πληθυσμού και τη μεγαλύτερη πυκνότητα οικισμών ανά 100 χλμ² μεταξύ όλων των περιοχών της χώρας. Στην Ε.Ε. αντίστοιχα ο ορεινός χώρος καταλαμβάνει το 28% της έκτασής της, ενώ κατοικείται από το 8,5% του ευρωπαϊκού πληθυσμού⁹². Οι ορεινές περιοχές μπορούν να ταξινομηθούν:

- Στις ορεινές περιοχές που βρίσκονται σε άμεση γειτνίαση με τις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.
- Στις συνοριακές ορεινές περιοχές.
- Στον ορεινό όγκο της Πίνδου και τις απολήξεις του στη Στερεά Ελλάδα.
- Στους ορεινούς όγκους της Πελοποννήσου.
- Στα μεμονωμένα μεγάλα βουνά (π.χ. Όλυμπος).
- Στις ορεινές χερσονήσους (Μάνη, Πήλιο, ανατ. Πελοπόννησος, Άθως).
- Στους ορεινούς όγκους των μεγάλων νησιών (Κρήτη, Εύβοια, μεσαίου μεγέθους νησιά)⁹³.

Οι ορεινές περιοχές σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης έχουν ακόμα από τη φύση τους ή αποκτούν λόγω της θέσης, της γεωμορφολογίας, και/ή των φυσικών διαθεσίμων τους, στρατηγικού χαρακτήρα γεωπολιτική σημασία, τόσο στις διεθνείς σχέσεις αλλά και στις ένοπλες συγκρούσεις όμορων κρατών.

⁹² Ζαμπέλης Χ., Γαλήρη Θ., Ο χωροταξικός σχεδιασμός ως εργαλείο διαφοροποίησης και αναβάθμισης των ορεινών περιοχών του εθνικού χώρου και δημιουργίας νέας εταιρικής σχέσης πόλης υπαίθρου, 3^ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο του Ε.Μ.Π., "Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη στις ορεινές περιοχές. Θεωρία και πράξη", Συνεδριακό κέντρο Μετσόβου, Μέτσοβο, 7 – 9 Ιουνίου 2001.

⁹³ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 – 2013, Αθήνα, Ιανουάριος 2007.

Η οδηγία (81/645/ΕΟΚ) ή (258/75) της Ε.Ε. προσδιορίζει τις ορεινές περιοχές με γνώμονα το υψόμετρο και τις κλίσεις. Θεωρεί ως ελάχιστο υψόμετρο τα 800μ., κλίσεις τουλάχιστον 20%, ή δέχεται ελάχιστο υψόμετρο 600μ. με ταυτόχρονη κλίση τουλάχιστον 16%. Δηλαδή ορεινές περιοχές χαρακτηρίζονται εκείνοι οι Δήμοι, Κοινότητες και οικισμοί που:

1. Η κτηματική τους έκταση βρίσκεται σε υψόμετρο υψηλότερο από 800μ.
2. Η κτηματική τους έκταση βρίσκεται μεταξύ 600 - 800μ. και οι κλίσεις του εδάφους είναι τουλάχιστον 16%.
3. Η κτηματική τους έκταση βρίσκεται κάτω από 600μ. και οι κλίσεις εδάφους είναι τουλάχιστον 20%.
4. Εάν ένας Δήμος, Κοινότητα ή οικισμός έχει μια από τις παραπάνω περιπτώσεις σε ποσοστό κτηματικής έκτασης τουλάχιστον 80% ή το άθροισμα των περιπτώσεων 1,2 και 3, είναι τουλάχιστον 80% επί του συνόλου της κτηματικής του έκτασης, τότε είναι δυνατόν να ενταχθεί στις ορεινές περιοχές.

Οι κυριότερες αδυναμίες ανάπτυξης των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών σε σχέση με άλλες περιοχές οφείλονται κυρίως σε συνδυασμό διαρθρωτικών προβλημάτων της τοπικής οικονομίας, γεωμορφολογικών συνθηκών, αλλά και θεσμικών οργανωτικών αδυναμιών (κυρίως σε όρους επάρκειας ανθρώπινου δυναμικού και τεχνογνωσίας, στους φορείς αναπτυξιακού προγραμματισμού, που δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο).

Τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά αποτελούν μια ενότητα παραμέτρων που επιδρά αρνητικά στην ανταγωνιστικότητα των περιοχών αυτών. Η απόσταση από τις μεγάλες αγορές, η ορεινότητα του εδάφους, τα κλιματολογικά χαρακτηριστικά, είναι ορισμένες από τις παραμέτρους που συνθέτουν την προβληματικότητα. Η απόσταση από τα αστικά κέντρα αλλά και τους φορείς παραγωγής καινοτομίας – τεχνολογίας δημιουργεί ένα επιπρόσθετο αρνητικό αναπτυξιακό παράγοντα που είναι η δυσκολία επαφής με την σύγχρονη τεχνολογία και τις νέες μεθόδους παραγωγής, και η μη ενσωμάτωση των ανωτέρω στη τοπική οικονομία.

Μεταξύ των πλεονεκτημάτων των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών συγκαταλέγονται:

- Η ύπαρξη διαθέσιμων φυσικών και συχνά αναξιοποίητων στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Η χαμηλή επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος από γεωργικές δραστηριότητες και η χαμηλή σύγκρουση «χρήσεων γης».
- Οι ευνοϊκές προϋποθέσεις για την παραγωγή μικρής κλίμακας προϊόντων ποιότητας.
- Η βελτίωση των βασικών υποδομών συνολικά στη χώρα αλλά και στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές μετά την εφαρμογή του Α' και Β' ΚΠΣ.
- Η ύπαρξη εμπειρίας (σε τμήμα τουλάχιστον των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών) από την εφαρμογή της LEADER I και LEADER II και η αποδοχή της αναπτυξιακής της φιλοσοφίας από τις τοπικές κοινωνίες των αγροτικών περιοχών.

Στη νέα προγραμματική περίοδο 2007 – 2013, η πολιτική ανάπτυξης των ορεινών περιοχών, αποτελεί τμήμα του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς 2007 – 2013. Έτσι, λοιπόν, η στρατηγική ανάπτυξης του ορεινού χώρου αποσκοπεί στην ανασυγκρότηση των δραστηριοτήτων παραγωγής και κατοίκησης, οι οποίες

παρουσιάζουν σημαντική εποχικότητα και υποχώρηση, με αποτέλεσμα πολλές ορεινές περιοχές να είναι αραιοκατοικημένες και να διακυβεύεται η οικονομική και περιβαλλοντική βιωσιμότητά τους και στην αντιμετώπιση των πιέσεων, που εμφανίζεται σε ορισμένες ορεινές περιοχές εξαιτίας της τουριστικής και οικιστικής ανάπτυξης.

Η ανάπτυξη του ορεινού χώρου θα επιδιωχθεί κατά τρόπο συνετό ώστε να μη διακυβεύεται η ευρύτερη οικολογική και πολιτιστική του σημασία, αλλά να διασφαλίζεται η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, συνδυάζοντας παραδοσιακές με σύγχρονες επιχειρηματικές δραστηριότητες σε συμβατά με το περιβάλλον και το τοπικό όριο, αλλά και με τους κανόνες της αγοράς. Στο ανωτέρω πλαίσιο, η ανάπτυξη του τουρισμού και ιδιαίτερα του τουρισμού μικρής κλίμακας, η διατήρηση της άσκησης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, η ανάδειξη της οικολογικής και κοινωνικής σημασίας των δασών και η δημιουργία/διατήρηση της μικρής βιοτεχνίας αποτελούν διακριτές ενότητες παρεμβάσεων.

Η ανασυγκρότηση αυτή μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την στήριξη στην παραγωγή επώνυμων γεωργικών προϊόντων σε μακροχρόνια προοπτική, και σε συνδυασμό με την ήπια τουριστική ανάπτυξη, οι οποίες μπορούν να αναπτύσσονται κατά μεγάλα χρονικά διαστήματα ενός ημερολογιακού έτους και μέσα από μία ελεγχόμενη οικιστική ανάπτυξη. Επομένως, είναι επιθυμητή η συγκρότηση ενός *πολυλειτουργικού προτύπου ανάπτυξης*.

Η προοπτική αυτή σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση και τις πιέσεις, που ασκούνται στο ορεινό χώρο παραπέμπει στην ανάγκη άσκησης πολιτικής, η οποία θα περιορίζει τις επιπτώσεις από:

- τις χωρίς μακροχρόνιο ορίζοντα οικονομικές και παραγωγικές δραστηριότητες οι οποίες τελικά, επιδρούν αρνητικά στους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους,
- τις πιέσεις της τουριστικής ανάπτυξης σε συγκεκριμένες περιοχές του ορεινού χώρου, όπου αυτές έχουν εγκατασταθεί (περιοχές χειμερινού τουρισμού, περιοχές με γνωστά ονόματα ως περιοχές προορισμού ενταγμένες στο κυρίαρχο τουριστικό πρότυπο της χώρας, αναδυόμενες τουριστικές περιοχές, περιοχές στις οποίες βρίσκονται σημαντικά μνημεία της φύσης και του πολιτισμού),
- τα μεγάλα έργα υποδομής και ενέργειας, που είναι στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη της χώρας όπως π.χ. η ολοκλήρωση της Εγνατίας και των κάθετων αξόνων, που οδηγούν στα σύνορα της χώρας, τα ενεργειακά δίκτυα και τα κέντρα παραγωγής ενέργειας της χώρας, αλλά και από τις επιπτώσεις των αντιστοίχων υποδομών περιφερειακή και αστικής σημασίας,
- πιέσεις της οικιστικής ανάπτυξης οι οποίες ασκούνται στο σύνολο του ορεινού χώρου αλλά εμφανίζονται με ιδιαίτερη ένταση σε συγκεκριμένες περιοχές σε στενή συνάρτηση με την προσβασιμότητα τους από τις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της χώρας.

Σημαντικό στοιχείο της ανάπτυξης του ορεινού χώρου αποτελεί η συγκρότηση λειτουργικών διασυνδέσεων με τα γειτονικά αστικά κέντρα σε μια λογική ημερησίων μετακινήσεων. Τα κέντρα αυτά μπορούν να αποτελέσουν ολοκληρωμένα σημεία υποστήριξης της αναπτυξιακής δραστηριότητας στον ορεινό χώρο⁹⁴.

Η περιφέρεια Ηπείρου έχει μεγάλο ποσοστό ορεινών εκτάσεων που καλύπτουν το 74,2% της συνολικής έκτασής της. Το μεγάλο ποσοστό ορεινότητας οφείλεται κυρίως

⁹⁴ ό.π.

στην κυριαρχία της οροσειράς της Πίνδου που αποτελεί τον βασικό παράγοντα της γεωγραφικής απομόνωσης της Περιφέρειας. Από το σύνολο των Δήμων και Κοινοτήτων που υπάρχουν στην περιφέρεια Ηπείρου το 66,6% ανήκει σε ορεινές περιοχές, ενώ το 33,4% του πληθυσμού κατοικεί στον ορεινό χώρο. Σε αυτό το ευρύτερο πλαίσιο ανήκει και ο Δήμος Μετσόβου, ένας ορεινός Δήμος, που εκτείνεται στη ζώνη ορεινών όγκων κατά μήκος του ανατολικού ορίου της Περιφέρειας του Νομού Ιωαννίνων και συνεπώς παρουσιάζει τις ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν τις ορεινές περιοχές της χώρας.

4.2 Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ

Η Ήπειρος, μια από τις πλέον περιφερειακές και απομακρυσμένες περιοχές της Ελλάδας, καταλαμβάνει το Βορειοδυτικό τμήμα της καλύπτοντας το 7% (9.203 τετρ. χλμ.) περίπου της συνολικής έκτασης της χώρας. Διαθέτει το 3,07% του συνολικού πληθυσμού της και το 2,83% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, ενώ παράγει το 2,5% του συνολικού ΑΕΠ⁹⁵. Η Περιφέρεια Ηπείρου αποτελείται από τους Νομούς:

- Άρτας με έδρα την Άρτα,
- Θεσπρωτίας με έδρα την Ηγουμενίτσα,
- Ιωαννίνων με έδρα τα Ιωάννινα,
- Πρεβέζης με έδρα την Πρέβεζα.

Η γεωγραφική και γεωπολιτική της θέση, το ανάγλυφο του εδάφους, καθώς και το ισχύον σύστημα προσβάσεων, της προσδίδει το χαρακτήρα απομόνωσης και μειονεκτικότητας. Τα μεγάλα έργα μεταφορικών υποδομών που βρίσκονται σε εξέλιξη ή έχουν δρομολογηθεί, δημιουργούν νέο αναπτυξιακό περιβάλλον, που η Ήπειρος καλείται να αξιοποιήσει και να μεταβάλλει το μειονέκτημα της γεωγραφικής της θέσης σε στρατηγικό πλεονέκτημα ανάπτυξης.

Η Ήπειρος διαθέτει εξαιρετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα όσον αφορά το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, απaráμιλλο φυσικό κάλος, πολιτιστικό και πολιτισμικό πλούτο. Παρουσιάζει μεγάλη εξειδίκευση και δυνατότητες στον τομέα της κτηνοτροφίας, μεγάλες δυνατότητες για ανάπτυξη βιολογικής καλλιέργειας και παραγωγή επώνυμων γεωργικών προϊόντων, καθώς και δυνατότητες ανάδειξης ποιοτικού και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Σύμφωνα με την 3^η Έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, οι βασικοί περιφερειακοί δείκτες για την Ήπειρο σε σχέση με την Ελλάδα, την Ευρώπη των 15 και την Ευρώπη των 25 δείχνουν ότι η θέση της Ηπείρου στον ευρωπαϊκό χώρο παραμένει αδύναμη, παρά το γεγονός ότι από το 1994 παρατηρήθηκε βελτίωση της θέσης της Περιφέρειας καθώς και ότι κατά τις προηγούμενες περιόδους πραγματοποιήθηκαν αισθητά βήματα ανάπτυξης⁹⁶.

⁹⁵ Περιφέρεια Ηπείρου, Αναθεώρηση ΠΕΠ Ηπείρου 2000 – 2006, Νοέμβριος 2006.

⁹⁶ Περιφέρεια Ηπείρου, Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου, Ιωάννινα, 2005.

Βασικός, επομένως, στόχος είναι η σημαντική επιτάχυνση της αναπτυξιακής της πορείας, γεγονός το οποίο μπορεί να επιτευχθεί, δεδομένου ότι η Ήπειρος εντάσσεται κυρίως στον στόχο «σύγκλιση», αλλά και στον στόχο «ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» της επόμενης προγραμματικής περιόδου (2007 – 2013).

Πίνακας 5
Βασικοί δείκτες Περιφέρειας Ηπείρου

			ΗΠΕΙΡΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ	ΕΕ 15	ΕΕ 25
Πληθυσμός	1000 κάτοικοι 2001		336	10.938	379.604	454.349
	Πληθυσμιακή πυκνότητα 2001(κατ/χλμ2)		36,5	83,1	117,0	114,2
Οικονομία	Αύξηση ΑΕΠ(μέση ετήσια % μεταβολή)1995-2001		5,0	3,5	2,5	2,6
	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ	2001,ΕΕ15=100	54,0	67,1	100,0	91,1
		Μέσος όρος 1999-2000-2001 ΕΕ15=100	50,6	66,3	100,0	91,0
		2001, ΕΕ25=100	59,3	73,7	109,7	100,0
	Απασχόληση κατά τομέα (% του συνόλου),2002	Γεωργία	25,8	16,1	4,0	5,4
		Βιομηχανία	21,1	22,5	28,2	28,8
		Υπηρεσίες	53,1	61,5	67,7	65,8
Αγορά εργασίας	Ποσοστό απασχόλησης (ηλικίες 15-64 ως % πληθ. ηλικίας 15-64), 2002	Σύνολο	56,1	56,7	64,2	62,8
		Γυναίκες	41,0	42,5	55,6	54,6
		Άνδρες	71,9	71,4	72,9	71,1
	Ποσοστό ανεργίας %	Σύνολο, 1992	7,4	7,8	8,9	
		Σύνολο, 2002	10,6	10,0	7,8	9,0
		Μακροχρόνια άνεργοι (% συνόλου ανέργων)	54,4	51,2	40,2	44,3
		Γυναίκες, 2002	16,9	15,2	8,8	10,0
		Νέοι, 2002	36,4	26,5	15,2	18,1
Ηλικιακή δομή	% του πληθυσμού ηλικίας: (2000)	<15	13,2	15,2	16,8	17,1
		15-64	67,2	67,6	66,9	67,2
		65+	19,6	17,3	16,3	15,7
Εκπαίδευση	Επίπεδο εκπαίδευσης ατόμων ηλικίας 25-64 (% συνόλου), 2002	χαμηλό	58,8	47,3	35,4	32,6
		μεσαίο	26,2	35,1	42,9	46,7
		υψηλό	15,0	17,6	21,8	20,6

ΠΗΓΗ: Περιφέρεια Ηπείρου, 2005.

Στην Ήπειρο, κατά την περίοδο 1986 - 2000, χρηματοδοτήθηκαν έργα κατά κύριο λόγο από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε. και από εθνική συγχρηματοδότηση. Οι πόροι που κατανεμήθηκαν μέσω ΜΟΠ, ΠΕΠ και Τομεακών Προγραμμάτων του 1^{ου} και του 2^{ου} ΚΠΣ, Ταμείου Συνοχής και Κοινοτικών Πρωτοβουλιών εκτιμώνται ότι ανέρχονται στο ποσό των 1,9 δισ €. Οι συνολικές επιπτώσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων στα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας είναι θετικές και αφορούν κυρίως τους τομείς των δημοσίων τεχνικών και κοινωνικών υποδομών (ιδιαίτερα την περίοδο 1994 - 1999) και των εισοδηματικών ενισχύσεων για τον πρωτογενή τομέα (ιδιαίτερα την περίοδο 1986 - 1994). Τα έργα των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών είναι αυτά που δημιουργούν σταδιακά τις προϋποθέσεις οικονομικής ανάπτυξης της Περιφέρειας και αξιοποίησης των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων (ιδιαίτερα ως προς την γεωγραφική της θέση) και εξασφαλίζουν ένα ικανοποιητικό επίπεδο ποιότητας ζωής που αποτελεί προϋπόθεση οικονομικής ανάπτυξης.

Για την προγραμματική περίοδο 2007 - 2013 επιδιώκεται η ολοκλήρωση των υποδομών μεταφορών (Εγνατία οδός και ανάπτυξη συνδέσεων), η οποία και θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εκπλήρωση του στόχου για ανάδειξη της Ηπείρου σε Δυτική Πύλη της Χώρας προς την Ε.Ε. και τα Βαλκάνια, θα συμβάλει στην ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας, στην βελτίωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, στη διευκόλυνση της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες που προσδιορίζουν την ποιότητα ζωής. Παράλληλα, έμφαση θα δοθεί στην ενίσχυση των τηλεπικοινωνιών με την ταυτόχρονη πρόσβαση σε ευρυζωνικές γραμμές αλλά και την ανάπτυξη ασύρματων δικτύων και ψηφιακών υπηρεσιών στις επιχειρήσεις και ιδίως σε απομακρυσμένες περιοχές.

Επίσης, θα προωθηθεί η καινοτομική ικανότητα και επιχειρηματική ανταγωνιστικότητα με την ενίσχυση της έρευνας για τη δημιουργία νέων προϊόντων, την περαιτέρω αξιοποίηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος θα προωθηθεί η δημιουργία οργανωμένων χώρων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και η ενίσχυση μηχανισμών ή κέντρων παροχής ολοκληρωμένων υπηρεσιών υποστήριξης στις ΜΜΕ.

Δεδομένου ότι το φυσικό περιβάλλον αποτελεί για την Ήπειρο ένα από τα σημαντικότερα αναπτυξιακά της πλεονεκτήματα, η Περιφέρεια θα επιδιώξει την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Έμφαση θα δοθεί και σε δράσεις ανάδειξης και συντήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς της υπαίθρου. Τέλος έμφαση θα δοθεί και στην κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων ολοκληρωμένης διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και οικοσυστημάτων - περιοχές NATURA 2000.

4.2.1. Ο ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

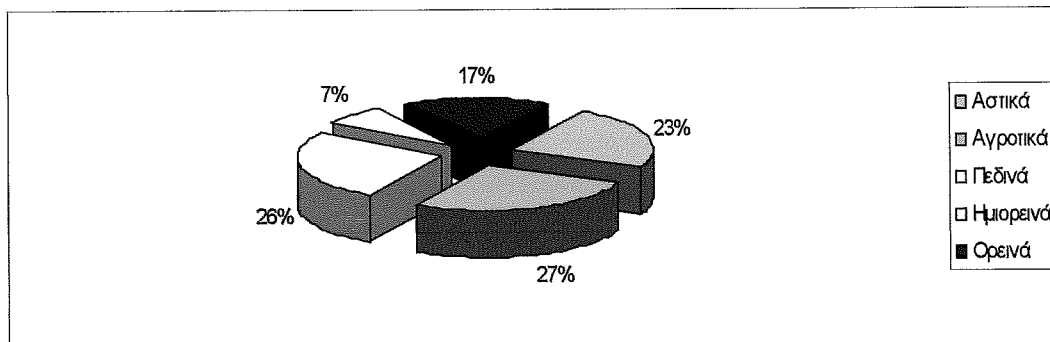
Τα Ιωάννινα, η μεγαλύτερη πόλη της Ηπείρου και πρωτεύουσα του Νομού και της Περιφέρειας, είναι κτισμένα σε υψόμετρο 470 μ. από την επιφάνεια της θάλασσας και απέχουν 436 χλμ. από την Αθήνα. Δομημένα κατά μήκος της Δυτικής όχθης της λίμνης Παμβώτιδας, είναι πασίγνωστα για την ομορφιά, την γραφικότητα και την πλούσια χλωρίδα και πανίδα τους.

Τα Ιωάννινα, σημαντικό οικονομικό και διοικητικό κέντρο της Ηπείρου, είναι μια πανέμορφη, γραφική πόλη, που συνδυάζει ιστορικές μνήμες με την πραγματικότητα μιας σύγχρονης μεγαλούπολης. Η πόλη έχει αναπτύξει ιδιαίτερα τοπικές παραδοσιακές

δραστηριότητες, όπως χειροτεχνία, αργυροχρυσοχοΐα.

Σύμφωνα με το παρακάτω γράφημα στο Ν. Ιωαννίνων 56.490 άτομα, δηλαδή το 17% του πληθυσμού του Νομού, κατοικούν σε ορεινές περιοχές, σε ορεινά δημοτικά διαμερίσματα.

Γράφημα 4
Πραγματικός πληθυσμός Ν. Ιωαννίνων ανά δημοτικά και κοινοτικά διαμερίσματα
(αστικά, αγροτικά, πεδινά, ημιορεινά και ορεινά)



ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001.

Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες της Περιφέρειας Ηπείρου χαρακτηρίζονται από την «κυριαρχία» των Ιωαννίνων, που είναι ο κύριος πόλος ανάπτυξης στην Ήπειρο, με πληθυσμό που ανέρχεται σε 170.239 κατοίκους⁹⁷. Στο Νομό Ιωαννίνων συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος του συνολικού και του αστικού πληθυσμού, καθώς και της απασχόλησης του δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

Μέσα σε αυτό το ευρύτερο χωρικό, κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον βρίσκεται και το Μέτσοβο. Το Μέτσοβο είναι κτισμένο στο μέσο σχεδόν του Πινδαϊκού τμήματος τριών Νομών (Ιωαννίνων, Τρικάλων και Γρεβενών) και συνορεύει προς Βορρά με την κοινότητα Περιβολίου και το Δήμο Γόργιανης της επαρχίας Γρεβενών του ομώνυμου Νομού, προς τα Βορειοανατολικά με την Κοινότητα Μηλιάς, προς τα Ανατολικά με το Δήμο Μαλακασίου της επαρχίας Καλαμπάκας του Νομού Τρικάλων, προς Νότια με την Κοινότητα Ασπροποτάμου της επαρχίας Καλαμπάκας και προς τα Δυτικά με τους Δήμους Εγνατίας και Ανατολικού Ζαγορίου της επαρχίας Δωδώνης του Νομού Ιωαννίνων.

Το Μέτσοβο είναι έδρα του μοναδικού Δήμου της επαρχίας Μετσόβου. Μετά την εφαρμογή του σχεδίου Καποδίστριας ο Δήμος Μετσόβου αποτελείται από το Μέτσοβο και τις πρώην Κοινότητες Ανηλίου, Ανθοχωρίου και Βοτονοσίου και έχει συνολικό πληθυσμό σύμφωνα με την απογραφή του 2001, 4.417 κατοίκους, από 4.125 σύμφωνα με την απογραφή του 1991, και έκταση 177.676 στρέμματα⁹⁸. Στον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε την κατανομή του πληθυσμού στους Δήμους και τις Κοινότητες του Ν. Ιωαννίνων, όπου διαπιστώνουμε πως ο Δήμος Μετσόβου, με πληθυσμό 4.417, καταλαμβάνει το 2,6% του πραγματικού πληθυσμού του Νομού.

⁹⁷ Πραγματικός πληθυσμός, ΕΣΥΕ, 2001.

⁹⁸ Πραγματικός πληθυσμός, ΕΣΥΕ, 1991 και 2001.

Πίνακας 6
Πραγματικός πληθυσμός Δήμων, Νομού Ιωαννίνων

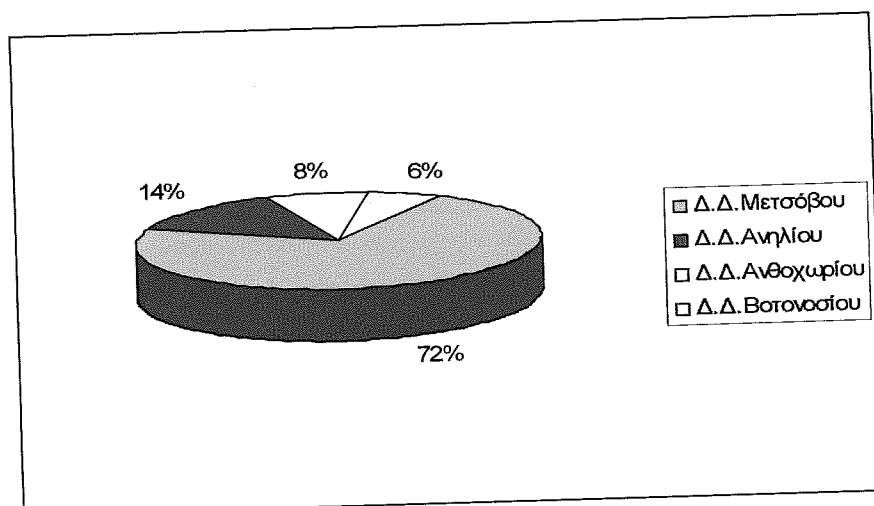
ΔΗΜΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ	70.203	41,2%
ΔΗΜΟΣ ΑΓ.ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	6.502	3,8%
ΔΗΜΟΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ	7.198	4,2%
ΔΗΜΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ	2.402.	1,4%
ΔΗΜΟΣ ΑΝΩ ΚΑΛΑΜΑ	3.070	1,8%
ΔΗΜΟΣ ΑΝΩ ΠΩΓΩΝΙΟΥ	1.663	1,0%
ΔΗΜΟΣ ΔΕΛΒΙΝΑΚΙΟΥ	2.933	1,7%
ΔΗΜΟΣ ΔΕΡΒΙΑΖΙΑΝΩΝ	3.552	2,1%
ΔΗΜΟΣ ΔΩΔΩΝΗΣ	1.790	1,1%
ΔΗΜΟΣ ΕΓΝΑΤΙΑΣ	2.800	1,6%
ΔΗΜΟΣ ΕΚΑΛΗΣ	1.977	1,2%
ΔΗΜΟΣ ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	1.525	0,9%
ΔΗΜΟΣ ΖΙΤΣΑΣ	2.200	1,3%
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΠΑΚΙΟΥ	2.324	1,4%
ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΤΑΝΟΧΩΡΙΩΝ	2.536	1,5%
ΔΗΜΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ	1.601	0,9%
ΔΗΜΟΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ	6.225	3,7%
ΔΗΜΟΣ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ	2.072	1,2%
ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	4.417	2,6%
ΔΗΜΟΣ ΜΟΛΟΣΣΩΝ	3.139	1,8%
ΔΗΜΟΣ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ	4.241	2,5%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΜΒΩΤΙΔΟΣ	9.925	5,8%
ΔΗΜΟΣ ΠΑΣΑΡΩΝΟΣ	8.452	5,0%
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	5.743	3,4%
ΔΗΜΟΣ ΠΡΑΜΑΝΤΩΝ	2.194	1,3%
ΔΗΜΟΣ ΣΕΛΛΩΝ	2.095	1,2%
ΔΗΜΟΣ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	1.228	0,7%
ΔΗΜΟΣ ΤΥΜΦΗΣ	1.493	0,9%
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΕΤΟΜΗΛΙΤΣΗΣ	304	0,2%
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΑΘΥΠΕΔΟΥ	100	0,1%
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΟΒΟΥΣΗΣ	179	0,1%

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΔΙΣΤΡΑΤΟΥ	487	0,3%
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΛΑΡΙΤΩΝ	223	0,1%
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΛΑΒΔΑΝΗΣ	222	0,1%
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΜΑΤΣΟΥΚΙΟΥ	543	0,3%
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΜΗΛΕΑΣ	618	0,4%
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΝΗΣΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	347	0,2%
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΑΠΙΓΚΟΥ	357	0,2%
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ	880	0,5%
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΙΡΑΚΟΥ	273	0,2%
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΦΟΥΡΚΑΣ	206	0,1%
ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	170.239	100%

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001.

Από τους υπόλοιπους οικισμούς της επαρχίας Μετσόβου η μεν Μηλιά παρέμεινε έδρα Κοινότητας, τα δε Αμπέλια, Ανάληψη, Μύλοι, Ξηρικό, Σιωλάδες και Χρυσοβίτσα υπήχθησαν στον Δήμο Εγνατίας. Όπως φαίνεται και από το γράφημα που ακολουθεί, το 72% του Δήμου Μετσόβου, δηλαδή 3.195 άτομα, διαμένουν στο Δημοτικό Διαμέρισμα Μετσόβου, ενώ το μικρότερο ποσοστό πληθυσμιακής συγκέντρωσης το έχει το Δ.Δ. Βοτονοσίου.

Γράφημα 5
Ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού του Δήμου Μετσόβου ανά Δημοτικό Διαμέρισμα



ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, 2001.

4.2.1.1 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ

Παραδοσιακά, η μικρή πόλη έχει αποτελέσει ένα αναπόσπαστο τμήμα της αγροτικής οικονομίας, έχοντας μια συμβιωτική σχέση με την περιβάλλουσα περιοχή της. Τα τελευταία χρόνια, οι γρήγορες αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί στην οικονομική και δημογραφική δομή των αγροτικών περιοχών της Ελλάδας έχουν οδηγήσει σε μια σημαντική εξέλιξη των μικρού και μεσαίου μεγέθους πόλεων από την άποψη της λειτουργίας τους στην αγροτική οικονομία. Περαιτέρω, είναι εμφανές ότι η κατεύθυνση εκείνη της εξέλιξης δεν είναι ίδια σε όλες τις περιοχές της χώρας. Μπορεί τώρα να υπάρξει περισσότερη λειτουργική ποικιλομορφία στις μικρού και μεσαίου μεγέθους πόλεις, η οποία είναι πιθανό να απεικονίσει την ετερογένεια της αγροτικής οικονομίας συνολικά. Στο τοπικό επίπεδο, η ανάγκη να επινοηθούν οι στρατηγικές που εξασφαλίζουν τη μελλοντική ζωτικότητα και βιωσιμότητα των μικρών πόλεων απεικονίζονται από διάφορα προγράμματα και πρωτοβουλίες. Η τοπική οικονομία θα μπορούσε επομένως να σκιαγραφηθεί ως οριακή χωρική μορφή μέσα στον ιστό της ευρύτερης οικονομικής δραστηριότητας⁹⁹.

Ο οικισμός του Μετσόβου έχει χαρακτηριστεί από την μελέτη του Χωροταξικού Σχεδίου της Ηπείρου σαν εξαρτημένο κέντρο 3^{ου} επιπέδου (εξάρτηση από τα Ιωάννινα 1^{ου} επιπέδου), ενώ από το Μέτσοβο εξαρτώνται ο οικισμός Μεγάλο Περιστέρι 4^{ου} επιπέδου και οι οικισμοί 5^{ου} επιπέδου Ανήλιο, Ανθοχώριο και Βοτονόσιο του Δήμου Μετσόβου, Μηλέα (κοινότητα Μηλέας) και Χρυσοβίτσα (Δήμος Εγνατίας)¹⁰⁰.

Από το Δήμο Μετσόβου πηγάζουν δύο μεγάλα ποτάμια της Ελλάδας, ο Μετσοβίτικος, παραπόταμος του Αράχθου και ο Αώος, ενώ από τον αυχένα της Κατάρας αρχίζει τη ροή του προς τη Θεσσαλία ο Πηνειός.

Η περιγραφείσα γεωγραφική θέση του Μετσόβου καθιστά ευχερέστατη την πρόσβαση προς τρία φημισμένα βυζαντινά και μεταβυζαντινά υπαίθρια μουσεία, αλλά παράλληλα και τρεις τόπους θρησκευτικής και πνευματικής ανάτασης, τα Μετέωρα στη Θεσσαλία (που απέχουν μόλις 75 χλμ), την Καστοριά στη Μακεδονία (που απέχει 122 χλμ) και το νησί της λίμνης των Ιωαννίνων (που απέχει 60 χλμ).

Το έδαφος είναι ιδιαίτερα ορεινό με έντονες εδαφικές εξάρσεις και πολλά δάση όπου βρίσκουν καταφύγιο πολλά είδη της πανίδας της χώρας μας. Το ορεινό της περιοχής και το κλίμα προσδιορίζουν και την απασχόληση των κατοίκων. Οι περισσότεροι ασχολούνται με την επεξεργασία του ξύλου (σκαλιστά, έπιπλα, τέμπλα, βαρέλια, κυψέλες κ.α.), την κτηνοτροφία, την υφαντική, την ξυλογλυπτική και την παραγωγή τυροκομικών προϊόντων, τον τουρισμό, όπου τα τελευταία χρόνια υπάρχει ραγδαία εξέλιξη, και σε μικρότερο βαθμό με τη γεωργία.

Παρά το ορεινό του έδαφος, αλλά μάλλον χάρις σε αυτό, το Μέτσοβο μπορεί να αναδειχτεί σε ομφαλό της τουριστικής ανάπτυξης της Πίνδου, διαθέτοντας ξενοδοχειακή υποδομή 600 κλινών και ενοικιαζόμενα δωμάτια 100 κλινών.

⁹⁹ Courtney Paul and Errington Andrew, *The Role of Small Towns in the Local Economy and Some Implications for Development Policy*, Local Economy, Vol. 15, No. 4, 2000.

¹⁰⁰ Οργανωτική ΑΕ - Σύμβουλοι Επιχειρήσεων, *Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Προβολής Περιφέρειας Ηπείρου - Α' Φάση: Συλλογή και αξιολόγηση υφιστάμενων στοιχείων του συνολικού τουριστικού προϊόντος της περιοχής*, Ιωάννινα, 2003.

Μετά την αποπεράτωση δε της Εγνατίας οδού ο χρόνος προσπέλασης από μεν την πύλη της Δυτικής Ελλάδας, την Ηγουμενίτσα, θα περιοριστεί σε 1 ώρα και 15' από δε την πρωτεύουσα της Μακεδονίας, τη Θεσσαλονίκη σε 2 ώρες και 15'.

Στην περιοχή του Μετσόβου, βρίσκονται δύο Χιονοδρομικά Κέντρα, το Καρακόλι και ο Προφήτης Ηλίας, τα οποία ήδη λειτουργούν, και ένα Κέντρο, στο Ανήλιο Μετσόβου, το οποίο είναι υπό κατασκευή. Τα τρία αυτά Κέντρα βρίσκονται σε μικρή απόσταση από την πόλη του Μετσόβου που κυμαίνεται από 1 έως και 4 χλμ.

Η περιοχή του Μετσόβου είναι διάσπαρτη με παλιά μοναστήρια και πανέμορφες ορθόδοξες εκκλησίες, ενώ το ίδιο το Μέτσοβο είναι ένα σημαντικό πολιτιστικό κέντρο με την πινακοθήκη Αβέρωφ, η οποία ανήκει στο Ίδρυμα Ευάγγελου Αβέρωφ - Τοσίτσα και θεμελιώθηκε το 1985, που έχει σε μόνιμη έκθεση έργα των σημαντικότερων Ελλήνων καλλιτεχνών του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα (Γύζη, Λύτρα, Βολανάκη, Ιακωβίδη, Παρθένη, Μαλέα, Μόραλη κλπ.). Βασικός κορμός της συλλογής είναι τα 200 έργα που συνέλεξε ο Ευάγγελος Αβέρωφ - Τοσίτσας, τα οποία και δώρισε στο ομώνυμο Ίδρυμα, μαζί με το τριώροφο κτίριο της Πινακοθήκης. Παράλληλα, ο επισκέπτης μπορεί να επισκεφθεί το αρχοντικό του βαρώνου Μιχαήλ Τοσίτσα, το οποίο εκτός από τα εκθέματα με λαογραφικό χαρακτήρα έχει να παρουσιάσει και πολλά έργα τέχνης, καθώς και αντικείμενα με αρχαιολογική αξία.

Στο Μέτσοβο η λαϊκή τέχνη βρίσκεται σε πολύ μεγάλη ανάπτυξη και αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές ασχολίες των κατοίκων. Από τα διάφορα είδη της λαϊκής τέχνης μεγαλύτερη ανάπτυξη έχουν η ξυλογλυπτική και η υφαντουργική. Άξια ιδιαίτερης αναφοράς είναι και η ποιμενική ξυλογλυπτική, που είναι κυρίως τέχνη των βοσκών, οι οποίοι γεμίζουν τις ώρες της αναγκαστικής τους μοναξιάς σκαλίζοντας μικροαντικείμενα. Το Μέτσοβο έχει πολύ μεγάλη και παλιά παράδοση στην υφαντουργία. Αντιπροσωπευτικά είδη της υφαντουργικής του Μετσόβου είναι τα περίφημα κελίμια, τα μαξιλάρια, τα στρωσίδια, τα μπαχαροσκοούτια, τα χαλιά, τα ντιβανοσκεπάσματα, οι στενόμακροι διάδρομοι, οι φλοκάτες και άλλες ποικιλίες ειδών και σχεδίων εξαιρετικής τέχνης. Επίσης και η χρυσοκεντητική συνεχίζεται με μεγάλη επιτυχία στο Μέτσοβο, ιδίως απ' τους χρυσοραφτάδες, που κατασκευάζουν τις θαυμάσιες Μετσοβίτικες στολές, καθώς και τις διάφορες εθνικές για τους χορευτικούς ομίλους της χώρας.

Εκτός από τη λαϊκή τέχνη το Μέτσοβο φημίζεται και για τα υπέροχα τυροκομικά του προϊόντα. Μεγάλη ώθηση στην παραγωγή τυροκομικών προϊόντων έδωσε η δημιουργία του τυροκομείου του Ιδρύματος Τοσίτσα, που έγινε το 1958. Στο Τυροκομείο του Ιδρύματος Τοσίτσα παρασκευάζονται τυριά ειδικού τύπου, που δεν γίνονται σε άλλα μέρη της Ελλάδας. Τα είδη των τυριών αυτών είναι: Μετσοβόνε (καπνιστό), Μετσοβέλλα, Γραβιέρα, Παρμεζάνα και το Μετσοβίσιο (τύπου γαλλικού σέβρ) από ολόπαχο γίδινο γάλα.

Στο Μέτσοβο ο επισκέπτης μπορεί να ζητήσει το περίφημο κρασί «Κατώγι», που παράγεται από γαλλικά κλήματα της περιοχής Μπορντώ, τα οποία φυτρώνουν στις περιοχές «Γινιέτσι» και «Μποϊάνου» του Μετσόβου. Η οινοποίηση, η ωρίμανση, και η εμφιάλωσή του γίνονται στο νεόδμητο ειδικό οινοποιείο, που αποτελεί αποκλειστική ιδιοκτησία του Ευάγγελου Αβέρωφ - Τοσίτσα.

Ο Δήμος ως μονάδα αυτοδιοίκησης δε μπορεί παρά να είναι ο συλλογικός εκφραστής των συμφερόντων μιας τοπικής κοινωνίας και οφείλει να οραματιστεί πριν και πάνω από όλα ένα μοντέλο ανάπτυξης που σέβεται το περιβάλλον, κοιτά στα μάτια την ιστορική διαδρομή, αναδεικνύει την πολιτιστική κληρονομιά. Παράλληλα, μπορεί εμπνεύσει την τοπική κοινωνία στην προοπτική ανάληψης συγκεκριμένων δράσεων και δεσμεύσεων,

να εμπνεύσει την τοπική κοινωνία στη φιλοσοφία και στην αντίληψη πως τίποτα δεν είναι δεδομένο και πως αυτό που σήμερα φαίνεται έρημο ή κοινωνικά και οικονομικά απαξιωμένο με τη συνειδητή και κοινή δράση, είναι δυνατόν να αποκτήσει μια άλλη μορφή¹⁰¹.

Ο Δήμος Μετσόβου προσφέρει ένα ικανοποιητικό επίπεδο κοινωνικών υποδομών, καθώς διαθέτει 2 παιδικούς σταθμούς, 2 κλειστά γυμναστήρια, 1 κολυμβητήριο, 4 γήπεδα ποδοσφαίρου, 6 γήπεδα μπάσκετ, 1 δημοτικό χώρο στάθμευσης και 9 σχολικές μονάδες με 40 αίθουσες, που εξυπηρετούν 463 μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Στο Δήμο Μετσόβου δραστηριοποιούνται 4 δημοτικές επιχειρήσεις, το Πνευματικό Κέντρο Δήμου Μετσόβου, η Αναπτυξιακή εταιρεία Ανθοχωρίου Δ. Μετσόβου, η Δημοτική Επιχείρηση Δ. Μετσόβου και Αναπτυξιακή Επιχείρηση Δ. Μετσόβου, επίσης δραστηριοποιούνται στο Δήμο και 6 νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, το Δημοτικό αθλητικό κέντρο Μετσόβου, το ΚΑΠΗ, ο παιδικός σταθμός Δ. Μετσόβου, το Πνευματικό Πολιτιστικό Κέντρο Δ.Δ. Βοτονοσίου Δ. Μετσόβου, η Δημοτική βιβλιοθήκη Δήμου Μετσόβου και το Πνευματικό Κέντρο Δ.Δ. Ανθοχωρίου.

Τα συνολικά έσοδα του Δήμου σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης για το έτος 2001 είναι 3.185.772,56 €, ενώ τα συνολικά έξοδα ανήλθαν στα 3.112.633,90 €¹⁰².

Στο Δήμο Μετσόβου κατά την προγραμματική περίοδο 2000 – 2006 εφαρμόζεται το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου, το οποίο χρηματοδοτείται από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Ηπείρου. Παράλληλα, μέσα από το ΠΕΠ Ηπείρου¹⁰³ δίδεται η δυνατότητα στο Δήμο Μετσόβου να προωθήσει ενέργειες υποστήριξης της ανάπτυξης ολοκληρωμένης μορφής οικονομικών δραστηριοτήτων, κυρίως με την κατασκευή μικρών δημόσιων έργων που αναδεικνύουν μικροπεριοχές, όπως μικρά εγχειοβελτιωτικά έργα, έργα προστασίας του οικοσυστήματος, υποδομές στο γεωργικό τομέα, έργα βελτίωσης του οδικού δικτύου, την σύνδεση των τουριστικών και αγροτικών περιοχών με το εθνικό δίκτυο και τους αυτοκινητοδρόμους, την βελτίωση του διαδημοτικού και τοπικού οδικού δικτύου κ.λπ. Ταυτόχρονα, έχει την ευκαιρία να συμβάλλει στην βελτίωση του επιπέδου των υπηρεσιών της δημόσιας εκπαίδευσης και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών πρόνοιας στο Δήμο, στην βελτίωση των περιβαλλοντικών υποδομών, στην προστασία των εσωτερικών οικοσυστημάτων και στην αναβάθμιση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού των περιοχών του Δήμου Μετσόβου.

¹⁰¹ Αποστολόπουλος Π. Δημ., *Ο ρόλος της αυτοδιοίκησης στην ανάπτυξη ορεινών μειονεκτικών περιοχών*, Τετράδια αυτοδιοίκησης, Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 1, Αθήνα, 2002.

¹⁰² www.ypes.gr

¹⁰³ Άξονας 4: Αειφόρος ανάπτυξη της Υπαιθρου και Άξονας 5: Υποστήριξη και Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού (Μέτρο 4.3: Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις – Προβολή τοπικών προϊόντων, Μέτρο 4.6: Μικρά δημόσια έργα χρηματοδοτούμενα από το ΕΓΤΠΕ στις περιοχές ΟΠΑΑΧ, Μέτρο 4.7: Ιδιωτικά έργα που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ στις περιοχές ΟΠΑΑΧ, Μέτρο 4.8: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης περιοχών στην ύπαιθρο με συγχρηματοδοτούμενες και συνεκτικές δράσεις που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ, Μέτρο 4.10: Υποδομές μεταφορών στην ύπαιθρο, Μέτρο 4.11: Ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών πρόνοιας - εκπαίδευσης στην ύπαιθρο, Μέτρο 4.12: Ανάδειξη φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, Μέτρο 4.13: Ολοκληρωμένες Δράσεις Αγροτικής Ανάπτυξης – ΕΚΤ, Μέτρο 5.2: Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Μέτρο 5.3: Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης.

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο Δήμο Μετσόβου, τα προβλήματα των τουριστών κατά τη διαμονή τους στο Μέτσοβο κατηγοριοποιούνται στα παρακάτω (σε σύνολο 119 επισκεπτών)¹⁰⁴:

Πίνακας 7
Κυριότερα προβλήματα κατά τη διάρκεια διαμονής στο Δ. Μετσόβου

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Χώροι στάθμευσης	46	38,7
Καθαριότητα	44	37,0
Μεγάλος αριθμός επισκεπτών	12	10,1
Θόρυβος, μόλυνση	7	5,9
Αρνητική συμπεριφορά ατόμων παροχής υπηρεσιών τουρισμού	7	5,9
Ξενοδοχειακές κλίνες	3	2,5
Αρνητική συμπεριφορά κατοίκων	0	0,0

ΠΗΓΗ: Soutsas Kon. et al, 2005.

Η περιοχή του Μετσόβου αν και είναι ένα αρκετά ανεπτυγμένο θέρετρο, παραμένει μια περιοχή που δεν έχει ακόμη αλλοιωθεί και όπου είναι εύκολο να βρει κανείς γαλήνη και ηρεμία.

¹⁰⁴ Soutsas Konstantinos, Tsantopoulos Georgios, Arabatzis Garyfallos, Christopoulou Olga, *Tourist development of mountainous regions: The case of Metsovo*, Discussion paper series, University of Thessaly, 2005.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ Δ. ΜΕΤΣΟΒΟΥ

Στη συνέχεια ακολουθεί το κεφάλαιο της μεθοδολογίας, απαραίτητο τμήμα κάθε έρευνας και συνεπώς και αυτής της διπλωματικής εργασίας, στο οποίο παρουσιάζονται το δείγμα, τα μέσα και η διαδικασία συλλογής του ερευνητικού υλικού το οποίο στη συνέχεια θα υποστεί στατιστική επεξεργασία με τη χρήση του προγράμματος EXCEL, οι μεταβλητές, ανεξάρτητες και εξαρτημένες, οι πειραματικές συνθήκες και τέλος, τα αποτελέσματα της εν λόγω έρευνας.

5.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το **δείγμα** της παρούσας μελέτης αποτελούν 33 φορείς του Δήμου Μετσόβου, από τους οποίους οι 29 ήταν ατομικές επιχειρήσεις, σε ποσοστό δηλαδή περίπου 88%, ενώ οι 3 ήταν ΝΠΔΔ και ο δήμαρχος, σε ποσοστό δηλαδή περίπου 12% του συνόλου των συμμετεχόντων. Πιο συγκεκριμένα, στον πίνακα 8 που ακολουθεί, παρουσιάζεται με κάθε λεπτομέρεια το δείγμα του παρόντος πονήματος.

Πίνακας 8
Λεπτομερής Παρουσίαση Δείγματος Έρευνας

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ-ΑΡ. ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΗΜΕΡΑ (μόνιμο προσωπικό)	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΠΗΓΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ
ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου	16		Τζαφέας Κωνσταντίνος (Δήμαρχος)
Αφοί Θ. Τσουλιάη ΟΕ	Ομόρρυθμη Εταιρεία	5	1965	Τσουλιάης Απόστολος (Ιδιοκτήτης)
"Sergio" Cafe	Ατομική Επιχείρηση	3	2007	Σταχούλης Απόστολος (Ιδιοκτήτης)
Χιονοδρομικά	Ανώνυμη	6	2005	Νάκας Στέργιος

Κέντρα Μετσόβου ΑΕ	Εταιρεία			(Υπεύθυνος Χιονοδρομικού Κέντρου & Διευθυντής Εταιρείας)
Παλαμάς Γεώργιος	Ατομική Επιχείρηση	5	1997	Παλαμάς Γεώργιος (Ιδιοκτήτης)
Νάκας Θεόδωρος	Ατομική Επιχείρηση	2	1982	Νάκας Θεόδωρος (Ιδιοκτήτης)
Αναπτυξιακή Επιχείρηση Δήμου Μετσόβου Παιδικός Σταθμός	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου	–	1993	–
Αναπτυξιακή Επιχείρηση Δήμου Μετσόβου	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου	–	1993	–
Δημοτικό Αθλητικό Κέντρο Δήμου Μετσόβου	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου	3 (Υπεύθυνος, καθαρίστρια, συντηρητής)	1994	Μέτσιος Γεώργιος (Υπεύθυνος Αθλητικού Κέντρου)
Καλοφύρης Γεώργιος	Ατομική Επιχείρηση	–	1997	Καλοφύρης Γεώργιος (Ιδιοκτήτης)
Τουριστικό Περίπτερο «Προφήτης Ηλίας»	Ατομική Επιχείρηση	10	1993	Τσίμπας Ηλίας (Ιδιοκτήτης)
Τσουρέκας Χαράλαμπος	Ατομική Επιχείρηση	–	2002	Τσουρέκας Χαράλαμπος (Ιδιοκτήτης)
Νάκας Δημήτριος	Ατομική Επιχείρηση	–	1980	Νάκας Δημήτριος (Ιδιοκτήτης)
Fun Park Café	Ατομική Επιχείρηση	–	2006	Νάκας Φίλιππος (Ιδιοκτήτης)
Γοδέβενος Γεώργιος	Ατομική Επιχείρηση	-	2005	Γοδέβενος Γεώργιος (Ιδιοκτήτης)
Τέσιος Δημήτριος	Ατομική Επιχείρηση	-	2006	Τέσιος Δημήτριος (Ιδιοκτήτης)
ΚΡΥΠΤΗ Music Bar	Ατομική Επιχείρηση		2000	–

Τσίγας Κωνσταντίνος	Ατομική Επιχείρηση	-	1987	Τσίγας Κωνσταντίνος (Ιδιοκτήτης)
Σιούτας Βασίλειος	Ατομική Επιχείρηση	3	1978	Σιούτας Βασίλειος (Ιδιοκτήτης)
ACROPOLIS HOTEL	Ατομική Επιχείρηση	4	1990	Κιούρας Δημήτριος (Ιδιοκτήτης)
APOLON HOTEL	Ανώνυμη Εταιρεία	12	1986	Μπούμπας Γεώργιος (Ιδιοκτήτης)
ASTERI HOTEL	Ατομική Επιχείρηση	6	1995	-
ATHENS HOTEL	Ατομική Επιχείρηση	4	1980	Μπιτούνη Παρασκευή (Ιδιοκτήτης)
BIYUNIS HOTEL	Ανώνυμη Εταιρεία	10	1985	-
KASSAROS HOTEL	Ατομική Επιχείρηση	5	1985	Κασσάρος Στέργιος (Ιδιοκτήτης)
ΕΓΝΑΤΙΑ HOTEL	Ανώνυμη Εταιρεία	12	1975	-
FILOXENIA HOTEL	Ατομική Επιχείρηση	4	1997	Παπαποστόλου Ιωάννης (Ιδιοκτήτης)
FLOCAS HOTEL	Ατομική Επιχείρηση	4	1990	-
MARI HOTEL	Ανώνυμη Εταιρεία	6	1987	Δάλλας Δημήτριος (Ιδιοκτήτης)
OLYMPIC HOTEL	Ομόρρυθμη Εταιρεία	6	2003	Ζούβγιας Κωνσταντίνος (Ιδιοκτήτης)
ADONIS HOTEL	Ανώνυμη Εταιρεία	4	1995	-
VICTORIA HOTEL	Ανώνυμη Εταιρεία	10	1985	Βαδεβούλης Κωνσταντίνος (Ιδιοκτήτης)
ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ HOTEL	Ανώνυμη Εταιρεία	6	2004	-

Η συμμετοχή στην παρούσα έρευνα δεν ήταν υποχρεωτική (προαιρετική), αφού στον κάθε εν δυνάμει συμμετέχοντα δινόταν η οδηγία να μην συμμετάσχει στην έρευνα, μη

συμπληρώνοντας το ερωτηματολόγιο που του δινόταν, αν για οποιοδήποτε λόγο δεν το επιθυμούσε. Τα γενικά στοιχεία που καλούνταν να συμπληρώσουν οι συμμετέχοντες στα δοθέντα ερωτηματολόγια αποτελούσαν πολύ γενικές πληροφορίες απαραίτητες για την έρευνα (επωνυμία, νομική μορφή, αριθμός απασχολούμενων, έτος ίδρυσης¹⁰⁵). Οι απόψεις των συμμετεχόντων εκπροσώπων των επιχειρήσεων, των ΝΠΔΔ και του Δημάρχου στις απαντήσεις τους ήταν εμπιστευτικές.

Το μέσο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων ήταν δύο αυτοσχέδια ερωτηματολόγια¹⁰⁶, ένα για τις επιχειρήσεις και τα ΝΠΔΔ, και ένα για το Δήμαρχο του Δήμου Μετσόβου, τα οποία κατασκευάστηκαν από την εκπονήτρια – μεταπτυχιακή φοιτήτρια της παρούσας διπλωματικής εργασίας – σε συνεργασία με τον υπεύθυνο επιβλέποντά της, κ. Μανώλη Χριστοφάκη, Λέκτορα του Παντείου Πανεπιστημίου.

Τα εν λόγω ερωτηματολόγια, που χορηγήθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας, αποτελούνταν από δεκαεπτά (επιχειρήσεων και ΝΠΔΔ) και δεκαοκτώ (Δημάρχου) σελίδες αντίστοιχα. Στο ερωτηματολόγιο που απευθυνόταν στο Δήμαρχο, στην πρώτη σελίδα αναγραφόταν ο τίτλος της διπλωματικής εργασίας καθώς και το όνομα της υπεύθυνης εκπόνησής της, η δεύτερη περιείχε ορισμένες πληροφορίες που αφορούσαν στο θέμα και στο σκοπό της έρευνας καθώς και κάποιες οδηγίες απαραίτητες για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου· στην τρίτη σελίδα υπήρχαν κάποια γενικά στοιχεία απαραίτητα για την διεκπεραίωση της έρευνας. Από την τέταρτη έως και την έβδομη σελίδα υπήρχαν δύο ανοιχτές και δύο κλειστές ερωτήσεις σχετικά με το στόχο και τις προτεραιότητες του Δήμου Μετσόβου στις οποίες καλείτο ο Δήμαρχος να απαντήσει, συνοδευόμενες από οδηγίες για τη συμπλήρωσή τους.

Από την όγδοη έως και την δωδέκατη σελίδα, οι ερωτήσεις, τέσσερις ανοιχτές και τρεις κλειστές, αφορούσαν τα προγράμματα και τις δράσεις στα οποία έχει συμμετάσχει ο Δήμος Μετσόβου για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης. Από τη δέκατη τρίτη έως και την δέκατη πέμπτη σελίδα, οι ερωτήσεις αφορούσαν τη συνεργασία του Δήμου με διάφορους φορείς και οργανώσεις της τοπικής κοινωνίας. Στην επόμενη σελίδα (δέκατη έκτη) ζητούνται ορισμένα στοιχειώδη οικονομικά στοιχεία για τους πόρους του Δήμου Μετσόβου. Στην προτελευταία σελίδα του ερωτηματολογίου (δέκατη έβδομη) υπάρχει μία ερώτηση που αφορά στην επιρροή που ασκούν, στο επίπεδο λήψης αποφάσεων, οι διάφοροι φορείς και οργανώσεις της τοπικής κοινωνίας, ενώ η τελευταία (δέκατη όγδοη) εμπεριέχει μια γενικού περιεχομένου ερώτηση που καλεί τον εκάστοτε συμμετέχοντα στην έρευνα (στην περίπτωση της συγκεκριμένης έρευνας το Δήμαρχο) να παραθέσει οποιεσδήποτε επιπρόσθετες πληροφορίες που κατά τη γνώμη του θα φανούν χρήσιμες στη διεκπεραίωσή της.

Στο ερωτηματολόγιο που απευθυνόταν στις επιχειρήσεις και σε ΝΠΔΔ, στην πρώτη σελίδα αναγραφόταν ο τίτλος της διπλωματικής εργασίας καθώς και το όνομα της υπεύθυνης εκπόνησής της, η δεύτερη περιείχε ορισμένες πληροφορίες που αφορούσαν στο θέμα και στο σκοπό της έρευνας καθώς και κάποιες οδηγίες απαραίτητες για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου· στην τρίτη σελίδα υπήρχαν κάποια γενικά στοιχεία απαραίτητα για την διεκπεραίωση της έρευνας. Από την τέταρτη έως και την έκτη σελίδα υπήρχαν μία ανοιχτή και δύο κλειστές ερωτήσεις σχετικά με το στόχο και τις προτεραιότητες των επιχειρήσεων και των ΝΠΔΔ, στις οποίες καλούνται οι εκπρόσωποι να απαντήσουν.

¹⁰⁵ Βλ. Παράρτημα 2 και 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹⁰⁶ Βλ. Παράρτημα 2 και 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

Από την έβδομη έως και την δέκατη σελίδα οι ερωτήσεις, τέσσερις ανοιχτές και μία κλειστή, αφορούσαν τα προγράμματα και τις δράσεις στα οποία έχουν συμμετάσχει οι συγκεκριμένοι φορείς. Από την ενδέκατη έως και την δέκατη τέταρτη σελίδα οι ερωτήσεις αφορούσαν στη συνεργασία των φορέων επιχειρηματικής δραστηριότητας με διάφορους κρατικούς, αυτοδιοικητικούς και ιδιωτικούς φορείς και οργανώσεις της τοπικής κοινωνίας. Στην επόμενη σελίδα, δέκατη πέμπτη ζητούνται ορισμένα στοιχειώδη οικονομικά στοιχεία για τους πόρους των εν λόγω φορέων, ενώ στις δύο τελευταίες σελίδες του ερωτηματολογίου (δέκατη έκτη και δέκατη έβδομη) υπάρχουν δύο ερωτήσεις που αφορούν στις κύριες πηγές ενημέρωσης των φορέων για τις δράσεις και τις δραστηριότητες του Δήμου Μετσόβου.

Τα ερωτηματολόγια, τα οποία απεστάλησαν ταχυδρομικώς και επιδόθηκαν προσωπικά στους φορείς από τον κ. Νάκα Στέργιο, χορηγήθηκαν σε τακτά χρονικά διαστήματα κατά τη διάρκεια των μηνών Μαΐου – Ιουνίου του έτους 2007 στην περιοχή του Δήμου Μετσόβου. Οι εκπρόσωποι των φορέων συμπλήρωναν τα χορηγηθέντα ερωτηματολόγια μέσα στην έδρα των δραστηριοτήτων τους. Όπως έχει προαναφερθεί, η συμμετοχή και συμπλήρωση του ερωτηματολογίου ήταν απολύτως εθελοντική και μη υποχρεωτική, καθώς οι εκπρόσωποι είχαν το δικαίωμα να μη συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο αφού πρώτα ενημέρωναν τον διεξάγοντα την έρευνα για κάτι τέτοιο. Μπορούσαν, επίσης, αν έκριναν σωστό να μην το συμπληρώσουν στο σύνολό του ή ακόμα και να δηλώσουν μη συμμετοχή αν έκριναν κατά τη συμπλήρωσή του ότι δεν θέλουν να εμπλακούν στην εν λόγω έρευνα. Στην περίπτωση, βέβαια, που το ερωτηματολόγιο επιστρεφόταν στον διεξάγοντα την έρευνα ασυμπλήρωτο ο τελευταίος το έδινε σε άλλο εκπρόσωπο που επιθυμούσε να το συμπληρώσει, έτσι ώστε να αποκλειστεί σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ποσοστό το να μην χάνονται ερευνητικά δεδομένα από τη μείωση των δοθέντων απαντήσεων. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί πως πολλοί εκπρόσωποι σημαντικών φορέων της περιοχής του Δήμου Μετσόβου δεν επιθυμούσαν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο.

5.2 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΝΠΙΔ

Στα υποκεφάλαια που ακολουθούν θα γίνει παράθεση των απαντήσεων των εκπροσώπων κάθε συμμετέχουσας επιχείρησης και ΝΠΔΔ, σε κάθε ανοιχτή ή κλειστή ερώτηση του χορηγηθέντος ερωτηματολογίου¹⁰⁷.

5.2.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Στον πίνακα 9 που ακολουθεί παρουσιάζονται λεπτομερώς ο αριθμός των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα, η επωνυμία τους καθώς και η κύρια δραστηριότητά τους, ενώ στον πίνακα 10 καταγράφονται τα ΝΠΔΔ¹⁰⁸.

¹⁰⁷ Βλ. Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

Πίνακας 9
Επιχειρήσεις Δήμου Μετσόβου που συμμετείχαν στην έρευνα

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
Αφοί Θ. Τσουλιάη ΟΕ	Παραγωγή γλυκών, καφετέρια
"Sergio" Cafe	Παροχή υπηρεσιών στο χώρο εστίασης
Χιονοδρομικά Κέντρα Μετσόβου ΑΕ	Παροχή υπηρεσιών χιονοδρομικού τουρισμού
Παλαμάς Γεώργιος	Λογιστικό γραφείο
Νάκας Θεόδωρος	• Εμπόριο εφημερίδων • Ψιλικών • Παιχνιδιών • Αναλώσιμων υλικών • Ειδών βιβλιοχαρτοπωλείου
Καλοφύρης Γεώργιος	Στεγνοκαθαριστήριο
Τουριστικό Περίπτερο «Προφήτης Ηλίας»	• Παροχή υπηρεσιών στο χώρο εστίασης • Διοργάνωση εκδηλώσεων
Τσουρέκας Χαράλαμπος	Εμπόριο, service H/Y
Νάκας Δημήτριος	Είδη αθλητικού ρουχισμού
Fun Park Café	Παιδότοπος
Γοδέβενος Γεώργιος	Εμπόριο ηλεκτρολογικών
Τέσις Δημήτριος	Παροχή μηχανολογικών υπηρεσιών
ΚΡΥΠΤΗ Music Bar	Παροχή υπηρεσιών στο χώρο εστίασης
Τσίγας Κωνσταντίνος	Δικηγορικό γραφείο
Σιούτας Βασίλειος	Εμπόριο τυροκομικών προϊόντων
ACROPOLIS HOTEL	Παροχή τουριστικών υπηρεσιών
APOLON HOTEL	Παροχή τουριστικών υπηρεσιών
ASTERI HOTEL	Παροχή τουριστικών υπηρεσιών
ATHENS HOTEL	Παροχή τουριστικών υπηρεσιών
BIYUNIS HOTEL	Παροχή τουριστικών υπηρεσιών
KASSAROS HOTE	Παροχή τουριστικών υπηρεσιών
ΕΓΝΑΤΙΑ HOTEL	Παροχή τουριστικών υπηρεσιών
FILOXENIA HOTEL	Παροχή τουριστικών υπηρεσιών
FLOCAS HOTEL	Παροχή τουριστικών υπηρεσιών
MARI HOTEL	Παροχή τουριστικών υπηρεσιών
OLYMPIC HOTEL	Παροχή τουριστικών υπηρεσιών
ADONIS HOTEL	Παροχή τουριστικών υπηρεσιών
VICTORIA HOTEL	Παροχή τουριστικών υπηρεσιών
ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ HOTEL	Παροχή τουριστικών υπηρεσιών
ΣΥΝΟΛΟ	33

¹⁰⁸ Βλ. Ερώτηση Β.1, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

Πίνακας 10
ΝΠΔΔ Δήμου Μετσόβου που συμμετείχαν στην έρευνα

ΝΠΔΔ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
Αναπτυξιακή Επιχείρηση Δήμου Μετσόβου Βρεφικός Σταθμός	Βρεφικός σταθμός
Αναπτυξιακή Επιχείρηση Δήμου Μετσόβου	• Κοινωνική, τουριστική και οικονομική ανάπτυξη Δήμου Μετσόβου • Τεχνική και επιστημονική υποστήριξη στο συντονισμό και υλοποίηση προγραμμάτων • Προγραμματισμός και υλοποίηση αναπτυξιακών έργων υποδομής • Διοργάνωση επιμορφωτικών δραστηριοτήτων
Δημοτικό Αθλητικό Κέντρο Δήμου Μετσόβου	• Άθληση δημοτών • Ανάπτυξη αθλητικού τουρισμού • Προβολή Μετσόβου
ΣΥΝΟΛΟ	3

5.2.2 ΤΟΜΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΜΕΤΣΟΒΟΥ

Σε αυτή την υποπαράγραφο θα παρατεθούν με τη μορφή πίνακα τα αποτελέσματα που προέκυψαν αναφορικά με τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φορείς στο Δήμο Μετσόβου (επιχειρήσεις και ΝΠΔΔ)¹⁰⁹. Πιο συγκεκριμένα, στον πίνακα 11, που ακολουθεί, τη μερίδα του λέοντος φέρει το πρόβλημα της κυκλοφορίας - στάθμευσης με ποσοστό 24% επί του συνόλου των αναφερθέντων στην έρευνα προβλημάτων. Έπειτα, κατά φθίνουσα ιεραρχία έρχονται τα προβλήματα του πολεοδομικού σχεδιασμού (12%), των πολιτιστικών - ψυχαγωγικών εκδηλώσεων (10%), των προγραμμάτων άθλησης (7%), της ύδρευσης - αποχέτευσης και των υπηρεσιών πρασίνου (6%), των τεχνικών έργων και της νεολαίας (5%), της καθαριότητας, της τοπικής επιχειρηματικότητας και της ενημέρωσης του πολίτη (4%), των υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής, της σωστής οικονομικής διαχείρισης, και των θεμάτων των μεταναστών (3%), της αστυνόμευσης (2%), της εξυπηρέτησης των πολιτών από τις υπηρεσίες, της τρίτης ηλικίας και της ανεργίας (1%), ενώ μη αναφερθέν παρουσιάζεται το πρόβλημα της εκπαίδευσης-σχολικής στέγης.

¹⁰⁹ Βλ. Ερώτηση Β.2, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

Πίνακας 11
Τα μεγαλύτερα προβλήματα των φορέων στο Δήμο Μετσόβου

ΤΟΜΕΙΣ ΜΕ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΣΧΕΤΙΚΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ
Καθαριότητα	5	4%
Ύδρευση-αποχέτευση	8	6%
Υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής	4	3%
Πολιτιστικές – ψυχαγωγικές εκδηλώσεις	13	10%
Προγράμματα άθλησης	9	7%
Εξυπηρέτηση των πολιτών από τις υπηρεσίες	1	1%
Τεχνικά έργα (δρόμοι , πεζοδρόμια, κ.λπ.)	6	5%
Εκπαίδευση, σχολική στέγη	0	0%
Σωστή οικονομική διαχείριση	4	3%
Κυκλοφορία, στάθμευση	31	24%
Υπηρεσίες πρασίνου	8	6%
Νεολαία	7	5%
Τοπική Επιχειρηματικότητα	5	4%
Αστυνόμευση	2	2%
Τρίτη ηλικία	1	1%
Ενημέρωση του πολίτη	5	4%
Πολεοδομικός σχεδιασμός	16	12%
Θέματα μεταναστών	4	3%
Ανεργία	1	1%
ΣΥΝΟΛΟ	130	100%

5.2.3 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ

Σε αυτή την υποπαράγραφο θα παρουσιαστούν οι απόψεις των φορέων επιχειρηματικής δραστηριότητας σχετικά με το ποιες θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες του Δήμου Μετσόβου¹¹⁰. Είναι ευκολονόητο ότι η εκάστοτε κατηγορία, εμφανιζόμενη στις γραμμές του πίνακα 12 που έπεται, η οποία συνοδεύεται στη δεύτερη στήλη από το **μικρότερο αριθμό** θα κατατάσσεται ακολούθως όλο και πιο ψηλά στις προτιμήσεις των συμμετεχόντων επιχειρήσεων και ΝΠΔΔ. Ο εν λόγω αριθμός προκύπτει από το άθροισμα των αριθμητικών τιμών των κατατάξεων προτεραιότητας που έδωσαν οι συμμετέχοντες στην έρευνα φορείς, μετά την οδηγία που τους δόθηκε να ιεραρχήσουν τις υπάρχουσες κατηγορίες ξεκινώντας από τον αριθμό 1 για να δηλώσουν την πρώτη τους προτεραιότητα. Περνώντας τώρα στα δεδομένα, παρατηρούμε ότι η εξυπηρέτηση των πολιτών από τις υπηρεσίες, η εκπαίδευση - σχολική στέγη και η σωστή οικονομική διαχείριση αποτελούν τις πρώτες προτεραιότητες που θεωρούν πως ο Δήμος Μετσόβου οφείλει να αναλάβει. Στον αντίποδα βρίσκεται η τοπική επιχειρηματικότητα, τα τεχνικά έργα και η ενημέρωση του πολίτη.

Πίνακας 12
Αναπτυξιακές προτεραιότητες Δήμου Μετσόβου

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ	ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ
Καθαριότητα	37
Υδρευση-αποχέτευση	36
Υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής	18
Πολιτιστικές – ψυχαγωγικές εκδηλώσεις	24
Προγράμματα άθλησης	21
Εξυπηρέτηση των πολιτών από τις υπηρεσίες	4
Τεχνικά έργα (δρόμοι , πεζοδρόμια, κ.λπ.)	43
Εκπαίδευση, σχολική στέγη	5
Σωστή οικονομική διαχείριση	7
Κυκλοφορία, στάθμευση	37
Υπηρεσίες πρασίνου	22
Νεολαία	33
Τοπική Επιχειρηματικότητα	49
Αστυνόμευση	0
Τρίτη ηλικία	0
Ενημέρωση του πολίτη	42
Πολεοδομικός σχεδιασμός	21
Θέματα μεταναστών	0
Ανεργία	15

¹¹⁰ Βλ. Ερώτηση Β.3, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

5.2.4 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Σε αυτή την υποπαράγραφο θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα που προέκυψαν αναφορικά με τη συμμετοχή των επιχειρήσεων και των ΝΠΔΔ σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα¹¹¹. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας οι επιχειρήσεις και τα ΝΠΔΔ δεν συμμετέχουν σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα με ποσοστό 53%, ενώ συμμετέχουν κατά 47% με κυρίαρχο Πρόγραμμα, το Πρόγραμμα *Δικτυωθείτε*, το οποίο χρηματοδοτείται από το Τομεακό Πρόγραμμα τους Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών «Κοινωνία της Πληροφορίας».

5.2.5 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΣΕ ΕΘΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Σε αυτή την υποπαράγραφο θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα που προέκυψαν αναφορικά με τη συμμετοχή των επιχειρήσεων και των ΝΠΔΔ σε Εθνικά Προγράμματα¹¹². Σε αντίθεση με τη σχετικά μεγάλη συμμετοχή στα Ευρωπαϊκά Προγράμματα, η συμμετοχή των φορέων στα Εθνικά Προγράμματα είναι πολύ μικρή (10%).

5.2.6 ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΟΜΕΣ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΜΕΤΣΟΒΟΥ

Σε αυτή την υποπαράγραφο θα παρουσιαστούν οι απόψεις των φορέων σχετικά με τις δράσεις προώθησης της τοπικής ανάπτυξης που τους αφορούν, αλλά και τις δομές μέσα από τις οποίες προωθήθηκαν (υπηρεσίες Δήμου, ΝΠΔΔ, δημοτικές επιχειρήσεις κ.λπ.)¹¹³. Οι απαντήσεις σε αυτή την ανοιχτή ερώτηση, όπως ήταν και αναμενόμενο, ποικίλουν. Στην εν λόγω ερώτηση απάντησαν σχετικά λίγοι φορείς, πέντε (5) σε σύνολο τριάντα δύο (32). Σχετικά ικανοποιητικά, για την ατομική επιχείρηση ΚΡΥΠΤΗ Music Bar, κρίνονται τα αποτελέσματα της δράσης «δημοτικός χώρος στάθμευσης», αρκετά ικανοποιητικά κρίνεται η δράση «χιονοδρομικά κέντρα», ενώ πάρα πολύ ικανοποιητικά κρίνονται οι δράσεις «διαμόρφωση και φωτισμός πάρκων» και «τεχνικά έργα». Για την επιχείρηση Χιονοδρομικά Κέντρα Α.Ε. αρκετά ικανοποιητικά κρίνεται η δράση «Κέντρο Βορείων Αθλημάτων». Ταυτόχρονα, για την ατομική επιχείρηση του Τσουρέκα Χαράλαμπου οι δράσεις «χιονοδρομικά κέντρα» και «κολυμβητήριο» κρίνονται λίγο ικανοποιητικές. Τέλος, για την ατομική επιχείρηση του Παλαμά Γεωργίου η δράση «βοήθεια στο σπίτι» κρίνεται πολύ ικανοποιητική, ενώ ο εκπρόσωπος της αναπτυξιακής επιχείρησης του Δήμου Μετσόβου κρίνει αρκετά ικανοποιητικές τη δράση «τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης».

¹¹¹ Βλ. Ερώτηση Γ.1, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

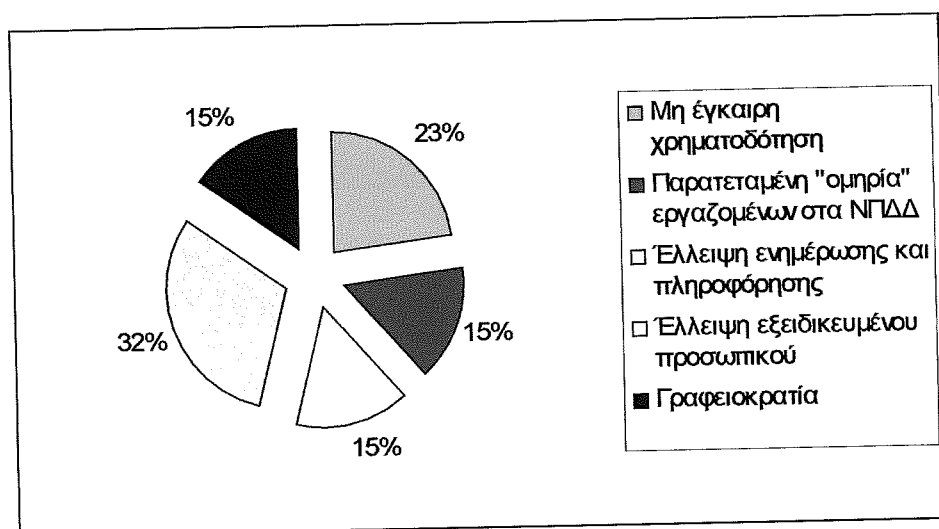
¹¹² Βλ. Ερώτηση Γ.2, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹¹³ Βλ. Ερώτηση Γ.3, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

5.2.7 ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Σε αυτή την υποπαράγραφο θα παρουσιαστούν οι απόψεις των φορέων σχετικά με τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος Μετσόβου κατά τη διαδικασία υλοποίησης των Εθνικών και Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων¹¹⁴. Στην εν λόγω ανοιχτή ερώτηση απάντησαν σχετικά λίγοι φορείς, οχτώ (8) σε σύνολο τριάντα δύο (32). Μετά από ομαδοποίηση των προβλημάτων που αναφέρθηκαν, όπως φαίνεται και από το παρακάτω γράφημα 6, το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο Δήμος Μετσόβου κατά τη διαδικασία υλοποίησης των προγραμμάτων είναι η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού ακολουθούν, με φθίνουσα ιεραρχία, η μη έγκαιρη χρηματοδότηση, η έλλειψη ενημέρωσης, η γραφειοκρατία και η παρατεταμένη «ομηρία» των εργαζομένων στα ΝΠΔΔ.

Γράφημα 6
Κυριότερα προβλήματα Δ. Μετσόβου κατά τη διαδικασία υλοποίησης των προγραμμάτων σύμφωνα με τους φορείς



5.2.8 ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ, ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ, ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

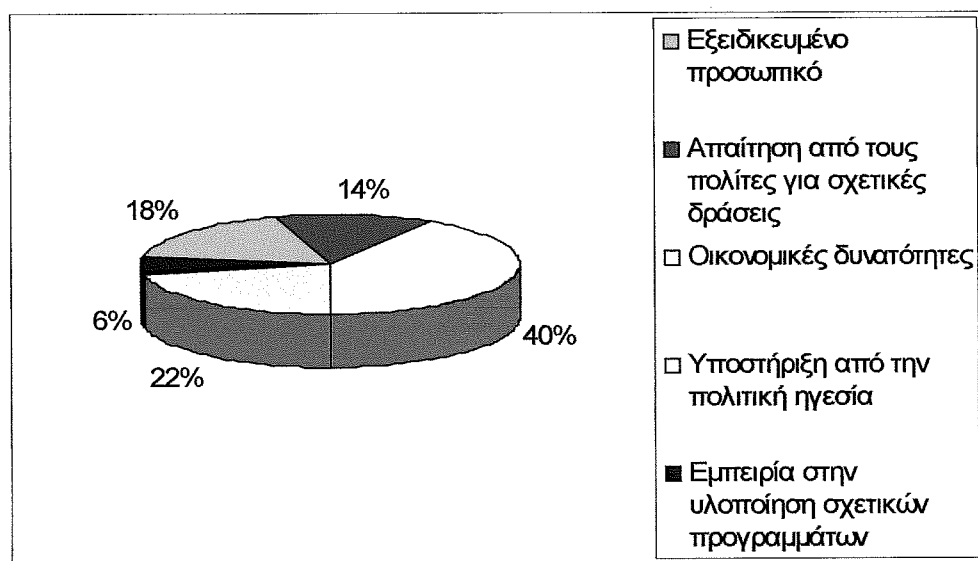
Σε αυτή την υποπαράγραφο διατυπώνονται οι απόψεις των φορέων σχετικά με τα δυνατά σημεία, τις αδυναμίες, τις ευκαιρίες και τους κινδύνους που προκύπτουν ως προς τις δράσεις τοπικής ανάπτυξης στο Δήμο Μετσόβου¹¹⁵. Από τα γραφήματα 7 έως και 10 αποτυπώνεται ξεκάθαρα πως οι φορείς που δραστηριοποιούνται στο Δήμο Μετσόβου, είτε ιδιώτες είτε ΝΠΔΔ, πιστεύουν κατά 40% πως το δυνατότερο σημείο ως προς τις δράσεις τοπικής ανάπτυξης στο Δήμο είναι οι οικονομικές δυνατότητες, ενώ

¹¹⁴ Βλ. Ερώτηση Γ.4, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

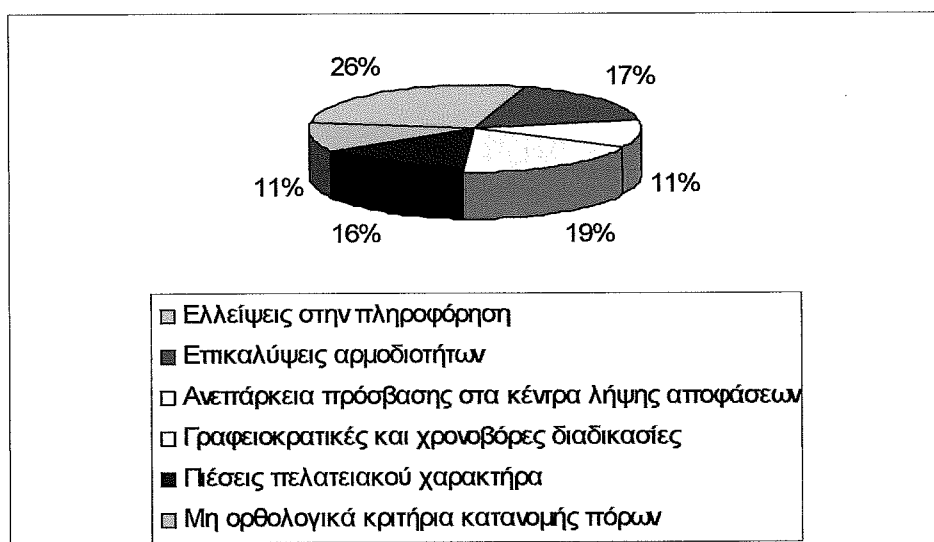
¹¹⁵ Βλ. Ερώτηση Γ.5, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

ακολουθούν κατά φθίνουσα σειρά η υποστήριξη από την πολιτική ηγεσία (22%), το εξειδικευμένο προσωπικό (18%), η απαίτηση από τους πολίτες για σχετικές δράσεις (14%), ενώ τελευταίο στη σειρά δυνατό σημείο αποτελεί η εμπειρία στην υλοποίηση σχετικών προγραμμάτων. Από την άλλη πλευρά, στις αδυναμίες, την πρώτη θέση καταλαμβάνει η έλλειψη πληροφόρησης (26%), ενώ έπονται οι γραφειοκρατικές και χρονοβόρες διαδικασίες (19%), οι επικαλύψεις αρμοδιοτήτων (17%), οι πιέσεις πελατειακού χαρακτήρα (16%), τα μη ορθολογικά κριτήρια κατανομής πόρων και η ανεπάρκεια πρόσβασης στα κέντρα λήψης αποφάσεων (11%). Ως πρώτη ευκαιρία (28%) προκύπτει η χρηματοδότηση από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους, έπεται η σύνδεση με τα εθνικά δίκτυα μεταφοράς και ενέργειας (20%), οι νέες δυνατότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής και ο εκσυγχρονισμός των υποδομών τηλεπικοινωνίας και νέων τεχνολογιών (18%), οι νέες επιχειρησιακές δομές του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (15%) και οι νέες νομοθετικές ρυθμίσεις (6%). Πρώτος ιεραρχικά κίνδυνος παρουσιάζεται η χρονική υστέρηση στην εκμετάλλευση διαθέσιμων πόρων (25%), έπεται με μικρή διαφορά η μη ύπαρξη συστήματος ιεράρχησης προτεραιοτήτων (24%), οι πιέσεις και παρεμβάσεις πολιτικών φορέων και παραγόντων (18%), οι πιέσεις και παρεμβάσεις οικονομικών συμφερόντων (14%), η απώλεια θέσεων εργασίας (11%) και η φθίνουσα οικονομική ανάπτυξη της περιοχής (8%).

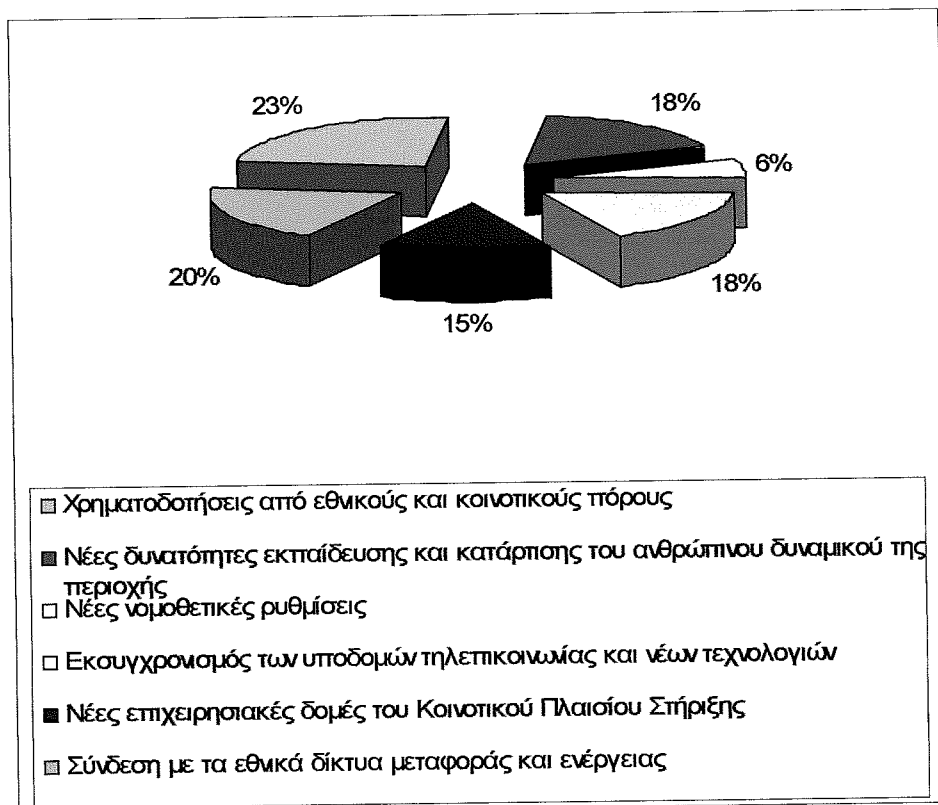
Γράφημα 7
Τα δυνατά σημεία ως προς τις δράσεις τοπικής ανάπτυξης του Δ. Μετσόβου



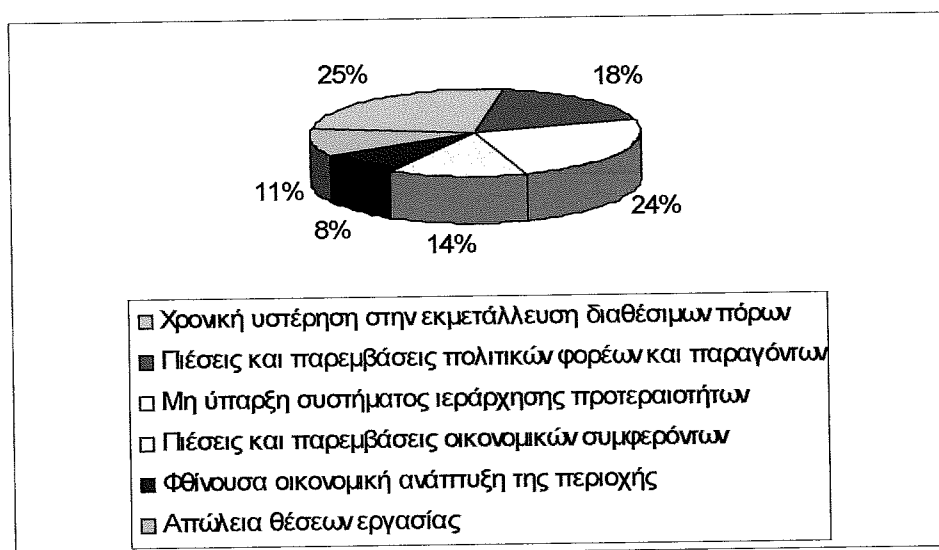
Γράφημα 8
Οι αδυναμίες ως προς τις δράσεις τοπικής ανάπτυξης του Δ. Μετσόβου



Γράφημα 9
Οι ευκαιρίες ως προς τις δράσεις τοπικής ανάπτυξης του Δ. Μετσόβου



Γράφημα 10
Οι κίνδυνοι ως προς τις δράσεις τοπικής ανάπτυξης του Δ. Μετσόβου



5.2.9 ΤΟΜΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΔΗΜΟ ΜΕΤΣΟΒΟΥ

Σε αυτή την υποπαράγραφο παρουσιάζονται οι τομείς συνεργασίας των επιχειρήσεων και των ΝΠΔΔ με το Δήμο Μετσόβου¹¹⁶. Στον πίνακα 13, που ακολουθεί, αναφέρονται οι τομείς συνεργασίας των επιχειρήσεων και ΝΠΔΔ με το Δήμο Μετσόβου, που συμφώνησαν να απαντήσουν στην εν λόγω ανοιχτή ερώτηση του ερωτηματολογίου. Το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων των φορέων αναφέρονται σε συνεργασίες που έχουν συνάψει με το αντικείμενο της επιχειρηματικής τους δραστηριοποίησης.

Πίνακας 13
Τομείς Συνεργασίας φορέων με το Δ. Μετσόβου

ΕΠΩΝΥΜΙΑ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΤΟΜΕΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
Αφοί Θ. Τσουλιάη ΟΕ	Παραγωγή γλυκών, καφετέρια	Διαφήμιση – Διαδίκτυο
Χιονοδρομικά Κέντρα Μετσόβου ΑΕ	Παροχή υπηρεσιών χιονοδρομικού τουρισμού	• Διαχείριση χιονοδρομικού κέντρου • Προβολή χιονοδρομικού κέντρου • Εκπόνηση διαφόρων μελετών
Παλαμάς Γεώργιος	Λογιστικό γραφείο	Αναπτυξιακή επιχείρηση του Δήμου Μετσόβου
Νάκας Θεόδωρος	• Εμπόριο εφημερίδων • Ψιλικών • Παιχνιδιών • αναλώσιμων υλικών • ειδών βιβλιοχαρτοπωλείου	Τροφοδοσία γραφικής ύλης
Αναπτυξιακή Επιχείρηση Δήμου Μετσόβου Βρεφικός Σταθμός	Βρεφικός σταθμός	Φύλαξη και διαπαιδαγώγηση βρεφών – δημοτών Δήμου Μετσόβου
Αναπτυξιακή Επιχείρηση Δήμου Μετσόβου	• Κοινωνική, τουριστική και οικονομική ανάπτυξη Δήμου Μετσόβου • Τεχνική και επιστημονική υποστήριξη στο συντονισμό και υλοποίηση προγραμμάτων • Προγραμματισμός και υλοποίηση αναπτυξιακών έργων υποδομής • Διοργάνωση επιμορφωτικών	• Δημοτικό γυμναστήριο • Δημοτικό σταθμό αυτοκινήτων • Πολιτιστικές – ψυχαγωγικές εκδηλώσεις • Στήριξη γυναικείας επιχειρηματικότητας

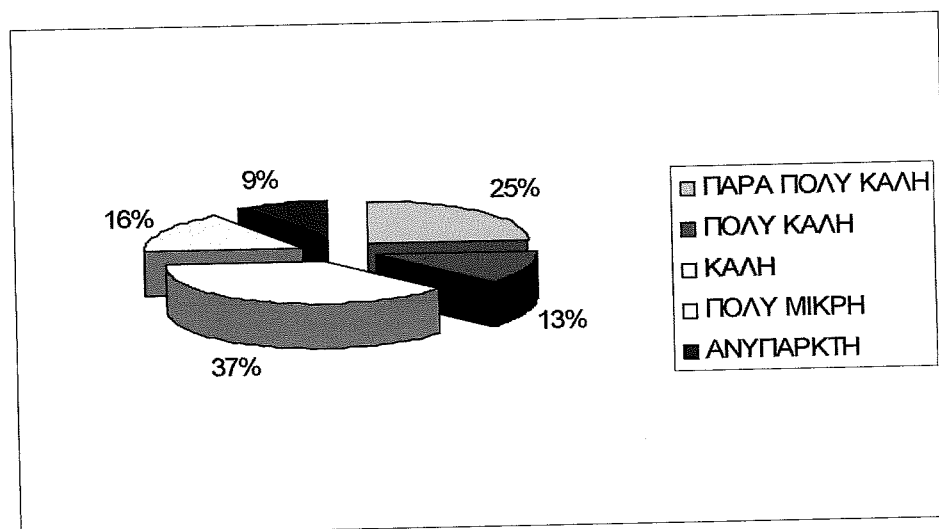
¹¹⁶ Βλ. Ερώτηση Δ.1, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

	δραστηριοτήτων	
Τουριστικό Περίπτερο «Προφήτης Ηλίας»	- Παροχή υπηρεσιών στο χώρο εστίασης - Διοργάνωση εκδηλώσεων	Μίσθωση καταστήματος από Δήμο Μετσόβου
Τσουρέκας Χαράλαμπος	Εμπόριο, service H/Y	Προμήθεια τεχνολογικού εξοπλισμού & παροχή υπηρεσιών
Γοδέβενος Γεώργιος	Εμπόριο ηλεκτρολογικών	Προμήθεια & τοποθέτηση ηλεκτρολογικού εξοπλισμού
ΚΡΥΠΤΗ Music Bar	Παροχή υπηρεσιών στο χώρο εστίασης	Πολιτιστικοί, αθλητικοί & περιβαλλοντικοί

5.2.10 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΔΗΜΟ ΜΕΤΣΟΒΟΥ

Σε αυτή την υποπαράγραφο αξιολογείται από τους φορείς ο βαθμός συνεργασίας με την πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση¹¹⁷. Σύμφωνα, λοιπόν, με το παρακάτω γράφημα 11, το 37% των επιχειρήσεων κα των ΝΠΔΔ κρίνουν τη συνεργασία με το Δήμο Μετσόβου καλή, το 25% πάρα πολύ καλή, το 16% πολύ μικρή, το 13% πολύ καλή και το 9% ανύπαρκτη.

Γράφημα 11
Αξιολόγηση συνεργασίας με το Δ. Μετσόβου



¹¹⁷ Βλ. Ερώτηση Δ.2, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

5.2.11 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ, ΤΗΝ Β΄ ΒΑΘΜΙΑ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Σε αυτή την υποπαράγραφο παρουσιάζεται η ύπαρξη ή μη συνεργασίας των επιχειρήσεων και των ΝΠΔΔ με φορείς άλλων επιπέδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης και κεντρικούς φορείς, αλλά και με τον ιδιωτικό και εθελοντικό τομέα¹¹⁸. Συγκεκριμένα, 27 φορείς (84%) δήλωσαν πως δεν έχουν αναπτύξει καμία συνεργασία με κρατικούς φορείς, ενώ μόνο 5 (16%) δήλωσαν πως έχουν αναπτύξει κάποιου είδους συνεργασία. Με τη Β΄ Τοπική Αυτοδιοίκηση συνεργασία έχουν μόνο 4 φορείς, ενώ το 87% δεν έχει αναπτύξει συνεργασία. Το 53% των φορέων αναπτύσσουν συνεργασίες με τον ιδιωτικό τομέα, ενώ μόνο το 19% με τον εθελοντικό τομέα.

Πίνακας 14
Συνεργασίες με κρατικούς, ιδιωτικούς και αυτοδιοικητικούς φορείς

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΦΟΡΕΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΣΧΕΤΙΚΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ
A. ΜΕ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ		
ΝΑΙ	5	16%
ΟΧΙ	27	84%
B. ΜΕ Β΄ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ		
ΝΑΙ	4	13%
ΟΧΙ	28	87%
Γ. ΜΕ ΦΟΡΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ		
ΝΑΙ	17	53%
ΟΧΙ	15	47%
Δ. ΜΕ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ		
ΝΑΙ	6	19%
ΟΧΙ	25	81%

5.2.12 ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Σε αυτή την υποπαράγραφο παρουσιάζεται ο βαθμός συνεργασίας των επιχειρήσεων και των ΝΠΔΔ με διάφορους φορείς και οργανώσεις της τοπικής κοινωνίας του

¹¹⁸ Βλ. Ερώτηση Δ.3, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

Μετσόβου¹¹⁹. Είναι ευκολονόητο ότι η εκάστοτε κατηγορία, εμφανιζόμενη στις γραμμές του πίνακα 15 που έπεται, η οποία συνοδεύεται στη δεύτερη στήλη από το **μεγαλύτερο αριθμό** θα κατατάσσεται ακολούθως όλο και πιο ψηλά στις προτιμήσεις των συμμετεχόντων επιχειρήσεων και ΝΠΔΔ. Ο εν λόγω αριθμός προκύπτει από το άθροισμα των αριθμητικών τιμών των κατατάξεων βαθμών συνεργασίας που έδωσαν οι συμμετέχοντες στην έρευνα φορείς, μετά την οδηγία που τους δόθηκε να ιεραρχήσουν τις υπάρχουσες κατηγορίες ξεκινώντας από τον αριθμό 1 για να δηλώσουν την μη ύπαρξη συνεργασίας και με τον αριθμό 5 την πολύ στενή συνεργασία. Περνώντας τώρα στα δεδομένα, παρατηρούμε ότι υπάρχει στενή συνεργασία των φορέων με τις τοπικές επιχειρήσεις και με το Δήμο Μετσόβου. Στον αντίποδα βρίσκεται το εργατικό κέντρο και οι εμπορικοί σύλλογοι.

Πίνακας 15
Βαθμός συνεργασίας με φορείς και οργανώσεις τοπικής κοινωνίας

ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΒΑΘΜΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
Κεντρική Κυβέρνηση	46
Περιφέρεια	54
Νομαρχία	77
Δήμος	99
Αναπτυξιακές εταιρείες	84
Επιστημονικοί σύλλογοι	34
Τοπικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	43
Επιμελητήρια	43
Εργατικό κέντρο	27
Επιχειρηματικοί φορείς Δήμου	61
Συνεταιρισμοί / αγροτικοί σύλλογοι	40
Εμπορικοί σύλλογοι	33
Πολιτιστικοί Σύλλογοι	69
Τοπικοί βουλευτές	38
Εκκλησιαστικές αρχές	48
Τοπικές επιχειρήσεις	119

5.2.13 ΠΗΓΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Σε αυτή την υποπαράγραφο παρουσιάζονται οι πηγές (Κοινοτικά – συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, Εθνικά προγράμματα, ίδιοι πόροι, άλλοι πόροι) των οικονομικών πόρων των φορέων¹²⁰. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των φορέων,

¹¹⁹ Βλ. Ερώτηση Δ.4, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹²⁰ Βλ. Ερώτηση Ε.1, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

προκύπτει πως μόλις 7 από αυτούς χρηματοδοτούνται κατά 50% από Κοινοτικά προγράμματα, ενώ 16 χρηματοδοτούνται κατά 100% από ιδίους πόρους. Ταυτόχρονα, παρατηρούμε, πως μόλις ένας φορέας χρηματοδοτείται από Εθνικά Προγράμματα κατά 50%, ενώ τέσσερις έχουν κατά 20% ως πηγή οικονομικών πόρων το δανεισμό.

Πίνακας 16
Πηγές χρηματοδότησης φορέων

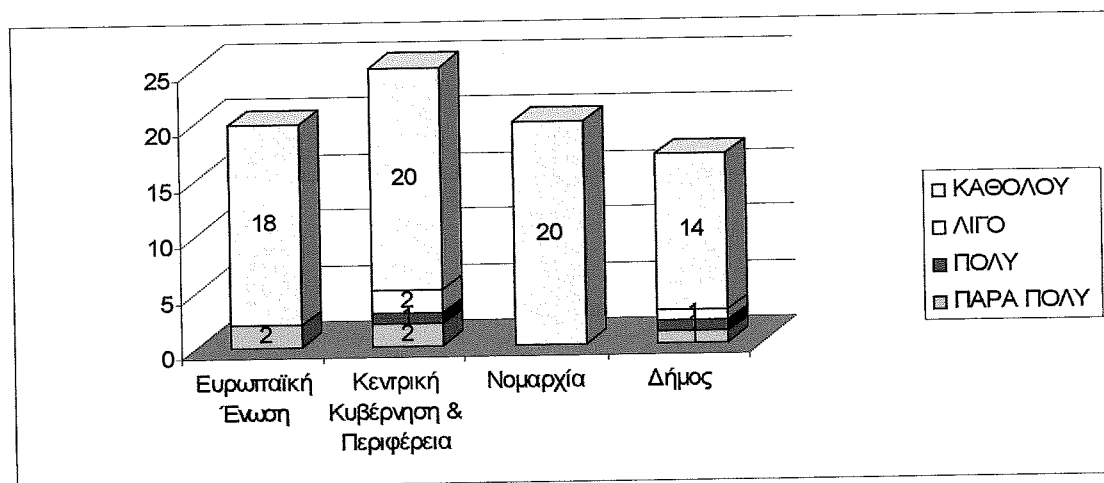
ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΦΟΡΕΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
Κοινοτικά – συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα	50%	7
	30%	1
Εθνικά προγράμματα	50%	1
	35%	1
	20%	1
	5%	1
Ίδιοι πόροι	80%	5
	95%	1
	90%	1
	100%	16
	10%	1
	50%	6
Άλλοι πόροι (δανεισμός)	20%	4

5.2.14 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Σε αυτή την υποπαράγραφο γίνεται αξιολόγηση από τους φορείς της χρηματοδότησης που λαμβάνουν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Κεντρική Κυβέρνηση και την Περιφέρεια, τη Νομαρχία και το Δήμο¹²¹. Σύμφωνα με το παρακάτω γράφημα 12, 18 φορείς κρίνουν τη χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως «καθόλου επαρκή» και μόνο 2 ως «πάρα πολύ επαρκή». Παράλληλα, 20 φορείς κρίνουν τη χρηματοδότηση από την Κεντρική Κυβέρνηση και την Περιφέρεια ως «καθόλου επαρκή», ενώ 14 κρίνουν τη χρηματοδότηση από το Δήμο Μετσόβου ως «καθόλου επαρκή». Μόνο 1 φορέας κρίνει ως «πολύ επαρκή» τη χρηματοδότηση από την Κεντρική Κυβέρνηση και την Περιφέρεια, ενώ μόνο 1 φορέας κρίνει ως «πολύ επαρκή» τη χρηματοδότηση από το Δήμο Μετσόβου.

¹²¹ Βλ. Ερώτηση Ε.2, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

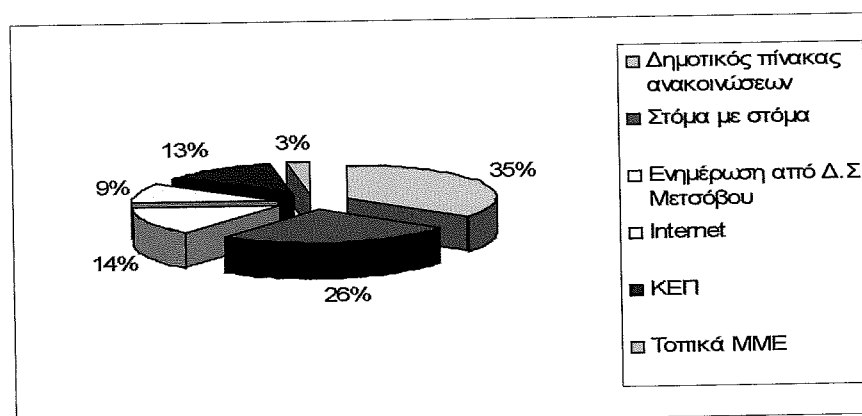
Γράφημα 12
Αξιολόγηση χρηματοδότησης



5.2.15 ΠΗΓΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ

Σε αυτή την υποπαράγραφο παρουσιάζονται οι πηγές ενημέρωσης των επιχειρήσεων και των ΝΠΔΔ για τις δράσεις του Δήμου Μετσόβου¹²². Από το παρακάτω γράφημα 13, διαπιστώνουμε πως η κυριότερη πηγή ενημέρωσης σχετικά με τις δράσεις του Δήμου είναι ο δημοτικός πίνακας ανακοινώσεων (35%), ακολουθούν οι συζητήσεις μεταξύ των δημοτών (26%), η ενημέρωση από το Δ.Σ. Μετσόβου (14%), τα ΚΕΠ (13%), από το Internet (9%) και τα τοπικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (3%).

Γράφημα 13
Πηγές ενημέρωσης για τις δράσεις του Δ. Μετσόβου

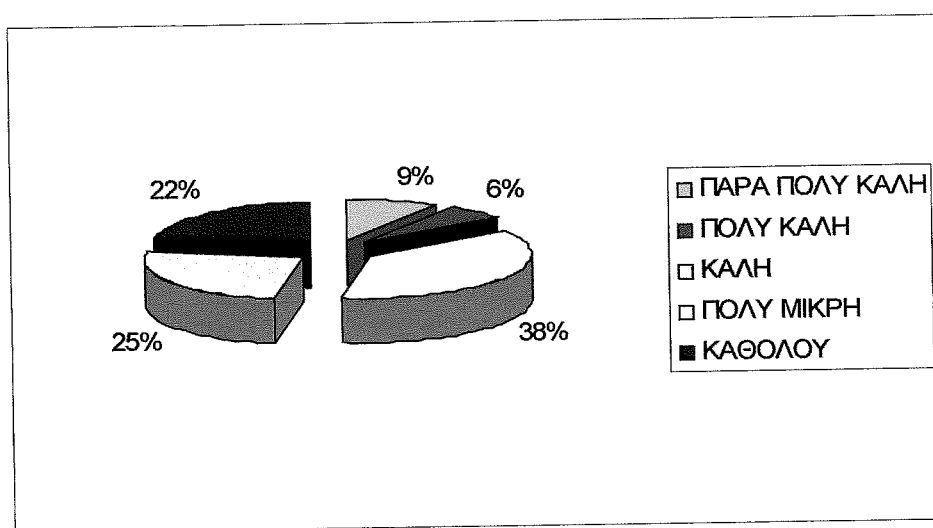


¹²² Βλ. Ερώτηση ΣΤ.1, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

5.2.16 ΒΑΘΜΟΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

Σε αυτή την υποπαράγραφο γίνεται αξιολόγηση από τους φορείς του βαθμού ενημέρωσης για τις δράσεις του Δήμου που τους αφορούν¹²³. Σύμφωνα με το παρακάτω γράφημα 14, οι φορείς χαρακτηρίζουν ως «καλή» κατά 38% την ενημέρωση για τις δράσεις που τους αφορούν, το 25% θεωρεί πως είναι «πολύ μικρή», 22% θεωρεί πως είναι «πολύ καλή», 9% «πάρα πολύ καλή» και μόνο 6% «καθόλου».

Γράφημα 14
Βαθμός ενημέρωσης για τις δράσεις που αφορούν τους φορείς



5.3 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

Στα υποκεφάλαια που ακολουθούν θα γίνει παράθεση των απαντήσεων του Δημάρχου του Δήμου Μετσόβου, Τζαφέα Κωνσταντίνου, σε κάθε ανοιχτή ή κλειστή ερώτηση του χορηγηθέντος ερωτηματολογίου. Ο Δήμος Μετσόβου στελεχώνεται από δεκαέξι άτομα (μόνιμο προσωπικό), ενώ προβλέπεται και υπηρεσία προγραμματισμού, η οποία στελεχώνεται από ειδικούς και εξωτερικούς συνεργάτες.

¹²³ Βλ. Ερώτηση ΣΤ.2, Ερωτηματολόγιο φορέων, Παράρτημα 2 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

5.3.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Σύμφωνα με το κ. Τζαφέα Κωνσταντίνο (Δημάρχος)¹²⁴, ο κύριος τομέας που προσδιορίζει την ανάπτυξη του Δήμου Μετσόβου είναι ο τριτογενής τομέας, με κυρίαρχο ρόλο να διαδραματίζει ο τουρισμός, όπου απασχολείται το 60% - 70% του πληθυσμού είτε με άμεσο είτε με έμμεσο τρόπο.

Βασικοί στόχοι του Δήμου Μετσόβου αναδεικνύονται η τόνωση της τουριστικής κίνησης, η προώθηση και προβολή των επώνυμων τοπικών προϊόντων, η ανάπτυξη και στήριξη του χειμερινού τουρισμού με τη βελτίωση των υποδομών των χιονοδρομικών κέντρων και την προβολή τους, η οργάνωση του Δήμου χωροταξικά με την εκπόνηση μελέτης γενικού πολεοδομικού σχεδίου και κατόπιν του κτηματολογίου, η προώθηση των υποδομών, κυρίως του Μετσόβου, με την κατασκευή χώρων στάθμευσης και η λύση του κυκλοφοριακού προβλήματος, τον μοναδικό ανασταλτικό παράγοντα του τουρισμού και τέλος, την προσαρμογή του οικισμού μετά τη λειτουργία της Εγνατίας, ώστε να καταστεί η Εγνατία δρόμος προσέλευσης και δρόμος φυγής από την περιοχή.

Κατά την άποψη του Δημάρχου, τα μεγαλύτερα προβλήματα που υφίστανται στο Δήμο Μετσόβου είναι το πρόβλημα της κυκλοφορίας – στάθμευσης, της νεολαίας, της τοπικής επιχειρηματικότητας, του πολεοδομικού σχεδιασμού και τα θέματα των μεταναστών¹²⁵.

Πρώτη προτεραιότητα του Δήμου είναι η στάθμευση, έπεται η τοπική επιχειρηματικότητα, η νεολαία, ο πολεοδομικός σχεδιασμός και τελευταία προτεραιότητα αποτελούν τα θέματα των μεταναστών¹²⁶.

Στο Δήμο Μετσόβου δραστηριοποιούνται 4 δημοτικές επιχειρήσεις, το Πνευματικό Κέντρο Δήμου Μετσόβου, η Αναπτυξιακή εταιρεία Ανθοχωρίου Δ. Μετσόβου, η Δημοτική Επιχείρηση Δ. Μετσόβου και Αναπτυξιακή Επιχείρηση Δ. Μετσόβου, επίσης δραστηριοποιούνται στο Δήμο και 6 νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, το Δημοτικό αθλητικό κέντρο Μετσόβου, το ΚΑΠΗ, ο παιδικός σταθμός Δ. Μετσόβου, το Πνευματικό Πολιτιστικό Κέντρο Δ.Δ. Βοτονοσίου Δ. Μετσόβου, η Δημοτική βιβλιοθήκη Δήμου Μετσόβου και το Πνευματικό Κέντρο Δ.Δ. Ανθοχωρίου¹²⁷.

5.3.2 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

Σε αυτή την υποπαράγραφο θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα που προέκυψαν αναφορικά με τη συμμετοχή του Δήμου Μετσόβου σε Ευρωπαϊκά και Εθνικά Προγράμματα. Σύμφωνα με τις απαντήσεις του Δημάρχου, ο Δήμος συμμετέχει σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα και συγκεκριμένα στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό

¹²⁴ Βλ. Ερώτηση Β.1, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹²⁵ Βλ. Ερώτηση Β.2, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹²⁶ Βλ. Ερώτηση Β.3, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹²⁷ Βλ. Ερώτηση Β.4, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Ηπείρου, στο Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ), στις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες INTERREG III και LEADER¹²⁸.

Η συμμετοχή του Δήμου Μετσόβου σε Εθνικά Προγράμματα¹²⁹ αποδεικνύεται από τη συμμετοχή του στο Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ», το οποίο αντικατέστησε το Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Π.Τ.Α.), και από τη χρηματοδότηση που έχει από το Πρόγραμμα ΣΑΤΑ (Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης), το οποίο διατίθεται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση για τη χρηματοδότηση των επενδυτικών τους δραστηριοτήτων¹³⁰.

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος Μετσόβου στην υλοποίηση των Εθνικών και Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων είναι η γραφειοκρατία, η χρηματοδότηση μελετών για την ωρίμανση των έργων, η πιστοποίηση των τεχνικών υπηρεσιών και η ελλιπής ενημέρωση¹³¹.

Στον παρακάτω πίνακα 17 παρουσιάζονται οι δράσεις προώθησης της τοπικής ανάπτυξης, αλλά και οι δομές μέσα από τις οποίες προωθήθηκαν αυτές οι δράσεις (υπηρεσίες Δήμου, ΝΠΔΔ, δημοτικές επιχειρήσεις κ.λπ.)¹³².

Πίνακας 17

Δράσεις και δομές για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης στο Δήμο Μετσόβου

ΔΡΑΣΗ (τίτλος)	ΔΟΜΕΣ (αναφορά δομών)	ΚΡΙΝΕΤΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ					
		Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Σχετικά	Λίγο	Καθόλου
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΕΡΙΜΝΑ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΗΜΟΥ	√					
ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΞΠΙΤΙ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΗΜΟΥ	√					
ΒΡΕΦΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΗΜΟΥ	√					
ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΗΜΟΥ	√					

¹²⁸ Βλ. Ερώτηση Γ.1, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹²⁹ Βλ. Ερώτηση Γ.2, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹³⁰ Παπαδάκη Ε., *Ο ρόλος και η συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις δημόσιες επενδύσεις της χώρας μας*, Εθνική σχολή δημόσιας διοίκησης, Αθήνα, 2003.

¹³¹ Βλ. Ερώτηση Γ.3, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹³² Βλ. Ερώτηση Γ.4, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

ΜΟΥΣΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ	ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ		√				
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΗΜΟΥ		√				
ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΜΗΧΑΝΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΗΜΟΥ		√				

Οι κυριότερες πηγές από τις οποίες προήλθε η ιδέα για τις προαναφερόμενες δράσεις (πολιτικές λειτουργίες, διοικητικές λειτουργίες, ερευνητικά ιδρύματα κ.λπ.) σύμφωνα με τον Κ. Τζαφέα ήταν οι διοικητικές λειτουργίες του Δήμου, η έρευνα και ανάπτυξη στο Δήμο, η έρευνα αγοράς, οι τοπικές επιχειρήσεις, οι εκθέσεις και τέλος, η ΚΕΔΚΕ¹³³.

Κατά την περίοδο υλοποίησης των δράσεων τοπικής ανάπτυξης δεν αναδείχθηκαν σχεδόν καθόλου πρόσθετες ανάγκες των πολιτών, ενώ υπήρξε αρκετή υποστήριξη από τους πολίτες για τη νέα δράση. Τέλος, οι πολίτες - χρήστες είχαν πολύ μεγάλη ανάγκη για τις κατηγορίες των δράσεων¹³⁴.

Σύμφωνα με την άποψη του Δημάρχου, δυνατά σημεία, ως προς τις δράσεις τοπικής ανάπτυξης του Δήμου, αναδεικνύονται το εξειδικευμένο προσωπικό, η εμπειρία στην υλοποίηση σχετικών προγραμμάτων και οι οικονομικές δυνατότητες. Ως αδυναμίες αναγνωρίζει την ανεπάρκεια πρόσβασης στα κέντρα λήψης αποφάσεων, την επικάλυψη αρμοδιοτήτων και τις γραφειοκρατικές και χρονοβόρες διαδικασίες. Από την άλλη πλευρά, διακρίνει ως ευκαιρίες τις χρηματοδοτήσεις από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους, τις νέες νομοθετικές ρυθμίσεις και τις νέες δυνατότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής, ενώ ως κινδύνους ξεχωρίζει τη χρονική υστέρηση στην εκμετάλλευση των διαθέσιμων πόρων και την απώλεια θέσεων εργασίας¹³⁵.

5.3.3 ΤΟΜΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ

Σε αυτή την υποπαράγραφο παρουσιάζονται οι τομείς συνεργασίας του Δήμου Μετσόβου με άλλους φορείς (κρατικούς, με άλλους Δήμους, με τον ιδιωτικό και εθελοντικό τομέα)¹³⁶. Η συνεργασία με κρατικούς φορείς περιλαμβάνει τις συνεργασίες με την Περιφέρεια Ηπείρου σχετικά με την ένταξη των έργων υποδομής του Δήμου στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και με τη Νομαρχία Ιωαννίνων για την προβολή του τουριστικού τομέα και την ανάδειξη των τοπικών επώνυμων παραδοσιακών

¹³³ Βλ. Ερώτηση Γ.5, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹³⁴ Βλ. Ερώτηση Γ.6, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹³⁵ Βλ. Ερώτηση Γ.7, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹³⁶ Βλ. Ερώτηση Δ.1, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

προϊόντων. Ταυτόχρονα, ο κος Τζαφέας δηλώνει πως δεν υπάρχει συνεργασία με τον ιδιωτικό και εθελοντικό τομέα, αλλά ούτε και συνεργασία με άλλους όμορους ή μη Δήμους.

Στην ερώτηση για τον προσδιορισμό του βαθμού συνεργασίας με διάφορους φορείς και οργανώσεις της τοπικής κοινωνίας δόθηκε μία πενταβάθμια κλίμακα, όπου ο αριθμός ένα (1) δηλώνει πως με το συγκεκριμένο φορέα ή οργάνωση δεν υπάρχει καθόλου συνεργασία, ενώ ο αριθμός πέντε δηλώνει (5) πως υπάρχει πολύ στενή συνεργασία¹³⁷. Σύμφωνα με το Δήμαρχο, στενή συνεργασία υπάρχει με τις αναπτυξιακές εταιρείες του Δήμου, με την Περιφέρεια Ηπείρου και τη Νομαρχία Ιωαννίνων (5), ενώ σχεδόν καθόλου συνεργασία υπάρχει με τα επιμελητήρια, το εργατικό κέντρο και τις τοπικές επιχειρήσεις (2). Με τους επιστημονικούς συλλόγους, τα τοπικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τους πολιτιστικούς συλλόγους και τις εκκλησιαστικές αρχές υπάρχει καλή συνεργασία (4), ενώ, τέλος, με τους επιχειρηματικούς φορείς του Δήμου, τους συνεταιρισμούς, τους εμπορικούς συλλόγους και τους τοπικούς βουλευτές υπάρχει μικρή συνεργασία (3).

5.3.4 ΠΗΓΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Σε αυτή την υποπαράγραφο παρουσιάζονται οι πηγές (Κοινοτικά – συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, Δημοτικές επιχειρήσεις, κρατικός προϋπολογισμός, τέλη κ.ά.) των οικονομικών πόρων του Δήμου Μετσόβου¹³⁸. Σύμφωνα με το Δήμαρχο, το 50% των πόρων του Δήμου προέρχεται από τα Κοινοτικά Προγράμματα, το 20% από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, και 10% από τις Δημοτικές Επιχειρήσεις και την επιβολή ειδικού τέλους.

Ο κος Τζαφέας Κωνσταντίνος (Δήμαρχος) δηλώνει πως η οικονομική ενίσχυση από την Κεντρική Διοίκηση δεν είναι επαρκής¹³⁹, ενώ το 100% των εσόδων του Δήμου προέρχεται από το δημόσιο τομέα¹⁴⁰, αφού ο Δήμος Μετσόβου δεν αξιοποιεί το θεσμό της χορηγίας¹⁴¹.

5.3.5 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟ

Στην ερώτηση για το βαθμό επιρροής των διάφορων φορέων και οργανώσεων της τοπικής κοινωνίας στη λήψη αποφάσεων του Δήμου δόθηκε μία πενταβάθμια κλίμακα, όπου ο αριθμός ένα (1) δηλώνει πως ο συγκεκριμένος φορέας ή οργάνωση δεν επηρεάζει «καθόλου» το έργο του Δημάρχου, ενώ ο αριθμός πέντε (5) ότι επηρεάζει

¹³⁷ Βλ. Ερώτηση Δ.2, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹³⁸ Βλ. Ερώτηση Ε.1, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹³⁹ Βλ. Ερώτηση Ε.2, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹⁴⁰ Βλ. Ερώτηση Ε.3, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

¹⁴¹ Βλ. Ερώτηση Ε.4, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

«πάρα πολύ»¹⁴². Σύμφωνα με το Δήμαρχο, το έργο του δεν επηρεάζεται «καθόλου» (1) από τα Τοπικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, το εργατικό κέντρο, τους τοπικούς βουλευτές, τις εκκλησιαστικές αρχές, ενώ επηρεάζεται «πολύ» (4) από τις Αναπτυξιακές Εταιρείες, την Περιφέρεια και τη Νομαρχία. Αρκετή είναι η επιρροή που ασκούν οι επιστημονικοί σύλλογοι, ενώ μικρή επιρροή ασκούν τα επιμελητήρια, οι επιχειρηματικοί φορείς του Δήμου, οι συνεταιρισμοί και οι εμπορικοί σύλλογοι.

¹⁴² Βλ. Ερώτηση ΣΤ.1, Ερωτηματολόγιο Δήμου Μετσόβου, Παράρτημα 3 στο τέλος της παρούσας εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η τοπική ανάπτυξη είναι μια μορφή περιφερειακής ανάπτυξης, στην οποία οι τοπικοί παράγοντες (τοπικοί φορείς και τοπική επιχειρηματικότητα) συνιστούν τους βασικούς μοχλούς της αναπτυξιακής διαδικασίας. Ως τοπικοί παράγοντες δεν θεωρούνται μόνο τα γεωγραφικά και φυσικά χαρακτηριστικά των χωρικών μονάδων (τοπικά φυσικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, φυσικοί πόροι, ορυκτός πλούτος κ.λπ.) αλλά και τα κοινωνικοπολιτισμικά χαρακτηριστικά της τοπικής παραγωγής που σχετίζονται με την αναπτυξιακή διαδικασία.

Η στρατηγική της τοπικής ανάπτυξης αντιμετωπίζει κάθε χωρική ενότητα με διαφορετικό τρόπο, σύμφωνα με το επίπεδο ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας, της δομής και λειτουργίας του παραγωγικού συστήματος, της αγοράς εργασίας και των χαρακτηριστικών που προσδιορίζουν την τοπική κουλτούρα. Ταυτόχρονα, η προσέγγιση της τοπικής ανάπτυξης περιλαμβάνει την εξασφάλιση μίας τοπικής, οικονομικής και αναπτυξιακής στρατηγικής, την προώθηση του τόπου (περιοχής ή περιφέρειας), ομάδες πίεσης για την εξασφάλιση από την κυβέρνηση μεγαλύτερης χρηματοδότησης για τη δημιουργία υποδομών, άμεσες επιχορηγήσεις στις επιχειρήσεις για την προώθηση της εργασίας, μεταφορά τεχνολογίας, καινοτομίας, πρωτοβουλίες για την αγορά εργασίας, υποστήριξη των ΜΜΕ επιχειρήσεων, ανάπτυξη πολιτιστικών βιομηχανιών, προώθηση του τουρισμού.

Όπως προκύπτει από την παρούσα έρευνα, η τοπική ανάπτυξη μπορεί να περιλαμβάνει τις ακόλουθες συνιστώσες:

- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας με τη χρησιμοποίηση των τοπικών δεξιοτήτων και πόρων.
- Ανάπτυξη δραστηριοτήτων του τομέα των υπηρεσιών.
- Ανάπτυξη περιφερειακής υποδομής.
- Διαμόρφωση βασικού πλαισίου για τους περιφερειακούς θεσμούς.
- Προώθηση της παιδείας και των τοπικών αξιών της κοινότητας, προκειμένου να προάγεται η συνείδηση της περιφερειακής ταυτότητας, των περιφερειακών προβλημάτων και συμφερόντων.
- Ενίσχυση της αποκέντρωσης, της μικρής κλίμακας και του τοπικού ελέγχου.
- Αξιοποίηση των φυσικών πόρων από τον τοπικό πληθυσμό.

Επιχειρώντας, τέλος, να προσδιορίσουμε την έννοια και το περιεχόμενο της τοπικής ανάπτυξης, συμπεραίνουμε ότι έχουν διατυπωθεί πλήθος εννοιών και έχουν υπάρξει αρκετές ερμηνείες και προσεγγίσεις με μικρές παραλλαγές αλλά και σημαντικές αλληλοκαλύψεις, γεγονός που οφείλεται σαφώς και στις διαφοροποιήσεις των περιπτώσεων. Ωστόσο ανακεφαλαιώνοντας μπορούμε να καταλήξουμε πως κοινός τόπος όλων των προσεγγίσεων είναι ότι η τοπική ανάπτυξη:

- προϋποθέτει την ενεργοποίηση της τοπικής επιχειρηματικότητας, των τοπικών φορέων και του τοπικού πληθυσμού,
- σχεδιάζεται τοπικά,
- βασίζεται στην αξιοποίηση των τοπικών πόρων,
- δεν έχει μόνο οικονομική διάσταση.

Αν γίνει δεκτή η υπόθεση ότι η τοπική ανάπτυξη συνίσταται στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη ενός χώρου, τότε η πολιτική της ανάπτυξης πρέπει απαραίτητα να αποκτήσει ένα πολυδιάστατο σχήμα λήψης αποφάσεων. Οι πρωτοβουλίες των τοπικών παραγόντων σχετίζονται με εκείνες των άλλων ιδιωτικών φορέων και με εκείνες των διάφορων δημόσιων φορέων, που παρεμβαίνουν στις διαδικασίες της τοπικής ανάπτυξης (κέντρα κατάρτισης, δυναμικοί επιχειρηματίες, χρηματοδοτικοί φορείς κ.λπ.). Στη διαμόρφωση και εφαρμογή των πολιτικών της τοπικής ανάπτυξης κάθε ένας από αυτούς τους φορείς διαδραματίζει έναν ιδιαίτερο ρόλο, που καθορίζει, με τη μία ή την άλλη μορφή, το τελικό αποτέλεσμα της δημόσιας δράσης.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Τοπική Αυτοδιοίκηση πρέπει να αναδειχτεί σε προνομιακό πεδίο για τον αποτελεσματικό συνδυασμό των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της κάθε περιοχής, αλλά και για την αξιοποίηση των ευκαιριών μέσα σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο εθνικό και διεθνές περιβάλλον.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους φορείς στη διαδικασία της τοπικής ανάπτυξης, αφού ασχολείται με τη διόρθωση των δυσλειτουργιών του οικονομικού συστήματος, συμμετέχοντας στην παροχή των υπηρεσιών, ενώ παρέχει την υποδομή και τον κοινωνικό εξοπλισμό που αποτελούν τα απαραίτητα μέσα για τη λειτουργία της τοπικής οικονομίας. Παράλληλα, η άμεση επαφή με τον πληθυσμό και η γνώση των τοπικών αναγκών κάνουν την Τοπική Αυτοδιοίκηση την πιο κατάλληλη για την προώθηση της εφαρμογής των τοπικών πολιτικών. Επιπλέον, η τοπική διάσταση της αναπτυξιακής διαδικασίας της αναθέτει το ρόλο του συντονιστή όλων των ενεργειών.

Η πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση, ως αναπτυξιακός θεσμός, είναι φορέας σχεδιασμού και προγραμματισμού της τοπικής ανάπτυξης, στα πλαίσια των διαδικασιών του εθνικού προγραμματισμού, και ταυτόχρονα από τους κύριους φορείς υλοποίησης αναπτυξιακών προγραμμάτων στη διοικητική τους περιφέρεια.

Το παραπάνω ενισχύεται και από την γενικότερη άποψη που προωθεί η Κοινότητα, με βάση τις αρχές της επικουρικότητας και της εταιρικής σχέσης, ότι οι αποφάσεις θα πρέπει να λαμβάνονται στο κατώτερο επίπεδο διοίκησης, γεγονός το οποίο δίνει στις τοπικές αρχές μία ισότιμη θέση – δίπλα στις κοινοτικές και εθνικές αρχές – στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και σχεδιασμού.

Συνάμα, τα διαδοχικά Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης έχουν συμβάλει τόσο «υλικά» όσο και στην ωρίμανση των περιφερειακών και τοπικών θεσμών με τη διάδοση νέων αντιλήψεων για το ρόλο της τοπικής κοινωνίας και της τοπικής ανάπτυξης και την αφομοίωση αυξημένων απαιτήσεων αποτελεσματικότητας και τεχνογνωσίας.

Από την άλλη μεριά, η πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει στη συμπλήρωση των εθνικών δικτύων μεταφορών και επικοινωνιών σε τοπικό επίπεδο και στη βελτίωση των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, με την κατασκευή τεχνικών έργων που διασυνδέουν και αξιοποιούν τα κατασκευασμένα ή σε εξέλιξη μεγάλα έργα.

Κινούμενη προς την ίδια κατεύθυνση, μπορεί να διαδραματίσει στρατηγικό ρόλο για την τοπική ανάπτυξη, προωθώντας την παροχή υπηρεσιών, συντονίζοντας τις διαθέσιμες πληροφορίες που υπάρχουν σε πολλά κέντρα και ανταποκρινόμενη γρήγορα και αποτελεσματικά στις ανάγκες των τοπικών επιχειρήσεων. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να καταβάλλει συνεχείς προσπάθειες με στόχο την ευαισθητοποίηση των τοπικών επιχειρήσεων σχετικά με τις βιομηχανικές – τεχνολογικές καινοτομίες, τη διάδοση της υπάρχουσας τεχνολογίας και την πληροφόρηση σχετικά με τις τεχνικές προϊόντων και τις διαδικασίες της παραγωγής, ενώ απαραίτητη κρίνεται η αντιμετώπιση των προβλημάτων της πρόσβασης των επιχειρήσεων στις αγορές προϊόντων και συντελεστών.

Παράλληλα, με την αύξηση του ενδιαφέροντος για την ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης, οι δημόσιοι φορείς και κυρίως η πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση πρέπει να συντελέσουν στην ανάπτυξη υποδομών κοινωνικού εξοπλισμού (αύξηση αριθμού κέντρων εκπαίδευσης και υγείας για την κάλυψη των αναγκών του τοπικού πληθυσμού) και στην υποστήριξη πολιτικών απασχόλησης.

Συγκεφαλαιώνοντας, οι αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων αφορούν, κυρίως, τους ακόλουθους τομείς:

- ανάπτυξης,
- περιβάλλοντος,
- ποιότητας ζωής και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων και των οικισμών
- απασχόλησης,
- κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης,
- παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού
- και πολιτικής προστασίας.

Ενώ, ταυτόχρονα, τους παρέχεται θεσμικά η δυνατότητα, ανάλογα με τις δυνατότητες και τη δυναμικότητά τους να συστήσουν υπηρεσίες με αρμοδιότητα στον πολεοδομικό, χωροταξικό και περιβαλλοντικό σχεδιασμό.

Παράλληλα, σημαντική ώθηση για την ενεργοποίηση πολιτικών τοπικής ανάπτυξης έδωσε η δυνατότητα άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η οποία εξελίσσεται διαχρονικά σε βασικό μοχλό κινητοποίησης της τοπικής αναπτυξιακής διαδικασίας. Αναφορικά με τις επιχειρήσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, θα πρέπει καταρχήν να επιλέξουμε εάν θα χρησιμοποιούνται απλώς ως ένα εργαλείο υποστήριξης συγκεκριμένων δραστηριοτήτων και λειτουργιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή αν θα λειτουργούν ως εταιρικά σχήματα με καθαρά επιχειρηματικά κριτήρια και θα αναλαμβάνουν δραστηριότητες οικονομικού και κοινωνικού περιεχομένου. Στην πρώτη περίπτωση, η δυνατότητα βιωσιμότητάς τους δεν έχει ιδιαίτερη σημασία αφού θα αποτελούν ένα ακόμα λειτουργικό όργανο των Ο.Τ.Α. Στη δεύτερη όμως περίπτωση, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να λειτουργήσουν απελευθερωμένες από τις όποιες δεσμεύσεις και παρεμβάσεις συνεπάγεται το ιδιόρρυθμο καθεστώς στο οποίο υπάγονται.

Ενέργειες οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλουν στον εκσυγχρονισμό και στην ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας της Αυτοδιοίκησης είναι η συστηματική επιμόρφωση και εκπαίδευση των στελεχών των επιχειρήσεων της Αυτοδιοίκησης (προγράμματα κατάρτισης των στελεχών κ.ά.). Ωστόσο, το πιο βασικό στοιχείο που θα

συμβάλει στην αναδιάρθρωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι η αλλαγή της νοοτροπίας των αιρετών, των διευθυντικών στελεχών και των άλλων στελεχών των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις δε θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για την εξυπηρέτηση των πελατειακών σχέσεων των Δήμων, ενώ τα διευθυντικά στελέχη και οι εργαζόμενοι πρέπει να αποκτήσουν εργασιακή συνείδηση και να καταλάβουν ότι μόνο η αποδοτική λειτουργία της επιχείρησης θα εξασφαλίσει την παραμονή τους στην επιχείρηση.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και για την εκπλήρωση της αποστολής τους, οι Δήμοι και οι Κοινότητες εκπονούν επιχειρησιακά προγράμματα. Το επιχειρησιακό πρόγραμμα περιέχει ένα συνεκτικό σύνολο αξόνων προτεραιότητας για δράσεις τοπικής ανάπτυξης και αποσκοπεί στην υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στο επιχειρησιακό πρόγραμμα καθορίζονται οι στρατηγικοί στόχοι, οι προτεραιότητες της τοπικής ανάπτυξης, καθώς και η οργάνωση των υπηρεσιών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των επιχειρήσεών τους, με παράλληλη εξειδίκευση των δράσεων της τετραετίας για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Συγκεκριμένα, μέσα από το Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ», διάδοχο του Ειδικού Προγράμματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Π.Τ.Α.), επιτυγχάνεται ο συντονισμός των επιμέρους πολιτικών για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, η ορθολογική αξιοποίηση των χρηματοδοτήσεων των ανωτέρω πολιτικών, η έγκαιρη απόδοση όλων των θεσμοθετημένων πόρων και η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των Ο.Τ.Α.

Η πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση θα ήταν περισσότερο γνήσιος, δυναμικός και αποτελεσματικός φορέας της αλλαγής εφόσον διέθετε τους αναγκαίους πόρους και το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό και εφόσον διεύρυνε τους τρόπους και τις διαδικασίες συνεργασίας με όλες τις κοινωνικές ομάδες της περιοχής. Η πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση αποτελεί τον κύριο πολιτικό θεσμό, ο οποίος από τη φύση του μπορεί να υλοποιήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις αρχές της συμμετοχικής δημοκρατίας και ταυτόχρονα να αποτελέσει το φορέα οργάνωσης της κοινωνικής συμμετοχής.

Συνεπώς, οι Ο.Τ.Α. πρέπει να κινητοποιήσουν τις τοπικές παραγωγικές δυνάμεις, οι οποίες σήμερα παραμένουν αδρανείς και εγκλωβισμένες στα πλαίσια της συγκεντρωτικής δομής και λειτουργίας του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Παράλληλα, θα πρέπει να αυξήσουν το αίσθημα της αυτοπεποίθησης στις τοπικές δυνάμεις μεταξύ των κατοίκων της υπαίθρου και να αποκαταστήσουν την ομόνοια στην ύπαιθρο χώρα, που εξακολουθεί έως και σήμερα, αν και σε μικρότερο βαθμό, να είναι μοιρασμένη σε καφενεία, συνεταιρισμούς και παρέες που εμπνέονται από ταυτότητες κομματικής ένταξης.

Σε τελική ανάλυση η Πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση οφείλει να συνομιλεί με όρους αλήθειας και ειλικρίνειας, με όλους εκείνους ή εκείνες που μπορούν να προσφέρουν, ακόμη και σε εθελοντική βάση, τις ιδέες τους, την εμπειρία τους, τη δουλειά τους, στον εμπλουτισμό του διαλόγου για την αναζήτηση του προσφορότερου τρόπου για την ανάπτυξη των ορεινών αλλά και γενικότερα όλων των περιοχών. Αυτό σημαίνει πως ο Δήμος, σαν οργανωμένη μονάδα αυτοδιοίκησης, αναλαμβάνει την πρωτοβουλία να οργανώσει διάλογο, να κινητοποιήσει τις παραγωγικές δυνάμεις της περιοχής και γενικότερα όλο το ανθρώπινο δυναμικό, αλλά και να προχωρήσει στη σύνταξη και κατάρτιση όλων των απαραίτητων μελετών και προγραμμάτων.

Ωστόσο, δεδομένου ότι οι πολιτικές για την τοπική ανάπτυξη είναι μακροχρόνιες και ότι ο καθορισμός και η εφαρμογή τους απαιτεί το συντονισμό όλων των οργάνων

παρέμβασης και των οικονομικών και πολιτικών φορέων, είναι απαραίτητο οι τοπικές αρχές να διαθέτουν ομάδες ειδικευμένες σε θέματα τοπικής ανάπτυξης, αν επιθυμούν την επίλυση των σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σήμερα.

Έχοντας υπόψη τις παραπάνω διαπιστώσεις καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι στη νέα προγραμματική περίοδο (2007 – 2013) οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) στην Ελλάδα θα πρέπει να επιτύχουν τη βελτίωση της διοικητικής ικανότητά τους, τόσο για να εξασφαλίσουν την προσαρμογή τους στις αλλαγές που επιβάλλουν οι εξελίξεις, όσο και για να βελτιώσουν τις παρεχόμενες στους πολίτες υπηρεσίες και την ουσιαστική συμβολή τους στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των εθνικών και των περιφερειακών αναπτυξιακών πολιτικών και προγραμμάτων σε τοπικό επίπεδο. Έμφαση, λοιπόν, θα πρέπει να δοθεί: (α) στην προώθηση της τοπικής επιχειρηματικότητας και τη βελτίωση του τοπικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος και (β) στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου της περιοχής τους και στη δημιουργία των υποδομών κοινωνικής φροντίδας που χρειάζεται ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός (άνεργοι και εργαζόμενοι).

Πέρα όμως, από οποιαδήποτε μέτρα και ρυθμίσεις, πρέπει να καταστεί σαφές ότι η πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση με αργούς αλλά σταθερούς ρυθμούς «μορφοποιείται» και ενεργοποιείται προς την κατεύθυνση να καταστήσει τον πολίτη κεντρικό σημείο αναφοράς οποιονδήποτε εξελίξεων στον τομέα των αναπτυξιακών ενεργειών, των τοπικών πρωτοβουλιών, παρεμβάσεων και δράσεων.

Αναφορικά, τώρα, με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην περιοχή του Δήμου Μετσόβου σε 33 φορείς (επιχειρήσεις, ΝΠΔΔ, Δήμαρχος), προέκυψαν ποικίλα συμπεράσματα από τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων για τη συμβολή του Δήμου στην τοπική ανάπτυξη.

Καταρχήν, διαπιστώθηκε σύγκλιση των απόψεων των φορέων επιχειρηματικής δραστηριότητας και του Δημάρχου του Δήμου Μετσόβου, Τζαφέα Κωνσταντίνου, αναφορικά με τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος. Οι επιχειρήσεις (συμπεριλαμβανομένων και των ΝΠΔΔ) κρίνουν, με ποσοστό 24%, πως το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι η κυκλοφορία και η στάθμευση, έπειτα, κατά φθίνουσα ιεραρχία έρχονται τα προβλήματα του πολεοδομικού σχεδιασμού (12%) και των πολιτιστικών-ψυχαγωγικών εκδηλώσεων (10%). Σύμφωνα με το Δήμαρχο, το μεγαλύτερο πρόβλημα του Δήμου είναι η κυκλοφορία και η στάθμευση, ο πολεοδομικός σχεδιασμός, αλλά και η τοπική επιχειρηματικότητα και τα θέματα των μεταναστών.

Σχετικά, τώρα, με τις προτεραιότητες του Δήμου για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης, οι φορείς υποδεικνύουν πως πρώτη προτεραιότητα θα πρέπει να είναι η εξυπηρέτηση των πολιτών, κατόπιν η εκπαίδευση και η σωστή οικονομική διαχείριση. Για το Δήμαρχό, όμως, ως πρώτη προτεραιότητα τίθεται η κυκλοφορία και η στάθμευση, κατόπιν η τοπική επιχειρηματικότητα, η νεολαία, ο πολεοδομικός σχεδιασμός και τελευταία τα θέματα των μεταναστών. Διαπιστώνεται, λοιπόν, πως ο Δήμαρχος ως πρώτη προτεραιότητα τοποθετεί την επίλυση του προβλήματος του κυκλοφοριακού, ενώ οι φορείς, παρόλο που η κυκλοφορία για αυτούς αποτελεί το κυρίαρχο πρόβλημα, ως πρώτη προτεραιότητα θέτουν την εξυπηρέτηση των πολιτών.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας οι επιχειρήσεις και τα ΝΠΔΔ δεν συμμετέχουν σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα (ποσοστό της τάξεως του 53%), ενώ η συμμετοχή τους στα Εθνικά Προγράμματα είναι πολύ μικρή (10%), γεγονός το οποίο θα πρέπει να ενεργοποιήσει τους μηχανισμούς του Δήμου Μετσόβου ώστε να συμβάλουν στη διευκόλυνση της πρόσβασης στην οικονομική πληροφόρηση, στις τεχνολογικές καινοτομίες, προκειμένου να ενισχυθούν οι διαδικασίες τόνωσης της τοπικής ανάπτυξης.

Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο Δήμος Μετσόβου, κατά τη διαδικασία υλοποίησης των προγραμμάτων (Εθνικών και Ευρωπαϊκών), είναι η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, και ακολουθούν με φθίνουσα ιεραρχία η μη έγκαιρη χρηματοδότηση, η έλλειψη ενημέρωσης, η γραφειοκρατία και η παρατεταμένη «ομηρία» των εργαζομένων στα ΝΠΔΔ. Από την άλλη μεριά, ο Δήμαρχος ως κύρια προβλήματα παρουσιάζει τη γραφειοκρατία, τη χρηματοδότηση μελετών για την ωρίμανση των έργων, η πιστοποίηση των τεχνικών υπηρεσιών και την ελλιπή ενημέρωση.

Παράλληλα, τόσο για τους φορείς όσο και για το Δήμαρχο, οι οικονομικές δυνατότητες αποτελούν δυνατό σημείο του Δήμου ως προς τις δράσεις τοπικής ανάπτυξης, ενώ από τους φορείς προβάλλεται ως αδυναμία η έλλειψη πληροφόρησης, στοιχείο το οποίο δεν αναφέρεται από το Δήμαρχο ως αδυναμία. Συνάμα, κοινή διαπίστωση τόσο των φορέων όσο και του κ. Τζαφέα αποτελεί η παρουσίαση, ως της σημαντικότερης ευκαιρίας για το Δήμο, της χρηματοδότησης από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους. Τέλος, ταύτιση απόψεων υπάρχει και στην διαπίστωση πως μεγαλύτερο κίνδυνο για τις δράσεις τοπικής ανάπτυξης του Δήμου αποτελεί η χρονική υστέρηση στην εκμετάλλευση των διαθέσιμων πόρων.

Αναφορικά, τέλος, με το βαθμό συνεργασίας των φορέων με τους διάφορους φορείς της τοπικής κοινωνίας, παρατηρούμε ότι υπάρχει στενή συνεργασία των φορέων με τις τοπικές επιχειρήσεις και με το Δήμο Μετσόβου, στοιχείο σημαντικό για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης. Από την άλλη μεριά, ο Δήμος αναπτύσσει στενή συνεργασία με την Περιφέρεια Ηπείρου σχετικά με την ένταξη των έργων υποδομής του Δήμου στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, και με τη Νομαρχία Ιωαννίνων για την προβολή του τουριστικού τομέα και την ανάδειξη των τοπικών επώνυμων παραδοσιακών προϊόντων

Συμπερασματικά, μπορεί να λεχθεί, πως η πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει στη δημιουργία των προϋποθέσεων τοπικής ανάπτυξης της εκάστοτε περιοχής με τα έργα τεχνικών και κοινωνικών υποδομών, τα οποία εξασφαλίζουν ένα ικανοποιητικό επίπεδο ποιότητας ζωής και αποτελούν προϋπόθεση οικονομικής ανάπτυξης. Πάντως, η επιτυχία των πολιτικών της τοπικής ανάπτυξης είναι δυνατή μόνο όταν οι τοπικές κοινότητες τις θεωρήσουν ως κατάλληλες. Αυτό απαιτεί όχι μόνο γνώση των ικανοτήτων τους και των δυνατοτήτων να χρησιμοποιούν παραγωγικά τους υπάρχοντες τοπικούς πόρους, αλλά και τη γνώση του ότι υπάρχει μια σιωπηρή συμφωνία ή συνεχής και σταθερή επιθυμία της τοπικής κοινότητας να επιστευθούν οι διαδικασίες της διαρθρωτικής αλλαγής.

Από τη συνολική ανάλυση που έχει προηγηθεί, προκύπτει ότι το ζητούμενο για την ενεργοποίηση της διαδικασίας της ενδογενούς ανάπτυξης μίας τοπικής χωρικής μονάδας είναι η δημιουργία των προϋποθέσεων της αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης της, δηλαδή των προϋποθέσεων που θα δώσουν την ώθηση, την εκκίνηση της τοπικής αναπτυξιακής διαδικασίας και της διαδικασίας ενεργοποίησης των ενδογενών κοινωνικών και παραγωγικών δυνάμεων της περιοχής.

Η «ενδογενής ώθηση» δίνεται με την ενίσχυση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τη δημιουργία ισχυρών και βιώσιμων διοικητικών μονάδων και την οριοθέτηση «μικροπεριφερειών προγραμματισμού» με βάση τα κοινά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των επιμέρους χωρικών μονάδων που τις απαρτίζουν, την ενεργοποίηση και οργάνωση των φορέων του τοπικού πληθυσμού (επιμελητηρίων, επαγγελματικών ενώσεων, εργατικών κέντρων, συλλόγων, αναπτυξιακών εταιριών, τοπικών συμβούλων ανάπτυξης κ.ά.), με τη δημιουργία των μηχανισμών οικοδόμησης της τοπικής κοινωνικής

συναίνεσης και την εξασφάλιση της ενεργής συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και σχεδιασμού.

ΠΑΡΑΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1. ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ, ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ, ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Δυνατά σημεία

- Οι Ο.Τ.Α. αποτελούν την εγγύτερη στον πολίτη δομή του κράτους.
- Ο θεσμός της Τ.Α. έχει σημαντικό ρόλο στο πολιτικό και διοικητικό σύστημα της χώρας, αλλά και στη διαδικασία ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.)
- Οι Ο.Τ.Α. συμβάλλουν ενεργά στην προώθηση της τοπικής ανάπτυξης αλλά και στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων της Ε.Ε.

Αδυναμίες

- Μεγάλος αριθμός Ο.Τ.Α., ιδιαίτερα αγροτικών, έχουν μικρό μέγεθος και αδύνατες υπηρεσίες.
- Δεν έχουν συγκροτηθεί θεσμοί για τη μητροπολιτική διοίκηση των μεγάλων πολεοδομικών συγκροτημάτων.
- Υπάρχουν ελλείψεις και αδυναμίες στις δομές, τις λειτουργίες και το ανθρώπινο δυναμικό των Ο.Τ.Α.
- Είναι περιορισμένοι οι πόροι των Ο.Τ.Α. σε σχέση με τις ανάγκες και το ρόλο τους.
- Είναι ανεπαρκής η χρήση των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνίας

Ευκαιρίες

- Οι Ο.Τ.Α. μπορούν να συγκροτήσουν ένα εθνικό πολυκεντρικό και πολυλειτουργικό δίκτυο υποστήριξης της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης.
- Οι Ο.Τ.Α. μπορούν να αξιοποιήσουν τις σύγχρονες αντιλήψεις για την οργάνωση και τη διοίκηση της Δημόσιας Διοίκησης και της Αυτοδιοίκησης (Δήμος - στρατηγείο, «πελατοκεντρικός» προσανατολισμός, αρχές ποιότητας και διοίκησης ολικής ποιότητας κλπ.).
- Οι Ο.Τ.Α. μπορούν να αξιοποιήσουν τις δομές που δημιουργήθηκαν (αναπτυξιακές εταιρείες, κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης, κοινωνικές δομές κλπ.) και την τεχνογνωσία και εμπειρία που αποκτήθηκαν τα προηγούμενα χρόνια, για να συμβάλλουν στο σχεδιασμό και την εφαρμογή αναπτυξιακών δράσεων στη νέα προγραμματική περίοδο.

Κίνδυνοι

- Να διατηρηθεί το ενδιαφέρον των Ο.Τ.Α. κυρίως για τις τεχνικές υποδομές και να μη στραφεί στις νέες βασικές αναπτυξιακές επιλογές: καινοτομία και ανταγωνιστικότητα, ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και της κοινωνίας της γνώσης.

- Να μη διασφαλιστεί επαρκής επιστημονική και τεχνική υποστήριξη στους Ο.Τ.Α., με αποτέλεσμα τον «αποκλεισμό» των αγροτικών και των μικρών Ο.Τ.Α. από τα νέα αναπτυξιακά προγράμματα.
- Να μη δοθεί το αναγκαίο βάρος στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού (κεφαλαίου) των Ο.Τ.Α. και στη δημιουργία κατάλληλων δομών για την άσκηση επιτελικών λειτουργιών και λειτουργιών υποστήριξης της τοπικής (ενδογενούς) ανάπτυξης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2.

**Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ – ΕΝΔΟΓΕΝΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ: Η
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ**

Ερωτηματολόγιο φορέων του Δήμου Μετσόβου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παρόν ερωτηματολόγιο εντάσσεται στη Διπλωματική Εργασία που εκπονείται στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου με τίτλο: «Ο ρόλος της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ενεργοποίηση της διαδικασίας Τοπικής – Ενδογενούς Ανάπτυξης: Η περίπτωση του Δήμου Μετσόβου».

Σκοπός είναι η καταγραφή και η αξιολόγηση δράσεων τοπικής ανάπτυξης από το Δήμο Μετσόβου, δηλαδή δράσεων που αφορούν στο σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων, στην οργάνωση εσωτερικών δομών και αναπτυξιακών επιχειρήσεων, στην εισαγωγή νέων εργαλείων στο σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών τοπικής ανάπτυξης.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για το ενδιαφέρον και την πολύτιμη συνεισφορά σας

A. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

A.1	Επωνυμία (Η πλήρης ονομασία)	
A.2	Νομική Μορφή	
A.3	Προσωπικό - Αριθμός απασχολουμένων σήμερα (μόνιμο προσωπικό)	
A.4	Έτος Ίδρυσης	
A.4.1	Τα στοιχεία δόθηκαν από: Όνομα και θέση του αρμόδιου προσώπου για τη συμπλήρωση των στοιχείων	

Β. ΣΤΟΧΟΙ - ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

Β.1 Ποιο είναι το αντικείμενο των δραστηριοτήτων σας και ποιοι είναι οι βασικοί στόχοι του φορέα σας;

B.2 Σε ποιους τομείς εντοπίζετε τα μεγαλύτερα προβλήματα στο Δήμο Μετσόβου;
(Σημειώστε με ✓)

ΤΟΜΕΑΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
Καθαριότητα	
Υδρευση-αποχέτευση	
Υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής	
Πολιτιστικές – ψυχαγωγικές εκδηλώσεις	
Προγράμματα άθλησης	
Εξυπηρέτηση των πολιτών από τις υπηρεσίες	
Τεχνικά έργα (δρόμοι , πεζοδρόμια, κ.λπ.)	
Εκπαίδευση, σχολική στέγη	
Σωστή οικονομική διαχείριση	
Κυκλοφορία, στάθμευση	
Υπηρεσίες πρασίνου	
Νεολαία	
Τοπική Επιχειρηματικότητα	
Αστυνόμευση	
Τρίτη ηλικία	
Ενημέρωση του πολίτη	
Πολεοδομικός σχεδιασμός	
Θέματα μεταναστών	
Ανεργία	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	

B.3 Ποιες, κατά την άποψή σας, πρέπει να είναι οι προτεραιότητες του Δήμου Μετσόβου; Ιεραρχείστε τις προτεραιότητες ξεκινώντας από το 1 (πρώτη προτεραιότητα) και φτάνοντας στο 5 (τελευταία προτεραιότητα).

ΤΟΜΕΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ
Καθαριότητα	
Υδρευση-αποχέτευση	
Υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής	
Πολιτιστικές – ψυχαγωγικές εκδηλώσεις	
Προγράμματα άθλησης	
Εξυπηρέτηση των πολιτών από τις υπηρεσίες	
Τεχνικά έργα (δρόμοι , πεζοδρόμια, κ.λπ.)	
Εκπαίδευση, σχολική στέγη	
Σωστή οικονομική διαχείριση	
Κυκλοφορία, στάθμευση	
Υπηρεσίες πρασίνου	
Νεολαία	
Τοπική Επιχειρηματικότητα	
Αστυνόμευση	
Τρίτη ηλικία	
Ενημέρωση του πολίτη	
Πολεοδομικός σχεδιασμός	
Θέματα μεταναστών	
Ανεργία	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	

Γ. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΔΡΑΣΕΙΣ

Γ.1 Συμμετέχετε σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα;
Αν ναι σε ποια;

ΝΑΙ

☐

ΟΧΙ

☐

.....

.....

.....

.....

.....

Γ.2 Χρηματοδοτείστε από Εθνικά Προγράμματα;

ΝΑΙ

☐

ΟΧΙ

☐

Αν ναι από ποια;

.....

.....

.....

.....

.....

Γ.3 Ποιες δράσεις για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης έχουν γίνει στο Δήμο Μετσόβου κατά την τελευταία πενταετία, και σας αφορούν και μέσα από ποιες δομές έχουν προωθηθεί (υπηρεσίες Δήμου, ΝΠΔΔ, δημοτικές επιχειρήσεις, κ.ά.);

ΔΡΑΣΗ	ΔΟΜΕΣ	ΚΡΙΝΕΤΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ					
		Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Σχετικά	Λίγο	Καθόλου
(τίτλος)	(αναφορά δομών)						

Γ.4 Ποια πιστεύετε πως είναι τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος Μετσόβου κατά τη διαδικασία υλοποίησης των προγραμμάτων (Εθνικών, Ευρωπαϊκών);

A/A	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
1	
2	
3	
4	
5	
6	

7	
8	
9	
10	

Γ.5 Παρακαλούμε να σημειώσετε τα δυνατά σημεία, τις αδυναμίες, τις ευκαιρίες και τους κινδύνους ως προς τις δράσεις τοπικής ανάπτυξης του Δήμου σας συνολικά από τα παρακάτω: (Σημειώστε με ✓)

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ
Εξειδικευμένο προσωπικό	Ελλείψεις στην πληροφόρηση	Χρηματοδοτήσεις από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους	Χρονική υστέρηση στην εκμετάλλευση διαθέσιμων πόρων
Υποδομές νέων τεχνολογιών	Ανεπάρκεια πρόσβασης στα κέντρα λήψης αποφάσεων	Νέες νομοθετικές ρυθμίσεις	Μη ύπαρξη συστήματος ιεράρχησης προτεραιοτήτων
Εμπειρία στην υλοποίηση σχετικών προγραμμάτων	Επικαλύψεις αρμοδιοτήτων	Εκσυγχρονισμός των υποδομών τηλεπικοινωνίας και νέων τεχνολογιών	Φθίνουσα οικονομική ανάπτυξη της περιοχής
Υποστήριξη από την πολιτική ηγεσία	Μη ορθολογικά κριτήρια κατανομής πόρων	Σύνδεση με τα εθνικά δίκτυα μεταφοράς και ενέργειας	Απώλεια θέσεων εργασίας
Απαίτηση από τους πολίτες για σχετικές δράσεις	Πιέσεις πελατειακού χαρακτήρα	Νέες επιχειρησιακές δομές του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης	Πιέσεις και παρεμβάσεις πολιτικών φορέων και παραγόντων
Οικονομικές δυνατότητες	Γραφειοκρατικές και χρονοβόρες	Νέες δυνατότητες εκπαίδευσης και	Πιέσεις και παρεμβάσεις

		διαδικασίες		κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής		οικονομικών συμφερόντων	
Άλλο (ποιο)		Άλλη (ποια)		Άλλη (ποια)		Άλλος (ποιος)	
Άλλο (ποιο)		Άλλη (ποια)		Άλλη (ποια)		Άλλος (ποιος)	
Άλλο (ποιο)		Άλλη (ποια)		Άλλη (ποια)		Άλλος (ποιος)	

Δ. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Δ.1 Σε ποιους τομείς έχετε αναπτύξει συνεργασία με το Δήμο Μετσόβου;

A/A	ΤΟΜΕΑΣ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	
11.	

Δ.2 Πως κρίνετε τη συνεργασία σας με το Δήμο Μετσόβου; (Σημειώστε με √)

ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	ΚΑΛΗ	ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΗ	ΑΝΥΠΑΡΚΤΗ

Δ.3 Η συνεργασία σας με άλλους φορείς περιλαμβάνει:

Συνεργασία με κρατικούς φορείς

ΝΑΙ

☐

ΟΧΙ

☐

Παράδειγμα (με ποιον κρατικό φορέα, πότε και τι περιελάμβανε αυτή η συνεργασία)

.....

.....

.....

.....

Συνεργασία με Β' βάρθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση

ΝΑΙ

☐

ΟΧΙ

☐

Παράδειγμα (πότε και τι περιελάμβανε αυτή η συνεργασία)

.....

.....

.....

.....

Συνεργασία με φορείς του ιδιωτικού τομέα

ΝΑΙ

☐

ΟΧΙ

☐

Παράδειγμα (με ποιον φορέα, πότε και τι περιελάμβανε αυτή η συνεργασία)

.....

.....

.....

.....

Συνεργασία με τον εθελοντικό τομέα

(π.χ συλλόγους, σωματεία, τοπικές ομάδες)

ΝΑΙ

☐

ΟΧΙ

☐

Παράδειγμα (με ποιον φορέα, πότε και τι περιελάμβανε αυτή η συνεργασία)

.....

.....

.....

.....

Άλλες συνεργασίες που αναπτύξατε

.....

.....

.....

.....

Δ.4 Προσδιορίστε το βαθμό συνεργασίας σας με τους διάφορους φορείς και οργανώσεις της τοπικής κοινωνίας, με τη βοήθεια μιας πενταβάθμιας κλίμακας από το 1 έως το 5, όπου το 1 δηλώνει ότι με το συγκεκριμένο φορέα ή οργάνωση δεν έχετε καθόλου συνεργασία και το 5, ότι υπάρχει πολύ στενή συνεργασία.

ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ – ΦΟΡΕΙΣ	ΠΕΝΤΑΒΑΘΜΙΑ ΚΛΙΜΑΚΑ
Κεντρική Κυβέρνηση	
Περιφέρεια	
Νομαρχία	
Δήμος	
Αναπτυξιακές εταιρείες	
Επιστημονικοί σύλλογοι	
Τοπικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	
Επιμελητήρια	
Εργατικό κέντρο	
Επιχειρηματικοί φορείς Δήμου	
Συνεταιρισμοί / αγροτικοί σύλλογοι	
Εμπορικοί σύλλογοι	
Πολιτιστικοί Σύλλογοι	
Τοπικοί βουλευτές	

Εκκλησιαστικές αρχές	
Τοπικές επιχειρήσεις	
Άλλο	
Άλλο	
Άλλο	
Άλλο	

Ε. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Ε.1 Ιεράρχηση των οικονομικών πηγών του φορέα σας.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Κοινοτικά – συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα	%
Εθνικά προγράμματα	%
Ίδιοι πόροι	%
Άλλοι πόροι	%

Ε.2 Η χρηματοδότηση που λαμβάνετε από τους διάφορους φορείς είναι επαρκής;
(Αξιολογήστε σημειώνοντας με √).

ΠΗΓΗ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	ΠΟΛΥ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ
Ευρωπαϊκή Ένωση				
Κεντρική Κυβέρνηση & Περιφέρεια				
Νομαρχία				
Δήμος				
Άλλο				

ΣΤ. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΣΤ.1 Ποιες είναι οι κύριες πηγές ενημέρωσης σας για τις δράσεις του Δήμου Μετσόβου;
Ιεραρχείστε τις πηγές ενημέρωσης σας, ξεκινώντας από την πηγή η οποία έχει τη μεγαλύτερη συνεισφορά σε αυτήν.

A/A	ΠΗΓΕΣ
1	
2	
3	
4	
5	

ΣΤ.2 Αξιολογείτε το βαθμό ενημέρωσης για τις δράσεις του Δήμου που σας αφορούν.
(Σημειώστε με ✓)

ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	ΚΑΛΗ	ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΗ	ΚΑΘΟΛΟΥ

Γενικές παρατηρήσεις και συμπληρωματικά σχόλιά σας - Αναφερθείτε σε προβλήματα του κλάδου ή του φορέα σας και στις απαραίτητες πολιτικές, που πρέπει να προωθήσει ο Δήμος για την αντιμετώπισή τους.

.....

.....

.....

.....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3.

**Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ – ΕΝΔΟΓΕΝΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ: Η
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ**

**Ερωτηματολόγιο για τις δημοτικές δραστηριότητες του
Δήμου Μετσόβου**

Αγαπητέ Δήμαρχε,

Το παρόν ερωτηματολόγιο εντάσσεται στη Διπλωματική Εργασία που εκπονείται στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου με τίτλο: «Ο ρόλος της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ενεργοποίηση της διαδικασίας Τοπικής – Ενδογενούς Ανάπτυξης: Η περίπτωση του Δήμου Μετσόβου».

Σκοπός είναι η καταγραφή και η αξιολόγηση δράσεων τοπικής ανάπτυξης από το Δήμο Μετσόβου, δηλαδή δράσεων που αφορούν στο σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων, στην οργάνωση εσωτερικών δομών και αναπτυξιακών επιχειρήσεων, στην εισαγωγή νέων εργαλείων στο σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών τοπικής ανάπτυξης.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για το ενδιαφέρον και την πολύτιμη συνεισφορά σας

Α. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Α.1	Επωνυμία (Η πλήρης ονομασία)		
Α.2	Προσωπικό - Αριθμός απασχολούμενων σήμερα (μόνιμο προσωπικό)		
Α.3	Τα στοιχεία δόθηκαν από: Όνομα και θέση του αρμόδιου προσώπου για τη συμπλήρωση των στοιχείων		
Α.4	Προβλέπεται υπηρεσία προγραμματισμού στον οργανισμό του Δήμου (Ναι/Όχι)		
Α.4.1	Αν <u>Ναι</u> , είναι η υπηρεσία προγραμματισμού στελεχωμένη; (Ναι/Όχι)		
Α.4.2	Αν <u>Όχι</u> , μέσω ποιων διαδικασιών/ συνεργατών αναπτύσσονται τέτοιες δράσεις;		
Λιμενοί		Ειδικοί συνεργάτες	Εξωτερικοί συνεργάτες
			Στελέχη Δήμου

B. ΣΤΟΧΟΙ - ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

B.1 Πως θα περιγράφατε το κατευθυντήριο όραμα και ποιοι είναι οι βασικοί στόχοι του Δήμου σας για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης;

B.2 Σε ποιους τομείς εντοπίζετε τα μεγαλύτερα προβλήματα στο Δήμο; (Σημειώστε με ✓)

ΤΟΜΕΑΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
Καθαριότητα	
Υδρευση-αποχέτευση	
Υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής	
Πολιτιστικές – ψυχαγωγικές εκδηλώσεις	
Προγράμματα άθλησης	
Εξυπηρέτηση των πολιτών από τις υπηρεσίες	
Τεχνικά έργα (δρόμοι , πεζοδρόμια, κ.λπ.)	
Εκπαίδευση, σχολική στέγη	
Σωστή οικονομική διαχείριση	
Κυκλοφορία, στάθμευση	
Υπηρεσίες πρασίνου	
Νεολαία	
Τοπική Επιχειρηματικότητα	
Αστυνόμευση	
Τρίτη ηλικία	
Ενημέρωση του πολίτη	
Πολεοδομικός σχεδιασμός	
Θέματα μεταναστών	
Ανεργία	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	

B.3 Ποιες είναι οι προτεραιότητες του Δήμου Μετσόβου; Ιεραρχείστε τις προτεραιότητες ξεκινώντας από το 1 (πρώτη προτεραιότητα).

ΤΟΜΕΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ
Καθαριότητα	
Υδρευση-αποχέτευση	
Υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής	
Πολιτιστικές – ψυχαγωγικές εκδηλώσεις	
Προγράμματα άθλησης	
Εξυπηρέτηση των πολιτών από τις υπηρεσίες	
Τεχνικά έργα (δρόμοι , πεζοδρόμια, κ.λπ.)	
Εκπαίδευση, σχολική στέγη	
Σωστή οικονομική διαχείριση	
Κυκλοφορία, στάθμευση	
Υπηρεσίες πρασίνου	
Νεολαία	
Τοπική Επιχειρηματικότητα	
Αστυνόμευση	
Τρίτη ηλικία	
Ενημέρωση του πολίτη	
Πολεοδομικός σχεδιασμός	
Θέματα μεταναστών	
Ανεργία	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	
Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	

Β.4 Επιχειρηματική δραστηριότητα του Δήμου.

ΤΟΜΕΑΣ	ΟΜΑΔΑ - ΣΤΟΧΟΣ

Γ. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΔΡΑΣΕΙΣ

Γ.1 Συμμετέχετε σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα;

ΝΑΙ

☐

ΟΧΙ

☐

Αν ναι σε ποια;

.....

.....

.....

.....

.....

Γ.2 Χρηματοδοτείστε από Εθνικά Προγράμματα; ;

ΝΑΙ

☐

ΟΧΙ

☐

Αν ναι σε ποια;

.....

.....

.....

.....

.....

Γ.3 Ποια είναι τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος σας στην υλοποίηση των προγραμμάτων (Εθνικών, Ευρωπαϊκών);

A/A	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
1	
2	
3	
4	
5	

6	
7	
8	
9	
10	

Γ.4 Ποιες δράσεις για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης έχουν γίνει στο Δήμο σας κατά την τελευταία πενταετία και μέσα από ποιες δομές έχουν προωθηθεί (υπηρεσίες Δήμου, ΝΠΔΔ Δήμου, δημοτικές επιχειρήσεις, συμβάσεις με δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς κ.ά.);

ΔΡΑΣΗ	ΔΟΜΕΣ	ΚΡΙΝΕΤΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ					
		Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Σχετικά	Λίγο	Καθόλου
(τίτλος)	(αναφορά δομών)						

Γ.5 Πηγές από τις οποίες προήλθε η ιδέα για τη δράση:

	ΠΗΓΗ ΝΕΑΣ ΙΔΕΑΣ	ΣΗΜΕΙΩΝΕΤΕ ΜΕ √		ΠΗΓΗ ΝΕΑΣ ΙΔΕΑΣ	ΣΗΜΕΙΩΝΕΤΕ ΜΕ √
1	Πολιτικές λειτουργίες		8	Εκθέσεις - Παρουσιάσεις	
2	Διοικητικές λειτουργίες		9	Ερευνητικά Ιδρύματα	
3	Έρευνα και Ανάπτυξη στο Δήμο		10	Άλλοι Δήμοι	
4	Έρευνα Αγοράς		11	ΚΕΔΚΕ	
5	Πολίτες		12	Άλλη (ποια)	
6	Τοπικές Επιχειρήσεις		13	Άλλη (ποια)	
7	Σύμβουλοι Εταιριών		14	Άλλη (ποια)	

Γ.6 Συμμετοχή πολιτών στις δράσεις. (Σημειώστε με √)

	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	ΠΟΛΥ	ΑΡΚΕΤΑ	ΣΧΕΤΙΚΑ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟ
1	Κατά την περίοδο υλοποίησης των δράσεων αναδείχθηκαν πρόσθετες ανάγκες των πολιτών						
2	Υπήρξε ισχυρή υποστήριξη από τους πολίτες για τη νέα δράση μόλις ξεκίνησε η υλοποίησή της						
3	Οι πολίτες-χρήστες είχαν μεγάλη ανάγκη για αυτήν την κατηγορία δράσης						

Γ.7 Παρακαλούμε να σημειώσετε τα δυνατά σημεία, τις αδυναμίες, τις ευκαιρίες και τους κινδύνους ως προς τις δράσεις τοπικής ανάπτυξης του Δήμου συνολικά από τα παρακάτω: (Σημειώστε με ✓)

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ
Εξειδικευμένο προσωπικό	Ελλείψεις στην πληροφόρηση	Χρηματοδοτήσεις από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους	Χρονική υστέρηση στην εκμετάλλευση διαθέσιμων πόρων
Υποδομές νέων τεχνολογιών	Ανεπάρκεια πρόσβασης στα κέντρα λήψης αποφάσεων	Νέες νομοθετικές ρυθμίσεις	Μη ύπαρξη συστήματος ιεράρχησης προτεραιοτήτων
Εμπειρία στην υλοποίηση σχετικών προγραμμάτων	Επικαλύψεις αρμοδιοτήτων	Εκσυγχρονισμός των υποδομών τηλεπικοινωνίας και νέων τεχνολογιών	Φθίνουσα οικονομική ανάπτυξη της περιοχής
Υποστήριξη από την πολιτική ηγεσία	Μη ορθολογικά κριτήρια κατανομής πόρων	Σύνδεση με τα εθνικά δίκτυα μεταφοράς και ενέργειας	Απώλεια θέσεων εργασίας
Απαίτηση από τους πολίτες για σχετικές δράσεις	Πιέσεις πελατειακού χαρακτήρα	Νέες επιχειρησιακές δομές του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης	Πιέσεις και παρεμβάσεις πολιτικών φορέων και παραγόντων
Οικονομικές δυνατότητες	Γραφειοκρατικές και χρονοβόρες διαδικασίες	Νέες δυνατότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής	Πιέσεις και παρεμβάσεις οικονομικών συμφερόντων
Άλλο (ποιο)	Άλλη (ποια)	Άλλη (ποια)	Άλλος (ποιος)
Άλλο (ποιο)	Άλλη (ποια)	Άλλη (ποια)	Άλλος (ποιος)
Άλλο (ποιο)	Άλλη (ποια)	Άλλη (ποια)	Άλλος (ποιος)

Δ. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Δ.1 Η συνεργασία με άλλους φορείς περιλαμβάνει: (Σημειώστε με ✓)

Συνεργασία με κρατικούς φορείς

ΝΑΙ

☐

ΟΧΙ

☐

Παράδειγμα (με ποιον κρατικό φορέα, πότε και τι περιελάμβανε αυτή η συνεργασία)

.....

.....

.....

.....

Διαδημοτική συνεργασία

ΝΑΙ

☐

ΟΧΙ

☐

Παράδειγμα (με ποιο Δήμο, πότε και τι περιελάμβανε αυτή η συνεργασία)

.....

.....

.....

.....

Συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα

ΝΑΙ

☐

ΟΧΙ

☐

Παράδειγμα (με ποιο ιδιωτικό φορέα, πότε και τι περιελάμβανε αυτή η συνεργασία)

.....

.....

.....

.....

Συνεργασία με τον εθελοντικό τομέα

(π.χ συλλόγους, σωματεία, τοπικές ομάδες)

ΝΑΙ

☐

ΟΧΙ

☐

Παράδειγμα (τότε και τι περιελάμβανε αυτή η συνεργασία)

.....

.....

.....

.....

Άλλες συνεργασίες που αναπτύξατε

.....

.....

.....

.....

Δ.2 Προσδιορίστε το βαθμό συνεργασίας σας με τους διάφορους φορείς και οργανώσεις της τοπικής κοινωνίας, με τη βοήθεια μιας πενταβάθμιας κλίμακας από το 1 έως το 5, όπου το 1 δηλώνει ότι με το συγκεκριμένο φορέα ή οργάνωση δεν έχετε καθόλου συνεργασία και το 5, ότι υπάρχει πολύ στενή συνεργασία.

ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ – ΦΟΡΕΙΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
Αναπτυξιακές εταιρείες	
Επιστημονικοί σύλλογοι	
Τοπικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	
Επιμελητήρια	
Εργατικό κέντρο	
Επιχειρηματικοί φορείς Δήμου	
Συνεταιρισμοί / αγροτικοί σύλλογοι	
Εμπορικοί σύλλογοι	
Πολιτιστικοί Σύλλογοι	
Τοπικοί βουλευτές	
Εκκλησιαστικές αρχές	
Περιφέρεια	
Νομαρχία	
Τοπικές επιχειρήσεις	

Άλλο	
Άλλο	
Άλλο	
Άλλο	

Ε. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Ε.1 Ιεράρχηση των οικονομικών πηγών του Δήμου.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Κοινοτικά προγράμματα	%
Δημοτικές επιχειρήσεις	%
Κρατικός προϋπολογισμός	%
Συνεργασία με ιδιωτικό τομέα	%
Επιβολή ειδικού τέλους	%
Άλλο	%

Ε.2 Η οικονομική ενίσχυση από την κεντρική διοίκηση είναι επαρκής;

ΝΑΙ

☐

ΟΧΙ

☐

Ε.3 Ποιο είναι το ποσοστό των εσόδων που προέρχεται από το δημόσιο και ποιο από των ιδιωτικό τομέα;

Δημόσιος τομέας

Ιδιωτικός τομέας

Ε.4 Αξιοποιείται το θεσμό της χορηγίας;

ΝΑΙ

☐

ΟΧΙ

☐

Αναφέρεται παραδείγματα χορηγιών των τελευταίων ετών:

2004	2005	2006	2007
1.....			
2.....			
3.....			
4.....			
5.....			

ΣΤ. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟ

ΣΤ.1 Βαθμολογείστε την επιρροή που ασκούν στο επίπεδο λήψης αποφάσεων οι διάφοροι φορείς και οργανώσεις της τοπικής κοινωνίας με τη βοήθεια μιας πενταβάθμιας κλίμακας από το 1 έως το 5, όπου το 1 δηλώνει ότι ο συγκεκριμένος φορέας ή οργάνωση δεν επηρεάζει «καθόλου» το έργο του Δημάρχου και 5, ότι επηρεάζει «πάρα πολύ».

ΦΟΡΕΙΣ – ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ
Αναπτυξιακές εταιρείες	
Επιστημονικοί σύλλογοι	
Τοπικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	
Επιμελητήρια	
Εργατικό κέντρο	
Επιχειρηματικοί φορείς Δήμου	
Συνεταιρισμοί / αγροτικοί σύλλογοι	
Εμπορικοί σύλλογοι	
Τοπικοί βουλευτές	
Εκκλησιαστικές αρχές	
Περιφέρεια	
Νομαρχία	
Άλλο	
Άλλο	
Άλλο	

ΛΟΙΠΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΠΟΥ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΧΡΗΣΙΜΕΣ

.....

.....

.....

.....

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Ελληνική

Dunford Mick, *Ενδογενής ανάπτυξη, αναπτυξιακό κράτος και παγκόσμιες αγορές*, ΤΟΠΟΣ, Επιθεώρηση Αστικών και Περιφερειακών Μελετών, τόμ. 2, Αθήνα, 1991.

Barquero Vasquez Antonio, *Τοπική Ανάπτυξη, Μία στρατηγική για τη δημιουργία απασχόλησης*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1991.

Friedman John, *Περιφερειακή ανάπτυξη σε αναπτυγμένες χώρες: Ενδογενής ή autárκης*; στο βιβλίο *Περιφερειακή ανάπτυξη και πολιτική, επιμέλεια – εισαγωγή Κ. Χατζημιχάλης*, Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα, 1992.

Weaver Clyde, *Ανάπτυξη από τα κάτω: Προς μια θεωρία της "ανάπτυξης σε συγκεκριμένες περιοχές"*, στο βιβλίο *Περιφερειακή ανάπτυξη και πολιτική, επιμέλεια – εισαγωγή Κ. Χατζημιχάλης*, Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα, 1992.

Αθανασόπουλος Κων., *Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Τόμος Α' Βέλγιο, Βέλγιο, Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία, Η Επιτροπή των Περιφερειών, Αθανασόπουλος Κων. και Κέντρο Επιμόρφωσης Μελετών, Έρευνας και Ανάπτυξης, Αθήνα, 2003.

Αθανασόπουλος Κων., *Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Τόμος Β', Αθανασόπουλος Κων. και Κέντρο Επιμόρφωσης Μελετών, Έρευνας και Ανάπτυξης, Αθήνα, 2003.

Αλεξάνδρου Μαρία, *Ανάπτυξη συστήματος πληροφοριών γης για τη δημιουργία πολιτισμικού οδηγού της επαρχίας Μετσόβου*, Διπλωματική εργασία, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα, 1998.

Αποστολόπουλος Π. Δημ., *Ο ρόλος της αυτοδιοίκησης στην ανάπτυξη ορεινών μειονεκτικών περιοχών*, Τετράδια αυτοδιοίκησης, Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 1, Αθήνα, 2002.

Αρταβάνη Μαρία-Αθηνά, *Δομές στήριξης της τοπικής αναπτυξιακής διαδικασίας, η περίπτωση των αναπτυξιακών εταιρειών*, Επιστημονικές μελέτες προς τιμήν του Καθηγητού Νικ. Κόνσολα, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2005.

Γεωργαντάς Ηλ., *Θεωρητικές προσεγγίσεις για το τοπικό κράτος*, ΤΟΠΟΣ, επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών, τόμ. 2, Αθήνα, 1991.

Γεωργούλης Στ., *Τοπική και Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1997.

Γιαννόπουλος Παν. Μ., *Κοινωνία Πολιτών και Αυτοδιοίκηση, Πυλώνες Δημοκρατίας και Ανάπτυξης για την Ελλάδα του 21^{ου} αιώνα*, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα – Γιάννενα,

2001.

Γιαννόπουλος Παν., *Αναπτυξιακή πολιτική για τις προβληματικές ορεινές περιφέρειες: Η περίπτωση της Περιφέρειας Πελοποννήσου*, Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2001.

Γκιούρας Θανάσης, Ηλίας Γεωργαντάς, *Τοπικό κράτος και τοπικότητα. Στα ίχνη δύο συζητήσεων*, Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, βιβλιοκρισίες, ΤΟΠΟΣ, Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος, τόμ. 18-19, Αθήνα, 2002.

Γκέκας Ράλλης, Μήτσου Κατερίνα, *Οι Δημοτικές Επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Αθήνα, 2006.

Δαουτόπουλος Γεώργιος, *7 απλά μαθήματα ανάπτυξης*, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 2002.

Δαουτόπουλος Γεώργιος, *Ανάπτυξη και τοπική κοινωνία*, στο βιβλίο 1ο Αναπτυξιακό συνέδριο Νομού Πέλλας, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πέλλας και Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Αθήνα, 2000.

Εισηγητική Έκθεση στο σχέδιο Νόμου «Οργάνωση και λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού», Αθήνα, 2004.

Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, *Η χρήση της δημοσιότητας στην τοπική ανάπτυξη, η δημοσιότητα των ελληνικών ΜΟΠ*, Αθήνα, 1988.

Επιθεώρηση Τοπικής Αυτοδιοίκησης, *Πρόταση σχεδίου νόμου της Εθνικής Επιτροπής του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α του 2003 για το Νέο Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων*, ΚΕΔΚΕ, Τεύχος 105-106, Αθήνα, Απρίλιος 2004.

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση, Μια Λευκή Βίβλος*, Βρυξέλλες, 2001.

Επιτροπή των Περιφερειών, *Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών σχετικά με τις «Προτάσεις της ΕΤΠ για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη»*, 9 Οκτωβρίου 2003.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Νέα εταιρική σχέση για τη συνοχή. Σύγκλιση, ανταγωνιστικότητα, συνεργασία, Τρίτη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή*, 2004.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *Έκθεση σχετικά με τον ρόλο των περιφερειακών και τοπικών αρχών στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση (2002/2141(INI))*, Επιτροπή Συνταγματικών Υποθέσεων, Εισηγητής: Giorgio Napolitano, 4 Δεκεμβρίου 2002.

Ζαμπέλης Χ., Γιαλύρη Θ., *Ο χωροταξικός σχεδιασμός ως εργαλείο διαφοροποίησης και αναβάθμισης των ορεινών περιοχών του εθνικού χώρου και δημιουργίας νέας εταιρικής σχέσης πόλης υπαίθρου*, 3^ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο του Ε.Μ.Π., "Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη στις ορεινές περιοχές. Θεωρία και πράξη", Συνεδριακό κέντρο Μετσόβου, Μέτσοβο, 7 – 9 Ιουνίου 2001.

Ζαχαρόπουλος Γεωρ., *Το νομικό καθεστώς δανειοδότησης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Παρούσα κατάσταση, προβλήματα, προοπτικές*, Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2001.

Ηλίας Μπενέκος, Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ», *Σημαντική και ανησυχητική καθυστέρηση στη δημοπράτηση έργων*, Επιθεώρηση Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τόμ. 111, Αθήνα, 2005.

Ιατρού Στ., Κουδούνη Αμ., Νικολακοπούλου Μ., Χασομέρη Στ., *Δομή και λειτουργία Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, ΤΕΕ, Αθήνα, 2005.

Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, *Φορολογική Αποκέντρωση - Ταμείο Συνοχής. Χωρίς επιβάρυνση του πολίτη*, Αθήνα, Οκτώβριος 2005.

Καρβούνης Αντ., Κολύβα Αθ., Λατουδή Γε., Πιτσούλης Χρ., Τριανταφύλλου Θεόφ., Χατζηχριστοδούλου Παν., *Η περιφερειακή διοίκηση και η πολυβάθμια αυτοδιοίκηση στις χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα, 2003.

ΚΕΔΚΕ, Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, *Οι ΟΤΑ σε αριθμούς*, Αθήνα, 2004.

ΚΕΔΚΕ, *Οι προτάσεις της ΚΕΔΚΕ για τις κατευθύνσεις Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης 2007-2013*, έκδοση II, Αθήνα, 2005.

Κόνσολας Νικόλαος, *2007- 2013: Η Νέα Κοινοτική Διαρθρωτική Πολιτική και η Ελλάδα*, Τάσεις – Ειδική Ετήσια Έκδοση, με τη συνεργασία του περιοδικού Επιλογή, Αθήνα, Φεβρουάριος 2005.

Κοσμά Κωνσταντίνα, *Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα: Δομή και Λειτουργία στην Ευρωπαϊκή Προοπτική*, Διπλωματική εργασία, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 1998.

Κουκουλόπουλος Π., *Οι αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μετά τη τελευταία συνταγματική αναθεώρηση*, στο βιβλίο Πρακτικά ενημερωτικών συναντήσεων αιρετών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ΚΕΔΚΕ, Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Αθήνα, 2002.

Μπέλλης Βασίλης, *Οι αναπτυξιακές εταιρείες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως μηχανισμοί στήριξης της επιχειρηματικότητας*, Τετράδια αυτοδιοίκησης, Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 1, Αθήνα, 2001.

Μπεριάτος Ηλ., *Η διοικητική αναδιάρθρωση σε τοπικό επίπεδο: η πολιτική της ανακυττάρωσης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (1984-1994)*, ΤΟΠΟΣ, επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών, τόμ. 8, Αθήνα, 1994.

Μπεσίλα – Βήκα Ευριδίκη, *Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Εκδόσεις Σάκκουλα, τόμ. 1, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2004.

Μπεσίλα – Βήκα Ευριδίκη, *Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Εκδόσεις Σάκκουλα, τόμ. 2, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2005.

ΝΟΜΟΣ 2218/1994, *Ίδρυση νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση και την περιφέρεια και άλλες διατάξεις*, 13 Ιουνίου 1994.

ΝΟΜΟΣ 2240/1994, Τροπ.Ν.2218/1994 για Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση κ.λπ. διατάξεις, 16 Σεπτεμβρίου 1994.

ΝΟΜΟΣ 2539/1997, Περί Συγκροτήσεως της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 4 Δεκεμβρίου 1997.

ΝΟΜΟΣ 3274/2004, Οργάνωση και λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού, άρθρο 7, 19 Οκτωβρίου 2004.

ΝΟΜΟΣ 3463/2006, Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, 8 Ιουνίου 2006.

Ο ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικών Αυτονομιών, Η εισηγητική Έκθεση, Συνέδριο για τα οικονομικά της Αυτοδιοίκησης, Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 1, Αθήνα, 2000.

Οργανοτεχνική ΑΕ - Σύμβουλοι Επιχειρήσεων, Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Προβολής Περιφέρειας Ηπείρου - Α΄ Φάση: Συλλογή και αξιολόγηση υφιστάμενων στοιχείων του συνολικού τουριστικού προϊόντος της περιοχής, Ιωάννινα, 2003.

Π.Ε.Τ.Α. Α.Ε., «Πορεία εφαρμογής από την Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2000 – 2006» Γ΄ Κ.Π.Σ, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, Ταμείο Συνοχής, Σύνοψη ετήσιας έκθεσης 2005, Αθήνα, 2006.

Π.Ε.Τ.Α. Α.Ε., Ενημέρωση του Μητρώου των Επιχειρήσεων της Αυτοδιοίκησης - Απογραφή των Απασχολούμενων στις Επιχειρήσεις της Αυτοδιοίκησης, 2^η Ενδιάμεση Έκθεση, 2004.

Πανάς Επανευνώνδας, Έτος 2000: Μήπως δεν είναι έτοιμη η Αυτοδιοίκηση;, Εκδοτικές επιχειρήσεις "Το Οικονομικό" Κ.& Π. ΣΜΠΙΛΙΑΣ Α.Ε.Β.Ε., Αθήνα, 1998.

Παπαδάκη – Γιώτη Όλ., Ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωση και πολιτικές αλληλεγγύης, Εκδόσεις Κριτική Α.Ε., Αθήνα, 2004.

Παπαδάκη Ε., Ο ρόλος και η συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις δημόσιες επενδύσεις της χώρας μας, Εθνική σχολή δημόσιας διοίκησης, Αθήνα, 2003.

Παπαδασκαλόπουλος Αθανάσιος, Πρότυπα και πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1995.

Παπαδασκαλόπουλος Αθανάσιος, Τοπική ανάπτυξη και διακοινοτική συνεργασία, στο «Θέματα τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης», ΕΕΤΑΑ, Αθήνα, 1989.

Παπαζήσης Τ. Δ., Ανάδειξη του Μετσόβου ως ομφαλού της τουριστικής ανάπτυξης της Πίνδου, 3ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο του Ε.Μ.Π., "Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη στις ορεινές περιοχές. Θεωρία και πράξη", Συνεδριακό κέντρο Μετσόβου, Μέτσοβο, 7 – 9 Ιουνίου 2001.

Παπακωνσταντινίδης Λεωνίδας, Από τις παραδοσιακές τομεακές κοινοτικές παρεμβάσεις στην κοινή πολιτική «τοπικής ανάπτυξης», Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 1997.

Παπακωνσταντινίδης Λεωνίδας, *Στρατηγική της ανάπτυξης, τοπική ενδογενής ολοκλήρωση*, Εκδόσεις Marel - Π.Ν. Νίκας, Αθήνα, 1995.

Παπαστεργίου Κώστας, *Οι αδυναμίες της Τ.Α. και οι επιπτώσεις της στην ανάπτυξη*, Προσυνέδριο Ανάπτυξη της Θεσσαλίας, ΤΕΕ, Τμήμα Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, Λάρισα, 1981.

Περιφέρεια Ηπείρου, *Αναθεώρηση ΠΕΠ Ηπείρου 2000 – 2006*, Νοέμβριος 2006.

Περιφέρεια Ηπείρου, *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου*, Ιωάννινα, 2005.

Πετράκος Γι., Ζήκος Σπ., Ζαχαρόπουλος Θαν., *Ευέλικτος τοπικός εκσυγχρονισμός. Μια ενδογενής στρατηγική ανάπτυξης*, ΤΟΠΟΣ, Επιθεώρηση Αστικών και Περιφερειακών Μελετών, τόμ. 4, Αθήνα, 1992.

Πετράκος Γι., Ζήκος Σπ., Ζαχαρόπουλος Θαν., *Μικρομεσαίες επιχειρήσεις και η αναζήτηση αναπτυξιακής στατηγικής σε τοπική κλίμακα: Μια εμπειρική διερεύνηση στο Ν. Καρδίτσας*, ΤΟΠΟΣ, Επιθεώρηση Αστικών και Περιφερειακών Μελετών, τόμ. 3, Αθήνα, 1991.

Ποταμιάνος Γερ., *Η προώθηση της τοπικής ανάπτυξης στην ευρωπαϊκή κοινότητα και τα κράτη μέλη. Στρατηγικές και μέσα ενεργοποίησης των τοπικών αγορών εργασίας*, ΤΟΠΟΣ, Επιθεώρηση Αστικών και Περιφερειακών Μελετών, τόμ. 3, Αθήνα, 1991.

Σαπουνάκης Τάσος, *1984-1998 Δεκαπέντε χρόνια επιχειρηματικής δραστηριότητας της τοπικής αυτοδιοίκησης*, Τετράδια αυτοδιοίκησης, Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 2, Αθήνα, 1998.

Τάσος Νικ., *Το μέγεθος των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης: Μερικές οικονομικές διαστάσεις*, Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 1, Αθήνα, 1998.

Τάσος Νικ., *Φορολογική αποκέντρωση: Τάσεις, προβλήματα, πολιτικές*, Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 1, Αθήνα, 2000.

Τομάρας Πέτρος, Λαγός Δημήτρης, *Ο αγροτουρισμός ως παράγοντας τοπικής ανάπτυξης: Η περίπτωση της Ελλάδας*, ΤΟΠΟΣ, Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος, τόμ. 24-25, Αθήνα, 2005.

Τσαντάκης Μανώλης, *Ο ρόλος των αναπτυξιακών εταιρειών*, ΤΟΠΟΣ, επιθεώρηση χωρικής ανάπτυξης, σχεδιασμού και περιβάλλοντος, τόμ. 20-21, Αθήνα, 2003.

Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, *Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης «ΘΗΣΕΑΣ»*, Ενημερωτικό δελτίο, τ. 10, Αθήνα, Μάρτιος - Απρίλιος 2007.

Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, *Απολογισμός έργου διετίας – Προγραμματισμός δράσεων για τους Ο.Τ.Α. πρώτου βαθμού: «Τοπική Αυτοδιοίκηση στην υπηρεσία του πολίτη, με σταθερούς πόρους και αναπτυξιακή προοπτική»*, Αθήνα, Μάρτιος 2004 – Φεβρουάριος 2006, 2006.

Υπουργείο Εσωτερικών, Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης Α.Ε., *Οι επιχειρήσεις των ΟΤΑ*, Σειρά Α40, Αθήνα, 1987.

Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 – 2013*, Αθήνα, Ιανουάριος 2007.

Χαλκιάς Γεώργιος, *Τοπική ανάπτυξη και τουριστική δραστηριότητα. Η περίπτωση του Νομού Ευρυτανίας*, Διπλωματική εργασία, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2005.

Χατζημιχάλης Κωστής (επιμέλεια – εισαγωγή), *Περιφερειακή και πολιτική, Κείμενα από τη διεθνή εμπειρία*, Εισαγωγή: Βασικές προσεγγίσεις στις θεωρίες και πολιτικές, Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα, 1992.

Χλέπας Ν.Κ., *Τοπική Αυτοδιοίκηση*, στο βιβλίο *Η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα*, επιμέλεια Σπηλιωτόπουλος Επ. και Μακρυδημήτρης Αντ., Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 2001.

Χριστοφάκης Μανώλης, *Τοπική ανάπτυξη και Περιφερειακή ανάπτυξη*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2001.

Χριστοφάκης Μανώλης, *Τοπικής ανάπτυξη και Αναπτυξιακή Στρατηγική για τα Τοπικά Κέντρα Ανάπτυξης*, ΤΟΠΟΣ, Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος, τόμ. 22-23, Αθήνα, 2004.

Χριστοφιλοπούλου Ε., *Κατανομή των λειτουργιών μεταξύ κεντρικής εξουσίας και τοπικής αυτοδιοίκησης*, βιβλίο Προοπτικές της Τοπικής Δημοκρατίας: Ένας Ελληνογερμανικός Διάλογος για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 1998.

Ψυχάρης Ιωαν., Σιμάτου Έλλη, *Η οργάνωση της δημόσιας διοίκησης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο στην Ελλάδα*, Σειρά ερευνητικών εργασιών, 9(29): 645-684, Βόλος, Δεκέμβριος 2003.

B. Ξενόγλωσση

Coffey S., Polese M., *Local Development, Conceptual Bases and Policy Implications*, Regional Studies, V 19-2, 1985.

Beer Andrew, Clower Terry, Maude Alaric, Haughton Graham, *Multinational lessons from local and regional economic development agencies*, presented to the annual meeting of the European Regional Science Association, Porto, 2004.

Bennet Robert J. and Krebs Gunter, *Local economic development, public - private partnership initiation in Britain and Germany*, Belhaven Press, London, 1991.

Bojar Ewa, *The role of foreign capital investments and the european union funds in management of regional and local development*, European Regional Science Association 44th European Congress, "Regions and Fiscal Federalism", Porto,

Portugal, August 2004.

Christopher Ray, *Reconsidering the evaluation of endogenous development: two qualitative approaches*, University of Newcastle, Working paper 39, 1999.

Coffey William J., Polèse Mario, *The concept of local development: a stages model of endogenous regional growth*, Springer Berlin / Heidelberg, Issue: Volume 55, Number 1, Publication: Papers in Regional Science, 1984.

Courtney Paul and Errington Andrew, *The Role of Small Towns in the Local Economy and Some Implications for Development Policy*, Local Economy, Vol. 15, No. 4, p. 280–301, 2000.

Cox Kevin R., *Introduction: The Politics of Local and Regional Development*, Space and Polity, Vol. 9, No. 3, p. 191–200, December 2005.

Gaston G.A. Remmers, *Hitting A Moving Target: Endogenous Development In Marginal European Areas*, International Institute for Environment and Development, Gatekeeper Series No. 63, 1994.

Lalenis Kon., Liogkas V., *Reforming Local Administration in Greece to achieve decentralization and effective management of space: the failure of good intentions*, Discussion Paper, 8(18): 423–446, Volos, November 2002.

Soutsas Konstantinos, Tsantopoulos Georgios, Arabatzis Garyfallos, Christopoulou Olga, *Tourist development of mountainous regions: The case of Metsovo*, Discussion paper series, University of Thessaly, 2005.

White Paper on European Governance, Report by Working Group 3b, *Decentralisation Better involvement of national, regional and local actors*, Brussel – Belgium, June 2001.

Γ. Ιστοσελίδες

www.agis-net.gr

www.discover-epirus.gr

www.eetaa.gr

www.epirusa.gr

www.esfhellas.gr

www.info-peta.gr

www.istoselides.gr

www.ita.org.gr
www.kedke.gr
www.localdevelopment.net
www.metsovo.gr
www.nomioan.gr
www.ntua.gr/MIRC
www.roe.gr
www.statistics.gr
www.tedkioannina.gr
www.yiannina.net
www.ypes.gr/thiseas

